

ผลการศึกษาข้อมูลพื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง

4.1 ประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐาน

4.1.1 ประวัติความเป็นมาของพื้นที่วิจัย

ในพื้นที่ดอยแม่สลองเป็นที่ตั้งของกลุ่มคนที่เรียกว่าอดีตทหารจีนคณะชาติที่ตกค้างในประเทศไทย กับผู้อพยพชาวจีนยูนนานที่เข้ามาพร้อมกับและเข้ามาทีหลัง โดยการอ้างอิงถึงการเป็นครอบครัวของอดีตทหารจีนคณะชาติ กล่าวสรุปได้ว่าเมื่อสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ในสาธารณรัฐประชาชนจีนมีการเปลี่ยนแปลง โดยพรรคคอมมิวนิสต์ได้มีชัยเหนือเหนือพรรคริวกมินตัง และสามารถสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีนสำเร็จ และพรรคก๊กมินตังได้ไปตั้งถิ่นฐานในเกาะไต้หวันเพื่อรวบรวมชนบทของทั้งสองฝั่งคงดำเนินต่อไป ตามแนวชายแดนของประเทศไทย พม่า ลาว จีน เช่นในพม่า กองทัพที่ไว้วางใจกว่ากองพลที่ 93 กองทัพที่ 3 และ 5 ยังคงดำเนินการรบระหว่างจีนก๊กมินตังกับจีนคอมมิวนิสต์อยู่อย่างพลเมืองในประเทศพม่าบริเวณรัฐฉานไม่ได้ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนเรียกร้องให้ประชาคมโลกช่วยบริหารว่า มีกองกำลังต่างชาติในดินแดนพม่าที่มีแนวทางการรบเพื่อต่อต้านรัฐบาลสาธารณรัฐประชาชนจีน ให้พม่ากดดันกองกำลังนี้ให้หันเหตนพม่าโดยเร็ว ดังนั้นทางสหรัฐอเมริกาที่ยังคงสนับสนุนจีนคณะชาติ (สาธารณรัฐจีน) อยู่ขณะนั้น ได้เป็นคนดำเนินการเคลื่อนย้ายกองพลเหล่านี้ กลับไปยังประเทศไต้หวัน 2 ครั้งด้วยกัน ในปี พ.ศ. 2495-2497 และ พ.ศ. 2504

อย่างไรก็ตาม ยังคงมีกองกำลังส่วนหนึ่งที่ไม่ต้องการเดินทางไปยังไต้หวัน โดยการนำของนายพลหลี่ เหวินผาน (李文煥) แห่งกองพลที่ 3 และนายพลผวน ชี เหวิน (段希文) แห่งกองพลที่ 5 ซึ่งขณะนั้นได้นำตั้งกองกำลังในดินแดนประเทศไทยที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ และดอยแม่สลอง อำเภอแม่จัน (ในขณะนั้น) จังหวัดเชียงราย ตามลำดับ ซึ่งทั้งสองกองกำลังนี้ได้กลายเป็นผู้พลัดถิ่นชาวจีนยูนนานกลุ่มใหม่ ที่มาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย โดยที่กลุ่มทั้งสองนี้มีความสัมพันธ์กับรัฐไทยในเรื่องอุดมการณ์การต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์เช่นกัน

ในยุคที่เรียกว่าสงครามเย็น ในบริเวณชายแดนไทย พม่า ลาว และที่เชื่อมต่อกับจีนทางเมณฑลยูนนานนั้น ได้กลายเป็นพื้นที่ของการต่อสู้เพื่ออุดมการณ์และการวางชิงอำนาจรัฐ โดยมีกลุ่มต่าง ๆ ที่เคลื่อนไหวดังนี้ กลุ่มทหารจีนคณะชาติ กองทัพที่ 3 และ 5 กองกำลังชาตินิยมไทยที่เรียกตนเองว่า กลุ่มหนุ่มตึกหาญ กลุ่มกู้ชาติคะฉิ่น และกลุ่มที่ยึดถือแนวพระราชพิธีคอมมิวนิสต์ที่เคลื่อนไหวเพื่อชิงรัฐพม่า ไทย และลาว รวมทั้งกองกำลังชนกลุ่มน้อยที่สามารถเข้ากับทุกกลุ่มได้เพื่อผลประโยชน์บางประการ เช่น กลุ่มว่า กลุ่มม้งที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ตามแนวรอยต่อทั้งสี่ประเทศนี้ นับเป็นพื้นที่ที่เป็นจุดเชื่อมต่อ จุดแตกหัก และจุดศูนย์ถ่วงของความหลากหลายทางวัฒนธรรมและอุดมการณ์ (กาญจนะ ประภาสวุฒินาส, 2546)

สำหรับประเทศไทยนั้น ได้ให้ความสำคัญของกองกำลังต่าง ๆ นี้แตกต่างกัน และดูเหมือนว่าจะไม่ได้ให้ความสำคัญแก่กองกำลังอดีตทหารจีนคณะชาติอย่างเห็นได้ชัด ในการให้ความช่วยเหลือและการให้ความร่วมมือของทหารอดีตกองกำลังจีนคณะชาติเป็นอย่างดี ด้วยการเจรจา สกองกันในเรื่องที่แต่ละฝ่ายต้องการ เช่น ประเทศไทยต้องการให้กองกำลังจีนคณะชาติ ไปช่วยรบกับกลุ่มแนวร่วมพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ที่เขาค้อ และที่ดอยผาตั้ง และทางกองกำลังเองต้องการเงินและอาวุธต่างๆ เพื่อเคลื่อนไหวตามแนวชายแดนประเทศต่าง ๆ อยู่

4.1.2 สถานการณ์ที่ดินที่วิจัยในปัจจุบัน(พ.ศ.2558)

ที่ดินใช้ประโยชน์ทางการทหารที่เหลือคือทหารจีนคณะชาติทำกินนั้นได้มีการพบทวนโดย กองบัญชาการกองทัพอากาศไทยที่ได้รับมอบหมายให้ดูแลและจัดการพื้นที่ดังกล่าวได้มีแนวทางการคืนพื้นที่ให้กับสันติชนแก่กรมป่าไม้ โดยได้ทำการศึกษาข้อมูลกฎหมายและสำรวจการครอบครองพื้นที่ตลอดจนปลูกป่าให้กลับคืนสภาพเดิม โดยกองบัญชาการกองทัพอากาศไทยได้กำหนดจัดซื้อที่ดินที่วิจัยประโยชน์ทางการทหารที่เหลือคือทหารจีนคณะชาติทำกินแก่กรมป่าไม้มาตั้งแต่ปี พ.ศ.2553 และพื้นที่ทั้งหมดคืนให้กับกรมป่าไม้สำเร็จทุกพื้นที่ในปี พ.ศ.2555

1. ที่ดินและขอบเขตการปกครอง

ตำบลแม่ฮ่องสอนนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอแม่ฟ้าหลวง 65 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากตัวจังหวัดเชียงราย 75 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียงดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับตำบลแม่ฮ่องสอนใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย
ทิศใต้	ติดต่อกับตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับตำบลป่าซาง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย
ทิศตะวันตก	สาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพเมียนมา

ตำบลแม่ฮ่องสอนนอก มีพื้นที่ 103.88 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็น 72,043 ไร่ แบ่งเป็นพื้นที่อยู่อาศัย 2,820 ไร่ พื้นที่ป่าไม้ 52,049 ไร่ พื้นที่ลำห้วย หนองน้ำ แม่น้ำ 2,000 ไร่ และพื้นที่ทำการเกษตร 15,049 ไร่ ครอบครองพื้นที่ 13 หมู่บ้าน (18 คุ้มบ้าน) ได้แก่

1. บ้านสันติคีรี	2. บ้านบ้านอาหมละ	3. บ้านผาลิน (ป่าไม้สุต)
4. บ้านธาตุ	5. บ้านป่าคาสุโขใจ	6. บ้านกลาง
7. บ้านอาแบ	8. บ้านป่าคาสามัคคี	9. บ้านพันนาสวรรค์
10. บ้านแม่จันทรง	11. บ้านเชียงจาโฮ	12. บ้านโหนดฮินดี
13. บ้านทะชาโฮ		

2. สภาพเศรษฐกิจและสังคม

สภาพเศรษฐกิจ

ลักษณะการประกอบอาชีพของชุมชนส่วนใหญ่ในพื้นที่ตำบลแม่ฮ่องสอนนอก ประกอบอาชีพหลัก คือ ทำการเกษตรโดยการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์แบบวิถีดั้งเดิม ร้อยละ 75 อาชีพรองลงมาคือ รับจ้างทั่วไป ทั้งในและนอกพื้นที่ร้อยละ 20 และมีอาชีพเสริมคือการค้าขายคิดเป็นร้อยละ 5 ตามลำดับ ผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ ข้าว ถั่วเหลือง กล้วย ฝรั่ง พืชไร่ พืชสวน (เงาะ) สตรawberry และไก่พื้นเมือง มีรายได้เฉลี่ย 30,000 – 50,000 บาทต่อครัวเรือนต่อปี ฐานะความเป็นอยู่ส่วนใหญ่ค่อนข้างยากจน โดยพึ่งพิงธรรมชาติเป็นหลักในการดำรงชีวิต (ข้อมูล : องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ฮ่องนอก ปี พ.ศ. 2552)

ด้านการประกอบอาชีพภาคการเกษตร จากรายงานของสำนักงานเกษตรอำเภอแม่ฟ้าหลวง ปี 2552 พื้นที่ด้านนอกเมืองนอก มีพื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมด 15,049 ไร่ ซึ่งมีรายได้เฉลี่ยทั้งมาจาก ภาค การเกษตรประมาณ 25,623 บาทต่อครัวเรือนต่อปี (ข้อมูล: กษ.24 ปี พ.ศ.2548)

การฟาร์ม มีการฟาร์มเพื่อผลิตข้าวเปลือกในครัวเรือน นับเป็นการปลูกข้าวไร่ จำนวนทั้งสิ้น 2,675 ไร่ มีผลผลิตเฉลี่ย 315 กิโลกรัมต่อไร่ และผลผลิตรวม 842.63 ตันต่อปี และมีพื้นที่การฟาร์มปี ทั้งหมด 189 ไร่ โดยมีผลผลิตเฉลี่ย 550 กิโลกรัมต่อไร่ โดยมีผลผลิตรวมทั้งสิ้นประมาณ 103.95 ตัน ซึ่งผลผลิตข้าวในขณะนี้ไม่เพียงพอต่อการบริโภคในครัวเรือน เนื่องจากผลผลิตที่ได้ต่อไร่ค่อนข้างต่ำ

การปลูกพืช มีการปลูกพืชชนิดต่างๆ เพื่อการจำหน่ายและบริโภค มีพื้นที่การปลูกพืชทั้งสิ้น 12,185ไร่ ประกอบด้วย

พืชไร่ ส่วนใหญ่คือปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ พื้นที่ 2,083 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 98.35 ของพื้นที่ การปลูกพืชไร่ทั้งหมด 2,118 ไร่ ได้ผลผลิตเฉลี่ย 600 กิโลกรัมต่อไร่ รวมผลผลิตทั้งสิ้น 977.4 ตันต่อปี และมีการปลูกพืชไร่อื่นๆ เช่น ถั่วลิสง ถั่วคำและถั่วแดง แต่มีปริมาณเพียงเล็กน้อย

ไม้ผล ไม้ยืนต้น พื้นที่ส่วนใหญ่จะมีการปลูกชา ประกอบด้วยชาอู่หลง และชาอัสสัม มีพื้นที่ปลูกชาทั้งหมด 5,050 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 226.29 กิโลกรัมต่อไร่ และมีผลผลิตรวม 1,142.3 ตันต่อปี รองลงมา คือ พืช ไม้พื้นี่ปลูกจำนวน 2,480 ไร่ ผลผลิตเฉลี่ย 800 กิโลกรัมต่อไร่ โดยมีผลผลิตรวม 2,180 ตันต่อปี และการเพาะพาราปีก็ มีพื้นที่ปลูกทั้งหมด 1,430 ไร่ และมีผลผลิตเฉลี่ย 195 กิโลกรัมต่อไร่ และ ผลผลิตทั้งหมด 186 ตันต่อปี

พืชผัก ซึ่งมีส่วนใหญ่ที่ปลูก ได้แก่ มะเขือเทศ กะหล่ำปลี ต้นรากชะตงัว ถั่วลิสง แตงโมไม้ผ่า และพืชผักอื่นๆ ซึ่งมีพื้นที่ปลูกรวมทั้งสิ้น 194 ไร่

การเลี้ยงสัตว์ ในแต่ละหมู่บ้านมีการเลี้ยงสัตว์เพื่อใช้ในการบริโภคในครัวเรือน การประกอบพิธีกรรม และเพื่อจำหน่าย ได้แก่ โคพื้นเมือง สุกร และเป็ดเทศ ซึ่งมีการเลี้ยงโคพื้นเมืองจำนวนมากถึง 8,443 ตัว สำหรับสัตว์ใหญ่ที่มีการเลี้ยง ได้แก่ ไก่เนื้อและกระเป๋มี จำนวนรวมทั้งสิ้น 491 ตัว

ด้านการประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตร

การประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตรส่วนใหญ่เป็นการรับจ้าง โดยมีอัตราค่าจ้างเฉลี่ย 100 บาทต่อวัน และมีรายได้เฉลี่ยทั้งจากนอกภาคการเกษตรเฉลี่ย 36,446 บาทต่อปี

ด้านสังคม

ประชากรในพื้นที่ด้านนอกเมืองนอก มีจำนวนครัวเรือน 1,854 ครัวเรือน 15,637 คน จำแนกเป็นชาย 7,731 คน และหญิง 7,906 คน มีความหนาแน่นเฉลี่ย 136 คนต่อตารางกิโลเมตร ส่วนใหญ่เป็นชาตินัพื้นฟู้อาชา ร้อยละ 49.18 จีนยูนนาน ร้อยละ25.41 และชาติพันธุ์อื่นๆอีก 5 ชนเผ่า ได้แก่ ไทยพื้นราบ ไทยใหญ่ ม้ง ลีซอ ลัวะ และลาหู่ ซึ่งมีความแตกต่างกันทางด้านวัฒนธรรมประเพณี และพิธีกรรม

การศึกษา

จากรายงานการสำรวจข้อมูลประชากรบนพื้นที่สูงของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ. 2551 พบว่า มีประชากรที่ได้รับการศึกษาระดับต่างๆ ร้อยละ 61.15 โดยมีผู้ไม่ได้รับการศึกษาร้อยละ 38.85 ร้อยละเฉลี่ยดังตาราง

ตารางที่ 4.1 ระดับการศึกษาของประชากรด้านแม่ฮ่องสอน

การศึกษา	จำนวน(คน)
ประถมศึกษา ดอนดั้น	739
ประถมศึกษา ดอนปลาย	743
มัธยมศึกษา ดอนดั้น	743
มัธยมศึกษา ดอนปลาย	404
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ	11
ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง	16
ปริญญาตรี	69
ปริญญาโท	3
ไม่ระบุ/ไม่แจ้งเกณฑ์การศึกษา	238
ไม่ได้เรียนหนังสือ	2,163
อื่นๆ	639
รวม	5,568

การถือบัตรประจำตัวประชาชน

จากรายงานการสำรวจข้อมูลประชากรบนพื้นที่สูงของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ. 2551 พบว่าการถือบัตรประจำตัวประชาชน ในพื้นที่สามแม่ฮ่องสอนที่มีประชากรที่ได้รับการจัดทำบัตรประจำตัวประชาชนแล้วร้อยละ 43 และอยู่ที่ไม่สามารถระบุสัญชาติได้ ร้อยละ 17.8 รายละเอียดดังตาราง

ตารางที่ 4.2 การถือบัตรประจำตัวประชาชนด้านแม่ฮ่องสอน

การถือบัตรประจำตัว	จำนวน	ร้อยละ
บัตรประชาชน	2,393	43.00%
สีฟ้า (บุคคลพื้นถิ่นสูง)	309	5.50%
สีเขียว (บุคคลต่างด้าว)	654	11.70%
สีเขียวขอบแดง (บุคคลต่างด้าวที่เข้าเมือง)	269	4.80%
อื่นๆ (เฉพาะบัตรที่ออกโดยกรมการปกครอง)	952	17.10%
ไม่สามารถระบุสัญชาติ	991	17.80%
รวม	5,568	100.00%

การอพยพโยกย้ายของประชากร

ประชากรในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่อยู่อาศัยมาตั้งแต่อดีต ร้อยละ 96.61 ที่เหลือเป็นผู้ที่อพยพย้ายถิ่นมาจากประเทศจีนและพม่า

ที่อยู่อาศัย

ประชากรส่วนใหญ่มีที่อยู่อาศัยแบบไม่ถาวร สูงถึงร้อยละ 73.96 จากรายงานการสำรวจข้อมูลประชากรบนพื้นที่สูงของมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ พ.ศ. 2551 เนื่องจาก เป็นประชากรที่อพยพมาจากประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อเข้ามาจับจ้างกับในชาภายในพื้นที่

การรวมกลุ่ม

มีการรวมกลุ่มกันภายในชุมชนที่อยู่ร่วมกันทำกิจกรรมหลายกลุ่ม เช่น กลุ่มผลิตอาหารเสริมครัว บิองกินไฟฟ้า กลุ่มป่าชาวบ้าน อาสาสมัครหมู่บ้าน กองทุนเพื่อความมั่นคงของประเทศไทย และกลุ่มลูกเสือชาวบ้าน กลุ่มหมู่เสาว กลุ่มสายใยรักแห่งครอบครัว การรวมกลุ่มทางการศึกษาและการเกษตรได้แก่กลุ่มวิสาหกิจชุมชน กลุ่มสหกรณ์คอกแม่ฮ่องสอน กลุ่มธนาคารข้าว และกลุ่มฐานเกษตรกร เป็นต้น

3. ข้อมูลหมู่บ้านและการตั้งถิ่นฐานของชุมชนชาติพันธุ์

เป็นการเก็บข้อมูลจากข้อมูลหมู่บ้านจากฐานข้อมูลในเวปไซต์ของการบริการส่วนตำบลแม่ฮ่องสอน <http://www.maesalongnok.go.th/sourceFiles.php?page=p17> ดังต่อไปนี้

หมู่บ้าน สันติคีรี

ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้าน

ที่ตั้งและอาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ ติดกับ หมู่บ้านเชียงจายไฮ หมู่ 11 (ตำบลแม่ฮ่องสอน)

ทิศใต้ ติดกับ หมู่บ้านป่าคาสุไหง หมู่ที่ 5 (ตำบลป่าตึง อำเภอแม่ใจ)

ทิศตะวันออก ติดกับ หมู่บ้านกลาง หมู่ 6 (ตำบลป่าตึง อำเภอแม่ใจ)

ทิศตะวันตก ติดกับ หมู่บ้านแม่บ้านหลวง แม่ต๋อน (สหภาพเมียนมาร์)

ประวัติหมู่บ้าน

ปี พ.ศ. 2504 ตอนต้นปีกองกำลังพลัดถิ่นที่เมืองเชียงกับแตกพ่าย เป็นกองทัพอั 5 ของนายพลตัวสีเหวิน ยึดเข้าที่มั่นตอนแม่ฮ่องสอนจังหวัดเชียงราย ในวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2504 รัฐบาลสหภาพพม่าซึ่งได้ร้องเรียนไปยังองค์การสหประชาชาติเพื่อถอนกำลังทหารกลับได้ทวี้น จำนวน 4349 คน จากกองทัพอั 1,2,4 ส่วนกองทัพอั 3 ของนายพลสีเหวิน ผ่าน จังหวัดเชียงใหม่และกองทัพอั 5 ของนายพลตัวสีเหวิน ไม่ประสงค์กลับได้ทวี้นจึงนำกำลังพลกับและครอบครัวอีกแห่งในประเทศไทย โดยกองทัพอั 3 ได้ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ กองทัพอั 5 ตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ตอนแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงราย

ปี พ.ศ. 2512 ทางรัฐบาลไทยได้ส่งพลอากาศเอก ทวี จุฑทวัชชัย ไปเจรจาติดทางได้วันอีกครั้งหนึ่ง จึงได้มีข้อตกลงให้ทหารจีนคนชาติ ที่ยังมีชีวิตอยู่ในประเทศไทยนั้นอยู่ภายใต้การปกครองและดูแลของรัฐบาลไทย โดยกองบัญชาการทหาร - สุสุตเป็น พลโท เกียรติศักดิ์ ขณะนั้นที่ รองเสนาธิการทหารสูงสุดและพลอากาศเอกทวี จุฑทวัชชัย ได้ตั้งชื่อหมู่บ้านบนคอกแม่ฮ่องสอนว่า บ้านสันติคีรี หมายถึงหมู่บ้านชุมชนแห่งความสงบสุข ภาษาจีนเรียกว่า หมิงชิ่งต๋อนในราวปี พ.ศ. 2515

ลักษณะทางกายภาพของหมู่บ้าน

สภาพภูมิประเทศ

เป็นภูเขาสลับซับซ้อน ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ขึ้นและราบมากชาวบ้านได้ก่อสร้างบ้านเรือนก่อเกิดเป็นชุมชนขนาดใหญ่

สภาพภูมิอากาศ

- ฤดูร้อนเริ่มร้อนประมาณเดือนเมษายน

- ฤดูฝนเริ่มประมาณเดือน พฤษภาคม - ตุลาคม

หมู่บ้านยังหล่อ

ข้อมูลทั่วไป

บ้านยังหล่อ หมู่ที่ 1 ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย มีประชากร 30 หลังคาเรือน 164 คน จำนวน แยกเป็น ชาย 83 คน หญิง 81 คน เป็นประชากรวัยกลางคนค่อนข้างมาก ประชากรทั้งหมดเป็นชนชาติพันธุ์ลาหู่ นับถือศาสนาพุทธร้อยละ 80 รองลงมา นับถือศาสนาคริสต์ ร้อยละ 20 สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 1,076 เมตร มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง คือ

- ทิศเหนือ ติดต่อกับบ้านเชียงเตาโฮ หมู่ที่ 11 ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง
- ทิศใต้ ติดต่อกับบ้านดงจาโฮ หมู่ที่ 13 ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง
- ทิศตะวันออก ติดต่อกับบ้านดงวาง หมู่ที่ 5 ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง
- ทิศตะวันตก ติดต่อกับบ้านแม่จันทอง หมู่ที่ 10 ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง

สภาพทางกายภาพและโครงสร้างพื้นฐาน

การคมนาคมเป็นถนนลูกรังสลับถนนคอนกรีต ระยะทางไปยังอำเภอที่ใกล้ที่สุด 42 กิโลเมตร ใช้เวลาในการเดินทาง 50 นาที ภายในหมู่บ้านไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวก

แหล่งน้ำ

- แหล่งน้ำธรรมชาติ คือ น้ำตกยังหล่อ
- แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น ประกอบด้วย ถังเก็บน้ำ 5 ถัง
- แหล่งน้ำผิวดินที่ใช้ในการอุปโภคและบริโภค คือ น้ำซึม 2 แห่ง

สภาพเศรษฐกิจ และสังคม

ประชากรในหมู่บ้านประกอบอาชีพรับจ้างเป็นอาชีพหลัก โดยได้รับอัตราค่าจ้างวันละ 120 บาท และอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพรอง มีการปลูกข้าวไร่เพื่อบริโภคในครัวเรือน พื้นที่จำนวน 10 ไร่ และปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ จำนวน 14 ไร่ เลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภค ได้แก่ ไก่กระดูกดำ จำนวน 300 ตัว โดยสามารถได้เฉลี่ย 15,000 บาทต่อปีต่อครัวเรือน

ตารางที่ 4.3 ข้อมูลการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์หมู่บ้านยังหล่อ

กิจกรรม	พื้นที่ (ไร่)	เกษตรกรรม (ครัวเรือน)	เฉลี่ย (กก./ไร่)	หมายเหตุ
1. การปลูกพืช				
1) ข้าวไร่	10	10	20 ถัง	เพื่อบริโภค
2) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	14	6	200	เพื่อเลี้ยงสัตว์
2. การเลี้ยงสัตว์	(ตัว)			
1) ไก่กระดูกดำ	300	30		เพื่อบริโภค

ตารางที่ 4.4 ปฏิทินการปลูกพืชหมู่บ้านสิงห์หล่อ

ชนิดพืช	เดือน											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
1. ข้าวไร่					←	→						
2. ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์					←	→						

การรวมกลุ่ม

ภายในหมู่บ้านมีการรวมกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มปราชญ์บ้าน มีสมาชิก 30 คน มีกิจกรรมการปลูกป่าปีละ 1 ครั้ง นอกจากนี้ยังมีกลุ่มอนุบาลฯ มีสมาชิก 30 คนเช่นกัน กลุ่มหมู่บ้าน และกลุ่มเยาวชน

การวิเคราะห์สภาพพื้นที่

ศักยภาพของพื้นที่

1. ภายในหมู่บ้านมีโฉมแปลง สำหรับให้บริการแก่เกษตรกรที่ยาว
2. มีน้ำจากลำห้วย อยู่ใกล้หมู่บ้าน เป็นสถานที่ท่องเที่ยว

สภาพปัญหา

1. ขาดแคลนน้ำเพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภคและการเกษตร
2. ประชากรมีการพึ่งพาปัจจัยภายนอกมากเกินไป เช่น การซื้อข้าว และผักรับประทานโดยไม่มีการปลูกผักสวนครัวตามบริเวณบ้าน เป็นต้น
3. ขาดความรู้ในการทำการเกษตรและการปรับปรุงบำรุงดินทำให้ได้ผลผลิตต่ำและไม่มีคุณภาพ
4. มีรายได้จากภาคการเกษตรค่อนข้างต่ำ เนื่องจากมีพื้นที่สำหรับการเกษตรน้อย
5. การเพิ่มขึ้นของประชากรจำนวนมาก เนื่องจากไม่มีการคุมกำเนิด
6. ขาดคุณภาพการศึกษา เด็กอ่านหนังสือไม่ค่อยออก
7. ขาดบัตรประชาชนสัญชาติ
8. มีปัญหาไฟป่า
9. มีการบุกรุกพื้นที่ป่า
10. ปัญหาดินเสื่อมคุณภาพ
11. มีครัวเรือนที่ไม่มีไฟฟ้าใช้จำนวน 4 ครัวเรือน

ความต้องการและความจำเป็นในการพัฒนา

1. ต้องการน้ำเพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภคและการเกษตร
2. ส่งเสริมความรู้ด้านการเกษตรเพื่อให้มีรายได้
3. ส่งเสริมการปลูกพืชใช้ภายในและพื้นที่น้อย
4. มีตลาดในการรองรับผลผลิตทางการเกษตร
5. ต้องการสัญชาติไทย
6. ต้องการพื้นที่สำหรับอยู่อาศัยและทำกินเพิ่ม

แนวทางการพัฒนา

ตารางที่ 4.5 ปัญหาและแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านอีหลือ (บ้านบึงวาวใหญ่ 1 สันติพิทักษ์)

สภาพปัญหา	แนวทางการพัฒนา
1. ด้านเศรษฐกิจ 1.1 ประชากรมีการพึ่งพาปัจจัยภายนอกมากเกินไป 1.2 รายได้จากภาคการเกษตรค่อนข้างต่ำ 1.3 ขาดความรู้ในการทำการเกษตร การปรับปรุงบำรุงดิน ทำให้ได้ผลผลิตต่ำและไม่มีคุณภาพ 1.4 พื้นที่ทำกินมีจำนวนจำกัดและไม่เพียงพอ	1. ส่งเสริมการทำการเกษตรแบบผสมผสาน และหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เช่น ปลูกผักและเลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภคในครัวเรือน 2. ส่งเสริมและถ่ายทอดองค์ความรู้ของโครงการหลวงในด้านการเพาะปลูกพืช โดยการจำหน่ายผลผลิตและสาธิต เพื่อเป็นต้นแบบให้เกษตรกร 3. ส่งเสริมอาชีพนอกภาคการเกษตรเพื่อเสริมรายได้ให้กับครัวเรือน 4. ส่งเสริมให้ความรู้ในการปลูกพืชที่ใช้พื้นที่จำกัดให้และใช้สูง เช่น การปลูกผักในโรงเรือน การเพาะเห็ด เป็นต้น
2. ด้านสังคม 2.1 ขาดการคุมกำเนิด ทำให้มีการเพิ่มของประชากรจำนวนมาก 2.2 ขาดคุณภาพการศึกษา เด็กอ่านหนังสือไม่คล่องออก 2.3 ขาดบัตรแสดงสัญชาติ	1. ประสานงานกับหน่วยงานด้านสาธารณสุข เพื่อให้ความรู้กับประชากรในเรื่องการคุมกำเนิด 2. ประสานงานกับหน่วยงานเกี่ยวกับการศึกษาในพื้นที่ เช่น โรงเรียน วิทยุชุมชน ฯ เพื่อดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษา 3. ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการปกครอง เพื่อดำเนินการตามขั้นตอน
3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 3.1 ปัญหาไฟป่า 3.2 การบุกรุกพื้นที่ป่า 3.3 ปัญหาดินเสื่อมคุณภาพ	1. ส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญของป่าไม้ และร่วมกันดูแลรักษาป่า 2. จัดตั้งกลุ่ม/องค์กรในหมู่บ้าน เพื่อป้องกันไฟป่า 3. หน่วยงานทางด้านการเกษตรและป่าไม้ ควรจัดสรรที่ดินทำกินให้แก่ประชาชนอย่างเหมาะสม 4. ประสานงานและร่วมมือกับสำนักงานพัฒนาที่ดิน เพื่อหาทางปรับปรุงบำรุงดิน 5. ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยชีวภาพ 6. ส่งเสริมและถ่ายทอดความรู้ในเรื่องการอนุรักษ์พืชของโครงการหลวงเพื่อให้ทราบ

สภาพปัญหา	แนวทางการพัฒนา
	อิงโทษของการใช้สารเคมี และส่งเสริมการใช้สารอินทรีย์เพื่อทดแทน
4. ด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน	
4.1 ขาดแคลนน้ำเพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภค และการเกษตร	1. ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและหน่วยงานในท้องถิ่นเช่น อบต.สำรวจและเสนอแผนการพัฒนาแหล่งน้ำ
4.2 ไม่มีไฟฟ้าใช้จำนวน 4 หลังคาเรือน	

หมู่บ้านเล็งจัน

ข้อมูลทั่วไป

บ้านเล็งจัน หมู่ที่ 1 ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย มีประชากร 43 หลังคาเรือน จำนวน 375 คน จำนวน ชาย 205 คน หญิง 170 คน เป็นประชากรวัยกลางคนค่อนข้างมาก (อายุ 25-40 ปี) ร้อยละ 40 ประชากรส่วนใหญ่เป็นชนชาติพันธุ์อาข่า รองลงมาคือลาหู่ นับถือศาสนาคริสต์ ร้อยละ 90 อยู่สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 1,108 เมตร มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง คือ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับบ้านเล็งจันไฮ หมู่ที่ 11 ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง
ทิศใต้	ติดต่อกับบ้านตงจาย หมู่ที่ 13 ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับบ้านกลาง หมู่ที่ 6 ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับบ้านแม่จันทรง หมู่ที่ 10 ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง

สภาพทางกายภาพและโครงสร้างพื้นฐาน

การคมนาคมเป็นถนนลูกรังสลับถนนคอนกรีต ระยะทางไปยังอำเภอที่ใกล้ที่สุด 42 กิโลเมตร ใช้เวลาในการเดินทาง 50 นาที การคมนาคมในหมู่บ้านเป็นถนนคอนกรีตและถนนลูกรัง ภายในหมู่บ้านมีโบสถ์ 1 แห่ง และศสข. 1 แห่ง

แหล่งน้ำ

- แหล่งน้ำธรรมชาติ คือ แม่ฟ้าหลวง
- แหล่งน้ำผิวดินที่ใช้ในการอุปโภคและบริโภค คือ บ่อน้ำซึม

สภาพเศรษฐกิจ และสังคม

ประชากรในหมู่บ้านประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก โดยปลูกข้าวไร่เพื่อบริโภคในครัวเรือน จำนวน 80 ไร่ ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มีจำนวน 1,000 ไร่ รวมทั้งมีการปลูกพืชอื่น ๆ และน้อย ได้แก่ กาแฟพาราเก็ก สับปะรด และชาอู่หลง รวมพื้นที่ประมาณ 10 ไร่ และเลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภคในครัวเรือน ได้แก่ ไก่ทรงดำ จำนวน 750 ตัว และสุกร จำนวน 3 ตัว

รายได้จากการเกษตรส่วนใหญ่มาจากการรับจ้าง โดยได้รับอัตราค่าจ้างวันละ 120 บาท หรือประมาณเดือนละ 3,000-5,000 บาท

ตารางที่ 4.6 ข้อมูลการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์หมู่บ้านโลจิสติก

กิจกรรม	พื้นที่ (ไร่)	เกษตรกร (ครัวเรือน)	ผลผลิต เฉลี่ย (ก.ก./ไร่)	หมายเหตุ
1. การปลูกพืช				
1) ข้าวไร่	80	43	30 ถัง	เพื่อบริโภค
2) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	1,000	43	200	เพื่อจำหน่าย
2. การเลี้ยงสัตว์	(ตัว)			
1) ไก่กระต๊อ	750	43		เพื่อบริโภคและจำหน่าย
2) สุกร	3	1		เพื่อบริโภค

ตารางที่ 4.7 ปฏิทินการปลูกพืชหมู่บ้านโลจิสติก

ชนิดพืช	เดือน											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
1. ข้าวไร่												
2. ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์												

การรวมกลุ่ม

ภายในหมู่บ้านมีการรวมกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มธนาคารข้าว และกลุ่มเย็บผ้า ซึ่งไม่ได้จัดตั้งอย่างเป็นทางการ
การวิเคราะห์สภาพพื้นที่

ศักยภาพของพื้นที่

1. มีแหล่งดินภายในหมู่บ้าน สำหรับรองรับนักท่องเที่ยว
2. มีน้ำตกใกล้ชุมชนอยู่ใกล้หมู่บ้านเป็นแหล่งท่องเที่ยว

สภาพปัญหา

1. ชาวชุมชนมีวิถีการบริโภค บริโภค และการเกษตร
2. ราษฎรไม่เพียงพอที่จะทำให้อาชีพในชีวิตรประจำวัน
3. ผลผลิตการเกษตรคุณภาพไม่ดี และราคาตกต่ำและไม่มีตลาดรองรับ
4. ประชากรไม่มีบัตรและสัญชาติมากกว่า ร้อยละ 50
5. ชาวบ้านไม่มีความสามัคคี ต่างคนต่างอยู่
6. สภาพถนนบางช่วงเป็นถนนลูกรัง การเดินทางไม่สะดวก

ความต้องการและความจำเป็นในการพัฒนา

1. การจัดหาน้ำเพื่อการบริโภค บริโภคและการเกษตร
2. ส่งเสริมและให้ความรู้ในการเพาะปลูกพืชชนิดใหม่ที่เหมาะสมกับพื้นที่และมีราคา

แนวทางการพัฒนา

ตารางที่ 4.8 ปัญหาและแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านโออีจีชน

สภาพปัญหา	แนวทางการพัฒนา
1. ด้านเศรษฐกิจ 1.1 ผลผลิตคุณภาพไม่ดี และราคาตกต่ำ 1.2 ไม่มีตลาดรองรับผลผลิต 1.3 รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย	1. ส่งเสริมและถ่ายทอดองค์ความรู้ของโครงการหลวงในด้านการเพาะปลูกพืช โดยการจัดทำแปลงทดลองและสาธิต เพื่อเป็นต้นแบบให้แก่เกษตรกร 3. พัฒนาระบบการตลาดชุมชนเพื่อเป็นกลไกในการรวบรวมผลผลิตในระดับชุมชน และขยายไปยังตลาดในชุมชนในระดับต่อไป 4. ส่งเสริมอาชีพนอกภาคการเกษตรเพื่อเสริมรายได้ให้กับครัวเรือน เช่น พืชดกกรม
2. ด้านสังคม 2.1 ประชากรไม่มีบัตรและสัญชาติร้อยละ 50 2.2 ชาวบ้านไม่มีความสามัคคี	1. ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการปกครอง เพื่อดำเนินการพิสูจน์ชน 2. ส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งภายในชุมชน
3. ด้านสาธารณสุขโรคในพื้นที่ฐาน 3.2 ขาดแคลนน้ำในการอุปโภค บริโภค และการเกษตร 3.2 สภาพถนนบางช่วงเป็นถนนลูกรัง การเดินทางไม่สะดวก	1. ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานชลประทาน สำนักงานทรัพยากรน้ำ เพื่อจัดหาแหล่งน้ำให้เพียงพอต่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตร 2. ส่งเสริมการปลูกป่าและอนุรักษ์น้ำ 3. ร่วมมือกับหน่วยงานในท้องถิ่น เช่น อบต. เพื่อจัดหาสาธารณสุขในขั้นพื้นฐานตามแผนปีงบประมาณ

หมู่บ้าน อามพะละ

ข้อมูลทั่วไป

บ้านอามพะละ หมู่ที่ 2 ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย มีประชากร 37 ครัวเรือน จำนวน 339 คน แยกเป็น ชาย 171 คน หญิง 168 คน เป็นประชากรวัย กลางคน ค่อนข้างมาก (อายุ 25-40 ปี) ร้อยละ 50 ประชากรส่วนใหญ่เป็นชนชาติพันธุ์ อาข่า นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 50 รองลงมาคือ คริสต์ สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 877 เมตร มีพื้นที่ทั้งหมด 3,200 ไร่ เป็นพื้นที่ป่า 2,427 ไร่ มีสภาพภูมิอากาศเย็น ฝนตกในช่วงเดือนเมษายนถึงเดือนสิงหาคม มี 3 ฤดู คือ ฤดูร้อนระหว่างเดือน มีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม ฤดูฝนระหว่างเดือนเมษายนถึงเดือนมิถุนายน และฤดูหนาวระหว่างเดือน

พฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 40 องศาเซลเซียสในเดือนเมษายน และอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 13 องศาเซลเซียสในเดือนธันวาคม มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง คือ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับตำบลมอกลองอิน อำเภอแม่ฟ้าหลวง
ทิศใต้	ติดต่อกับบ้านอาแม ตำบลมอกลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับบ้านเสาสิบ ตำบลมอกลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับบ้านป่าคาฉะฉิน ตำบลมอกลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง

สภาพทางกายภาพและโครงสร้างพื้นฐาน

การคมนาคมเป็นถนนคอนกรีต มีระยะทางไปยังอำเภอที่ใกล้ที่สุด 50 กิโลเมตร ใช้เวลาในการเดินทาง 60 นาที การคมนาคมในหมู่บ้านเป็นถนนคอนกรีต ภายในหมู่บ้านมี ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์การเรียนรู้ชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” ครัวชม สหกรณ์ชุมชน อาศรมยาบาลส่งเสริม สยามกีฬาหมู่บ้าน โรงเก็บของ อย่างละ 1 แห่ง และโบสถ์ 2 แห่ง

แหล่งน้ำ

- แหล่งน้ำธรรมชาติ มีลำตัว 1 สาย
- แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น มีการขุดบึงสูง 1 บึง อ่าง 1 บึง และฝาย 1 แห่ง

สภาพเศรษฐกิจ และสังคม

การปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์

ประชากรในหมู่บ้านประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก โดยปลูกข้าวไร่ปีละครั้ง เพื่อบริโภคในครัวเรือน มีพื้นที่จำนวน 76 ไร่ ได้ผลผลิต 315 กิโลกรัมต่อไร่ ส่วนพืชไร่ คือ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มีจำนวน 69 ไร่ ได้ผลผลิต 615 กิโลกรัมต่อไร่ รวมทั้งมีการปลูกไม้ผล ได้แก่ สับปะรด พื้นที่ 41 ไร่ บัวบก พื้นที่ 20 ไร่ และพริก พื้นที่ 10 ไร่ และปลูกพืชผักเพื่อบริโภคในครัวเรือน เช่น ถั่วฝักยาว ผักกาด และฟักทอง มีการเลี้ยงสัตว์เพื่อจำหน่ายเป็นรายได้ให้กับครัวเรือน ได้แก่ โค จำนวน 163 ตัว สุกร จำนวน 62 ตัว และเลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภคในครัวเรือน ได้แก่ ไก่กระต่าย 200 ตัว และไก่พื้นเมือง 266 ตัว รายได้จากการเกษตรส่วนใหญ่มาจากการรับจ้างทั่วไป และค้าขาย

ตารางที่ 4.9 ข้อมูลการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์หมู่บ้านอาแมหละ

กิจกรรม	พื้นที่ (ไร่)	เกษตรกร (ครัวเรือน)	ผลผลิต เฉลี่ย (ก.ก./ไร่)	หมายเหตุ
1. การปลูกพืช				
1) ข้าวไร่	76	30	550	เพื่อบริโภค
2) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	69	11	615	เพื่อจำหน่าย
3) สับปะรด	41	25	1,250	เพื่อจำหน่าย
4) บัวบก	50	5	300	เพื่อจำหน่าย
5) พริก	10	10	900	เพื่อจำหน่าย
2. การเลี้ยงสัตว์	(ตัว)			
1) ไก่กระต่าย	200	37		เพื่อบริโภค
2) ไก่พื้นเมือง	266	37		เพื่อบริโภค
3) สุกร	62			เพื่อบริโภคและจำหน่าย

ตารางที่ 4.10 ปฏิทินการปลูกพืชหมู่บ้านอาหละ

ชนิดพืช	เดือน											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
1. ข้าวไร่					←	→	←	→	←	→		
2. ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์					←	→	←	→	←	→		
3. บัวย	←											→
4. อื่นๆ			←	→								
5. พืช	←											→

การรวมกลุ่ม

ภายในหมู่บ้านมีการรวมกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มสมาชิกของสหกรณ์เกษตร 15ครัวเรือน กลุ่มอาชีพทางการเกษตร 20 ครัวเรือน โดยมีการนัดประชุมสมาชิกภายในหมู่บ้านเป็นประจำทุกวัน

การวิเคราะห์สภาพพื้นที่**ศักยภาพของพื้นที่**

- 1) มีการดูแล รักษา และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ดี

สภาพปัญหา

- 1) ไม่มีตลาดรองรับผลผลิตทางการเกษตร
- 2) ขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตร
- 3) ถนนภายในหมู่บ้านชำรุด

ความต้องการและความจำเป็นในการพัฒนา

- 1) จัดทำน้ำให้เพียงพอ เพื่อการเกษตรและการอุปโภคบริโภค โดยมีระบบจัดส่งและการบริหารจัดการน้ำที่ดี
- 2) จัดหาตลาดรับซื้อผลผลิตทางการเกษตร
- 3) ปรับปรุงถนนภายในหมู่บ้าน

แนวทางการพัฒนา

ตารางที่ 4.11 ปัญหาและแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านอาหละ

สภาพปัญหา	แนวทางการพัฒนา
1. ด้านเศรษฐกิจ 1.1 ไม่มีตลาดรองรับผลผลิตทางการเกษตร	1. พัฒนาระบบการตลาดชุมชนเพื่อเป็นกลไกในการรับผลผลิตในระดับชุมชน และขยายไปยังตลาดนอกชุมชนในระยะต่อไป
2. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2.1 ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร	1. ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดหาน้ำให้เพียงพอ เพื่อ

สภาพปัญหา	แนวทางการพัฒนา
	การเกษตร
3. ด้านสาธารณสุขขั้นพื้นฐาน 3.1 ขาดแคลนน้ำในการอุปโภคบริโภคในครัวเรือน 3.2 ถนนภายในหมู่บ้านชำรุด	1. ประสานงานกับหน่วยงานในท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานของประธานสำนักงานทรัพยากรน้ำ เพื่อจัดหาแหล่งน้ำให้เพียงพอต่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตร 2. ส่งเสริมการปลูกป่าและอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ 3. ประสานงานกับ อบต. เพื่อปรับปรุงถนนภายในหมู่บ้าน

หมู่บ้านธาตุ(หมู่บ้านธาตุ)

ข้อมูลทั่วไป

บ้านธาตุ หมู่ที่ 4 ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย มีประชากร 140 หลังคาเรือน จำนวน 1,275 คน แยกเป็น ชาย 624 คน หญิง 651 คน เป็นประชากรร้อยละ 10 ของอำเภอ (อายุ 25-40 ปี) ร้อยละ 40 ประชากรส่วนใหญ่เป็นชนชาติพันธุ์ผู้สู่วัยชราและทุพพลภาพและมีบรรพบุรุษ ร้อยละ 90 รองลงมานับถือศาสนาคริสต์ ร้อยละ 10 สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 930 เมตร มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง คือ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับบ้านกลาง ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง
ทิศใต้	ติดต่อกับบ้านป่าคาสามัคคี ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับบ้านป่าคาสามัคคี ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับบ้านกลาง ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง

ประวัติหมู่บ้าน

ชาวบ้านธาตุส่วนใหญ่อพยพมาจากหัวแม่คำ ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย และเมืองสระประเทศเยอมา โดยเป็นชาวเขาเผ่าฮิญาซัวฮูอาซา ปะปนกับอยู่กลุ่มแรกที่เข้ามาตั้งหลักที่โดยนายอาหละฮะ แซ่หมี่ ซึ่งเป็นผู้นำคนแรกอพยพเข้ามาครั้งแรกจำนวน 6 หลังคาเรือน เมื่อปี พ.ศ. 2505 เหตุที่ย้ายจากที่เดิมเพราะไว้มากเกินไป เช่น ไร่คั่วกาแฟ และ การสู้รบของชนกลุ่มน้อย จึงอพยพเข้ามาตั้งรากฐานบ้านเรือนเป็นหมู่บ้านธาตุ หลังจากกลุ่มแรกได้อพยพเข้ามาจึงตั้งชื่อให้หมู่บ้านคือพญาสมทบ จากนั้นปี พ.ศ. 2518 ได้มีศูนย์พัฒนาและสงเคราะห์ชาวเขากรมการให้หลักฐานเป็นโฉนดโฉนดที่ดินที่สูง และให้สัญชาติไทยต่อไป จากนั้นเมื่อปี พ.ศ. 2522 ได้แต่งตั้งผู้นำคนใหม่ คือ นายชนันท์ อภิระชัย รับตำแหน่งจนถึง วันที่ 1 ธันวาคม 2549

ก่อนนี้มีพระธาตุเก่าแก่หนึ่งซึ่งสันนิษฐานว่าอาจเป็นเจดีย์เก่าแก่ของชาวไทยใหญ่ที่เคยอาศัยมาก่อน จึงมีนายทุนจ้างชาวบ้านมาขุดเพื่อหาของมีค่า ซึ่งขณะนั้นยังไม่พบก้อนอิฐจำนวนมากและชาวบ้านได้บูรณาการสร้างพระธาตุจำลองไว้ในปัจจุบัน

สภาพทางกายภาพและโครงสร้างพื้นฐาน

การคมนาคมเป็นถนนลาดยาง ระยะทางไปยังอำเภอที่ใกล้ที่สุด 50 กิโลเมตร ใช้เวลาในการเดินทาง 60 นาที การคมนาคมในหมู่บ้านเป็นถนนคอนกรีตและถนนลูกรัง ภายในหมู่บ้านมีเบสท์ 1 แห่ง วัด 1 แห่ง

โรงเรือนจีน 1 แห่ง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 แห่ง กชน. 1 แห่ง สถานีอนามัย 1 แห่ง โรงเรียน 2 แห่ง
 หอระจายข้าว 1 แห่ง และอาคารเอนกประสงค์ 1 แห่ง

แหล่งน้ำ

- แหล่งน้ำธรรมชาติ มีลำห้วยสายเล็ก 5 สาย
- แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น ประกอบด้วย ถังเก็บน้ำ คสล. 5 แห่ง และบ่อดิน 1 บ่อ

สภาพเศรษฐกิจ และสังคม

ประชากรในหมู่บ้านประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก โดยปลูกข้าวไร่เพื่อบริโภคในครัวเรือน มีพื้นที่จำนวน 312 ไร่ และปลูกพืชเพื่อจำหน่าย ได้แก่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ จำนวน 710 ไร่ กาแฟอาราบิก้า จำนวน 238 ไร่ พืชอื่น จำนวน 315 ไร่ มีการเลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภคและจำหน่ายเป็นรายได้ให้กับครัวเรือน ได้แก่ ไก่กระดุกดำ จำนวน 5,000 ตัว เป็นหมู่บ้านที่มีชื่อเสียงในการเลี้ยงไก่กระดุกดำ สุกรพันธุ์เหมยซาน จำนวน 148 ตัว และโคนม จำนวน 6 ตัว

ประชากรในหมู่บ้านมีรายได้เฉลี่ย 40,000 บาทต่อครัวเรือนต่อปี เป็นรายได้จากการเกษตรร้อยละ 60 และจากการรับจ้างร้อยละ 40

ตารางที่ 4.12 ข้อมูลการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์หมู่บ้านธาตุ

กิจกรรม	พื้นที่ (ไร่)	เกษตรกร (ครัวเรือน)	ผลผลิต เฉลี่ย (กก./ไร่)	หมายเหตุ
1. การปลูกพืช				
1) ข้าวไร่	312	100	30 ถัง	เพื่อบริโภค
2) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	710	140	620	เพื่อจำหน่าย
3) กาแฟอาราบิก้า	238	46	200	เพื่อจำหน่าย
4) อื่นๆ	100	80	350	เพื่อบริโภคและจำหน่าย
5) ชา	103	16	1,100	เพื่อบริโภคและจำหน่าย
6) พืชอื่น	315	120	900	เพื่อบริโภคและจำหน่าย
2. การเลี้ยงสัตว์	(ตัว)			
1) ไก่กระดุกดำ	5,000	140		เพื่อบริโภคและจำหน่าย
2) สุกรพันธุ์เหมยซาน	148	20		เพื่อบริโภคและจำหน่าย
3) โคนม	6	1		เพื่อจำหน่าย

ตารางที่ 4.13 ปฏิทินการปลูกพืชหมู่บ้านธาตุ

ชนิดพืช	เดือน											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
1. ข้าวไร่					←	→						
2. ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์					←	→						
2. กาแฟอาราบิก้า	←	→										→
4. สับซี้			←	→								
5. ชาอูหลง	←	→										→
6. พืช	←	→										→

การรวมกลุ่ม

ภายในหมู่บ้านมีการรวมกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแม่บ้าน มีการรวมการทอผ้าของแม่สีซุ ทำให้มีเวลาเพื่อใช้เอง และจำหน่าย กลุ่มผลิตอาหารสัตว์ มีสมาชิก 37 คน ร่วมกันผลิตอาหารไก่ อาหารสุกร โดยใช้วัตถุดิบที่มีในหมู่บ้าน กลุ่มสมาชิกสหกรณ์เกษตร จำนวน 35 ครัวเรือน และกลุ่มอาชีพทางการเกษตร 20 ครัวเรือน

การวิเคราะห์สภาพพื้นที่

ศักยภาพของพื้นที่

- 1) เป็นหมู่บ้านชนเผ่าสีซุ เพียบหมู่บ้านเดียวในด้านกลุ่มชนเผ่า
- 2) มีแหล่งท่องเที่ยวสำคัญแหล่งใหม่ที่กำลังก่อสร้าง คือ พระบรมธาตุเจดีย์
- 3) เป็นแหล่งเลี้ยงไก่กระต๊ากที่ใหญ่ที่สุดในด้านกลุ่มชนเผ่า

สภาพปัญหา

- 1) ขาดน้ำสำหรับการอุปโภค บริโภค และการเกษตร
- 2) พื้นที่ทำกินมีจำกัด
- 3) ขาดตลาดรองรับผลผลิตทางการเกษตร
- 4) มีปัญหาภัยแล้ง เช่น การฉกฉกร การเผาไหม้ (ปัจจุบันมีไม่มาก)
- 5) ประชากรมีระดับการศึกษาต่ำร้อยละ 30 ไม่สามารถถือครองอาชีพไทยได้ (อายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไป)
- 6) มีปัญหาการคุมกำเนิด ทำให้มีการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร
- 7) ดินเสื่อมคุณภาพเนื่องจากมีการใช้สารเคมีมาก
- 8) มีการชะล้างพังทลายของหน้าดิน
- 9) มีการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้

ความต้องการและความจำเป็นในการพัฒนา

1. แหล่งน้ำในการอุปโภค บริโภค และการทำการเกษตร
2. ความรู้ในการทำการเกษตรแบบผสมผสาน
3. ที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย
4. ตลาดเพื่อการขายผลผลิตทางการเกษตร
5. การส่งเสริมอาชีพให้แก่กลุ่มแม่บ้าน

แนวทางการพัฒนา

ตารางที่ 4.14 ปัญหาและแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านฮาลู

สภาพปัญหา	แนวทางการพัฒนา
1. ด้านเศรษฐกิจ 1.1 ขาดแคลนพื้นที่ทำกิน 1.2 ขาดตลาดรองรับผลผลิตทางการเกษตร	1. ส่งเสริมการปลูกพืชที่ใช้พื้นที่น้อยหรือการเกษตรแบบผสมผสาน 2. พัฒนาระบบการตลาดชุมชนให้เป็นกลไกในการรับรองผลผลิตในระดับชุมชน และขยายไปยังตลาดนอกชุมชนในระยะต่อไป
2. ด้านสังคม 2.1 ปัญหาสุขภาพจิต เช่น การดื่มสุรา การเสียดิน 2.2 ประชากรร้อยละ 30 ไม่สามารถสื่อสารภาษาไทยได้ (อายุมากกว่า 40 ปีขึ้นไป) 2.3 ประชากรมีระดับการศึกษาต่ำ 2.4 ปัญหาการคุมกำเนิด	1. ขอความร่วมมือกับหน่วยงาน เช่น สสส. เพื่อร่วมกัน จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ความรู้และรณรงค์แก้ปัญหา และส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งขึ้นในชุมชน 2. ควรมีการให้คำปรึกษาแนะนำ เพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาและความร่วมมือกับ กศน. สำหรับส่งเสริมการเรียนรู้ภายในชุมชน ขึ้นในพื้นที่ 3. ประสานงานกับหน่วยงานด้านสาธารณสุข เพื่อให้ความรู้กับประชาชนในเรื่องการคุมกำเนิด
3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 3.1 ดินเสื่อมคุณภาพเนื่องจากการใช้สารเคมี 3.2 การตัดทอนของหน้าดิน 3.3 การปลูกพืชที่ป่าไม้	1. ส่งเสริมและถ่ายทอดความรู้ในเรื่องสารอาหารพืชของโครงการหลวงเพื่อให้ทราบถึงโทษของการใช้สารเคมี และส่งเสริมการใช้สารอินทรีย์ทดแทน 2. ประสานงานและร่วมมือกับสำนักพัฒนาที่ดิน เพื่อหาทางปรับปรุงบำรุงดิน 3. ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยชีวภาพ 4. ส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝก เพื่อยึดหน้าดิน หรือการปลูกพืชแบบขึ้นบันได 5. ร่วมมือกับหน่วยงานกองทัพบก หรือหน่วยงานป่าไม้เพื่อจัดการจัดสรรพื้นที่ทำกิน
4. ด้านสาธารณสุขโรคขั้นพื้นฐาน 3.3 ขาดน้ำสำหรับการอุปโภค บริโภค และการเกษตร	1. ประสานงานกับหน่วยงานในท้องถิ่นเช่น อบต. เพื่อจัดหาสาธารณสุขขั้นพื้นฐานตามแผนปีงบประมาณ 2. ประสานงานกับสำนักงานชลประทาน และ

สภาพปัญหา	แนวทางการพัฒนา
	สำนักทรัพยากรน้ำ เพื่อจัดหาแหล่งน้ำที่เหมาะสม

หมู่บ้าน บ้านกลาง

ข้อมูลทั่วไป

บ้านกลาง หมู่ที่ 6 ตำบลแม่ฮ่องสอนนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย มีประชากร 136 คน ครัวเรือน จำนวน 761 คน แยกเป็น ชาย 355 คน หญิง 406 คน เป็นประชากรวัยกลางคนค่อนข้างมาก (อายุ 25 - 45 ปี) ร้อยละ 50 ประชากรส่วนใหญ่เป็นชนชาติพันธุ์จีน รองลงมา คือ อาข่า ลาหู่ นับถือศาสนาคริสต์ ร้อยละ 50 รองลงมาคือ พุทธ สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 1,177 เมตร มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง คือ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับบ้านใหม่สันติ ตำบลแม่ฮ่องสอนนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง
ทิศใต้	ติดต่อกับบ้านพนาสวรรค์ ตำบลแม่ฮ่องสอนนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับบ้านสันติคีรี ตำบลแม่ฮ่องสอนนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับบ้านฮาดู ตำบลแม่ฮ่องสอนนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง

ประวัติหมู่บ้าน

เดิมชาวบ้านกลางหมู่ 6 ได้อพยพมาจากประเทศจีนตอนใต้ เมื่อปี พ.ศ. 2504 ทรัพย์สินหมู่ที่ 1 ของตำบล แม่ฮ่องสอน หรือ ชาวจีนกองพลที่ 93 บ้านกลางหมู่ 6 เดือนได้มีชนเผ่าภูเขาอาศัยอยู่ก่อนประมาณ 10 กว่าหลังคาเรือน ต่อมาชาวจีนได้เข้ามาอยู่ จนเผ่าชีงูจึงได้อพยพไปอยู่ที่อื่น

ผู้ก่อตั้งหมู่บ้านชื่อ นาย ก่ออฮิน แซ่จาง ได้อาศัยอยู่กัน 20 กว่าหลังคาเรือน การประกอบอาชีพของชาวบ้าน คือ ทำไร่ข้าว ไร่ข้าวโพดค้ายาง เลี้ยงสัตว์ สมัยนั้นถนนสัญจรไปมาลำบาก

ปัจจุบันได้มีการพัฒนาขึ้นและมีถนนคอนกรีตน้ำประปา ใช้อ่างประปาหลาย มีประชากรกว่า 135 หลังคาเรือน และมีโรงเรียนไทย – จีน

สภาพทางกายภาพและโครงสร้างพื้นฐาน

การคมนาคมเป็นถนนคอนกรีต มีระยะทางไปยังอำเภอที่ใกล้ที่สุด 65 กิโลเมตร ใช้เวลาในการเดินทาง 60 นาที การคมนาคมในหมู่บ้านเป็นถนนคอนกรีต ภายในหมู่บ้านมี วัด โรงเรียนจีน โรงเรียนไทย โรงงานชา โรงสีข้าว และโบสถ์อย่างละ 1 แห่ง

แหล่งน้ำ

- แหล่งน้ำธรรมชาติ คือ แม่น้ำ 2 สาย ได้แก่ แม่น้ำบ้านกลางและแม่น้ำพนาสวรรค์
- แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น คือ ประปาภูเขา บ่อ แบ่งเป็น บ่อน้ำ 3 แห่ง

สภาพเศรษฐกิจ และสังคม

1. การปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์

ประชากรในหมู่บ้านประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก โดยปลูกข้าวไร่ เพื่อบริโภคในครัวเรือน พื้นที่จำนวน 210 ไร่ ได้ผลผลิตเฉลี่ย 25 ถึงต่อไร่ ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มีจำนวน 300 ไร่ ได้ผลผลิตเฉลี่ย 600 กิโลกรัมต่อไร่ ปลูกชา 874 ไร่ รวมทั้งมีการปลูกไม้ผล ได้แก่ ส้ม 68 ไร่ และพลัม 143 ไร่

มีการเลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภคและจำหน่ายเป็นรายได้ให้กับครัวเรือน ได้แก่ ไก่กระต่าย จำนวน 1,300 ตัว และสุกร จำนวน 35 ตัว

ตารางที่ 4.15 ข้อมูลการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์หมู่บ้านกลาง

กิจกรรม	พื้นที่ (ไร่)	เกษตรกร (ครัวเรือน)	ผลผลิต เฉลี่ย (ก.ก./ไร่)	หมายเหตุ
1. การปลูกพืช				
1) ข้าวไร่	210	30	25 ถังต่อไร่	เพื่อบริโภค
2) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	300	30	600	เพื่อจำหน่ายและเลี้ยงสัตว์
3) ถั่วเขียว	68	10	667	เพื่อจำหน่าย
4) พืช	143	25	910	เพื่อจำหน่าย
5) ชา	874	5	1,100	เพื่อจำหน่าย
2. การเลี้ยงสัตว์	(ตัว)			
1) ไก่กระดูกดำ	2,720	136		เพื่อบริโภคและจำหน่าย
2) สุกร	35	25		เพื่อบริโภคและจำหน่าย

ตารางที่ 4.16 ปฏิทินการปลูกพืชหมู่บ้านกลาง

ชนิดพืช	เดือน											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
1. ข้าวไร่												
2. ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์												
3. धानฟอราอี												
4. ชา												
5. ถั่วเขียว												
6. พืช												

การรวมกลุ่ม

ภายในหมู่บ้านมีการรวมกลุ่มต่าง ๆ ได้แก่ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน กลุ่มสหกรณ์ กลุ่มสมาชิกสหกรณ์การเกษตร และกลุ่มอาชีพทางการเกษตร

การวิเคราะห์สภาพพื้นที่

ศักยภาพของพื้นที่

- มีแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ สวนเกษตรแบบผสมผสาน สวนชา และโฮมสเตย์
- ชุมชนมีความเข้มแข็งและสามัคคี

สภาพปัญหา

- 1) ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรและอุปโภค บริโภคในครัวเรือน
- 2) ขาดความรู้ที่ถูกต้องในการประกอบอาชีพเกษตรกรรม
- 3) ราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ
- 4) รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย
- 5) ไม่มีตลาดรับซื้อสินค้าการเกษตร
- 6) ประชากรไม่มีสัญชาติ
- 7) มีการเสพยาเสพติด (ฝิ่น) ในชนเผ่าอาข่าที่อยู่ตามหัวไร่ปลายน
- 8) มีการเคลื่อนย้ายของประชากรในพื้นที่เพื่อออกไปรับจ้างนอกพื้นที่ เช่น ในเมือง และต่างประเทศ (ประเทศไต้หวัน)
- 9) ดินเสื่อมคุณภาพ เนื่องจากการใช้สารเคมีในการเกษตรค่อนข้างมาก

ความต้องการและความจำเป็นในการพัฒนา

- 1) จัดหาน้ำเพื่อการเกษตร
- 2) ส่งเสริมและให้ความรู้ในการประกอบอาชีพการเกษตรและนอกการเกษตร
- 3) จัดหาแหล่งรับซื้อสินค้าเกษตร
- 4) ส่งเสริมสุขภาพคนไทย

แนวทางการพัฒนา

ตารางที่ 4.17 ปัญหาและแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านกลาง

สภาพปัญหา	แนวทางการพัฒนา
1. ด้านเศรษฐกิจ 1.1 ขาดความรู้ในการประกอบอาชีพการเกษตร 1.2 ราคาผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำและไม่มีตลาดรับซื้อ 1.3 รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย	1. ส่งเสริมและถ่ายทอดความรู้ของโครงการหลวง และจัดทำแปลงทดลองและสาธิต 2. ส่งเสริมอาชีพนอกภาคการเกษตรเพื่อเสริมรายได้ให้กับครัวเรือน 3. ให้ความรู้ในการปรับปรุงคุณภาพผลผลิต 4. พัฒนาระบบการตลาดชุมชนเพื่อเป็นกลไกในการรวบรวมผลผลิตในภาคกับชุมชน และขยายไปยังตลาดนอกชุมชนในระยะต่อไป 5. สนับสนุนและเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรพัฒนาเองในด้านการประกอบอาชีพ 6. ส่งเสริมอาชีพนอกภาคการเกษตร เช่น งานหัตถกรรม
2. ด้านสังคม 2.1 ประชากรไม่มีสัญชาติ 2.2 มีการเสพยาเสพติด (ฝิ่น) ในชนเผ่าอาข่าที่อยู่ตามหัวไร่ปลายน 2.3 มีการออกไปรับจ้างนอกพื้นที่ เช่น	1. ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการปกครอง เพื่อดำเนินการตามขั้นตอน 2. ขอความร่วมมือกับหน่วยงาน เช่น สสส. เพื่อร่วมกัน จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ความรู้และ

สภาพปัญหา	แนวทางการพัฒนา
ในเมือง และต่างประเภศ	รณรงค์แก้ปัญหา และส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งขึ้นในชุมชน 3. ส่งเสริมอาชีพนอกภาคการเกษตรเพื่อเสริมรายได้ เช่น งานหัตถกรรม การแปรรูปสินค้า
3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	
3.1 ดินเสื่อมคุณภาพ เพราะมีการใช้สารเคมีในการเกษตร	1. ส่งเสริมและถ่ายทอดความรู้ในเรื่องการอนุรักษ์พืชของโครงการหลวงเพื่อให้ทราบถึงโทษของการใช้สารเคมี และส่งเสริมการใช้สารอินทรีย์เพื่อทดแทน
3.2 ขาดแคลนน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร	2. ประสานงานและร่วมมือกับสำนักงานพัฒนาที่ดิน เพื่อส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดิน 3. ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยชีวภาพ 4. ประสานงานกับสำนักงานชลประทาน และสำนักงานกสิกรรม เพื่อจัดหาน้ำส่งน้ำที่เหมาะสมและเพียงพอ
4. ด้านสาธารณสุขโลกขั้นพื้นฐาน	
4.1 ขาดแคลนน้ำในการอุปโภคบริโภค	1. ร่วมมือกับหน่วยงานในท้องถิ่นเช่น อบค. เพื่อจัดหาสาธารณสุขโลกขั้นพื้นฐานตามแบบปัจจุบัน

หมู่บ้านอาแบบ

ข้อมูลทั่วไป

บ้านอาแบบ หมู่ที่ 7 ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย มีประชากร จำนวน 685 คน 99 หลังคาเรือน แยกเป็น ชาย 355 คน หญิง 330 คน มีประชากรวัยรุ่น-วัยกลางคนค่อนข้างมาก (อายุ 20-40 ปี) ร้อยละ 55 ประชากรส่วนใหญ่เป็นชนชาติพันธุ์อาข่า นับถือพระพุทธศาสนา ร้อยละ 100 สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 840 เมตร มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง คือ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับบ้านป่าคาสามัคคี ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง
ทิศใต้	ติดต่อกับบ้านแม่ฟ้า ตำบลป่าฝาง อำเภอแม่ฟ้าหลวง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับบ้านเฮาฮิบ ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับบ้านป่าคาสุใจ ตำบลป่าฝาง อำเภอแม่ฟ้าหลวง

ประวัติหมู่บ้าน

ก่อนที่จะอพยพหมู่บ้านอาแบบ ชาวบ้านได้อพยพไปอยู่หลาย ๆ หมู่บ้าน เริ่มที่ชาวบ้าน อยู่ที่บ้านหัวแม่คำแล้วจึงอพยพมาอยู่หมู่บ้านแม่ห้วยมีอยู่ได้ประมาณ 30 ปี จึงได้ไปอยู่หมู่บ้านสันทอง ตำบลแม่อาย อำเภอแม่อาย อยู่ได้ 10 ปี จึงอพยพไปอยู่หมู่บ้านใหม่อาข่า อยู่ได้อีก 5 ปี ก็ย้ายหมู่บ้านใหม่อีกครั้ง คือ (หมู่บ้านอาแบบ) เมื่อปี 2504 โดยกรมการปกครองนายตู้ยอะ มาเยอะ อพยพมาอยู่ครั้งแรกประมาณ 10 หลังคาเรือน อยู่ได้ประมาณ 3 ปี จนเมื่อมีสิทธิบัตรชาวบ้านจึงได้ย้ายหมู่บ้านไปตั้งที่ใหม่ ซึ่งห่างจากหมู่บ้านเดิมประมาณ 200 เมตร โดยนายตู้ยอะ มาเยอะ ซึ่งเป็นลูกนายตู้ยอะและเรียนหมู่บ้านใหม่นี้ว่า หมู่บ้านอาแบบ หมู่บ้านอาแบบ

ได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการ เมื่อปี 2549 มีนายศรัย เวณม ได้รับการเลือกตั้งให้เป็นผู้ใหญ่บ้าน ตั้งแต่วันที่ 14 มกราคม พ.ศ. 2549 และมีนายอาทัก นามอะ เป็นผู้นำศาสนา

สภาพทางกายภาพและโครงสร้างพื้นฐาน

การคมนาคมเป็นถนนคอนกรีต มีระยะทางไปยังอำเภอที่ใกล้ที่สุด 60 กิโลเมตร ใช้เวลาในการเดินทาง 50 นาที การคมนาคมในหมู่บ้านเป็นถนนคอนกรีตและถนนลูกรัง ภายในหมู่บ้านมี โรงเรียน 1 แห่ง ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 1 แห่ง และโรงสีข้าว จำนวน 1 แห่ง

แหล่งน้ำ

4.2 แหล่งน้ำธรรมชาติ คือ ลำห้วยแม่บ้าน

4.3 แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น ประกอบด้วย บึงกับน้ำ 5 แห่ง และประปาหมู่บ้าน 70 ของครัวเรือน มีถังเพื่อพักน้ำไว้ใช้ภายในบ้าน

สภาพเศรษฐกิจ และสังคม

ประชากรในหมู่บ้านประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก โดยปลูกข้าวไร่เพื่อบริโภคในครัวเรือน และจำหน่าย พื้นที่จำนวน 198 ไร่ ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ จำนวน 249 ไร่ ราชอาณาจักรในปีที่ผ่านมาได้กำไร 6 บาท มีการปลูกไม้ผล ได้แก่ พืช และผลไม้ รวมทั้งไม้ผล มีรายได้จากการปลูกพืชประมาณ 15,000-20,000 บาทต่อครัวเรือน มีการเลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภคและจำหน่าย เป็นรายได้ให้กับครัวเรือน ได้แก่ สุกร จำนวน 204 ตัว ไก่พื้นเมืองและไก่กระดูกดำ จำนวน 903 ตัว รายได้นอกภาคการเกษตรส่วนใหญ่มาจากการรับจ้าง โดยมีอัตราค่าจ้างวันละ 120 บาท

ตารางที่ 4.18 ข้อมูลการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ในหมู่บ้านอาแบบ

กิจกรรม	พื้นที่ (ไร่)	เกษตรกร (ครัวเรือน)	ผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)	หมายเหตุ
1. การปลูกพืช				
1) ข้าวไร่	198	52	30 กก.	เพื่อบริโภค
2) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	249	52	580	เพื่อบริโภคและจำหน่าย
3) พืช	78	7	900	เพื่อบริโภคและจำหน่าย
4) ไม้ผล	90	25	900	เพื่อบริโภคและจำหน่าย
2. การเลี้ยงสัตว์				
1) ไก่กระดูกดำ	903	50		เพื่อบริโภคและจำหน่าย
2) สุกร	204	50		เพื่อบริโภคและจำหน่าย
3) โคเนื้อ	15	1		เพื่อจำหน่าย

ตารางที่ 4.19 ปฏิทินการปลูกพืชหมู่บ้านอาแบ

ชนิดพืช	เดือน											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
1. ข้าวไร่					←	→	←	→	←	→		
2. ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์					←	→	←	→	←	→		
3. พืช	←	→	←	→	←	→	←	→	←	→	←	→
4. สับซี			←	→								

การรวมกลุ่ม

ภายในหมู่บ้านมีการรวมกลุ่มต่าง ๆ ได้แก่ กลุ่มแม่บ้านมีสมาชิกจำนวน 15 คน ในการทำขนมพื้นเมืองขาย และการทอดผ้าของชุมชนแล้ว แต่ปัจจุบันไม่ได้ดำเนินการแล้ว เนื่องจากไม่มีตลาดรองรับผลผลิต กลุ่มเยาวชนมีสมาชิกจำนวน 16 คน มีกิจกรรม คือ การแข่งขันกีฬา กลุ่มผู้สูงอายุมีสมาชิกจำนวน 10 คน มีกิจกรรม คือ การจักสาน เป็นผู้ดำเนินการทำพิธีกรรม กลุ่มสตรีมีสมาชิกจำนวน 52 คน และกลุ่มผู้ด้อยโอกาส ซึ่งการรวมกลุ่มต่าง ๆ มีการดำเนินการอย่างมีส่วนร่วมของคนในชุมชน เช่น มีการประชุม ประชุม เป็นต้น

การวิเคราะห์สภาพพื้นที่

ศักยภาพของพื้นที่

- 1) มีประเพณีและวัฒนธรรมดั้งเดิมของชนเผ่าอาข่า เช่น การไล่จิ้งจอก
- 2) มีช้างเผือกในการก่อสร้าง
- 3) คนในหมู่บ้านได้รับการศึกษาสูงจำนวนมาก คือ มีผู้จบการศึกษาระดับปริญญาตรีกว่า 10 คน

สภาพปัญหา

- 1) ผลผลิตการเกษตรได้รับผลกระทบจากโรคและแมลง และขาดความรู้ในการพัฒนาคุณภาพผลผลิต
- 2) มีการเผาพื้นที่ปลูกข้าวโพดก่อนการลงมือปลูก
- 3) มีการใช้ปุ๋ยและสารเคมีทางการเกษตรเป็นจำนวนมาก ในช่วงระยะเวลา 5-6 ปีที่ผ่านมา ทำให้ดินเสื่อมสภาพ
- 4) ประชากรประสบปัญหาความยากจน เนื่องจากมีรายได้น้อย
- 5) มีการเพิ่มของจำนวนประชากรเป็นจำนวนมาก เฉลี่ย 1 ครอบครัวจะมีบุตรจำนวน 4-5 คน
- 6) ขาดคนลงน้ำเพื่อการเกษตร
- 7) ถนนบางช่วงของหมู่บ้านยังคงเป็นถนนลูกรัง
- 8) ไม่มีไฟฟ้าใช้ประมาณ 5 ชั่วโมง

ความต้องการและความจำเป็นในการพัฒนา

- 1) ต้องการให้มีการส่งเสริมการปลูกพืชที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่
- 2) ต้องการความรู้ในการเพิ่มผลผลิตข้าวเพื่อการบริโภค

แนวทางการพัฒนา

ตารางที่ 4.20 ปัญหาและแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านอาบ

สภาพปัญหา	แนวทางการพัฒนา
1. ด้านเศรษฐกิจ 1.1 ประชากรประสบปัญหาความยากจน เนื่องจากมีรายได้น้อย 1.2 ผลผลิตได้รับผลกระทบจากโรคและแมลง และขาดความรู้ในการพัฒนาคุณภาพผลผลิต	1. ส่งเสริมอาชีพนอกภาคการเกษตรเพื่อเสริมรายได้ให้กับครัวเรือน 2. ส่งเสริมและถ่ายทอดองค์ความรู้ของโครงการหลวงในด้านเพาะปลูกพืช โดยการจัดทำแปลงสาธิตและสาธิต เพื่อเป็นต้นแบบให้แก่เกษตรกร 3. ส่งเสริมและถ่ายทอดความรู้ในเรื่องการอารักขาพืชของโครงการหลวง
2. ด้านสังคม 2.1 มีการเพิ่มของจำนวนประชากรเป็นจำนวนมากเฉลี่ย 1 ครอบครัวจะมีบุตรจำนวน 4-5 คน	1. ประสานงานกับหน่วยงานด้านสาธารณสุขเพื่อให้ความรู้กับประชาชนในเรื่องการคุมกำเนิด
3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 3.1 มีการใช้ปุ๋ยและสารเคมีทางการเกษตรเป็นจำนวนมาก ในช่วงระยะเล้า 5-6 ปีที่ผ่านมา ทำให้ดินเริ่มเสื่อมสภาพ 3.2 การเผาพื้นที่ปลูกข้าวโพด	1. ส่งเสริมและถ่ายทอดความรู้ในเรื่องการอารักขาพืชของโครงการหลวงเพื่อให้ทราบถึงโทษของการใช้สารเคมี และส่งเสริมการใช้สารอินทรีย์เพื่อทดแทน 2. ประสานงานและร่วมมือกับสำนักงานที่ดินเพื่อหาหาปรับปรุงบำรุงดิน 3. ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์-ปุ๋ยชีวภาพ 4. ประสานงานกับสำนักงานที่ดิน เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม และอนุรักษ์ที่ดิน 5. ส่งเสริมให้ความรู้กับเกษตรกรเรื่องการปลูกข้าวโพดโดยไม่เผาพรวน
4. ด้านสาธารณสุขโรคเขตร้อน 4.1 การขาดแคลนน้ำเพื่อการทำการเกษตร 4.2 ถนนบางช่วงของหมู่บ้านยังคงเป็นถนนลูกรัง 4.3 ไม่มีไฟฟ้าใช้ประมาณ 5 ครัวเรือน	1. ประสานงานกับสำนักงานชลประทาน และสำนักทรัพยากรน้ำ เพื่อจัดหาแหล่งน้ำที่เหมาะสม 2. ร่วมมือกับหน่วยงานในท้องถิ่นเช่น อบต.เพื่อจัดหาสาธารณสุขโรคเขตร้อนพื้นฐานตามแผนปีงบประมาณ

บ้านป่าสามัคคี

ข้อมูลทั่วไป

บ้านป่าสามัคคี หมู่ที่ 8 ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย มีประชากร 66 หลังคาเรือน จำนวน 535 คน แยกเป็น ชาย 265 คน หญิง 270 คน เป็นประชากรร้อยละ ๓๖ ของตำบล (อายุ 25-40 ปี) ร้อยละ 40 ประชากรส่วนใหญ่เป็นชนชาติพันธุ์อาข่า รองลงมาเป็นจีน นับถือพระพุทธศาสนา ร้อยละ 70 รองลงมานับถือศาสนาคริสต์ ร้อยละ 25 และศาสนาพุทธ ร้อยละ 5 สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 933 เมตร มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง คือ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับบ้านธาตุ หมู่ 4 ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง
ทิศใต้	ติดต่อกับบ้านขาม หมู่ 7 ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับบ้านนางเลาะ หมู่ 2 ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับบ้านพาสารวัก หมู่ 9 ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง

สภาพทางกายภาพและโครงสร้างพื้นฐาน

การคมนาคมเป็นถนนลาดยางและคอนกรีต มีถนนบางช่วงเป็นทางดินลูกรังระยะทางประมาณ 500 เมตร ระยะทางไปยังอำเภอที่ใกล้ที่สุด 43 กิโลเมตร ใช้เวลาในการเดินทาง 50 นาที ภายในหมู่บ้านมี คสช. 1 แห่ง อาคารอเนกประสงค์ 1 แห่ง โบสถ์ 1 แห่ง สถานที่ประกอบพิธีกรรมของหมู่บ้าน 1 แห่ง หอกระจายข่าว 1 แห่ง สหกรณ์ร้านค้า จำนวน 1 แห่ง และโรงเรียนจำนวน 1 แห่ง แหล่งน้ำ

- แหล่งน้ำธรรมชาติ ได้แก่ ลำห้วยหมู่บ้านจำนวน 2 สาย ประปาภูเขา จำนวน 1 สาย จากบริเวณต้นน้ำหมู่บ้านแม่จันทรงมีหมู่บ้านป่าสามัคคี ระยะทาง 10 กิโลเมตร
- แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น ประกอบด้วย ถังเก็บน้ำ คลล. 2 ถัง และฝาย คลล. 1 แห่ง

สภาพเศรษฐกิจ และสังคม

ประชากรในหมู่บ้านประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก โดยปลูกข้าวไว้เพื่อบริโภคในครัวเรือน พื้นที่ 137 ไร่ ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ พื้นที่ 28 ไร่ รวมทั้งมีการปลูกไม้ผล ได้แก่ ส้ม 84 ไร่ พืช 37 ไร่ พืช พืช บัว 15 ไร่ ข้าวโพด 50 ไร่ และกาแฟราวปี 30 ไร่ มีรายได้จากการปลูกพืชประมาณ 15,000-20,000 บาท/ครัวเรือน/ปี มีการเลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภคและจำหน่าย เป็นรายได้ให้กับครัวเรือน ได้แก่ ไก่ประหลาด จำนวน 663 ตัว ไก่พื้นเมือง 1,000 ตัว สุกร จำนวน 240 ตัว โคเนื้อ จำนวน 83 ตัว และกระบือ จำนวน 1 ตัว

รายได้นอกภาคการเกษตรส่วนใหญ่มาจากการรับจ้าง โดยมีอัตราค่าจ้างวันละ 120 บาท

ตารางที่ 4.21 ข้อมูลการปลูกพืชและเนื้อสัตว์หมู่บ้านป่าสามัคคี

กิจกรรม	พื้นที่ (ไร่)	เกษตรกร (ครัวเรือน)	ผลผลิตเฉลี่ย (กบ./ไร่)	หมายเหตุ
1. การปลูกพืช				
1) ข้าวไร่	137	68	300	เพื่อบริโภค
2) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	28	68	900	เพื่อจำหน่าย
3) พืช	37	10	300	เพื่อจำหน่าย
4) สับปะรด	84	10	900	เพื่อจำหน่าย
5) ชิม	2	1	250	เพื่อจำหน่าย
6) ขาหมูหลง	50	1	1,100	เพื่อบริโภคและจำหน่าย
7) กาแฟอาราบิก้า	30	10	200	เพื่อจำหน่าย
8) พืช พืช บัว	15	1	300	เพื่อจำหน่าย
2. การเลี้ยงสัตว์	เนื้อ			
1) ไก่กระดูกดำและไก่พื้นเมือง	663	60		เพื่อบริโภคและจำหน่าย
2) สุกร	240	50		จำหน่าย
4) โคเนื้อ	85	5		เพื่อจำหน่าย
5) กระบือ	7	1		เพื่อจำหน่าย

ตารางที่ 4.22 ปฏิทินการปลูกพืชหมู่บ้านป่าสามัคคี

ชนิดพืช	เดือน											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
1. ข้าวไร่												
2. ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์												
3. พืช												
4. สับปะรด												
5. ขาหมูหลง												
6. กาแฟอาราบิก้า												
7. พืช พืช บัว												

การรวมกลุ่ม

ภายในหมู่บ้านมีการรวมกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน กลุ่ม อปพร. กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขพื้นฐาน กลุ่มกองทุนหมู่บ้าน โดยมีกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนในชุมชน ได้แก่ การประชุมหมู่บ้าน การพัฒนาหมู่บ้าน และการเข้าร่วมกิจกรรมสำคัญต่างๆ

การวิเคราะห์สภาพพื้นที่

ศักยภาพของพื้นที่

- 1) ภายในหมู่บ้านมีแปลงสาธิตการเกษตรแบบผสมผสาน
- 2) ภายในหมู่บ้านมีการเลี้ยงสุกรพื้นเมือง และพันธุ์หมู่อื่นๆ จำนวนมาก รวมทั้งมีการผลิตก๊าซชีวภาพจากมูลสุกร

สภาพปัญหา

- 1) น้ำไม่เพียงพอต่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตร
- 2) ที่ดินไม่เพียงพอต่อการเพาะปลูก
- 3) มีการชะล้างพังทลายของหน้าดิน
- 4) ที่ทำปศุสัตว์ชนวนมากเกินไป ไม่มีการป้องกันสัตว์ไว้นกัด
- 5) ไม่มีตลาดรองรับผลผลิตทางการเกษตร
- 6) ไม่มีอาชีพเสริมหลังการเก็บเกี่ยว
- 7) การเลี้ยงสุกรโรค
- 8) ไม่มีแหล่งน้ำสะอาดใช้กิน
- 9) ปัญหาเรื่องความสะอาดในชุมชน คือ มีขยะมากและเก็บไม่หมด รวมทั้งมีการปล่อยสัตว์
เลี้ยงไว้ในบริเวณสาธารณะ
- 10) ไม่มีห้องน้ำท้งส่วนที่สุสสุลักษณะ
- 11) ประชากรมีระดับการศึกษาต่ำ
- 12) การไม่มีสัญชาติไทย
- 13) การขาดความรู้ของของชนในชุมชน
- 14) การเคลื่อนย้ายของประชากรไปทำงานในเมือง และต่างประเทศได้ทุกวัน
- 15) ปัญหาเรื่องการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ของเยาวชน

ความต้องการและความจำเป็นในการพัฒนา

- 1) แหล่งน้ำในการอุปโภค บริโภค และทำการเกษตร
- 2) ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพนอกภาคการเกษตร
- 3) ตลาดรองรับผลผลิตทางการเกษตร
- 4) ความรู้ในการทำการเกษตรแบบผสมผสาน
- 5) ความรู้เกี่ยวกับด้านสาธารณสุข และการดูแลสุขภาพร่างกาย
- 6) จัดตั้งโรงงานขนาดเล็กในชุมชน
- 7) รวมกลุ่มจัดกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ของกลุ่มเยาวชน
- 8) เอกสารสิทธิบัตรที่ดิน
- 9) หุ่นการศึกษาแก่เด็กที่ยากจน
- 10) สัญชาติไทย

แนวทางการพัฒนา

ตารางที่ 4.23 ปัญหาและแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านป้าสามัคคี

สภาพปัญหา	แนวทางการพัฒนา
1. ด้านเศรษฐกิจ 1.1 ไม่มีอาชีพเสริมหลังการเก็บเกี่ยว 1.2 ไม่มีตลาดรองรับและเส้นทาง การเกษตร 1.3 พึ่งพาปัจจัยภายนอกมากเกินไป 1.4 การเอื้อหนุนภาครัฐ	1. ส่งเสริมอาชีพนอกภาคการเกษตรเพื่อเสริมรายได้ให้กับครัวเรือน 2. พัฒนาระบบการตลาดชุมชนเพื่อเป็นกลไกในการรับรองผลผลิตในระดับชุมชน และขยายไปยังตลาดภายนอกชุมชนในระยะต่อไป 3. ส่งเสริมและถ่ายทอดองค์ความรู้ของโครงการหลวงในส่วนการเพาะปลูกพืช โดยการจัดทำแปลงทดลองและสาธิต เพื่อเป็นต้นแบบให้แก่เกษตรกร 4. ส่งเสริมและให้ความรู้เกี่ยวกับการรวมกลุ่มสหกรณ์และตลอดจนยกระดับความรู้เรื่องของการบัญชีเพื่อเพิ่ม 5. ประสานงานกับหน่วยงานด้านปศุสัตว์ เพื่อให้มีความรู้ด้านการเลี้ยงสัตว์ที่ถูกต้องเหมาะสม และการป้องกันโรค
2. ด้านสังคม 2.1 ปัญหาเรื่องการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ของเยาวชน 2.2 ประชากรมีระดับการศึกษาต่ำ 2.3 การขาดความร่วมมือของคนในชุมชน 2.4 การไม่มีสุขภาพดีพอ 2.5 การเคลื่อนย้ายของประชากรไปทำงานในเมือง	1. ส่งเสริมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ให้แก่เยาวชน เช่น การเล่นกีฬา การเล่นดนตรี การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ 2. ควรมีการให้คำปรึกษาแนะนำเพื่อให้ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษา 3. ส่งเสริมให้มีเวทีทำกิจกรรมร่วมกันภายในชุมชน ก่อให้เกิดความเข้มแข็งขึ้นในชุมชน 4. ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการปกครอง เพื่อดำเนินการตามขั้นตอน 5. ส่งเสริมอาชีพนอกภาคการเกษตรเพื่อเสริมรายได้ เช่น งานตัดหญ้า การแปรรูปสินค้า
3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 3.1 หน้ที่ดินทิ้งหลาย 3.2 เรื่องความสะอาดในพื้นที่ชุมชน คือ มีขยะมูลฝอยเกลื่อนกลาด และมีการปล่อยสัตว์เลี้ยงทำให้เกิดความสกปรก	1. ส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝก และการทำคันดินเพื่อลดการพังทลายของหน้าดิน 2. ขอความร่วมมือกับหน่วยงานด้านสาธารณสุข เพื่อให้ความรู้ด้านสุขอนามัย ดำเนินงานร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลในการกำจัดขยะและสิ่งปฏิกูลอย่างถูกวิธี

สภาพปัญหา	แนวทางการพัฒนา
	3. จัดทำโครงการหมู่บ้านสะอาด
4. ด้านสาธารณสุขโรคขั้นพื้นฐาน 4.1 น้ำไม่เพียงพอต่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตร 4.2 ไม่มีห้องน้ำห้องส้วมที่ถูกต้องลักษณะ	1. ร่วมมือกับหน่วยงานในท้องถิ่นเช่น อบต.เพื่อจัดหาสาธารณสุขโรคขั้นพื้นฐานตามแผนปีงบประมาณ 2. ประสานงานกับสำนักงานของประเทาน และสำนักทรัพยากรน้ำ เพื่อจัดหาแหล่งน้ำที่เหมาะสม

บ้านนาสวรรค์

ข้อมูลทั่วไป

บ้านนาสวรรค์ หมู่ที่ 9 ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย มีประชากร 104 ครัวเรือน จำนวน 720 คน แยกเป็น ชาย 403 คน และหญิง 317 คน ส่วนใหญ่เป็นชนชาติพันธุ์จีนและอาข่า มีวัดศาสนาคริสต์ ร้อยละ 60 และศาสนาพุทธ ร้อยละ 40 ภาษามือใช้ในการสื่อสารเป็นภาษาจีน อาข่า มูเซอ สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 909 เมตร มีพื้นที่ 5.6 ตารางกิโลเมตรหรือ 3,500 ไร่ มีสภาพภูมิอากาศเย็น ฝนตกชุกประมาณ 2-3 เดือน ในช่วงเดือนกรกฎาคม ถึงเดือนกันยายน มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียงคือ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับบ้านกลาง หมู่ที่ 6 ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง
ทิศใต้	ติดต่อกับบ้านป่าคาสุขโข หมู่ที่ 5 ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับบ้านป่าคาสามัคคี หมู่ที่ 8 ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับบ้านดงจาลู หมู่ที่ 13 ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง

ประวัติหมู่บ้าน

บ้านนาสวรรค์ก่อตั้งอย่างเป็นทางการเมื่อปี พ.ศ. 2517 โดยผู้นำชื่อ นายบันทือ ชีวันจรัสเรือง เป็นผู้นำก่อตั้งหมู่บ้าน มีผู้อยู่บ้านแล้ว 3 คน ซึ่งอยู่ในหมู่ที่ 4 ได้รวมชาวบ้านมาอาข่าเข้ามาอยู่ด้วย เมื่อปี พ.ศ. 2542 บริเวณพิกัด NE 678275

สภาพทางกายภาพและโครงสร้างพื้นฐาน

การคมนาคมเป็นถนนลาดยางและคอนกรีต มีระยะทางไปยังอำเภอที่ใกล้ที่สุด 45 กิโลเมตรโดยใช้เวลาในการเดินทาง 50 นาที การคมนาคมทางช่วงเป็นลูกรัง และบางช่วงเป็นถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก

ภายในหมู่บ้านมีอาคารเรียนประถมศึกษา โปสธ ศาลา ศูนย์เด็กเล็ก โรงเรียนระดับประถมศึกษา และโรงสีข้าว อย่างละ 1 แห่ง และมีสวนกาแฟที่จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว 1 แห่ง

แหล่งน้ำ

- แหล่งน้ำธรรมชาติ คือ ลำห้วย 2 สาย
- แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น ประกอบด้วย ถังเก็บน้ำ คสล. 1 ถังและฝาย คสล. 1 แห่ง
- แหล่งน้ำผิวดินที่ใช้ในการอุปโภคบริโภค คือ ลำห้วย

การวิเคราะห์สภาพพื้นที่ สภาพของพื้นที่

- 1) มีความหลากหลายของชนเผ่า
- 2) เป็นหมู่บ้านที่มีพื้นที่ปลูกกาแฟอาราบิกามากที่สุดในด้านหนึ่งของนอก

สภาพปัญหา

- 1) ประชากรมีรายได้น้อย
- 2) ประชากรขาดความรู้ในการจัดการสวนกาแฟอาราบิก้า
- 3) มีการใช้สารเคมีมาก โดยไม่มีความรู้ ทำให้พื้นดินเสื่อมความอุดมสมบูรณ์ ผลผลิตตกต่ำและไม่ได้คุณภาพ
- 4) ขาดน้ำเพื่อการเกษตร ครอบคลุมเกือบร้อยละ 100
- 5) การคมนาคมไม่สะดวก

ความต้องการ

- 1) ความรู้ด้านการเกษตร ในการปรับปรุงสวนกาแฟอาราบิก้าและการสนับสนุนเงินทุนเพื่อการเกษตร
- 2) การพัฒนาแหล่งน้ำ
- 3) การปรับปรุงถนนภายในหมู่บ้าน
- 4) การขอศึกษาดีไทยของประชาชนภายในหมู่บ้าน

ข้อจำกัดของพื้นที่

- 1) พื้นที่มีความลาดชันสูง ทำให้เกิดการชะล้างพังทลายของหน้าดิน และดินเสื่อมคุณภาพ
- 2) การคมนาคมไม่สะดวกอยู่ห่างไกลจากชุมชนที่เจริญ

แนวทางการพัฒนา

ตารางที่ 4.26 ปัญหาและแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านชนาวรรค์

ปัญหา	แนวทางการพัฒนา
1. เศรษฐกิจ 1.1 ประชากรขาดความรู้ด้านการเกษตรในพืชหลักที่ทำเกษตรปลูก	1. ส่งเสริมและถ่ายทอดความรู้ของโครงการหลวงในเรื่องการปรับปรุงสวนกาแฟอาราบิก้า 2. จัดทำแปลงทดลองและสาธิตองค์ความรู้จากโครงการหลวงในเรื่อง เช่น กาแฟอาราบิก้า และไม้ผล 4. พัฒนาระบบการตลาดชุมชนเพื่อเป็นกลไกในการรับรองผลผลิตในระดับชุมชน และขยายไปยังตลาดนอกชุมชนในระยะต่อไป
1.3 ชาวบ้านมีรายได้น้อย	1. ส่งเสริมอาชีพนอกภาคการเกษตรเพื่อเสริมรายได้ให้กับครัวเรือน 2. สนับสนุนและเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กร

ปัญหา	แนวทางการพัฒนา
	ที่ตนเองสนใจด้านการประกอบอาชีพ
2.ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการใช้สารเคมีจำนวนมาก โดยไม่มี ความรู้ ทำให้ดินเสื่อมคุณภาพ ผลผลิต ตกต่ำและไม่ได้คุณภาพ	1. ส่งเสริมการเพาะปลูกที่ดี เกษตรอินทรีย์ 2. ส่งเสริมการจัดการก่อนและหลังการเก็บเกี่ยว เพื่อให้ได้ผลผลิตที่มีคุณภาพตลาด 3. จัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ลาดชัน และ พื้นราบระบบวนเกษตรป่าไม้ โดยกระบวนการมีส่วนร่วม 4. ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยหมัก ปุ๋ย ชีวภาพ ฯลฯ
3.ปัจจัยขั้นพื้นฐาน ขาดน้ำเพื่อการเกษตร และอุปโภค บริโภคและขาดแคลนคอกไม่สะดวก	1. สร้างถังเก็บน้ำเพื่อเก็บน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้งใน หมู่บ้าน 2. จัดหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร 3. ประสานงานกับหน่วยงานที่มีเกี่ยวข้องในการ ปรับปรุงถนนและเส้นทางสายอื่นๆ

บ้าน แม่โค่นและบ้านแม่จันทหลวง

ข้อมูลทั่วไป

บ้านแม่จันทหลวง หมู่ที่ 10 ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย มีพื้นที่ประมาณ 2,362 ไร่ จำนวนเป็นพื้นที่ป่าไม้ 377 ไร่ พื้นที่อยู่อาศัย 140 ไร่ และพื้นที่ทำการเกษตร 1,825 ไร่ สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 1,177 เมตร มีสภาพภูมิอากาศเย็น มีฝนตกชุกประมาณ 3-4 เดือน โดยเฉพาะในเดือนมีนาคม ถึงเดือนกันยายน มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง คือ

ทิศเหนือ ติดต่อกับตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย

ทิศใต้ ติดต่อกับตำบลป่าตึง อำเภอมะแมร์ จังหวัดเชียงใหม่

ทิศตะวันออก ติดต่อกับบ้านสันติคีรี หมู่ที่ 1 ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง

ทิศตะวันตก ติดต่อกับสาธารณสุขรัฐสังคมบ่อนแม่สภากาเมืองมณี

ภายในหมู่บ้านมีจำนวน 160 ครัวเรือน มีประชากรจำนวน 822 คน แยกเป็น ชาย 385 คน หญิง 437 คน ส่วนใหญ่เป็นประชากรวัยกลางคน (อายุ 30-50 ปี) มีสัดส่วนร้อยละ 60 ประชากรส่วนใหญ่เป็นชนชาติพันธุ์อาข่า และนับถือศาสนาคริสต์ 90

ประวัติหมู่บ้าน

หมู่บ้านแม่โค่นเดิมเป็นชนเผ่าอาข่า “ลือมีอาข่า” นับถือบรรพบุรุษและศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่การเดินอพยพเมื่อ 200 ปีที่ผ่านมาได้อาศัยอยู่ในประเทศจีน จากนั้นจึงอพยพมาอาศัยอยู่ที่ประเทศเมียนมาก่อน แต่เนื่องจากสถานการณ์การเมืองในประเทศเมียนมาไม่สงบจึงอพยพเข้ามาทางทิศเหนือของประเทศไทย คือหมู่บ้านห้วยแม่คำปัจจุบัน ในขณะนั้นมาได้ขึ้นทะเบียนอยู่กับ ตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย เป็นหมู่บ้านบริวารของหมู่ที่ 1 บ้านสันติคีรี ต่อมาได้แยกหมู่บ้านออกจากหมู่ที่ 1 มาเป็นหมู่ที่ 10 เมื่อ พ.ศ.2540

ผู้ใหญ่บ้านทางการเมืองคนแรกของหมู่บ้าน 10 บ้านแม่ฮ่อง คือ นาย อาเมะ เมอเน่ จากนั้นผู้ใหญ่บ้านคนดังกล่าวหมดวาระลงจึงได้คัดเลือกผู้ใหญ่คนใหม่คือ นายสุทธีชัย แฉะ และ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนปัจจุบัน

ในหมู่บ้านแม่จันทองมีคือพหุวัฒนธรรมโดยมีเข้ามาจากอำเภอแม่จันเนื่องจากการสู้รบระหว่างกองกำลังขุนล่ากับทางการจึงได้หนีภัยที่นี้ตั้งถิ่นฐานเพื่อความปลอดภัย

สภาพพหุภาษาและโครงสร้างพื้นฐาน

การคมนาคมภายในหมู่บ้านเป็นถนนลูกรัง ระยะทางไปยังอำเภอที่ใกล้ที่สุด 50 กิโลเมตร ใช้เวลาในการเดินทาง 60 นาที ภายในหมู่บ้านมีอาคารอเนกประสงค์ ศาลาหมู่บ้าน โบสถ์ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และโรงเรียนระดับประถมศึกษา อย่างละ 1 แห่ง

แหล่งน้ำ

- แหล่งน้ำธรรมชาติ มีแม่น้ำ 1 สาย คือแม่น้ำเมอเน่ และลำห้วย 2 แห่ง
- แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น คือ อ่างเก็บน้ำ 1 แห่ง ชื่ออ่างเก็บน้ำแม่จันทอง อ่างเก็บน้ำ คสล. 1 แห่ง
- แหล่งกักเก็บน้ำธรรมชาติ 3 แห่ง และฝายแม้ว 1 ฝาย
- แหล่งน้ำผิวดินที่ใช้ในการอุปโภคบริโภค คือ ลำห้วย และมีแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรเพียงพอเฉพาะฤดูฝน

สภาพเศรษฐกิจ และสังคม

การปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์

อาชีพหลักของประชากรในหมู่บ้าน คือ เกษตรกรรม โดยมีการได้ส่วนใหญ่นำมาจากการปลูกพืชไร่ มีการปลูกข้าวไร่และข้าวนา ปีละครั้ง เพื่อบริโภคในครัวเรือน จำนวน 340 ไร่ ผลผลิตข้าวไร่เฉลี่ย 350 กิโลกรัมต่อไร่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มีพื้นที่ปลูก จำนวน 205 ไร่ ผลผลิตที่ 450 กิโลกรัมต่อไร่ ราคาขายในปีที่ผ่านมา กิโลกรัมละ 6 บาท รวมทั้งมีการปลูก พืช 70 ไร่ ไร่กาแฟราว 85 ไร่ และชาอีก 225 ไร่ จากการวิจัยพบว่า ทั้งบ้านอาต๋องและบ้านแม่จันทองนั้นมีการปลูกกาแฟที่เป็นรายได้หลักของทั้งสองหมู่บ้าน(พ.ศ.2558)

นอกจากนี้มีการปลูกผักเพื่อจำหน่าย มีพื้นที่ประมาณ 113 ไร่ ผักที่ปลูก ได้แก่ มะเขือเทศ กระเทียมและต้นรากงู เป็นรายได้หลักของครัวเรือนในพื้นที่จำนวนมาก

เป็นหมู่บ้านที่มีการเลี้ยงสัตว์มากที่สุดในตำบลแม่ฮ่องสอน โดยมีการเลี้ยงโคเนื้อและกระบือเพื่อจำหน่าย จำนวน 788 ตัว มีควาเลี้ยงสุกร จำนวน 180 ตัว และไก่พื้นเมืองเพื่อจำหน่าย 1,222 ตัว

รายได้นอกภาคการเกษตรส่วนใหญ่มาจากการรับจ้าง มีรายได้เฉลี่ยประมาณ 23,000 ต่อครัวเรือนต่อปี อัตราค่าจ้างวันละ 120 บาท

ตารางที่ 4.27 ข้อมูลการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์/หมู่บ้านแม่จันทรง (แม่ต๋อง)

กิจกรรม	พื้นที่ (ไร่)	เกษตรกร (ครัวเรือน)	ผลผลิตเฉลี่ย (ก.ก./ไร่)	หมายเหตุ
1. การปลูกพืช				
1) ข้าว	340	87	350	เพื่อบริโภค
- ข้าวไร่	55	23	585	เพื่อบริโภค
- ข้าวนา	205	65	450	เพื่อจำหน่าย
2) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	113	54		เพื่อบริโภคและจำหน่าย
3) พืชไร่	225	11	1,110	เพื่อจำหน่าย
4) กล้วยสับ	85	45	225	เพื่อจำหน่าย
5) กล้วยตานี	70	46	930	เพื่อจำหน่าย
6) พืชอื่น				
2. การเลี้ยงสัตว์				
1) โคเนื้อ	1,222	112		เพื่อบริโภค
2) โคขุน	788	75		เพื่อจำหน่าย
3) สุกร	180	54		เพื่อบริโภคและจำหน่าย

ตารางที่ 4.28 ปฏิทินการปลูกพืชของหมู่บ้านแม่จันทรง (แม่ต๋อง)

ชนิดพืช	เดือน											
	ม.ค.	ก.	มี.ค.	เม.	พ.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.	ธ.ค.
1. ข้าวไร่												
2. ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์												
3. พืชไร่												
4. กล้วยสับ												
7. กล้วยตานี												
8. พืชอื่น												

การรวมกลุ่ม

มีการรวมกลุ่มสมาชิกของสหกรณ์การเกษตร มีสมาชิก 17 ครัวเรือน รวมทั้งกลุ่มอาชีพทางการเกษตร 20 ครัวเรือน กลุ่มออมทรัพย์ และกลุ่มกองทุนเงินล้าน(กองทุนหมู่บ้าน)

การวิเคราะห์สภาพพื้นที่

ศักยภาพของพื้นที่

- 1) มีประเพณีที่ดีงามของชนเผ่าและเอกลักษณ์ของการแต่งกาย
- 2) เป็นหมู่บ้านที่มีพื้นที่ป่ามากที่สุด
- 3) เป็นหมู่บ้านที่มีการเลี้ยงสัตว์เพื่อจำหน่ายมากที่สุด
- 4) เป็นหมู่บ้านที่มีการปลูกพืชมากที่สุด

สภาพปัญหา

- 1) น้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตรมีไม่เพียงพอ

- 2) ดินเสื่อมคุณภาพ
- 3) คุณภาพและสีดินไม่ได้มาตรฐาน ราคาผลผลิตตกต่ำ
- 4) การคมนาคมในหมู่บ้านค่อนข้างลำบาก เป็นถนนดินลูกรัง

ความต้องการ

- 1) ยกระดับน้ำของหมู่บ้านเพื่อเก็บน้ำไว้ใช้
- 2) ต้องการให้หน่วยงานเข้ามาให้ความรู้เรื่องการบำรุงดิน
- 3) ถนนลาดยางทางเข้าหมู่บ้าน
- 4) กล้าหาญอาหารปิก้า และซาเบอร์ 12

ข้อจำกัดของพื้นที่

- 1) ดินเสื่อมคุณภาพทำให้ผลผลิตไม่ได้คุณภาพตามที่ตลาดต้องการ ทำให้ราคาผลผลิตตกต่ำ
- 2) สภาพพื้นที่มีความลาดชันสูง

แนวทางการพัฒนา

ตารางที่ 4.29 ปัญหาและแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านแม่ค้อและบ้านแม่เงินหลวง

ปัญหา	แนวทางการพัฒนา
1. เศรษฐกิจ 1.1 คุณภาพและสีดินไม่ได้มาตรฐาน ราคาผลผลิตตกต่ำ	1. ส่งเสริมและถ่ายทอดความรู้องค์ความรู้โครงการหลวงในการเพาะปลูกพืชหลัก ได้แก่ ข้าว กาแฟอาหารปิก้า และไม้ผลเขตหนาว 2. จัดทำแปลงทดสอบและสาธิตองค์ความรู้จากโครงการหลวง ได้แก่ ข้าว กาแฟอาหารปิก้า และไม้ผลเขตหนาว 3. พัฒนาระบบการตลาดชุมชนเพื่อเป็นกลไกในการรับรองผลผลิตในระดับชุมชน และขยายไปยังตลาดนอกชุมชนในระยะต่อไป
2. ปัจจัยขั้นพื้นฐาน 2.1 น้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และการเกษตรมีไม่เพียงพอ 2.2 การคมนาคมในหมู่บ้านค่อนข้างลำบาก เป็นถนนดินลูกรัง	1. สร้างถังเก็บน้ำเพื่อบันทึกน้ำไว้อุปโภคบริโภคในหมู่บ้าน 2. จัดทำแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร
3. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 3.1 ดินเสื่อมคุณภาพ	1. จัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ลาดชันและพื้นที่ราบบริเวณคันน้ำไว้ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน 2. ปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยหมัก ปุ๋ยชีวภาพ และปลูกหญ้าแฝก

หมู่บ้านเจียงจาโฮ

ข้อมูลทั่วไป

บ้านเจียงจาโฮ หมู่ที่ 11 ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย มีประชากร 165 ครัวเรือน จำนวน 822 คน แยกเป็น ชาย 385 คน หญิง 437 คน เป็นประชากรวัยเด็กค่อนข้างมาก (อายุ 1-18 ปี) ร้อยละ 60 ประชากรส่วนใหญ่เป็นชนชาติพันธุ์ ล่าหู่ จีน และอาข่า นับถือศาสนาคริสต์ ร้อยละ 80 รองลงมาคือ พุทธ เฒ่า และภูค/ผี สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 1,601 เมตร มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง คือ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย
ทิศใต้	ติดต่อกับบ้านสันติคีรี หมู่ที่ 1 ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับบ้านโพนผาน้อย หมู่ที่ 12 ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับบ้านแม่ต๋อม หมู่ที่ 10 ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง

ประวัติหมู่บ้าน

เป็นอดีตชุมชนชาวจีนคอมมิวนิสต์ที่ผ่านการสู้รบจากจีนคอมมิวนิสต์และชนเผ่าต่างๆ ที่มาอยู่รวมกันจึงก่อตั้งเป็นหมู่บ้านเจียงจาโฮ คนที่มาอยู่คนแรกคือ ตระกูลแซ่เจียงเลย ตั้งชื่อหมู่บ้านว่าเจียงจาโฮ

สภาพทางกายภาพและโครงสร้างพื้นฐาน

การคมนาคมเป็นถนนลาดยางและคอนกรีตทั้งหมด มีระยะทางไปยังอำเภอใกล้เคียงที่สุด 50 กิโลเมตร ใช้เวลาในการเดินทาง 60 นาที การคมนาคมในหมู่บ้านเป็นถนนดินลูกรังและถนนคัต ภายในหมู่บ้านมีโบสถ์ จำนวน 3 แห่ง โรงเรียนจีน 1 แห่ง โรงงานชา จำนวน 2 แห่ง และโรงสีข้าวจำนวน 1 แห่ง

แหล่งน้ำ

- แหล่งน้ำธรรมชาติ มีแม่น้ำ 1 สาย คือ แม่น้ำแม่สลอง
- แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น มีอ่างเก็บน้ำ 2 แห่ง และมีบ่อกักเก็บน้ำสำหรับใช้อุปโภคในหมู่บ้าน จำนวน 6 บ่อ แบ่งเป็น ขนาด 80 x 50 เซนติเมตร จำนวน 3 บ่อ และขนาด 100 x 50 เซนติเมตร จำนวน 3 บ่อ
- แหล่งน้ำผิวดินที่ใช้ในการอุปโภคบริโภค คือ ลำห้วย แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรเพียงพอสถานะอุดม

สภาพเศรษฐกิจ และสังคม

การปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์

ประชากรในหมู่บ้านประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก โดยปลูกข้าวไร่และข้าวนา ปีละครั้ง เพื่อบริโภค พื้นที่ทั้งสิ้น 282 ไร่ ผลผลิตข้าวเปลือกเฉลี่ย 350 กิโลกรัมต่อไร่ พืชเศรษฐกิจประกอบด้วย ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์และพริก โดยมีพื้นที่ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ จำนวน 47 ไร่ ผลผลิตที่ได้ 350 กิโลกรัมต่อไร่ ราคาขายในปีที่ผ่านมาขายได้กิโลกรัมละ 5.50 บาท มีการใช้สารเคมีกำจัดวัชพืชอีพ็อกซ์เมทอกโซน และไกลโฟสเฟต พืชที่ปลูกรองลงมา คือ พริก มีพื้นที่ปลูก 200 ไร่ ในปีที่ผ่านมาขายได้ราคากิโลกรัมละ 1-5 บาท โดยมีพ่อค้าคนกลางเข้ามารับซื้อในพื้นที่ นอกจากนี้ในพื้นที่ยังมีการปลูกกล้วยและชาเพียงเล็กน้อย ยังมีการปลูกกาแฟด้วย

การเลี้ยงสัตว์ มีการเลี้ยงโคเนื้อ จำนวน 30 ตัว เลี้ยงสุกร 49 ตัว เพื่อขายโดยเจ้าของสุกร จะฆ่าและขายในพื้นที่ และเลี้ยงไก่กระดุกสำหรับบริโภคในครัวเรือนจำนวน 780 ตัว

รายได้นอกภาคการเกษตรส่วนใหญ่มาจากการรับจ้าง มีรายได้เฉลี่ยประมาณ 17,000 ต่อครัวเรือน โดยมีอัตราค่าจ้างวันละ 120 บาท

ตารางที่ 4.30 ข้อมูลการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์หมู่บ้านเจียงจายี

กิจกรรม	พื้นที่ (ไร่)	เกษตรกร (ครัวเรือน)	ผลผลิต เฉลี่ย (ก.ก./ไร่)	หมายเหตุ
1. การปลูกพืช				
1) ข้าว - ข้าวไร่	282	79	350	เพื่อบริโภค
- ข้าวนา	142	36	565	เพื่อบริโภค
2) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	47	18	350	เพื่อจำหน่ายและใช้เลี้ยง
3) พืช	200	114	800	สัตว์
				เพื่อบริโภคและจำหน่าย
2. การเลี้ยงสัตว์	(ตัว)			
1) โค กระบือ	780	212		เพื่อบริโภคและจำหน่าย
2) สุกร	45	31		เพื่อบริโภคและจำหน่าย
3) ไก่เนื้อ	30	8		เพื่อบริโภคและจำหน่าย

ตารางที่ 4.31 ปฏิทินการปลูกพืชหมู่บ้านเจียงจายี

ชนิดพืช	เดือน											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
1. ข้าวไร่					←					→		
2. ข้าวนา						←						→
3. พืช	←											→

การรวมกลุ่ม

ภายในหมู่บ้านมีการรวมกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มหนุ่มสาว กลุ่มผู้สูงอายุ และกลุ่มสหกรณ์ โดยมีสมาชิกของสหกรณ์การเกษตร 25 ครัวเรือน สมาชิกกลุ่มอาชีพทางการเกษตร 25 ครัวเรือน มีการจัดประชุมประชาคมหมู่บ้านเดือนละครั้ง และมีการพัฒนาหมู่บ้านโดยการมีส่วนร่วมของทุกคนในหมู่บ้านเดือนละครั้ง

การวิเคราะห์สภาพพื้นที่

ศักยภาพของพื้นที่

- 1) มีการจัดท้าวรรณมาแก่นักท่องเที่ยวเพื่อชี้มาศึกษาเส้นทางธรรมชาติ และชมการแสดงของชนเผ่าอาข่า
- 2) ชาวบ้านซื้อพืชสมุนไพร
- 3) มีการรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

สภาพปัญหา

- 1) น้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และเพื่อการเกษตรมีไม่เพียงพอ โดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้ง รวมถึงยังกักเก็บน้ำเพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภคในหมู่บ้านมีไม่เพียงพอที่จะกักเก็บน้ำไว้ใช้
- 2) ชาวบ้านมีพื้นที่ทำกินไม่เพียงพอ ในความเพาะปลูกพืชไร่รายได้ไม่คุ้มค่า เนื่องจากเป็นชาวเขาเผ่าอาข่าอพยพเข้ามาจับจอง ซึ่งเดิมอาศัยอยู่ตามหัวไร่ปลายนา และได้รับการจัดสรรพื้นที่จากกลุ่มคริสเตียนเพื่อให้เป็นที่อยู่อาศัยในหมู่บ้าน แต่ไม่มีที่ดินเพื่อทำการเกษตร
- 3) ผลผลิตทางการเกษตรราคาตกต่ำ เนื่องจากผลผลิตไม่มีคุณภาพ เช่น ข้าว กาแฟอาราบิก้า และพริก
- 4) ขาดอาชีพเสริม ทำให้ไม่มีรายได้เพื่อนำมาใช้จ่ายภายในครัวเรือน
- 5) ประชากรส่วนมากไม่มีสัญชาติไทยเนื่องจากเป็นกลุ่มคนที่อพยพเข้ามาอยู่ในพื้นที่เพื่อจับจองภายในไร่ชา กาแฟอาราบิก้า และข้าวคั่ว
- 6) มีการเพิ่มขึ้นของประชากรจำนวนมาก เนื่องจากขาดความรู้และการส่งเสริมการคุมกำเนิด

ความต้องการ

- 1) แก้ไขปัญหาเรื่องการขาดน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และเพื่อการเกษตร รวมทั้งสร้างอ่างเก็บน้ำเพื่อการอุปโภคและบริโภคเพิ่ม
- 2) แก้ไขปัญหาเรื่องการจัดสรรพื้นที่ทำกินให้ชาวบ้าน
- 3) หากภาครัฐจะรับผลผลิตทางการเกษตรของเกษตรกร
- 4) แก้ไขปัญหาเรื่องประชาชนไม่มีสัญชาติทำให้ไม่สามารถเข้าไปจับจองในผืนป่าได้

ข้อจำกัดของพื้นที่

- 1) ภายในหมู่บ้านไม่มีพื้นที่เพื่อทำการเกษตร
- 2) ประชาชนมีทักษะในการเรียนรู้ค่อนข้างน้อย

แนวทางการพัฒนา

ตารางที่ 4.32 ปัญหาและแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านเชิงจำสอ

ปัญหา	แนวทางการพัฒนา
1. ด้านเศรษฐกิจ	1. ส่งเสริมและถ่ายทอดความรู้ของโครงการหลวงในการเพาะปลูกพืชหลัก ได้แก่ ข้าว กาแฟอาราบิก้า และไม้ผลเขตหนาว
1.1 ผลผลิตทางการเกษตรราคาตกต่ำ	2. จัดทำแปลงทดสอบและสาธิตองค์ความรู้จากโครงการหลวง ได้แก่ ข้าว กาแฟอาราบิก้า และไม้ผลเขตหนาว
1.2 ขาดอาชีพเสริมหลังฤดูการเพาะปลูก ทำให้ไม่มีรายได้เพื่อนำมาใช้จ่ายภายในครัวเรือน	3. พัฒนาระบบการตลาดชุมชนเพื่อเป็นกลไกในการ

ปัญหา	แนวทางการพัฒนา
	รับรองผลผลิตในภาคต้นชุมชน และขยายไปยังตลาดนอกชุมชนในระยะต่อไป 4. สนับสนุนการฟื้นฟูหัตถกรรมในท้องถิ่น เพื่อสร้างรายได้ให้ครัวเรือน เช่น การปักผ้า สวดลายของชนเผ่าอาข่า 5) ส่งเสริมการเพาะเห็ด การปลูกพืชผักสวนครัว และ การเลี้ยงสัตว์ในครัวเรือน
9. ด้านสังคม 2.1 มีการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรจำนวนมากเนื่องจากประชากรขาดความรู้เรื่องการดูแลสุขภาพ 2.2 ประชากรจำนวนมากไม่มีสัญชาติไทย เนื่องจากเป็นกลุ่มคนที่อพยพเข้ามาอยู่ในพื้นที่เพื่อรับจ้างภายในไร่ชา กาแฟ	1. ส่งเสริมให้ความรู้เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพและการดูแลสุขภาพของสตรีในครัวเรือนและชุมชน 2. ประสานงานกับหน่วยงานด้านการปกครอง
3. ด้านปัจจัยพื้นฐาน 3.1 ชาวบ้านมีพื้นที่ทำกินไม่เพียงพอสำหรับการเพาะปลูกเพื่อสร้างรายได้ให้กับครัวเรือน เนื่องจากประชากรในหมู่บ้านเป็นชาวเขาเผ่าอาข่าอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานเดิมอาศัยอยู่คนหัวไร่ปลายนา และได้รับการจัดสรรพื้นที่เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยในหมู่บ้าน จึงทำให้มีเพียงคนที่ย้ายมาแต่ไม่มีที่ดินเพื่อทำการเกษตร 3.2 น้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และน้ำเพื่อการเกษตรไม่เพียงพอ โดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้ง รวมทั้งยังเก็บกักน้ำเพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภคในหมู่บ้านมีไม่เพียงพอที่จะกักเก็บน้ำไว้ใช้	1. ส่งเสริมการฟื้นฟู แหล่งอาหารชุมชนตามแนวพระราชดำริ 2. ส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักใช้ชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง โดยให้พึ่งพาปัจจัยจากภายนอกให้น้อยลง โดยการปลูกพืชสวนครัวและ การเลี้ยงสัตว์ขนาดเล็กเพื่อบริโภคในครัวเรือน 3. สร้างอ่างเก็บน้ำเพื่อกักเก็บน้ำไว้อุปโภคบริโภคในหมู่บ้าน 4. จัดทำแผนส่งเสริมเพื่อการเกษตร

บ้าน ไหมสันติ

ข้อมูลทั่วไป

บ้านไหมสันติ หมู่ที่ 12 ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย มีประชากร 176 คน ครัวเรือน จำนวน 992 คน แยกเป็น ชาย 494 คน หญิง 498 คน เป็นประชากรวัย กลางคนค่อนข้างมาก (อายุ 25 - 45 ปี) ร้อยละ 70 ประชากรส่วนใหญ่เป็นชนชาติพันธุ์ จีน นับถือศาสนา พุทธ ร้อยละ 70 รองลงมาคือ คริสต์ สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 1,066 เมตร มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง คือ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับบ้านเจียงจาโฮ หมู่ 11 ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง
ทิศใต้	ติดต่อกับดงขี้เหล็ก หมู่ 13 ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับบ้านกลาง ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับบ้านค้อ ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง

ประวัติหมู่บ้าน

เดิมหมู่บ้านไหมสันติเป็นบริวารของหมู่ที่ 1 บ้านสันติศิริ โดยได้แยกเป็น หมู่ที่ 12 เมื่อ พ.ศ.2547 ผู้ใหญ่บ้านคนแรก คือ นายเล็ก จันทะ ซึ่งได้ลาออกไปแล้ว ขณะนี้ไม่มีกำนัน บุญช่วย สุตยอศสราญ รักษาการแทน

สภาพทางกายภาพและโครงสร้างพื้นฐาน

การคมนาคมเป็นถนนคอนกรีต มีระยะทางไปยังอำเภอใกล้เคียงที่สุด 66 กิโลเมตร ใช้เวลาในการเดินทาง 90 นาที การคมนาคมในหมู่บ้านเป็นถนนคอนกรีตและลูกรัง ภายในหมู่บ้านมีโรงเรียน 2 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนระดับประถม คือโรงเรียนบ้านไหมสันติ และโรงเรียนระดับมัธยม คือโรงเรียนสันติศิริวิทยาคม โปสเตอร์ และเป็นป้อมินเหล็ก อยู่ห่าง 2 แห่ง อาคารเอนกประสงค์ หอกระจายข่าว โทรศัพท์สาธารณะ ร้านค้า และโรงสีข้าว อย่างละ 1 แห่ง

แหล่งน้ำ

- แหล่งน้ำธรรมชาติ มีแม่น้ำ 1 สาย คือ ลำน้ำสันติศิริ

สภาพเศรษฐกิจ และสังคม

การปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์

ประชากรในหมู่บ้านประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก โดยปลูกข้าวไร่ปีละครั้ง เพื่อบริโภค ในครัวเรือน พื้นที่ 367 ไร่ ได้ผลผลิตเฉลี่ย 50 ตันต่อไร่ ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มีจำนวน 51 ไร่ ได้ผลผลิต 580 กิโลกรัมต่อไร่ ปลูกชาอัสสัม 810 ไร่ รวมทั้งมีการปลูกส้ม 15 ไร่ และกาแฟอาราบิก้า มีรายได้จากการปลูกพืชประมาณ 30,000 บาทต่อครัวเรือนต่อปี มีการเลี้ยงสัตว์เพื่อจำหน่ายเป็นรายได้ให้กับครัวเรือน ได้แก่ สุกร จำนวน 159 ตัว และไก่กระดุกดำ จำนวน 1,389 ตัว

รายได้นอกภาคการเกษตรส่วนใหญ่มาจากการรับจ้างทั่วไป เช่น เก็บชา ทำไร่ และทำสวน เป็นต้น โดยมีอัตราค่าจ้างวันละ 120 บาท

ตารางที่ 4.33 ข้อมูลการปลูกพืชและเนื้อสัตว์หมู่บ้านใหม่สันติ

กิจกรรม	พื้นที่ (ไร่)	เกษตรกร (ครัวเรือน)	ผลผลิต เฉลี่ย (ก.ก./ไร่)	หมายเหตุ
1. การปลูกพืช				
1) ข้าวไร่	367	100	50 ถังต่อไร่	เพื่อบริโภค
2) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	51	50	450	เพื่อจำหน่าย
3) พืชอื่น	150	15	300	เพื่อจำหน่าย
4) ชา	810	100	1,100	เพื่อบริโภคและจำหน่าย
5) กาแฟอาราบิก้า				
2. การเลี้ยงสัตว์	(ตัว)			
1) โคกระบือ	1,389	176		เพื่อบริโภคและจำหน่าย
2) สุกร	159	15		เพื่อบริโภคและจำหน่าย

ตารางที่ 4.34 ปฏิทินการปลูกพืชหมู่บ้านใหม่สันติ

ชนิดพืช	เดือน											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ย.	พ.ย.	ธ.ค.
1. ข้าวไร่												
2. ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์												
3. พืชอื่น												
4. ชา												
5. กาแฟอาราบิก้า												

โดยรวมกลุ่ม

ภายในหมู่บ้านมีการรวมกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มเกษตรกร กลุ่มแม่บ้าน และกลุ่มออมทรัพย์ โดยมีการทำบัญชีรายรับ - รายจ่ายของกลุ่มออมทรัพย์เป็นประจำทุกเดือน และมีการประชุมหมู่บ้านทุกเดือน

การวิเคราะห์สภาพพื้นที่

ศักยภาพของพื้นที่

- 1) มีรีสอร์ต 2 แห่ง เป็นแหล่งที่พักให้นักท่องเที่ยว
- 2) มีแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ สวนชาวังพุดตาล และโรงงานชา

สภาพปัญหา

- 1) ปริมาณผลผลิตทางการเกษตรมีจำนวนลดลงทุกปี ราคาตกต่ำ และไม่มีตลาดรองรับ เช่น ถั่วเขียว และบวบ เป็นต้น
- 2) ชาวบ้านมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย เนื่องจากไม่มีอาชีพเสริมหลังจากทำไร่ ทำสวน
- 3) มีปัญหาขาดแคลน (ดิน) ในผู้สูงอายุ

- 4) มีการย้ายถิ่นฐาน ไปทำงานนอกพื้นที่
- 5) แรงงานไร้ฝีมืออาศัย ต้องอาศัยอยู่กับนายจ้างตามหัวไร่ปลายน่า
- 6) ที่ดินทำกินอยู่ในเขตทหาร ทำให้การถือครองที่ดินถูกจำกัด
- 7) ดินเสื่อมคุณภาพ เนื่องจากการใช้สารเคมีในการเกษตรมาก
- 8) ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรและอุปโภคบริโภคในครัวเรือน มีถังเก็บน้ำฝนแต่ไม่มีน้ำใช้
- 9) มีการบุกรุกแผ้วถางป่าในพื้นที่ป่า

ความต้องการและความจำเป็นในการพัฒนา

- 1) ค่าแรงงานเกี่ยวกับการเกษตร จากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น การศึกษาสูงงาน และการฝึกอบรม
- 2) จัดหาน้ำให้เพียงพอ เพื่อการเกษตร
- 3) ส่งเสริมอาชีพให้แก่ชุมชนบ้าน
- 4) จัดหาแหล่งที่อยู่ให้แก่คนไร้ที่อยู่อาศัย

แนวทางการพัฒนา

ตารางที่ 4.35 ปัญหาและแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านใหม่สันติ

สภาพปัญหา	แนวทางการพัฒนา
1. ด้านเศรษฐกิจ 1.1 ปริมาณและชนิดทางการเกษตรมีจำนวนลดลงทุกปี ราคาตกต่ำ และไม่มีตลาดรองรับ เช่น สับปะรดและกล้วย 1.2 ชาวบ้านมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย 1.3 ที่ดินทำกินอยู่ในเขตทหาร ทำให้การถือครองที่ดินถูกจำกัด	1. ส่งเสริมและถ่ายทอดองค์ความรู้วิชาการทางการเกษตร รวมทั้งจัดทำแปลงทดลองและสาธิต ฝึกอบรม การแปรรูป และไม่มีระบบชลประทาน 2. ส่งเสริมอาชีพนอกภาคการเกษตรเพื่อเสริมรายได้ให้กับครัวเรือน 3. ประสานงานร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่เพื่อจัดสรรที่ดินทำกินให้แก่ประชาชนอย่างเหมาะสม
2. ด้านสังคม 2.1 มีปัญหาสุขภาพ (โรค) ในผู้สูงอายุ 2.2 มีการย้ายถิ่นฐาน ไปทำงานนอกพื้นที่	1. ให้ความรู้เกี่ยวกับโทษของยาเสพติดแก่เยาวชนและบำบัดให้แก่วัยรุ่น 2. ส่งเสริมอาชีพนอกภาคการเกษตรเพื่อเสริมรายได้ เช่น งานหัตถกรรม การแปรรูปสินค้า
3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 3.1 ดินเสื่อมคุณภาพ เนื่องจากการใช้สารเคมีในการเกษตร 3.2 ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร 3.3 มีการบุกรุกแผ้วถางป่าในพื้นที่ป่า	1. ส่งเสริมการเพาะปลูกพืชที่ เกษตรอินทรีย์ 2. ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยหมัก ปุ๋ยชีวภาพ ฯลฯ 3. ประสานงานกับสำนักงานชลประทาน และสำนักงานทรัพยากรน้ำ เพื่อจัดหาแหล่งน้ำที่เหมาะสม 4. จัดทำระบบอนุรักษ์ดิน และฟื้นฟูป่าบริเวณต้นน้ำป่าไม้ โดยกระบวนกรมีส่วนร่วมของชุมชน

สภาพปัญหา	แนวทางการพัฒนา
4. ด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม 4.1 ขาดแคลนน้ำในการอุปโภคบริโภคในครัวเรือน	1. สร้างถังเก็บน้ำเพื่อกักเก็บน้ำไว้บริโภคบริโภคในหมู่บ้าน 2. ร่วมมือกับหน่วยงานในท้องถิ่นเช่น อบต. เพื่อจัดหาสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมตามแผนปีงบประมาณ

หมู่บ้าน ดงขำใต้

ข้อมูลทั่วไป

บ้าน ดงขำใต้ หมู่ที่ 13 ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย มีประชากร 80 ครัวเรือน จำนวน 304 คน แยกเป็น ชาย 157 คน หญิง 147 คน เป็นประชากรวัยกลางคนค่อนข้างมาก (อายุ 30 – 50 ปี) ร้อยละ 50 ประชากรส่วนใหญ่เป็นชนชาติพันธุ์ลีซอ อาข่า นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 90 รองลงมาคือ คริสต์ สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 1,154 เมตร มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง คือ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ บ้านสันติคีรี ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง
ทิศใต้	ติดต่อกับ บ้านป่าคาสุขใจ ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ บ้านพนาสวรรค์ ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ บ้านสันติคีรี ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง

ประวัติหมู่บ้าน

ตั้งมาก่อน พ.ศ. 2506 เป็นหมู่บ้านเผ่าลีซออาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ ต่อมาเมื่อปีงบประมาณ พ.ศ. 2508 อดีตทหารจีนคณะชาติเข้ามาอาศัยต่อ โดยทหารเผ่าลีซอได้ย้ายไปอาศัยที่อื่นแล้ว หลังจากนั้นได้ตั้งชื่อหมู่บ้านเป็นหมู่บ้าน ดงขำใต้ ซึ่งมีชนเผ่า จีนอาข่า ลีซอ และ หมู่บ้านได้ทำการแยกออกจากหมู่ที่ 1 เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2546 จึงเป็นหมู่ที่ 13 ของตำบลแม่สลองนอก

สภาพทางกายภาพและโครงสร้างพื้นฐาน

การคมนาคมเป็นถนนคอนกรีต มีระยะทางไปยังอำเภอที่ใกล้ที่สุด 66 กิโลเมตร ใช้เวลาในการเดินทาง 70 นาที การคมนาคมในหมู่บ้านเป็นถนนคอนกรีตและลาดยาง ภายในหมู่บ้านมี ศูนย์เด็กเล็ก สถานธรรมเจ้าแม่กรมฮิม ศาลาเอนกประสงค์ โรงงานชา โรงงานผลไม้ ร้านค้า สนามตะกร้อ และหอกระจายข่าวอย่างละ 1 แห่ง

แหล่งน้ำ

- แหล่งน้ำธรรมชาติ มีแม่น้ำ 1 สาย ได้แก่ แม่น้ำแม่สลอง
- แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น ได้แก่ ฝ่าย 2 ฝ่าย และถังเก็บน้ำ 1 ถัง
- บ่อ ได้แก่ บ่อพักน้ำ 4 แห่ง
- แหล่งน้ำผิวดินที่ใช้ในการอุปโภคบริโภค คือ ลำห้วยมาจาก บ้านสันติคีรี หมู่ 1

สภาพเศรษฐกิจ และสังคม

การปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์

ประชากรในหมู่บ้านประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก โดยปลูกข้าวไร่ปีละครั้ง เพื่อบริโภคในครัวเรือน พื้นที่ 73 ไร่ ได้ผลผลิตข้าวเปลือกเฉลี่ย 30 กิโลกรัม ปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มีจำนวน 48 ไร่ ได้ผลผลิตเฉลี่ย 600 กิโลกรัมต่อไร่ ปลูกมันสำปะหลังและกาแฟบ้าง มีการเลี้ยงสัตว์เพื่อบริโภคและจำหน่ายเป็นรายได้ให้กับครัวเรือน ได้แก่ ไก่กระดุกดำ 600 ตัว และสุกร 88 ตัว

รายได้นอกภาคการเกษตรส่วนใหญ่มาจากการรับจ้างทั่วไป เช่น ก่อสร้าง ขนส่ง ค่าจ้าง 120 - 150 บาทต่อวัน

ตารางที่ 4.36 ข้อมูลการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์หมู่บ้านลงจาไผ่

กิจกรรม	พื้นที่ (ไร่)	เกษตรกร (ครัวเรือน)	ผลผลิต เฉลี่ย (ก.ก./ไร่)	หมายเหตุ
1. การปลูกพืช				
1) ข้าว ไร่	73	22	30	เพื่อบริโภค
2) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	48	12	100	เพื่อยังชีพสัตว์
2. การเลี้ยงสัตว์	(ตัว)			
1) ไก่กระดุกดำ	600	145		เพื่อบริโภคและจำหน่าย
2) สุกร	88	18		เพื่อบริโภคและจำหน่าย

ตารางที่ 4.37 ปฏิทินการปลูกพืชหมู่บ้านลงจาไผ่

ชนิดพืช	เดือน											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
1. ข้าวไร่												
2. ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์												
3. มันสำปะหลัง												
4. กาแฟ												

การรวมกลุ่ม

ภายในหมู่บ้านมีการรวมกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มสหกรณ์ กลุ่มปลูกป่า และกลุ่มทอดผ้าป่า ปัจจุบันยังไม่มีกลุ่มออมทรัพย์ เนื่องจากไม่มีตลาด

การวิเคราะห์สภาพพื้นที่

ศักยภาพของพื้นที่

- 1) มีความหลากหลายของชนเผ่า ได้แก่ อาข่า ลีซอ จีน ไทยใหญ่ ลาหู่ และสิโซ
- 2) มีวัฒนธรรมชนเผ่าที่เก๋ๆ ที่โดดเด่น ซึ่งชุมชนยังคงรักษาประเพณีดั้งเดิมไว้เป็นอย่างดี
- 3) มีความรักและสามัคคีในการร่วมกันทำกิจกรรมต่าง ๆ ภายในชุมชน

สภาพปัญหา

- 1) ขาดแคลนน้ำเพื่อใช้ในการเกษตรในฤดูแล้งและขาดแคลนน้ำในการอุปโภคบริโภคในครัวเรือน
- 2) ชุมชนแออัด ไม่มีที่อยู่อาศัย
- 3) มีการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรวัยเด็ก
- 4) ชาวบ้านได้รับการศึกษาในระดับต่ำ
- 5) ชาวบ้านมีฐานะยากจน
- 6) ชาวบ้านไม่มีสัญชาติไทยเป็นส่วนใหญ่ มีประมาณ 200 คน
- 7) มีการตกใบรับจ้างเป็นแรงงานนอกพื้นที่ เช่น ในเมือง และต่างประเทศ
- 8) ที่มั่วทำกินมีจำกัด
- 9) ดินไม่มี เป็นดินลูกวัง และเมื่อฝนตก เพราะมีการใช้สารเคมีในการเกษตรมาก
- 10) มีปัญหาอาชญากรรม
- 11) ไม่มีการกำจัดขยะที่ถูกต้อง

ความต้องการและความจำเป็นในการพัฒนา

- 1) จัดหาน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคและการเกษตร เช่น แหล่งเก็บน้ำ ท่อส่งน้ำ
- 2) การวางแผนครอบครัวและการคุมกำเนิด
- 3) จัดสรรที่ดินทำกินและที่อยู่อาศัย
- 4) ส่งเสริมและให้ความรู้ในการประกอบอาชีพให้แก่กลุ่มแม่บ้าน เช่น ทำขนม เสริมสวย ทำอาหาร
- 5) ส่งเสริม สถาบัน และพัฒนาจากด้านข้างมีชัย (สภา) เมืองชาวมิกนทำงานให้โครงการไปรษณีย์เพื่อส่งเสริมเป็นรายได้เสริม
- 6) แก้ไขปัญหาอาชญากรรม

แนวทางการพัฒนา

ตารางที่ 4.38 ปัญหาและแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านลงซาโฮ

สภาพปัญหา	แนวทางการพัฒนา
1. ด้านเศรษฐกิจ 1.1 ชาวบ้านมีฐานะยากจน 1.2 พื้นที่ทำกินมีจำกัด	1. สนับสนุนและเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรท้องถิ่นในการประกอบอาชีพ 2. ส่งเสริมและถ่ายทอดความรู้ของโครงการหลวงและจัดทำแปลงทดลองและสาธิต 3. ส่งเสริมอาชีพนอกภาคการเกษตรเพื่อเสริมรายได้ให้กับครัวเรือน 4. ประสานงานกับหน่วยงานในพื้นที่เพื่อจัดสรรที่ดินทำกินให้แก่ประชาชนอย่างเหมาะสม
2. ด้านสังคม 2.1 ชาวบ้านไม่มีสัญชาติไทยเป็นส่วนใหญ่ ประมาณ 200 คน 2.2 แรงงานที่รุดออกไปรับจ้างนอกพื้นที่ เช่น ในเมือง และต่างประเทศ 2.3 มีปัญหาสุขภาพจิต 2.4 การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรวัยเด็ก 2.5 ชุมชนแออัด ไม่มีที่อยู่อาศัย 2.6 ชาวบ้านได้รับการศึกษาน้อย	1. ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการปกครอง เพื่อดำเนินการตามขั้นตอน 2. ส่งเสริมอาชีพนอกภาคการเกษตรเพื่อเสริมรายได้ เช่น งานหัตถกรรม การแปรรูปสินค้า 3. ขอความร่วมมือกับหน่วยงาน เช่น สสจ. เพื่อร่วมกัน จัดกิจกรรมส่งเสริมให้ชาวภูและชนวนรักษ์ปัญหา และส่งเสริมให้เกิดความเข้มแข็งขึ้นในชุมชน 4. ประสานงานกับหน่วยงานด้านสาธารณสุข เพื่อให้ความรู้และส่งเสริมการวางแผนครอบครัว และการคุมกำเนิด 5. ประสานงานกับ อบต. ในการจัดสรรหาที่อยู่อาศัย และตรวจตราการอพยพบริเวณชายแดน 6. ประสานงานกับ ศูนย์ ศสช.ในพื้นที่ตำบลแม่ฮ่องสอน เพื่อให้ความรู้แก่ชาวบ้าน
3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 3.1 ดินไม่ดี เป็นดินลูกรัง และเสื่อมคุณภาพ เพราะมีการใช้สารเคมีในการเกษตร 3.2 ชาวคนบนน้ำเพื่อใช้ในการเกษตรในฤดูแล้ง 3.3 ไม่มีการกำจัดขยะที่ถูกต้อง	1. ส่งเสริมและถ่ายทอดความรู้ในเรื่องการอนุรักษ์พืชของโครงการหลวงเพื่อให้ทราบถึงโทษของการใช้สารเคมี และส่งเสริมการใช้สารอินทรีย์เพื่อทดแทน 2. ประสานงานและร่วมมือกับสำนักพัฒนาที่ดิน เพื่อหาทางปรับปรุงบำรุงดิน 3. ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยชีวภาพ 4. ประสานงานกับสำนักงานชลประทาน และสำนักทรัพยากรน้ำ เพื่อจัดหาแหล่งน้ำที่

สภาพปัญหา	แนวทางการพัฒนา
	เหมาะสมและเพียงพอ 5. ประสานงานกับ อบต. เพื่อหาแหล่งกำจัดขยะให้ถูกสุขลักษณะ
4. ด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน 4.1 ขาดแคลนน้ำในการอุปโภคบริโภคในครัวเรือน	1. ร่วมมือกับหน่วยงานในพื้นที่อื่นเช่น อบต.เพื่อจัดหาสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานตามแผนปีงบประมาณ 1. ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่นชลประทาน และอบต. เพื่อจัดทำระบบการส่งน้ำและกระจายน้ำ

หมู่บ้าน อามหม

ข้อมูลทั่วไป

บ้าน อามหม หมู่ที่ 3 ตำบลแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย มีประชากร 65 ครัวเรือน จำนวน 600 คน แยกเป็น ชาย 295 คน หญิง 305 คน เป็นประชากรวัย กลางคนค่อนข้างมาก (อายุ 25 - 45ปี) ร้อยละ 50 ประชากรส่วนใหญ่เป็นชนชาติพันธุ์ อาข่า เป็นถือศาสนา พุทธ ร้อยละ 70 รองลงมาคือ คริสต์ สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 943 เมตร มีอาณาเขตติดต่อกับพื้นที่ใกล้เคียง คือ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ บ้านสามสูง ตำบลแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง
ทิศใต้	ติดต่อกับ บ้านสามแยกอีโก้ ตำบลแม่สลองใน อำเภอแม่ฟ้าหลวง
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ บ้านเทอดไทย ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ บ้านแม่สลองนอก ตำบลแม่สลองนอก อำเภอแม่ฟ้าหลวง

สภาพทางกายภาพและโครงสร้างพื้นฐาน

ทางคมนาคมเป็นถนนคอนกรีตและลาดยาง มีระยะทางไปยังอำเภอที่ใกล้ที่สุด 30 กิโลเมตร ใช้เวลาในการเดินทาง 40 นาที การคมนาคมในหมู่บ้านเป็นถนนคอนกรีต ภายในหมู่บ้านมีโบสถ์ ศูนย์เด็กเล็ก และศาลาชุมชนประสงฆ์ อย่างละ 1 แห่ง

แหล่งน้ำ

- แหล่งน้ำธรรมชาติ มีแม่น้ำ 1 สาย ได้แก่ แม่น้ำแม่สลอง
- แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น ได้แก่ ฝาย 1 ฝาย และถังเก็บน้ำ 2 ถัง
- บ่อ มีบ่อน้ำ 1 แห่ง
- แหล่งน้ำผิวดินที่ใช้ในการอุปโภคบริโภค คือ แม่น้ำแม่สลอง

สภาพเศรษฐกิจ และสังคม

การปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์

ประชากรในหมู่บ้านประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก โดยปลูกข้าวไร่และข้าวนาเพื่อบริโภคในครัวเรือน บนพื้นที่จำนวน 355 ไร่ ได้ผลผลิตข้าวเปลือกเฉลี่ย 35 ถังต่อไร่ ส่วนพืชไร่ คือ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ มีจำนวน 1,000 ไร่ ได้ผลผลิตเฉลี่ย 600 กิโลกรัมต่อไร่ รวมทั้งมีการปลูกสับปะรด 1,000 ไร่ และพริก 75 ไร่ มีการเลี้ยงสัตว์เพื่อจำหน่ายเป็นรายได้ให้กับครัวเรือน ได้แก่ ไก่กระต๊าก 1,300 ตัว และสุกร 40 ตัว รายได้ของภาคการเกษตรส่วนใหญ่มาจากการรับจ้างทั่วไป ค่าจ้าง 130 - 150 บาทต่อวัน

ตารางที่ 4.39 ข้อมูลการปลูกพืชและเนื้อสัตว์หมู่บ้านอาหม

กิจกรรม	พื้นที่ (ไร่)	เกษตรกร (ครัวเรือน)	ผลผลิต เฉลี่ย (ก.ก./ไร่)	หมายเหตุ
1. การปลูกพืช				
1) ข้าว - ข้าวไร่	325	65	35 ถังต่อไร่	เพื่อบริโภค
- ข้าวนา	30	11	60 ถังต่อไร่	เพื่อบริโภค
2) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	1,000	65	700	เพื่อจำหน่าย
3) สับปะรด	1,000	10	667	เพื่อจำหน่าย
4) พืช	75	25	200	เพื่อจำหน่าย
2. การเลี้ยงสัตว์	(ตัว)			
1) ไก่กระดูกดำ	1,300	65		เพื่อบริโภค
2) สุกร	40	4		เพื่อบริโภคและจำหน่าย

ตารางที่ 4.40 ปฏิทินการปลูกพืชหมู่บ้านอาหม

ชนิดพืช	เดือน											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
1. ข้าวไร่					←	→						
2. ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์				←	→	→	→	→	→	→	→	→
3. พืช	←	←	←	←	←	←	←	←	←	←	←	←
4. ข้าว	←	←	←	←	←	←	←	←	←	←	←	←

การรวมกลุ่ม

ภายในหมู่บ้านมีการรวมกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่มปุ๋ยหมัก กลุ่มปลูกข้าวโพด และกลุ่มจักสาน

การวิเคราะห์สภาพพื้นที่

ศักยภาพของพื้นที่

- 1) ชุมชนมีความเข้มแข็งและสามัคคี
- 2) หมู่บ้านสะอาดและปลอดภัย

สภาพปัญหา

- 1) มีฐานะยากจนร้อยละ 30 รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่ายและไม่มีความรู้เสริม
- 2) แร่งงานออกไปรับจ้างนอกพื้นที่ เช่น ในเมือง และต่างประเทศ
- 3) ประชากรไม่มีบัตรประชาชน ร้อยละ 20

- 4) ดินเสื่อมคุณภาพ เพราะมีการใช้สารเคมีในการเกษตร
- 5) ขาดแคลนน้ำเพื่อใช้ในการเกษตรและอุปโภคบริโภคในครัวเรือน
- 6) มีการบุกรุกพื้นที่ป่า

ความต้องการและความจำเป็นในการพัฒนา

- 1) ส่งเสริมและให้ความรู้ในการประกอบอาชีพการเกษตรและนอกการเกษตรและก่อตั้งกลุ่ม เช่น กลุ่มยิปผ้า
- 2) ต้องการให้มีโรงเรียนภายในหมู่บ้าน
- 3) จัดหาแหล่งรับซื้อสินค้าเกษตร
- 4) จัดหาน้ำเพื่อการเกษตร เช่น แห่ตักเก็บน้ำ ท่อส่งน้ำ

แนวทางการพัฒนา

ตารางที่ 4.41 ปัญหาและแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านอาหมะ

สภาพปัญหา	แนวทางการพัฒนา
1. ด้านเศรษฐกิจ 1.1 มีฐานะยากจนร้อยละ 30 รายได้มีเพียงพอกับรายจ่ายและไม่มีอาชีพเสริม	1. สนับสนุนและเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรพัฒนาเองในการประกอบอาชีพ 2. ส่งเสริมและถ่ายทอดความรู้ของโครงการหลวงและจัดทำแปลงทดลองและสาธิต 3. ส่งเสริมอาชีพนอกภาคการเกษตรเพื่อเสริมรายได้ให้กับครัวเรือน
2. ด้านสังคม 2.1 ประชากรไม่มีบัตรประชาชน ร้อยละ 20 2.2 แรงงานการออกไปรับจ้างนอกพื้นที่ เช่น ในเมือง และ	1. ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านการปกครอง เพื่อดำเนินการตามขั้นตอน 2. ส่งเสริมอาชีพนอกภาคการเกษตรเพื่อเสริมรายได้ เช่น งานหัตถกรรม การแปรรูปสินค้า
3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 3.1 ดินเสื่อมคุณภาพ เพราะมีการใช้สารเคมีในการเกษตร 3.2 ขาดแคลนน้ำเพื่อใช้ในการเกษตร 3.3 พื้นที่ทำกินอยู่ในเขตทหาร ทำให้มีการบุกรุกพื้นที่ป่า	1. ส่งเสริมและถ่ายทอดความรู้ในเรื่องการอนุรักษ์พืชของโครงการหลวงเพื่อให้ทราบถึงโทษของการใช้สารเคมี และส่งเสริมการใช้สารอินทรีย์เพื่อทดแทน 2. ประสานงานและร่วมมือกับสำนักพัฒนาที่ดินเพื่อหาทางปรับปรุงบำรุงดิน 3. ส่งเสริมการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ ปุ๋ยชีวภาพ 4. ประสานงานกับสำนักงานชลประทาน และสำนักทรัพยากรน้ำ เพื่อจัดหาแหล่งน้ำที่เหมาะสมและเพียงพอ 5. ร่วมมือกับหน่วยงานกองทัพไทย หรือหน่วยป่า

สภาพปัญหา	แนวทางการพัฒนา
	ไม่เพื่อจัดการจัดสรรพื้นที่ทำกิน
4. ด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน 4.2 ขาดแคลนน้ำในการอุปโภคบริโภคในครัวเรือน	1. ร่วมมือกับหน่วยงานในท้องถิ่นเช่น อบค.เพื่อจัดหาสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานตามแผน

บ้านเสโก(บ้านบริวารของบ้านสันติสุข)

ข้อมูลทั่วไป

บ้าน เสโก หมู่ที่ 19 ตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย มีประชากร 46 ครัวเรือน จำนวน 259 คน แยกเป็น ชาย 122 คน หญิง 135 คน เป็นประชากรวัย กลางคน ก่อนข้างมาก (อายุ 30 - 50 ปี) ร้อยละ 50 ประชากรส่วนใหญ่เป็นชนชาติพันธุ์ ลีซู นับถือศาสนา ฆี ร้อยละ 80 รองลงมาคือ คริสต์ สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลาง 918 เมตร ไม่ทราบการตั้งถิ่นฐานที่นับตั้งแต่จากการสอบถามพบว่า ตั้งถิ่นฐานก่อนพุทธาภิจะเข้ามาในพื้นนี้คือก่อน พ.ศ.2504

สภาพทางกายภาพและโครงสร้างพื้นฐาน

การคมนาคมเป็นดินแดง ถนนคอนกรีตและลาดยาง มีระยะทางไปซื้อยาเภสัชที่ใกล้ที่สุด 50 กิโลเมตร ใช้เวลาในการเดินทาง 60 นาที การคมนาคมในหมู่บ้านเป็นถนนคอนกรีต ภายในหมู่บ้านมี โบลด์ ศาลเจ้า และโรงเรียน อย่างละ 1 แห่ง

แหล่งน้ำ

- แหล่งน้ำธรรมชาติ มีแม่น้ำ 1 สาย ลำห้วย 2 สาย และหนองน้ำ 1 แห่ง
- แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น คือ ฝายชะลอน้ำ 3 แห่ง
- แหล่งน้ำผิวดินที่ใช้ในการอุปโภคบริโภค คือ ลำห้วย

สภาพเศรษฐกิจ และสังคม

การปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์

ประชากรในหมู่บ้านประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก โดยปลูกข้าวไร่ปีละครั้ง เพื่อบริโภค ในครัวเรือน บนพื้นที่จำนวน 322 ไร่ ได้ผลผลิตข้าวเปลือกเฉลี่ย 30 ถึงต่อไร่ ส่วนพืชไร่ คือ ข้าวโพดเลี้ยง สัตว์ มีจำนวน 460 ไร่ ได้ผลผลิต 600 กิโลกรัมต่อไร่ รวมทั้งมีการปลูกส้ม มะกอกพลับ ขาฮัสฮิม และ กาแฟอาราบิก้า เล็กน้อย มีการเลี้ยงสัตว์เพื่อจำหน่ายเป็นรายได้ให้กับครัวเรือน ได้แก่ สุกร จำนวน 276 ตัว และไก่กระต๊าก จำนวน 2,300 ตัว

รายได้นอกภาคการเกษตรส่วนใหญ่มาจากการรับจ้างทั่วไป เช่น เกษชา โดยมีอัตราค่าจ้างวันละ 120 บาท

ตารางที่ 4.42 ข้อมูลการปลูกพืชและเนื้อสัตว์หมู่บ้านเอโก

กิจกรรม	พื้นที่ (ไร่)	เกษตรกร (ครัวเรือน)	ผลผลิต เฉลี่ย (ก.ก./ไร่)	หมายเหตุ
1. การปลูกพืช				
1) ข้าวไร่	322	30	30 ถังต่อไร่	เพื่อบริโภค
2) ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	460	46	600	เพื่อจำหน่าย
3) พืช	92	46		เพื่อจำหน่าย
4) แมคคาคนเมีย	25	25		เพื่อจำหน่าย
2. การเลี้ยงสัตว์	(ตัว)			
1) ไก่กระต๊าก	2,300	46		เพื่อบริโภคและจำหน่าย
2) สุกร	276	46		เพื่อบริโภคและจำหน่าย

ตารางที่ 4.43 ปฏิทินการปลูกพืชหมู่บ้านเอโก

ชนิดพืช	เดือน											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	
1. ข้าวไร่												
2. ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์												
3. พืช												

การรวมกลุ่ม

ภายในหมู่บ้านมีการรวมกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มของครัวเรือนมีสมาชิก จำนวน 12 คน กลุ่มเยาวชนมีสมาชิก จำนวน 25 คน ซึ่งได้ดำเนินการกิจกรรมปลูกต้นไม้ถวายในหลวง จำนวน 700 ต้น และกลุ่มปุ๋ยหมัก โดยทุกครัวเรือนได้ทำปุ๋ยหมักไว้ใช้ภายในหมู่บ้าน

การวิเคราะห์สภาพพื้นที่**ศักยภาพของพื้นที่**

- 1) มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ เช่น แหล่งน้ำ เป็นต้น
- 2) มีวัฒนธรรมของชนเผ่าม้งที่ยึดความดั้งเดิมไว้

สภาพปัญหา

- 1) ไม่สามารถนำน้ำจากแหล่งน้ำมาใช้ภายในหมู่บ้าน ทำให้ขาดน้ำในการอุปโภคบริโภคในครัวเรือน และการเกษตร
- 2) รายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย เพราะไม่มีอาชีพเสริม
- 3) ผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ

- 4) ดินเสื่อมคุณภาพ เนื่องจากการใช้สารเคมีปริมาณมากในการเกษตร
- 5) มีการเผาป่าเพื่อล่าสัตว์
- 6) ไม่มีโรงเรียนภายในหมู่บ้าน เด็กเล็กต้องเดินทางไปเรียนที่โรงเรียนบ้านรวมใจระยะทางประมาณ 3 กิโลเมตร
- 7) ขาดความรู้ในการคุมกำเนิด ทำให้มีประชากรวัยเด็กจำนวนมาก
- 8) ถนนเข้าหมู่บ้านเป็นดินลูกรัง

ความต้องการและความจำเป็นในการพัฒนา

- 1) จัดหาน้ำให้เพียงพอต่อการเกษตร ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังไม่มีน้ำใช้เพื่อการเกษตร
- 2) ส่งเสริมปลูกไม้ผลและไม้เศรษฐกิจ เพื่อบริโภคในครัวเรือนและเพื่อลดการทำไร่เลื่อนลอย
- 3) การผลิตและใช้ความรู้ด้านการขยายพันธุ์พืชในเรือนเพาะชำ เช่น การเสาะหาและตอนกิ่ง เป็นต้น

แนวทางการพัฒนา

ตารางที่ 4.44 ปัญหาและแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านเฮโก

สภาพปัญหา	แนวทางการพัฒนา
1. ด้านเกษตร 1.1 รายได้ไม่เพียงพอ เพราะไม่มีอาชีพเสริม 1.2 ผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ	1. ส่งเสริมอาชีพนอกภาคการเกษตรเพื่อเสริมรายได้ให้กับครัวเรือน 2. ส่งเสริมและถ่ายทอดองค์ความรู้จากโครงการหลวง รวมทั้งจัดทำแปลงทดลองและสาธิต ได้แก่ ชา กาแฟ อร่ามแก้ว และไม้ผลเขตหนาว
2. ด้านสังคม 2.1 ไม่มีโรงเรียนภายในหมู่บ้าน 2.2 ขาดความรู้ในการคุมกำเนิด	1. ประสานงานกับ อบต.และเอกชน ในการจัดหาสถานที่เรียนหรือศูนย์เด็กเล็กในงบประมาณต่อไป 2. ประสานงานกับหน่วยงานด้านสาธารณสุข เพื่อให้มีความรู้กับประชาชนในเรื่องการคุมกำเนิด
3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 3.1 ดินเสื่อมคุณภาพ เนื่องจากการใช้สารเคมีเกษตรในปริมาณมาก 3.2 มีการเผาป่าเพื่อล่าสัตว์	1. ส่งเสริมการเพาะปลูกพืชที่ เกษตรอินทรีย์ 2. ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยหมัก ปุ๋ยชีวภาพ ฯลฯ 3. จัดตั้งกลุ่มองค์กรในหมู่บ้าน เพื่อป้องกันไฟป่า 4. ฟื้นฟูระบบนิเวศน์ป่าไม้ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน
4. ด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม 4.1 ไม่สามารถนำน้ำจากแหล่งน้ำมาใช้ภายในหมู่บ้าน	3. ประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่นชลประทาน และอบต. เพื่อจัดทำระบบการส่งน้ำ

สภาพปัญหา	แนวทางการพัฒนา
4.2 ถนนเข้าหมู่บ้านเป็นดินลูกรัง	และกระจายน้ำ 2. ร่วมมือกับหน่วยงานในท้องถิ่นเช่น อบต.เพื่อ จัดหาสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานตามแผน ปีงบประมาณ

หมู่บ้าน หล่อโย(บ้านบวรวิมารของบ้านสันติสุข)

ข้อมูลทั่วไป

บ้าน หล่อโย หมู่ที่ 19 ตำบลป่าตึงอำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย มีประชากร จำนวน 43 ครัวเรือน จำนวน 215 คน แบ่งเป็น ชาย 86 คน หญิง 129 คน ประชากรวัยกลางคนค่อนข้างมาก (อายุ 25-40 ปี) ร้อยละ 60 ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวฮาล่าพื้นถิ่น อ่าฮา นับถือศาสนาคริสต์ ร้อยละ 80 รองลงมาคือ พุทธ สตรีจำนวนต้นน้ำทะเลปานกลาง 930 เมตร ไม่ทราบการตั้งหมู่บ้านที่ชัดเจนแต่จากการสอบถามพบว่ามาตั้งถิ่นฐานก่อนพหาวจีน

สภาพทางกายภาพและโครงสร้างพื้นฐาน

การคมนาคมเป็นถนนคอนกรีต มีระยะทางไปยังอำเภอที่ใกล้ที่สุด 50 กิโลเมตร ใช้เวลาในการเดินทาง 60 นาที การคมนาคมในหมู่บ้านเป็นถนนลูกรัง ภายในหมู่บ้านมีร้านค้า 3 แห่ง โทรศัพท์ 2 แห่ง ศูนย์เด็กเล็ก และศูนย์การเรียนรู้ชาวไทยภูเขา “แม่ฟ้าหลวง” อย่างละ 1 แห่ง

แหล่งน้ำ

- บ่อตักน้ำ 1 แห่ง

สภาพเศรษฐกิจ และสังคม

การปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์

ประชากรในหมู่บ้านประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก โดยปลูกข้าวไร่ปีละครั้ง เพื่อบริโภคในครัวเรือน พื้นที่ 87 ไร่ ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ 55 ไร่ รวมทั้งมีการปลูกไม้ผล ได้แก่ พลับ และปลูกพืชผักเพื่อบริโภคภายในครัวเรือน เช่น ผักกาด และผักพื้นบ้าน มีการเลี้ยงสัตว์เพื่อจำหน่ายเป็นรายได้อีกกับครัวเรือน ได้แก่ โค และกระบือ รายได้นอกจากการเกษตรส่วนใหญ่มาจากกรับจ้างทั่วไป

ตารางที่ 4.45 ข้อมูลการปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์หมู่บ้านหล่อโย

กิจกรรม	พื้นที่ (ไร่)	เกษตรกร (ครัวเรือน)	ผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่)	หมายเหตุ
1. การปลูกพืช				
1) ข้าวไร่	87	57	30 ถึง	เพื่อบริโภค
2) ข้าวโพดเลี้ยง	55	30	550	เพื่อจำหน่าย
สัตว์	21	41	1,000	เพื่อบริโภค
3) พืชอื่น				
2. การเลี้ยงสัตว์	(ตัว)			
1) โคเนื้อ	24	2		เพื่อบริโภคและจำหน่าย
2) กระบือ	17	2		เพื่อบริโภคและจำหน่าย

ตารางที่ 4.46 ปฏิทินการปลูกพืชหมุนเวียนห่อโย

ชนิดพืช	เดือน											
	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.
1. ข้าวไร่				←	←	←	←	←	←	←	←	←
2. ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์				←	←	←	←	←	←	←	←	←
3. พืชอื่น	←	←	←	←	←	←	←	←	←	←	←	←

การรวมกลุ่ม

ภายในหมู่บ้านมีการรวมกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มแม่บ้าน และกลุ่มอาชีพ

การวิเคราะห์สภาพพื้นที่

ศักยภาพของพื้นที่

- 1) แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่สวยงามภายในหมู่บ้าน

สภาพปัญหา

- ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรและอุปโภคบริโภค
- ขาดความรู้และเงินลงทุนในการประกอบอาชีพต่าง ๆ
- ขาดอาชีพหลังฤดูเพาะปลูก
- พื้นที่ทำกินอยู่สูง มีความลาดชันมากและมีการชะล้างพังทลายสูง

ความต้องการและความจำเป็นในการพัฒนา

- จัดทำน้ำให้เพียงพอ เพื่อการเกษตรและการอุปโภคบริโภค
- ส่งเสริมและให้ความรู้ในการประกอบอาชีพจากหน่วยงานต่าง ๆ

แนวทางการพัฒนา

ตารางที่ 4.47 ปัญหาและแนวทางการพัฒนาหมู่บ้านห่อโย

สภาพปัญหา	แนวทางการพัฒนา
1. ด้านเศรษฐกิจ 1.1 ขาดอาชีพหลังฤดูการเพาะปลูก 1.2 ขาดความรู้และเงินลงทุนในการประกอบอาชีพ	1. ส่งเสริมอาชีพนอกภาคการเกษตรเพื่อเสริมรายได้ให้กับครัวเรือน 2. ส่งเสริมและถ่ายทอดความรู้ของโครงการหลวงและจัดทำแปลงทดลองและสาธิต 3. สนับสนุนและเสริมสร้างความเข้มแข็งขององค์กรพัฒนาในด้านประกอบอาชีพ
2. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2.1 ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร 2.2 พื้นที่ทำกินอยู่สูงและมีความลาดชันมาก	1. จัดทำน้ำให้เพียงพอ เพื่อการเกษตร 2. จัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ลาดชัน และฟื้นฟูระบบนิเวศน์ป่าไม้โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

สภาพปัญหา	แนวทางการพัฒนา
3. ด้านสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน 3.1 ขาดแคลนน้ำในการอุปโภคบริโภคในครัวเรือน	1. สร้างถังเก็บน้ำเพื่อกักเก็บน้ำไว้บริโภคและบริโภคในหมู่บ้านโดยมีระบบจัดส่งและการบริหารจัดการน้ำที่ดี

หมู่บ้านปากสาสุใจ

ประวัติบ้านปากสาสุใจ

ประมาณปี 2520 นายอนันต์ บำรุงสุข ได้พาชาวบ้านจำนวน 38 ครัวเรือน อพยพมาจาก “หัวแม่คำ” มาตั้งบ้านเรือนอยู่ในบริเวณที่ตั้งของหมู่บ้านในปัจจุบัน แต่ในอดีตบริเวณนี้เป็นทุ่งหญ้าคาที่ขึ้น จึงเป็นสาเหตุให้ชาวบ้านตั้งชื่อหมู่บ้านว่า “บ้านปากคา” ชาวจีนในแถบนี้จะมีวิถีการปลูกข้าวในนาม “เหมาเจ้าหลิ่ง” ในปี พ.ศ. 2528 มีมูลนิธิพัฒนาชุมชนในเขตภูเขาได้เข้ามา เพื่อสนับสนุน ในเรื่องการศึกษา และอาชีพให้กับชาวบ้านโดยมีครู เข้ามาสอนหนังสือ ตอนแรกเข้ามาประมาณ 3-4 คน บำรุงสุข (เขียนใจ พิษณุ) ครู (จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย) มีนายชอลด เบือะยะ เป็นชาวจีน เป็นครูและแปลภาษาเพราะชาวบ้านปากคาอีกบ้านหนึ่ง ครูคนเคยใช้ชื่อกรรมการขอมูลนิธิ ตามหลังบ้านปากคา จึงได้ชื่อว่าหมู่บ้าน ปากสาสุใจ นับตั้งแต่นั้นมา ประมาณปี 2533 หมู่บ้านปากสาสุใจได้กลายเป็นหมู่บ้านทางการโดยมีนายชอลด เบือะยะ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรกของหมู่บ้าน ตั้งแต่นั้นหมู่บ้านมาได้เปลี่ยนผู้ใหญ่บ้านมาแล้ว 4 คน คือ

1. นายชอลด เบือะยะ
2. นางกัญญา จันทน์หอมสกุล
3. นายหิทธิพงษ์ งามมีกู๋
4. นายถ่อนอ์ งามมีกู๋

บ้านปากสาสุใจเป็นหมู่บ้านของชนเผ่าอาข่า ปัจจุบันมีประชากรทั้งสิ้น 882 คน มีครัวเรือนทั้งสิ้น 123 ครัวเรือน หมู่บ้านตั้งอยู่ห่างออกไปทางทิศใต้จากบ้านสันติคีรีประมาณ 4 กิโลเมตร ในช่วงระยะเวลาสิบปีมานี้ หมู่บ้านได้ขยายตัวตามการเพิ่มของประชากรและความแตกต่างทางวัฒนธรรม ศาสนา คือ ในช่วงสิบปีที่ผ่านมา มีการแพร่กระจายของศาสนาคริสต์ในชุมชนและมีผู้นับถือในบิ๊ปือศาสนาคริสต์หลายครัวเรือน ชุมชนบ้านปากสาสุใจจึงมีความแตกต่างทางวัฒนธรรมและศาสนาด้วย

บ้านปากสาสุใจจะถูกโดยเส้นด้วยผืนป่าซึ่งเป็นป่าสิทธิกรรมที่ดินพื้นที่หลายสิบไร่ บางกับพื้นที่ป่าอนุรักษ์อีกพื้นที่เพื่อการใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันมากกว่าพื้นที่ไร่ ตรงปากทางเข้าหมู่บ้านจะมีประตูไม้ (ล่อช่อง) หนึ่งจุดและจะมีป้ายบ้านอีกแห่งหนึ่งจุด ซึ่งตามความเชื่อของชาวไทพวนที่เชื่อว่า พื้นที่แห่งนี้เป็นที่อยู่อาศัยของผีภูบ้าน เวลาที่ใครเข้าออกหมู่บ้าน ในอดีตนิยมคนล่อประตูผีทั้ง 2 แห่งนี้ เพื่อเป็นที่ตั้งซึ่งชาวต่าง ๆ ก่อนเข้าสู่หมู่บ้าน ชาวไทพวนที่เข้าจึงมีการบวงสรวงและพิธีบวงสรวงพื้นที่ป่าแห่งนี้ปีละ 1 ครั้ง โดยต้องสังเวยจากครัวเรือนละอย่างน้อย 1 คนขึ้นไป และพื้นที่ป่าแห่งนี้ห้ามผู้ใดเข้าไปและต้องหวัดห้ามมิให้ไปประโยชน์ใดๆทั้งสิ้น

หลังจากที่ชุมชนเปิดรับวัฒนธรรมต่างแดน และมีการตัดถนนดินร่วนเข้ามาในชุมชน จึงมีถนนอีกเส้นที่แยกออกจากประตูดั้งเดิม 1 เส้นที่ใหญ่กว่า กว้างกว่า บทบาทของประตูไม้ในปัจจุบันจึงได้ลดลงและเกิดจาก

สังคมวัฒนธรรมดั้งเดิมอย่างสิ้นเชิง แต่ประเพณีหรือค่านิยมก็ยังเป็นส่วนประกอบหลักของการสร้างชุมชนและความเป็นอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์อย่างโดยทั่วไป บ้านปากซุขจึงมีเช่นเดียวกัน

บ้านจะบุสเป็นหมู่บ้านบริวารของบ้านปากซุขใจ หมู่ 5 ตำบลแม่ฮ่องสอน อำเภอมะหิพลาหลวง จังหวัดเชียงราย เป็นชนเผ่าลาหู่หรือมูเซอ มีจำนวน 30 ครัวเรือน ชาวต๋องแม่ฮ่องสอนสมัยก่อนรู้จักหมู่บ้านนี้ในนาม **จะคองคอง** โดยตั้งตามชื่อ ผู้นำคนแรกของหมู่บ้าน ต่อมา นายจะคองคอง ย้ายไปอยู่ที่อื่น จึงมีผู้นำคนใหม่ชื่อนาย จะบุส ก็เลยตั้งชื่อหมู่บ้านใหม่เป็นหมู่บ้านจะบุส โดยหมู่บ้านได้ก่อตั้งประมาณ 130 ปี เป็นหมู่บ้านที่เก่าแก่ที่อยู่คนต๋องแม่ฮ่องสอน ชาวบ้านนับถือศาสนาพุทธ มีอาชีพเกษตรกรรม ดำรงชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง และเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในรูปแบบโฮมสเตย์

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ ติดต่อกับพื้นที่ บ้านนาสารวรรคบ้านดงจาได

ทิศตะวันออก ติดต่อกับพื้นที่ บ้านจะบุส

ทิศตะวันตก ติดต่อกับพื้นที่ บ้านหลือโย

ทิศใต้ ติดต่อกับพื้นที่ บ้านกัวะโย

การจัดการทรัพยากรป่าตามภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับเขตป่าของบ้านปากซุขใจจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วนใหญ่ คือ ป่าพิธีกรรม ที่เป็นป่าหวงห้ามให้เข้าไปตัดไม้บริเวณนั้นเป็นอันตราย ส่วนบริเวณนอกเหนือจากนั้น ต๋องแม่ฮ่องสอนจะอนุญาตกรรมการก่อน ซึ่ง ป่าหวงห้ามนั้นจะมีอยู่ 4 ที่ คือ (1) ปะดู่ผี (2) ป่าช้า (3) บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ และ (4) ป่าพิธีกรรม ซึ่งโดยวิธีปฏิบัติดังกล่าวได้มีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรป่าคือ 1. ปะดู่ผี สำหรับปะดู่ผีนั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นพร้อมกับการตั้งหมู่บ้านและมีความเกี่ยวข้องกับป่า วิถีชีวิตของหมู่บ้านต๋อง แม่ฮ่องสอน 3 ปะดู่ คือ

1.1 ปะดู่ใหญ่ (หล่องอมา) คือ ปะดู่พ่อ ที่เป็นการสร้างประดู่บริเวณที่มีน้ำและป่าที่อุดมสมบูรณ์ เพื่อให้เอาไว้ทำพิธีกรรมในหมู่บ้าน เช่น หากไม่สบายก็ไปทำพิธีที่ปะดู่พ่อเพื่อให้หายในวัดมี 10-20 เมตร ของบริเวณนี้ห้ามมีการตัดต้นไม้เป็นอันตราย แต่สามารถใช้น้ำได้ ทำให้อำนาจบริเวณนี้ จะมีความอุดมสมบูรณ์ และต้นไม้จะขึ้นเร็ว รวมทั้งเป็นสถานที่เลี้ยงผีในหมู่บ้านเพื่อให้ผีคนในหมู่บ้าน หากใครเข้าไปตัดไม้ จะต้องเลี้ยงผี ต้องเลี้ยงผี 1 ตัว และเหล็ก 2 ขวด ชาวบ้านทั้งหมู่บ้านต้องหยุดทำงานในวันนั้น เพราะหากไม่เลี้ยงจะเกิดสิ่งไม่ดีขึ้นกับชาวบ้านดังนั้นบ้านบริเวณ นี้จะเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์

1.2 ปะดู่เล็ก (หล่องอมา) เป็นประดู่ที่อยู่บริเวณห้วยน้ำหรือบ้าน เพื่อเป็นสถานที่ชำระของคนที่นับถือศาสนาพุทธที่จะมีการ ทำพิธีกรรมในหมู่บ้านหรือ คนในหมู่บ้านจะออกไปทำพิธีข้างนอก เช่น การแต่งงาน ที่มีแขกเข้ามาต้องเข้าหาปะดู่เล็ก และหากมีการตายก็จะต้องนำออกไปหาปะดู่เล็กเช่นกันเพื่อนำไปป่าช้า ซึ่งบริเวณปะดู่เล็กก็มีการห้ามตัดไม้ในวัดมี 10-20 เมตร เช่นเดียวกัน ซึ่งทำให้บริเวณนี้จะค่อนข้างรก แต่หากที่หากใกล้ถนน ต้นไม้ก็จะไม่มาก แต่อาจหาเข้าไปมีถนนที่รกร้าง จะเป็นป่าที่หนาแน่น เช่นเดียวกับการปะดู่ใหญ่แต่จะไม่มีน้ำเท่านั้นเอง

1.3 ปะดู่โลผี (หล่องอมา) เป็นประดู่ที่อยู่ทางหลังหมู่บ้าน เพราะเป็นประดู่ที่เอาไว้โลผีในหมู่บ้านให้ออกจากหมู่บ้าน โดยชาวบ้านจะยิงปืน ตะโกน และใช้มือโบกมือไหว้ไปทางหมู่บ้านและมีการยิงขนมไปด้วย เพื่อให้เด็กกินเวลาโลผีออกจากปะดู่โลผีเสร็จ ก็นำขนมมากรอกกับที่บ้านหมด เพื่อให้เด็กได้กิน ซึ่งบริเวณนี้ห้ามตัดไม้เช่นเดียวกับปะดู่ทุกปะดู่

2. ป่าช้า ในความเชื่อของชาวลาหู่ ป่าช้าที่อยู่จะมีทั้งหลายหันคนเข้าไปปลูกเกี้ยว ซึ่งอาช้านั้นจะมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ไม้บริเวณหมู่บ้าน ที่ไม้ใช้ทำพิธีกรรม แม้กระทั่งป่าช้าก็ต้องตัดไม้ทำโองศพ ซึ่งโองศพนั้น

จะไม่มีกรซื้อเพราะจะต้องทำขึ้นเอง เมื่อมีคนตายขึ้นคนแรกของหมู่บ้าน ผู้นำก็จะไปหาบิณฑบาตที่เป็นปาฬเพื่อทำเป็นปาฬำโดยจะติดเอาภูเขา 1 ลูก เป็นปาฬำ ห้ามนคนใดคัดไม้ในภูเขาภูนั้นเป็นธัญชาติ และหากใครเข้าป่าตัดหรือไปล่วงเกินก็จะต้องเสียชีวิต โดยการเสียหยา 1 ตัวและหน่อ 2 ขวด เพื่อชดเชย ซึ่งปาฬำจะเป็นปาฬำที่คนไม่ค่อยเข้าไปเพราะว่าเป็นสถานที่อยู่ของผี ทำให้อาณาภูนั้นจะเป็นปาฬำที่รักและพยามกันด้วยต้นไม้

3. บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ เป็นสถานที่ที่ชาวอาข่าให้ความสำคัญ และต้องดูแลเป็นพิเศษเพราะว่าบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์นี้เกี่ยวข้องกับการทำไร่ทำสวน ทำมาหากินและรวมทั้งเป็นสถานที่ที่ต้องเอาน้ำไปทำพิธีต่างๆ ในหมู่บ้าน ในการเลือกบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์นั้น ต้องเป็นสถานที่มีน้ำพุขึ้นเองตามธรรมชาติ ไม่มีน้ำที่อื่นไหลเข้ามาได้ ป่าต้องอุดมสมบูรณ์ และที่สำคัญบ่อน้ำต้องห้ามมิให้คนไปเป็นอันเด็ดขาด เพราะว่ามีน้ำในบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ หากมีน้ำไหล ก็เปรียบเหมือนหมู่บ้านจะมีน้ำดี ผืนดี ปศุสัตว์โตดี พืชพันธุ์ดี ดังนั้น บริเวณบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ก็ห้ามมิให้ใครมาตัดไม้ไปขายและจะมีการทำพิธีบริเวณนี้ของเดือนเมษายน ก่อนการเข้าสู่การปลูกพืช โดยใช้ ไก่ 2 ตัว เป็นเครื่องทำพิธีบริเวณนี้ก็จะวางเงินและมีน้ำไหลออกตลอดปี

4. ป่าพิธีกรรม เป็นป่าที่สร้างขึ้นพร้อมกับการตั้งหมู่บ้านเช่นกัน เพราะชาวอาข่าเชื่อว่า หากต้นไม้ดี เราก็จะอยู่ดีกับสัตว์ จึงมีการหาป่าพิธีกรรม เพื่อเป็นการมีเครื่องมือหรือการทำไร่ให้ต้นไม้ เพื่อให้ต้นไม้บริเวณนั้นจะต้องเลือกที่มีป่าอุดมสมบูรณ์และมีน้ำ เพื่อจะได้ทำให้บ้านบริเวณนั้น เศรษฐกิจและมีน้ำตลอดปี เพราะสามารถนำไปใช้ได้ เฉพาะน้ำแต่ห้ามตัดไม้ทุกชนิด โดยจะมีต้นไม้ 1 ต้น ที่เอาไว้ทำพิธีโดยใช้ ไก่ 2 ตัว พู 1 ตัว เป็นเครื่องทำพิธี โดยทำทุกปี ในเดือนเมษายน สำหรับพิธีกรรมความเชื่อเกี่ยวกับป่าของชาวอาข่านั้น จะเป็นพิธีกรรม หรือสถานที่ที่ทุกฝ่ายให้ความสำคัญกับป่าทุกที่ เพราะชาวอาข่ามีความเป็นอยู่ที่มีความเชื่อว่า ถ้าไม่มีป่า ชาวอาข่าก็อยู่ไม่ได้ ถ้ามีป่าอุดมสมบูรณ์เราก็อยู่ได้ด้วยเหมือนกัน ชีวิตของชาวอาข่าให้ความสำคัญกับป่าพอๆ กับชีวิต เพราะความเชื่อ และพิธีกรรมล้วนเกี่ยวข้องกับป่าทั้งสิ้น และยังคงดำรงรักษาไว้ซึ่งวัฒนาถึงปัจจุบันไม่ว่าจะย้ายไปที่ใด ก็ยังคงมีการสอน ลูกหลาน ถึงสถานที่และพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับป่าเหล่านั้นอยู่

ภูมิศาสตร์ชุมชน (ลักษณะที่ตั้ง)

บ้านจะบุสิมีภูมิศาสตร์เป็นภูเขาสูง อยู่ห่างจากระดับน้ำทะเล 700 เมตร มีป่าไม้ ต้นไม้ ลำธารทำให้อากาศดี เย็นสบายตลอดปี ประกอบด้วยพื้นที่ต่างๆ เช่น ต้นก่อ ต้นจำปา ต้นโพ และป่าไม้จำนวนมาก รวมทั้งต้นไม้ใหญ่ต่างๆ บ้านจะบุสิมีพื้นที่อยู่ในตำบลแม่สุกของนบือ อำเภอมะหิพาทอง จังหวัดเชียงราย มีอาณาเขตติดกับบ้านป่าคาของ (พม่า) 4 กิโลเมตร บ้านหนองสวรรค์ บ้านอาบ และแม่น้ำทางฮัด ลงสู่อำเภอมะหิพาทองบ้านคำฝู ไปบ้านนวม เส้นทางเข้าหมู่บ้านจากหน้า รร.บ้านสันติคีรีเป็นระยะทางประมาณ 7 กิโลเมตร เป็นทางขี้นคัน 3 กิโลเมตร และทางลูกรังประมาณ 4 กิโลเมตร คิดระยะเวลากาการเดินทางจากหมู่บ้านมาถึงดอยแม่สุกประมาณ 2 ชั่วโมง ศาสนาภายในชุมชน นับถือผีบรรพบุรุษและ "ฮือฮา" กิจกรรมทางศาสนาคล้ายคลึงศาสนาพุทธ

การจัดการทรัพยากรป่าตามภูมิปัญญาท้องถิ่น

1. ประเพณี และขนบ เป็นประเพณีก่อพราญอ้งบารปู ในช่วงการแล้วถางไร่ ประมาณเดือนเมษายน โดยชาวอาข่าเชื่อว่าในการแล้วถางไร่ ในแต่ละครั้งนั้น จะทำให้ต้นไม้ต้นหญ้าหรือสัตว์ในป่าตาย จึงต้องทำบุญไว้เพื่อเป็นการทำกรรมชดเชยไร่จะไม่ได้รับผลผลิตที่ดี โดยในการแล้วถางไร่แห่งไหนนั้น ชาวอาข่าก็จะตั้งของไว้ว่าต้นไม้ใหญ่ไหน มีผลไม่อยู่ในไร่หากไร่ล่าเพราะผลไม้เป็นผลของอาหารของสัตว์บ้านของตน รวมทั้ง

หมู่บ้านเลาสิบ

ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้าน

1.1 ที่ตั้งและอาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดกับ	หมู่บ้านอานโหละ
ทิศใต้	ติดกับ	หมู่บ้านทุ่งคำ
ทิศตะวันออก	ติดกับ	สวนสัตว์พระราชทาน
ทิศตะวันตก	ติดกับ	หมู่บ้านผาเหือ

ลักษณะทางกายภาพของหมู่บ้าน

สภาพภูมิประเทศ เป็นภูเขาสูงชันขี้นชัน สภาพภูมิอากาศร้อนชื้น

สาธารณูปโภคของชุมชน

- ถนนมี 7 สาย	
- คอนกรีต	3 สาย
- ดิน	1 สาย
- อลูมิเนียม	3 สาย
- ไฟฟ้ามี	25 หลังคาเรือน
- ประปามี	ทุกหลังคาเรือน
- โทรศัพท์สาธารณะ	1 แห่ง
- ร้านค้าในหมู่บ้านมี	1 ร้าน

สภาพทั่วไปด้านสังคมของหมู่บ้าน

ลักษณะประชากร

หมู่บ้าน เลาสิบ มีจำนวน 53 หลังคาเรือน มีจำนวนประชากร ทั้งหมด 166 คน เพศชาย

84 คน เพศหญิง 92 คน

ภาษาถิ่น

ภาษาถิ่นอีสาน คำสอนภาษาไทย

การศึกษาของชนในหมู่บ้าน

- เด็กเล็กก่อนวัยเรียน	3 คน
- ประถม	9 คน
- มัธยมศึกษา	11 คน
- ปวช.	10 คน
- ปวส./ปริญญาตรี	5 คน
- ปริญญาโท	3 คน

การปกครอง

- ผู้ใหญ่บ้าน	ชื่อ นายทองศักดิ์ เจริญปรีดานนท์
- ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	ชื่อ 1. นายสมศักดิ์ แซ่เตี๋ย 2. นายเลาตุ แซ่ฟ่าน

4.2 ข้อมูลโครงสร้างประชากร

จากข้อมูลประชากรในพื้นที่ตำบลแม่สลองนอก เมื่อเดือนธันวาคม 2552 มีจำนวนครัวเรือน 1,849 ครัวเรือน ประชากร 15,768 คน เป็นชาย 7,865 คน หญิง 7,903 คน มีความหนาแน่นเฉลี่ย 136 คนต่อตารางกิโลเมตร มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ประกอบด้วย 7 ชนเผ่า ได้แก่ ไทพื้ง ราบ จีนยูนนาน ไทยใหญ่ อาข่า เย้า ลีซอ ลัวะ และลาหู่ ซึ่งมีความแตกต่างกันทางด้านวัฒนธรรมประเพณีและพิธีกรรม

ตารางที่ 4.48 จำนวนประชากรในการวิจัยตำบลแม่สลองนอกบางส่วนของตำบลแม่สลองในอำเภอแม่ฟ้าหลวง และบางส่วนของตำบลป่าตึง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย(ปรับปรุงจากข้อมูลสถานีวิจัยและพัฒนาบนพื้นที่สูง (องค์การมหาชน))

หมู่บ้าน	กลุ่มบ้าน	กลุ่มชาติพันธุ์	ครัวเรือน	จำนวนประชากร		
				ชาย	หญิง	รวม
ตำบลแม่สลองนอก						
บ้านแม่ปืม	สืบทอดและไทพื้ง	ชาวมูฮ่อ และจีนยูนนาน อาข่า ลัวะ และไทพื้ง	503	3,416	3,800	7,416
บ้านกานฮะ		อาข่า	37	171	168	339
บ้านสาตึบ		เมี่ยน	53	195	164	359
บ้านเกตุ		จีนยูนนาน อาข่า มูฮ่อ และลีซู	140	624	689	1,275
บ้านป่าตึงใต้	บ้านป่าตึงใต้และบ้านลีซอ	อาข่า ลาหู่ ลีซู และมูฮ่อ	125	459	439	761
บ้านปาง		จีนยูนนาน อาข่า	136	355	804	761
บ้านสาม		อาข่า	99	355	336	685
บ้านป่าตึงใต้		จีนยูนนาน อาข่า	68	265	275	535
บ้านตบฮอว์		จีนยูนนาน อาข่า มูฮ่อ	104	400	811	720
บ้านแม่ปืมหลวง	บ้านแม่ปืม	อาข่า	180	459	380	839
บ้านปือฮะโฮ		ไทพื้งและ จีนยูนนาน อาข่า	135	409	399	808
บ้านแม่ปืม		จีนยูนนาน อาข่า ไทพื้ง	171	389	355	764
บ้านตบฮอว์		ไทพื้ง ลัวะ	80	157	147	304

ตำบลแม่ฮ่องสอน						
หมู่บ้าน	กลุ่มบ้าน	กลุ่มชาติพันธุ์	ครัวเรือน	จำนวนประชากร		
				ชาย	หญิง	รวม
บ้านดงแม่		ลาห่า	65	295	305	600
ตำบลป่าตึง						
หมู่บ้าน	กลุ่มบ้าน	กลุ่มชาติพันธุ์	ครัวเรือน	จำนวนประชากร		
				ชาย	หญิง	รวม
บ้านสันติสุข	บ้านป่า	ม้ง	46	132	135	269
	บ้านดงแม่	ลาห่า	81	386	129	215
รวม			2,005	8,357	8,885	16,620

4.3 วัฒนธรรมประเพณี องค์ความรู้และภูมิปัญญา 8 กลุ่มชาติพันธุ์

การศึกษานี้ได้ให้ความหมายถึง “องค์ความรู้” ว่าเป็นความรู้ที่มนุษย์ใช้ดำรงชีพที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และปฏิบัติอย่างมีพลวัต (Dynamic) และอีกประเด็นหนึ่งที่ทำการศึกษาคือ “ภูมิปัญญา” องค์ความรู้ความสามารถของชุมชนที่สั่งสมสืบทอดกันมานาน เป็นความจริงแท้ของชุมชนเป็นศักยภาพที่จะใช้แก้ปัญหา จัดการปรับตัว เรียนรู้ และถ่ายทอดสู่คนรุ่นใหม่ เพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีความสุข เป็นแก่นของชุมชนที่หล่อหลอมความเป็นชาติให้ก่อรูปจากทุกชั่ววัยที่เปลี่ยนแปลง ถึงแม้ว่าความหมายขององค์ความรู้จะเป็นส่วนหนึ่งของภูมิปัญญาที่พบในการวิจัยนี้ได้แยกออกมาศึกษาด้วยเพราะการวิจัยครั้งนี้พบว่ามีความแตกต่างกันในสิ่งที่สังคมการศึกษาจะแยกออกเป็นสองประเด็นคือ **ด้านองค์ความรู้ในพื้นที่และภูมิปัญญาในพื้นที่ซึ่งทั้งสองประเด็นนี้มีอยู่ในพื้นที่มากมายแต่การศึกษาจะนำเสนอประเด็นที่สำคัญที่นำไปในพื้นที่วิจัยมีลักษณะเฉพาะตัว**

สถานการณ์ชาติพันธุ์บนดอยแม่ฮ่องสอน

ความเป็นชาติพันธุ์บนดอยแม่ฮ่องสอนนี้เป็นพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะตัวในเรื่องกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นอย่างมากความเข้าใจในพื้นที่ที่นำมาจากเอกสารหลักฐานการศึกษาชาติพันธุ์ในพื้นที่อื่นๆ นั้นไม่สามารถนำมาอธิบายในพื้นที่แม่ฮ่องสอนได้เพราะความคิดเดิมของการศึกษาชาติพันธุ์นั้นเป็นความคิดที่ต้องการหาลักษณะเฉพาะของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ที่แตกต่างกับโลกภายนอกไม่มีความสัมพันธ์ใดๆ กับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ เลยแต่สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์บนดอยแม่ฮ่องสอนนั้นชาติพันธุ์ต่างๆ ไม่ได้มีความโดดเด่นเฉพาะที่มีปฏิสัมพันธ์กันอย่างแยกไม่ออกกว่าใครเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความเชื่อมโยงกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เข้าด้วยกันนั้นขึ้นอยู่กับเหตุและปัจจัยหลายประการเริ่มจากประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานที่สร้างความเชื่อเป็นจีนเพื่อที่จะได้พื้นที่ทำนามองฮั่นดูชาติ ภาษาจีนและการเลื่อนขึ้นทางสังคมบนดอยแม่ฮ่องสอน การท่องเที่ยวที่สร้างรายได้หลักความรู้เรื่องชาวจีนติดกับความเป็นจีน

แต่อย่างไรในการศึกษาวิจัยนี้ไม่มีความพยายามแสดงให้เห็นถึงกลุ่มชาติพันธุ์แต่ละกลุ่มที่พยายามสร้างพื้นที่ตัวเองบนคตอแม่ฮ่องสอนและชีวิตที่เปลี่ยนแปลงไป โดยงานวิจัยนี้ได้แบ่งกลุ่มชาติพันธุ์บนคตอแม่ฮ่องสอนไว้ 8 กลุ่ม ดังนี้

1.กลุ่มชาติพันธุ์จีนฮุนนาน

การตั้งถิ่นฐาน

กลุ่มชาติพันธุ์จีนฮุนนานในพื้นที่บนคตอแม่ฮ่องสอนนี้เป็นกลุ่มที่มีความสำคัญเป็นกลุ่มที่มีอิทธิพลทางสังคมและวัฒนธรรมเนื่องจากเป็นกองกำลังทหารที่เรียกตัวเองว่า อติสหพหุจีนคณะชาติ (Ex-KMT)การระดมกลุ่มคนทั้งคนจีนและกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆเป็นกองกำลังและช่วยเหลือราชการทหารของไทยเพื่อแลกกับที่ดินทำกินและสัญชาติไทย ทำให้กลุ่มคนเหล่านี้รวมตัวกันเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ไปร่วมรบได้รับสัญชาติไทยด้วยและทุกคนเหล่านี้ได้กลายเป็นกลุ่มชาติพันธุ์จีนฮุนนานในพื้นที่แม่ฮ่องสอนและตั้งถิ่นฐานในพื้นที่อื่นๆ อีกด้วยดังกล่าวมาแล้วในบทที่ผ่านมาก่อนเรื่องประวัติของพื้นที่วิจัย

องค์ความรู้ทางภาษาระยะความเปลี่ยนแปลง

ภาษาจีน

ชาวจีนฮุนนานได้ใช้ภาษาจีนเป็นสื่อเชื่อมโยงความเป็นชาติพันธุ์เข้าไว้ด้วยกันและยังผนวกรวมผู้คนชาติพันธุ์อื่นๆ ในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่ฮ่องสอนก็ได้ใช้ภาษาจีนเป็นจุดเชื่อมโยงซึ่งกันและกันอีกด้วยภาษาจีนกลายเป็นเครื่องมือในการสื่อสารทางสังคมและเป็นสถานภาพทางสังคมอย่างหนึ่งโรงเรียนภาษาจีนจะเป็นพื้นที่ที่ทางสังคมในการแสดงตนถึงแม้ว่าจะจบการศึกษาไปแล้วก็ตามแต่อย่างไรก็ตามเนื่องจากพื้นที่คตอแม่ฮ่องสอนเป็นพื้นที่ที่สำคัญต่อการสอนภาษาจีนไม่ได้มีขึ้นเรียนจนจบมีอยู่หลากหลายการเรียนภาษาจีนในพื้นที่จึงมีระดับร้อยละต่ำมาก

ชาวจีนฮุนนานที่เข้ามาในประเทศไทยหลัง พ.ศ. 2496 เป็นต้นมา ถึงปัจจุบันนี้ (พ.ศ. 2553) โดยเฉพาะกลุ่มที่เรียกตัวเองว่าชาวจีนฮุนนาน ซึ่งประกอบด้วยอดีตทหารจีนคณะชาติและถูกทหารและกลุ่มชาวจีนฮุนนานที่ไม่ใช่ครอบครัวทหาร จะมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากชาวจีนฮุนนานเดิมที่เรียกว่า "ต้อ" ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างสองประชากรจีนฮุนนานนั้น ก็คือการมีภาษาจีนท้องถิ่นเดียวกัน

ภาษาที่ใช้ชื่อในกลุ่มชาวจีนฮุนนานนั้นมีความใกล้เคียงกับภาษาจีนกลาง แต่มีการออกเสียงและมีความหมายที่ต่างกันที่แตกต่างกันไป ด้วยคนจีนที่พูดภาษาจีนกลางมาฝั่งคนจีนฮุนนานพูดที่ซ้ำๆ ก็จะเข้าใจ แต่ไม่ถึงกับเข้าใจทั้งหมดตลอดจนไม่ได้ที่พูดกันเหมือนเมืองไถเป่ียง ชาวต่างชาติซึ่งแม้ว่าจะมีความรู้ภาษาจีนกลางเป็นอย่างดีจนจบปริญญาเอกจากมหาวิทยาลัยทั่วประเทศชาวจีน พูดภาษาจีนสำเนียงปักกิ่งก็ แต่เมื่อมาฝั่งคนจีนฮุนนานที่บ้านเก่า อำเภอแม่สาย ทุกคนก็กลับไม่สามารถเข้าใจเรื่องที่พูดได้เลย

ความแตกต่างที่เด่นชัดระหว่างจีนต้อ (กลุ่มที่ใช้มาก่อนราว 100 ปี) กับจีนฮุนนานก็คือ การที่ชาวจีนฮุนนานนั้นมีความพยายามที่จะเรียนภาษาจีนกลาง (แมนดาริน) ทั้งนี้โดยเห็นความจำเป็นของภาษาจีนกลาง ว่าเป็ภาษาที่จะสื่อสารอย่างเป็นทางการของดินแดนภาคนี้ในฐานะภาษากลางหรือภาษามาตรฐาน

ดังจะเห็นได้จากภาคีโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มภาษาจีน เป็นการอธิบายถึงโครงสร้างกลุ่มภาษาจีน โดยมีทิศทางจากมหาวิทยาลัยปักกิ่ง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าภาษาจีนแบบฮุนนาน จะถูกกำหนดไว้ว่า

ในกรณีนี้เป็นประเด็นที่รู้ภาษาจีนที่ไม่ได้ใช้ภาษาในฐานะภาษาแม่จากการสอบเอาคนที่พูดภาษาจีนเป็นภาษาแม่กว่าสองแฉกจะไม่เข้าใจการเมืองที่พูดหรือคำบางคำเมื่อถึงปีประชนหนึ่งจะแสดงความสนใจและไม่ให้คนคิดงานโดยคนจีนคนนี้เปรียบเสมือนว่าพูดภาษาไทยกลางกับภาษาหนึ่ง(คำเมือง) และภาษาหลักคือต้อหรือ

เป็นกลุ่มภาษาแมนดาริน แบบตะวันตกเฉียงใต้ และตามแผนภูมิพบว่าภาษาฮุนานใกล้เคียงกับภาษาจีนกลาง ดังนี้

ภาพ 4.1 โครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มภาษาจีน

ความคิดของชาวฮุนนานต่อการดำรงอยู่ของภาษาจีนกลางนั้น ทำให้การจีนฮุนนานในทุกหมู่บ้านมีความพยายามที่จะเปิดการสอนภาษาจีนกลาง และไม่เพียงแต่การสอนภาษาเท่านั้นยังเป็นโรงเรียนที่สอนความรู้อื่นๆ (ตามหลักศูนยของไคหัวบ) โดยใช้ภาษาจีนกลางเป็นสื่อในการสอนด้วย

ในช่วงระยะแรกๆ ของการอพยพเข้ามาก่อน พ.ศ. 2515 นั้น² การสอนภาษาจีนกลางในโรงเรียนมีความยากลำบากในการเปิดสอนเป็นอยู่อย่างมากเนื่องจากอิทธิพลของไทยเริ่มงวดในการเปิดการสอนภาษาต่างประเทศโดยเฉพาะภาษาจีนเป็นภาษาหลักในการเรียน มาตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 2³ (สกินเนอร์, 2529, หน้า 368-374) ดังนั้นรูปแบบของการเรียนภาษาจีนนั้น จึงเป็นการเรียนตามบ้านของครูที่เปิดสอนเป็นหลัก บางหมู่บ้านก็อาจจะตั้งโรงเรียนขึ้นมาเป็นหลักแหล่ง แต่การตั้งโรงเรียนมักกลายเป็นเป้าหมาย

² หลัง พ.ศ.2515 นั้นรัฐบาลไทยได้อนุญาตให้ลูกหลานชาวฮั่นเข้าเรียนในโรงเรียนรัฐบาลไทยได้ตามข้อเสนอของสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ (สพช.) (กอ.พรพ.บก.พ., 2545, หน้า 15) ทำให้การเรียนการสอนภาษาจีนเดิมที่สอนตอนกลางวัน กลายเป็นเป็นการเรียนพิเศษนอกเวลาหรือการเรียนในตอนเย็นสองต่อสาม

³ สกินเนอร์ (2529, หน้า 373) ได้สรุปว่าจากปี พ.ศ. 2481-2499 นโยบายของจีนเริ่มงวดเรื่องการเรียนภาษาจีนนับตั้งแต่สงครามเพื่อระบอบการศึกษา ภาษาละตินและธรรมจีนด้วยการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาเป็นแบบแผนของจีนเป็นเวลา 8 ปีมีความหมายว่า ชาวจีนที่เติบโตในประเทศไทยขาดความรู้เรื่องความมีศักดิ์และความยิ่งใหญ่ของวัฒนธรรมจีนที่สืบทอดกันมา

สำคัญ ซึ่งหน่วยงานของรัฐจะเข้าไปตรวจสอบและสิ่งปิดอยู่เสมอๆ โรงเรียนเหล่านั้นจึงย้ายสถานที่เรียนอยู่
เสมอ โดยครูผู้สอนก็จะมาจากครอบครัวที่มีความรู้ภาษาจีน และบางครั้งก็ให้ลูกหลานตนเองเป็นผู้สอนด้วย

การสอนภาษาจีนในหมู่บ้านก่อน พ.ศ. 2515 นั้น ได้รับการสนับสนุนของกลุ่มผู้ปกครองที่เป็นคนจีน
ยูนนาน โดยเฉพาะบิดาที่เป็นชาวจีนยูนนาน จะให้ความสำคัญและสนับสนุนค่าเล่าเรียนเพื่อเป็นค่าจ้างให้กับ
ครู แต่สำหรับคนยากจนก็ไม่มีโอกาสเข้าสู่วิทยาลัย โรงเรียนเหล่านั้น แต่ก็พอทราบดีถึงภาษาจีนในการติดต่อ
ค้าขาย ซึ่งเพียงพอสำหรับการใช้ชีวิตในบริเวณชายแดนของประเทศไทย เช่น งานวิจัยของอู๋ยี่ จีเพ่ตั้น
(2518, หน้า 32) ได้กล่าวไว้ว่า “การสื่อสารระหว่างชาวฮั่นกับชาวจีนตอนบนผ่านภาษาจีน (ยูนนาน) เป็น
หลักคนจีนมักไม่พูดฮั่น แต่คนฮั่นบางคนจะพูดภาษาจีนได้ และเมื่อคนจีนอยู่ในที่ประชุมของหมู่บ้าน การ
พูดคุยหรือประชุมลูกบ้านต่างๆ จะใช้ภาษาจีนเป็นหลัก” ดังนั้นการเป็นคนที่พูดได้สองสำเนียงคือ จีนยูนนาน
และจีนกลาง จึงถือว่าเป็นสถานภาพที่คนที่นี่ได้ยกย่องและ

แต่เมื่อรัฐไทยได้มีการจัดระเบียบชาวจีนยูนนานในพื้นที่ต่างๆ และกระทรวงมหาดไทยได้รับโอน
หมู่บ้านชาวจีนยูนนานเข้ามาอยู่ในการดูแล จึงได้มีการตั้งโรงเรียนของรัฐขึ้นในหมู่บ้านชาวจีนยูนนานเกือบ
แทบทุกหมู่บ้าน และเมื่อถึงระดับมัธยมศึกษาหรือสูงกว่าให้คนจีนยูนนานที่ขี้เงินได้ส่งลูกเข้าเรียนได้ในโรงเรียน
รัฐบาล รวมถึงโรงเรียนตำรวจตระเวนชายแดนต่างๆ ด้วย ในช่วงนี้เองโรงเรียนจีนก็ได้ปรับตัวและเพื่อให้การ
สอนภาษาจีนกลางดีขึ้น ด้วยการเปิดสอนหลังจากการเรียนในโรงเรียนของรัฐจนแล้ว โดยเริ่มเรียน
ในช่วงเย็นจนถึง 21.00 น. ซึ่งในช่วงแรกของการตั้งโรงเรียนจีนนอกเวลา บางแห่งก็มีการสอนในช่วงเช้า
ก่อนที่นักเรียนจะไปเรียนโรงเรียนของรัฐบาด้วย

“ชา” ศิษย์เศรษฐิกิจวัฒนธรรม

ชาวจีนยูนนานในพื้นที่ชายแดนโครงการหลวงมีสองมิติที่เศรษฐิกิจที่สำคัญคือ “ชา” ซึ่งได้สร้าง
มูลค่าให้กับชุมชนและกลายเป็นสัญลักษณ์ของพื้นที่ไปในขณะนั้นแต่เดิมกลุ่มคนบนพื้นที่นี้ได้ปลูกชาเป็นหลัก
และไม่ได้นำมาทำเกษตรในชุมชนจีนซึ่งส่วนใหญ่เป็นทหารเมื่อมีการวางอาวุธจะต้องทำธุรกรรมเกษตรได้มีการ
ส่งเสริมให้ปลูกพืชเมืองหนาวหลายชนิดแต่ไม่ประสบความสำเร็จแต่เมื่อมีการปรับเปลี่ยนเป็นการปลูกชาจาก
ได้หวังและประสบความสำเร็จเป็นอย่างมาก การสร้างความรู้เรื่องชาเป็นความสามารถที่ถ่ายทอดซึ่งกันและ
กันในชุมชนจีนและการปลูกชาละการดื่มชาไม่เป็นที่นิยมในกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ความรู้เรื่องชาเลือกกลายเป็น
ของกลุ่มคนจีนในพื้นที่เพราะว่าชาเป็นวัฒนธรรมจีนที่สืบเนื่องมาอย่างยาวนาน

การผลิตชาของชาวจีนยูนนานที่อพยพเข้ามาหลัง พ.ศ. 2496 เมื่อเมื่อได้ตั้งถิ่นฐานในหมู่บ้านที่
ทางการจัดให้แล้วนั้น ราวปี พ.ศ. 2527 เป็นต้นไป หมู่บ้านชาวจีนที่เป็นอดีตทหารจีนคณะชาติ จะได้รับการ
ส่งเสริมให้มีการปลูกพืชเมืองหนาวซึ่งมีผลผลิตเป็นผลไม้ และอีกส่วนหนึ่งได้รับการส่งเสริมให้ปลูกชาพันธุ์
ผู้หลงจากประเทศไต้หวันเป็นผู้สนับสนุน (กาญจนะ ปะธากศุพิสาร, 2547, หน้า 359-398)

การส่งเสริมการปลูกชาพันธุ์ผู้หลงนี้ ได้ส่งเสริมไปทุกหมู่บ้านที่เป็นหมู่บ้านของอดีตทหารจีน
คณะชาติ แต่เนื่องจากชาเป็นพืชที่ต้องการน้ำมาก ผู้หลงต้องการการดูแลเอาใจใส่และแรงงานในการเก็บใบ
ชาอ่อน ดังนั้นโดยวิถีชีวิตของอดีตทหารจีนคณะชาตินั้น ไม่ได้มีพื้นฐานชีวิตทางเกษตรกรรม บางคนเป็น
ทหารตั้งแต่อายุราว 8-9 ขวบ ไม่ได้ถูกฝึกฝนอาชีพอื่นนอกจากอาชีพทหาร และบางพื้นที่ของอดีตทหารจีน
คณะชาติยังมีการกินเป็นหมู่บ้านป้องกันชายแดน ทำให้ต้องมีการเตรียมพร้อมอยู่ตลอดเวลา ดังนั้นการปลูก
ชาที่ต้องใช้เวลาในการดูแลจึงไม่ได้ถูกเลือกให้เป็นพืชเศรษฐกิจ ที่กลุ่มอดีตทหารจีนคณะชาติบางกลุ่มให้
ความสำคัญ ดังนั้นการปลูกชาผู้หลง และชาอื่นๆ จึงมีเพียงบางพื้นที่เท่านั้น เช่น พื้นที่ดอยแม่ฮ่องสอน ที่ประสบ
ผลสำเร็จในการปลูกชาพันธุ์ผู้หลงและพันธุ์อื่นๆ

พื้นฐานของหมู่บ้านแม่ฮ่องสอนแถบนี้ได้ ถูกพัฒนามาจากกองทัพอี 5 ที่มีการจัดการส่งกำลังบำรุงทหารจีนในหมู่บ้านนี้ จึงมีเวลาในการเพาะปลูกและการทำเกษตรกรรมมากกว่าหมู่บ้านอื่นๆ และเนื่องจากหมู่บ้านนี้ได้รับการส่งเสริมการท่องเที่ยวจากประเทศไทย เป็นจุดสนใจของคนโดยทั่วไป ดังนั้นจึงเป็นการดึงดูดแหล่งทุนภายนอกเช่นนักธุรกิจจากไต้หวัน และสร้างภาพลักษณ์ของดอยแม่ฮ่องสอนให้มีบรรยากาศความรู้สึกที่ “โรแมนติก” ในเรื่องที่เคยเป็นดินแดนลี้ลับและมีการค้าขายเป็นเมืองคนจีนสำหรับนักท่องเที่ยว

แต่อย่างไรก็ตาม ความสำเร็จของการปลูกชาในไต้หวันขึ้นอยู่กับ การดูแลเอาใจใส่คนชาเพียงอย่างเดียว กระบวนการทำชาเป็นส่วนหนึ่งที่ต้องพึ่งเครื่องจักร ที่ต้องได้รับการสนับสนุนจากต่างประเทศ หรือการติดต่อสิ่งเครื่องจักรจากต่างประเทศโดยเฉพาะเทคโนโลยีจากประเทศไต้หวันและที่สำคัญที่สุดคือการทำชานั้น จะต้องใช้ “ผู้ปลูกชา” ซึ่งผู้ปลูกชาเป็นชนพื้นเมืองที่มีความรู้และทักษะที่จะสามารถทำให้ชามีรสชาติที่ดีเป็นมาตรฐาน

ในเรื่องผู้ปลูกชา บบสองแม่ฮ่องสอน มีผู้ปลูกชาเพียงหนึ่งคนเท่านั้น (ชื่อมุกในปี พ.ศ. 2553) และรับปลูกชาให้กับชาเจ้านั้น ๆ บบดอยแม่ฮ่องสอนต้องเนื่องจากผู้ปลูกชาเป็นชนไต้หวันได้แต่งงานกับผู้หญิงชาวจีนยูนนานที่สืบเชื้อสายจากอดีตทหารจีนคณะชาติจึงได้รับสิทธิในที่ดินไปประโยชน์ทางทหาร ที่กองบัญชาการกองทัพอี 5 อดีตทหารจีนคณะชาติทำกิน ในพื้นที่บนดอยแม่ฮ่องสอนเรื่องนี้เรื่องชาจึงเป็นเรื่องที่สืบเชื้อสายชาวจีนยูนนาน ที่สามารถชี้พื้นที่ในการปลูกชาเป็นจำนวนมากรวมมีจำนวนถึง 300 ไร่เช่น กรณีของไร่ชาวังดอกไม้ (นางสนมดู่)

ชาที่บนดอยแม่ฮ่องสอนนี้ ได้รับการยื่นยันจากผู้เชี่ยวชาญเรื่องชาจากผู้ปลูกชาของไร่ชา 101 ว่าปีชาที่บอดดสารพิษ ดินที่ใช้หรือดินที่มีอยู่ยังไม่มีการเคมีเจือปน และข้อสำคัญการปลูกชาบนดอยแม่ฮ่องสอนนี้จะเป็นคุณลักษณะอยู่ 3 ประการ กล่าวคือ หอม ชม และหวาน เมื่อคนชาที่ชมแล้วจะหอม เมื่อดื่มเข้าไปแล้วจะหอมจะรู้สึกชม แล้วต่อมาจะหวาน ยิ่งแล้วชาอุ่นหลังดื่มแล้วก็จะไปปลูกบนพื้นราบก็จะมีรสชาติหอมและหวานเท่านั้น ไม่มีกลิ่นหอม

ดังนั้นความสำเร็จของการปลูกชาบนดอยแม่ฮ่องสอนนี้ จึงขึ้นอยู่กับลักษณะของพื้นที่และทักษะการดูแล และการปลูกชา แต่อย่างไรก็ตามเมล็ดชาเหล่านี้ มักถูกขายให้กับไต้หวันและซึ่งจะไปใส่ยี่ห้อของไต้หวันเอง และสินค้าชาส่งออกมาถึงไม่สามารถที่จะผลิตในชื่อของตนเองได้ เนื่องจากยังไม่ได้มีการเชื่อมโยงมากนัก ชาไต้หวันส่วนใหญ่จะไปขายในอเมริกา และญี่ปุ่น แต่ก็ยังไม่สามารถที่จะเข้าไปขายในจีนแผ่นดินใหญ่ได้ในขณะนี้

ดังนั้นการทำสวนชาจึงมีความสัมพันธ์ระหว่างชาวจีนยูนนานกับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่เป็นแรงงานในการเก็บชา ซึ่งมีส่วนสำคัญที่ทำให้ธุรกิจชาทำมาค้าขึ้นบนดอยแม่ฮ่องสอน และแตกต่างจากธุรกิจชาอื่นๆ ที่เป็นนายทุนใหญ่จากกรุงเทพฯ เข้ามาทำบนพื้นที่ราบเช่นไร่ของบริษัทชาธุรกิจบริษัทชายามบุญเบิกไร่ชาโน้จืดหัดเชียงราย

ความรู้เรื่องการท่องเที่ยว

พื้นที่ดอยแม่ฮ่องสอนได้เริ่มเป็นพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวตั้งแต่หลังการวางอาวุธของอดีตทหารจีนคณะชาติ ราวปี พ.ศ. 2535 เป็นต้นมาการสำรวจที่ดินที่หนึ่งกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวสร้างผลดีให้กับกลุ่ม

⁶ เจ้าของไร่ชาวังดอกไม้ (นางสนมดู่) เป็นลูกหลานชาวจีนยูนนานที่เป็นอดีตทหารจีนคณะชาติ ได้แบ่งที่ดินไร่ชาแม่ฮ่องสอนโดยไม่มีดินแดนออกจากหมู่บ้านเพื่อไปทำงานค้าขายหรือทำงานในประเทศไต้หวัน จนสามารถสร้างเนื้อไร่ชาได้จนมีไร่ชาชาดกผลได้

ชาวจีนคือสามารถสร้างความเป็นจีนให้คงอยู่ได้โดยไม่ถูกกลืนกลายเป็นจีนบนพื้นที่ที่เคยมีสถานะเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวและช่วยกระจายสินค้าเพื่อการท่องเที่ยวเช่นชาและผลิตภัณฑ์การเกษตรได้เป็นอย่างดีการเรียนรู้เรื่องการจัดการท่องเที่ยวเป็นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติและเครือข่ายที่นอกเหนือจากรัฐบาล

เรียนรู้ความเป็นชาติพันธุ์และประวัติศาสตร์จากวัฒนธรรมสมัยนิยม

กลุ่มชาวจีนยูนนานมีความพยายามรื้อฟื้นความเป็นชาวจีนยูนนานของตนเองขึ้นในหลากหลายรูปแบบในเชิงองค์การทางสังคม ในการมีของกลุ่มอดีตทหารจีนคณะชาตินั้น ได้ใช้ประเพณีและพิธีกรรมของจีนในการสร้างกลุ่ม เพื่อสืบสานความเป็นอดีตทหารจีนคณะชาติ โดยกำหนดเอาในช่วงเทศกาล “เจ๋อเม้ง” (清明节)

清明节 จะเป็นวันที่ลูกหลานมาแสดงความกตัญญูต่อบรรพบุรุษ ในประเพณีเดิมนี้การแสดงความรักกตัญญูนี้ จัดในกลุ่มสายตระกูล และหากี่ลูกหลานบรรพบุรุษเท่านั้น แต่สำหรับประเพณีที่จัดขึ้นนั้น เป็นการจัดในพื้นที่บ้านกำก๊วย ขึ้นในพื้นที่ของกองพลที่ 3 เดิม แต่เป็นการมาร่วมของอดีตทหารจีนคณะชาติที่มีวิถีชีวิตอยู่และลูกหลาน โดยใช้ชื่อว่าเทศกาล “วันเทศกาลเจ๋อเม้ง” เป็นวันนัดหมาย

ประเพณีที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่นี้ ในบ้านสันติคีรี (แม่ฮ่องสอน) ก็ได้จัด โดยมีการเข้าร่วมกิจกรรมการคารวะบรรพบุรุษ มีผู้คนที่เป็นลูกหลานชาวจีนยูนนานที่มาจากหลากหลายประเทศ เช่น ไต้หวัน ฮองกง สหรัฐอเมริกา เป็นต้น แต่สำหรับแม่ฮ่องสอนนี้ได้สร้างอนุสรณ์สถานทหารจีนคณะชาติที่ใหญ่โต และสร้างเป็นพิพิธภัณฑ์และแสดงเรื่องราวของทหารต่อสู้ของอาสาสมัครทหารจีนร่วมกับทหารไทยในการต่อสู้กับคอมมิวนิสต์ที่เขาคือ คอยบ่อผาง ผาผึ้ง และกิจกรรมที่ชาวจีนยูนนานได้กระทำในประเทศไทย และในใจกลางของพิพิธภัณฑ์นั้นได้ใช้ภาพ บายศรีถวายผ้าจีนของทหารที่เสียชีวิตจากการสู้รบไว้ นับว่าที่บ้านสันติคีรีนั้นได้มีการจัดแสดงตนเอง เพื่อคนรุ่นใหม่เกิดความภาคภูมิใจในบรรพบุรุษของตนเอง

ในเรื่องของการจัดการความทรงจำในรูปแบบพิพิธภัณฑ์เช่นที่บ้านสันติคีรีนั้น สุภากรจัดสนทนา กลุ่มในแต่ละพื้นที่ เช่นอู่ไผ่ห้วย บ้านหลวง ห้วยญ ห้วยหม้อ นั้นมีความต้องการที่จะให้ใช้พื้นที่สาธารณะในหมู่บ้านในการจัดทำพิพิธภัณฑ์ของชาวจีนยูนนาน โดยเฉพาะกลุ่มอดีตทหารจีนคณะชาติ ที่ได้ต่อสู้ร่วมกับทางทหารไทย แต่ก็ยังไม่สามารถดำเนินการได้เช่นที่บ้านสันติคีรี

มีการรื้อฟื้นอุดมการณ์ความรักชาติขึ้น ผ่านวันกีฬา 329 หมายถึงวันที่ 29 เดือนมีนาคม ของทุกปี ซึ่งวันกีฬานี้เองได้วันให้เป็นวันเยาวชน โดยกลุ่มชาวจีนยูนนานได้นำเรื่องราวการเสียสละของเยาวชนจีน ในการต่อสู้กับรัฐบาลระบอบเผด็จการในการจัดกิจกรรม เพื่อที่จะปลุกสำนึกทางการเมืองต่อสู้ของเยาวชนที่เสียชีวิตในครั้งนั้น ซึ่งเป็นอุดมการณ์ของอดีตทหารจีนคณะชาติ ไม่ได้เป็นการรื้อฟื้นเชิงอนุรักษณ์แต่ได้ถือเอาอุดมการณ์ของวันที่ยืนมาใหม่ เพื่อให้มีความกลมกลืนกับรัฐไทย และเป็นการตอบย้ำประวัติศาสตร์ของตนเอง ที่เคยมีความสัมพันธ์กับอาสาสมัคร แต่ปัจจุบันนี้ได้เลิกแล้ว และมีการรณรงค์ให้เยาวชนไม่เกี่ยวข้องอีกด้วย

การจัดกีฬาวันเยาวชนจีนยูนนานทุกคนรู้จัก และส่วนใหญ่เคยเข้าร่วมในฐานะที่เป็นเจ้าภาพที่เวียนกันไปในแต่ละปี ตามที่มีการประนีประนอมระหว่างผู้นำแต่ละหมู่บ้าน ถึงแม้กีฬาจะไม่สามารถอธิบายถึงอุดมการณ์เดิมสักเท่าไหร่ เนื่องจากไม่มีสิ่งหลงเหลือในรัฐไทยสมัยใหม่ และสถานการณ์ของโลกที่เปลี่ยนไป จึงมีประโยชน์เพื่อการรวมกลุ่มทำกิจกรรมระหว่างเยาวชนจีนยูนนานที่มีอยู่ในหมู่บ้านต่างๆ กว่า 70 หมู่บ้าน ทำให้เห็นถึงพลังและความหมายเชิงอุดมการณ์ของกิจกรรมนี้ที่แปรเปลี่ยนให้เข้ากับรัฐไทย

กิจกรรมทางการเมืองเรียนรู้เรื่องประวัติศาสตร์การตั้งถิ่นฐานนี้การเข้าร่วมกันไม่เพียงแต่คนจีนเท่านั้น กลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ก็เข้าร่วมกิจกรรมนี้เช่นกันในฐานะที่มีความสัมพันธ์กับความเป็นจีนอย่างใดอย่างหนึ่งซึ่ง

เห็นได้ชัดว่าการสร้างความรู้เรื่องประวัติศาสตร์เป็นการหล่อหลอมสำนึกมาจนาในพื้นที่ของชนจีนที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ

ภูมิปัญญา: การสืบทอดองค์ความรู้ดั้งเดิมทางชาติพันธุ์

ในเรื่องภูมิปัญญานักการวิจัยนี้ได้คัดเลือกภูมิปัญญาที่สำคัญสำหรับพื้นที่วิจัยในสองประเด็นคือภูมิปัญญาการรักษาพยาบาลและภูมิปัญญาด้านวัฒนธรรมเนื่องจากเพื่อนที่ได้มีการพัฒนาไปนี้อาจเรียกได้ว่า เป็นสิ่งแบบฉบับไปแล้ว “ไม่มีพื้นที่ใดอยู่อย่างใดคนเดียวและมีกลุ่มชาติพันธุ์เพียงกลุ่มเดียวอีกต่อไป” ดังนั้นภูมิปัญญาที่เราพบเห็นและหลงเหลือในปัจจุบันนี้เป็นส่วนที่ได้รับกระแสนจากหลากหลายพื้นที่กำเนิด

ภูมิปัญญาการรักษาพยาบาล

ในการสืบค้นภูมิปัญญาด้านการรักษาพยาบาลนั้นผู้วิจัยจึงเลือกสองพื้นที่ของวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน พื้นที่วัฒนธรรมแรกคือพื้นที่วัฒนธรรมของชาวจีนยูนนาน โดยเริ่มจากงาน จารึก ณ วันที่ 18 เมษายน 2558 จารึก ณ วันที่ 18 เมษายน 2558 “ใบสมัยก่อนถ้าปวดหัวตัวร้อนก็ฉีดยา” นี่คือการบอกเล่าของชาวจีนยูนนานที่อายุ 50 กว่าปีเกิดที่อำเภอเมืองโก๋กั้ง แต่เดินทางมาอยู่เพื่อไปเข้าร่วมกับกลุ่มชนในขบวนการกู้ชาติไทใหญ่จากนั้นแต่งงานกับทหารจีนแห่งกองทัพที่ 3 ตอนแม่สองสามีเป็นมือขวาของนายพลตัว จี เหวิน เคยพบเห็นพิธีโล้ชิงช้าโดยที่หมอพื้นบ้านนำไม้กวาดไปทั่วบ้านและจุดประทัดในบ้านขับไล่

ในกองทหารจึงมีการสู้รบเมื่อเจ็บป่วยก็จะใช้ยาจากพื้นราบมารักษาเป็นหลัก ผู้หญิงคลอดลูกก็พากันลง กลั้วหัวเด็กเอง การเรียนรู้การรักษาพยาบาลด้วยตนเองเป็นเรื่องที่จำเป็นมาก สิ่งที่ทำมาโดยตลอดและยังใช้กันทุกสถานการณ์คือ “การทำกุมาร” ทำไว้ให้หลายวิธี มีทั้งแบบให้เด็กคลุกน้ำมันงาอาบให้ลูกผิวมัน

“มีแม่บ้านที่แม่สองอยู่เป็นลมไปพอไปหาหมอหมอก็บอกว่าเป็นไข้เลือดออกซึ่งผมเอง ผ่นคนที่ไปด้วยก็เลยใช้วิธีรักษาทุกที่ผิวหนังสุดท้ายหายดี”

ถ้าถามถึงรายได้ทำด้านซ้ายมือให้หมอออกไม่ต้องกลัวเจ็บ

อีกกรณีหนึ่งญาติจากรณเคยเห็นว่ามีคนป่วยเจ็บท้องมากๆเจ็บจนตายแล้วส่งเข้าโรงพยาบาลในเมืองสาโว พบว่า ปวดท้องจริงเลยไปหาหมอพื้นบ้าน หมอพื้นบ้านให้สองคนจับเท้าคนป่วยแล้วกดเข้าขึ้นเอาหัวห้อยลงอย่าง อีกทำหลายบวพลีอง หมอพื้นบ้านบอกว่าคนเราถ้าไออาเจียรก็ทำดังนี้ได้

คนจีนยูนนานมักจะถูกเรียกว่าจีนฮั่นซึ่งไม่ได้มีความหมายกับคนจีนยูนนานและรู้สึกว่าเป็นการดูถูกการได้ตอบของชนจีนจึงเรียกพวกเขาว่าจีนฮั่น แต่พวกเขาก็ไม่รู้เรื่อง

เรื่องการรักษาโรคเลื้อย

เมื่อประมาณสิบกว่าปีก่อนมีคนที่บ้านอยู่ใกล้กับวัดโรคเลื้อยจากจากได้หันช่วงที่เขามีนอนไปรักษาหลายที่ทั้งกรุงเทพฯ เชียงใหม่ เชียงราย แต่ยังไม่หายเจ็บหนักเลยกลับบ้านแต่ชาวบ้านกันกลัวไม่ให้เห็นเข้าใกล้ครอบครัวเลยไปปลุกบ้านให้ไปป่าไกลจากผู้คนแล้วคอยส่งข้าวส่งน้ำ รวมถึงการมาดูว่าตายหรือยังเพราะนอนนิ่งๆ อย่างเดียวช่วยเหลืส่งเองได้บ่อยมาก มีอยู่วันหนึ่งมีคนเดินทางผ่านเข้ามาถึงกระท่อมแล้วเจอคนป่วยเลยช่วยพาขึ้นคนป่วยบอกว่ากินอะไรเพราะไม่กินแล้วจะตายแล้วคนเดินทางบอกว่าเขามียารักษาโรคนี้ แต่ตัวกินแล้วมีสองทางคือ ตายกับหาย คนเดินทางก็เข้าไปนำตัวยารักษาโรคนี้ กับกระป๋องสมุนไพรขึ้นอยู่กับกลิ่นสูงๆ มีชื่อว่า “เก๋อเหล้าขาว” หรือต้นสมอทมา ออกดอกเวลาอากาศเย็น เป็นสีขาวก็ ถิ่นกษามันก็ตาย ถ้าปวดแขนปวดขาเอาต้นสมอทมาทุบแล้วมาโปะก็หาย หรือใช้ในการฟอกกระดูกที่หักถ้าดื่มกับใบย่านางจะเป็นพิษต่อตับกับไตธาตุทำปิ้งจะกินได้

เมื่อคนเดินทางได้จนพบพรหมอนางแล้ว ก็ค้นให้คนเป็นโรคเขตรสกินแล้วบอกว่าเขาไม่รับผิดชอบแล้ว ถ้าตายก็ตายละไปละ อีกสองวันเมื่อคนที่บ้านคนป่วยไปหาเพื่อรู้ว่าตายหรือยังก็พบว่าคนป่วยหายดีนั้น อยู่หน้ากระท่อมน้ำแล้ว เป็นปกติดี และทุกวันนี้ก็ยังมีชีวิตอยู่ ถามว่าคนเหล่านี้เคยพบแล้วตอบถามเรื่องนี้กับเจ้าตัวเอง

ยาพิษ

มีสมุนไพรอีกตัวหนึ่งเป็นสมุนไพรมีพิษ ชื่อ “เสียวเคี้ยว” หรือแปลว่า “ควายน้อยสีดำ” กินเข้าไปหนึ่งชั่วโมงก็ตาย แต่มีชายที่ร้านขายยาจีนแต่ไม่ขายทั่วไปเฉพาะเชื้อเอชไอวี เท่านั้นจึงจะขายให้ นักสืบหรือสายลับของทหารก็ดื่อกินควายน้อยสีดำนี้คิดว่าเป็นยาพิษเพราะกินกันก็ต้องกินให้ตาย

แขนหัก กับบอระเพ็ด

เรื่องที่เกิดขึ้นกับลูกชายจิราภรณ์ ที่ไปเตะตะกร้อแล้วหัวเข่าชนแขนหักไม่ยอมบอกแม่แล้วพยายามรักษาที่ไม่หายไปรักษาที่บ่อทอง ใช้สมุนไพร ไช้ไก่ พริกไท ก็ไม่หาย จากนั้นไปหาหมออี๋อำชา รักษาแบบเป่าลมและกินยาสมุนไพรจากบ่อทองไปหนึ่งวันก็หาย

สุดท้ายกับบอระเพ็ด แม่ก็เลยใช้สมุนไพรที่เรียนรู้อาการโดยมีตัวตำรับ บอระเพ็ด อี๋อำชา หัง ขานเขียนช่วย ขานจี้(37) แม่กับแม่สาว น้าตัวอาบแล้วพอไวจนหาย

สมุนไพรรักษาเมื่อถูกกัด

ใช้สมุนไพรชื่อ ยี่งวง รูดเอาเปลือกออกใช้มีกระหว่างเปลือกกับมันมาใช้ หักๆให้มันกิน ใช้ห้ามเลือด “หมาคู่เจ้า”

2. กลุ่มชาติพันธุ์อาข่า

กลุ่มชาติพันธุ์อาข่าบนดอยแม่สลองนี้เป็นกลุ่มที่มีความสำคัญกลุ่มหนึ่งเนื่องจากมีประชากรจำนวนมากเป็นลำดับที่สองรองจากชาวจีนฮั่นบนดอย ในพื้นที่ชาวดอยโครงการหลวงแม่สลอง และมีความแตกต่างในกลุ่มเผ่าหรืออย่างมากที่สุดเรื่องสถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองท้องถิ่น กลุ่มอาข่าจะกระจายตัวไปตามหมู่บ้านเกือบทุกหมู่บ้านบนดอยแม่สลองตามตารางในบทที่ 4 ดังนี้ บ้านสันติคีรี บ้านอาหละ บ้านฮาด บ้านป่าคาสุขใจ บ้านกลาง บ้านอาแปะ บ้านป่าคาสามัคคี บ้านพนาสวรรค์ บ้านแม่จันทอง บ้านแม่ฝ่อ บ้านเชียงจาง บ้านใหม่สันติ บ้านฮานแอ และบ้านห่อโย

การเข้ามาตั้งถิ่นฐานนั้นมีความเป็นมาที่สามารถอธิบายได้สามกลุ่มดังนี้ กลุ่มแรกคือกลุ่มอาข่าที่เข้ามาร่วมกองกำลังของอดีตทหารจีนคณะชาติกลุ่มคนเหล่านี้ได้กลายเป็นคนจีนไปบางส่วนบางส่วนมีความสัมพันธ์กับทหารจีน โดยกลุ่มคนเหล่านี้เป็นกลุ่มที่มีที่ดินทำกินทางทหารจัดให้กลุ่มที่สองคือกลุ่มที่อพยพเข้ามาตามแผนเครือญาติกลุ่มเหล่านี้ได้เข้ามาจับจองที่ดินหรือซื้อที่ดินทำกินและเป็นกลุ่มที่มีขนาดใหญ่ที่สุด ในกลุ่มสุดท้ายคือกลุ่มที่พึ่งอพยพเข้ามาจากภูมิลำเนาซึ่งไม่มีที่ทำการแบบเป็นทางการแต่อาศัยการซื้อสิทธิในการทำกินหรือบางคนได้สิทธิในที่ทำการเนื่องจากลูกได้สัญชาติไทย

กลุ่มอาข่านี้ได้รับการเลื่อนขั้นทางสังคมในพื้นที่แม่สลองโดยได้รับการสนับสนุนจากชาวจีนฮั่นบนดอยให้เป็นนายองค์การบริหารส่วนตำบลบนดอยซึ่งพบว่าไม่สามารถเป็นพ่อในสมัยที่ 2 จึงให้คนในกลุ่มผู้บริหารเดิมที่เป็นอาข่าเข้ามาแทนที่ จากการสังเกตในการเข้าร่วมประชุมประจำเดือนของตำบลซึ่งรวมหน่วยงานต่างๆ เข้ามาประชุมร่วมกับพบว่ามีการปรับเปลี่ยนประธานในการประชุมเป็นกำนันตำบลแม่สลอง

แทนซึ่งกำหนดเป็นคนจีนขุนนาง ดังนั้นเราไม่สามารถกล่าวได้ว่ากลุ่มอาชีพได้เข้ามาจับพบาพบนพื้นที่โดย
แม่ฮ่องสอนในการปกครองส่วนท้องถิ่นได้เลย

องค์ความรู้ทางกลากระบวนเปลี่ยนแปลง

อาชีพบนพยอมแม่ฮ่องสอนมีความเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตที่ไม่เท่ากันในพื้นที่ชายผืนโครงการหลวงแม่ฮ่อง
สอนที่มีความสามารถปรับตัวได้ดีคือกลุ่มที่มีที่ดินและสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้ทางเกษตรกับเครือข่าย
ได้การค้นพบช่องว่างทางการผลิตผลการเกษตรที่ถูกละเลยคือการปรับตัวในการปลูกกาแฟการขยายระหว่าง
นักวิจัยกับกลุ่มเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟชาวอาข่าพบว่า แต่ละคนนั้นมีชิ้นเชิงการเจรจาการค้าเป็นอย่างดีมี
ความพยายามในการขายสินค้าและพัฒนาเชิงฝีมือของตนเองอีกด้วยการมีสัญญาซื้อขายทำให้กลุ่มอาข่ากลุ่มนี้
ก้าวหน้าและสามารถต่อรองทางการผลิตและจำหน่ายได้เป็นอย่างดี

ในอาข่ากลุ่มนี้คือกลุ่มที่ยังใช้องค์ความรู้ดั้งเดิมในการผลิตคือการทำไร่หมุนเวียนและปลูกพืช
เชิงเดี่ยวเพื่อขายตามความต้องการของระบบตลาดขนาดใหญ่ เช่น ข้าวโพด แตงโม ข้าวโพดได้เงินมากมักส่วน
อาข่ากลุ่มสุดท้ายคือกลุ่มที่อพยพเข้ามาใหม่ที่ต้องพึ่งพิงกับความช่วยเหลือของโครงการพัฒนาต่างๆ แต่ก็มี
ความสามารถสร้างรายได้ที่ดีเนื่องจากความขยันของคนอาข่า

ภูมิปัญญา: การสืบทอดองค์ความรู้ดั้งเดิมทางชาติพันธุ์

ชาติพันธุ์อาข่านั้นเดิมเป็นกลุ่มที่มีพิธีกรรมในช่วงปีทุกเดือนแต่ปัจจุบันนี้โดนละทิ้งไปจนแต่พื้นที่ที่เป็น
อย่างมากพิธีกรรมที่สำคัญคือการได้ใช้ข้าวแต๋นไม่ได้มีทุกหมู่บ้านเนื่องจากหมู่บ้านไม่ได้มีเฉพาะอาข่าเท่านั้น
หมู่บ้านต่างๆส่วนใหญ่ถูกกลืนกลายเป็นจีนที่อพยพเข้ามาหมู่บ้านปาคาสุโงะที่เป็นที่ตั้งของ
องค์กรพัฒนาเอกชนในปี 2528 ได้แก่มูลนิธิพัฒนาชุมชนในเขตภูเขาโดยมีความพยายามสร้างความ
พันธุ์อาข่าเชิงอนุรักษ์และเน้นการศึกษาโดยมีประเพณีที่สืบทอดครบถ้วนโดยมีแนวคิดว่าครอบครัวป่าตาม
ประเพณีคือหัวหน้าของบ้านปาคาสุโงะจะแบ่งออกเป็น ป่าพิธีกรรม ที่เป็นป่าหวงห้ามให้เข้าไปตัดไม้
บริเวณนั้นเป็นอันขาด ส่วนบริเวณนอกเหนือจากนั้น ตัดไม้ไม่ต้องขออนุญาตกรรมการก่อน ซึ่งป่าหวงห้าม
นั้นจะมีอยู่ 4 ที่ คือ (1) ปะละตุล (2) ป่าข้าว (3) บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ และ (4) ป่าพิธีกรรม ซึ่งโดยวิธีปฏิบัติดังกล่าว
ได้มีสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องการจัดการทรัพยากรป่าคือ

1. **ปะละตุล** สำหรับปะละตุลนั้นเป็นสิ่งที่พิเศษขึ้นพร้อมกับการตั้งหมู่บ้านและมีความเกี่ยวข้องกับ
กับป่า วิถีชีวิตของหมู่บ้านคือ จะมีอยู่ 3 ปะละตุล คือ

1.1 ปะละตุลใหญ่ (พล่อฮ่อมา) คือ ปะละตุล ที่เป็นการสร้างประตูปริเวณที่มีน้ำและป่าที่
อุดมสมบูรณ์ เพื่อเอาไว้ทำพิธีกรรมในหมู่บ้าน เช่น หากไม่สบายก็ไปทำพิธีที่ปะละตุลเพื่อให้อาพาในวัด 10-
20 เมตร ของบริเวณนี้ห้ามมีการตัดต้นไม้เป็นอันขาด แต่สามารถใช้น้ำได้ ทำให้ป่าบริเวณนี้ จะมีความอุดม
สมบูรณ์ และต้นไม้จะขึ้นเร็ว รวมทั้งเป็นสถานที่ เลี้ยงผีในหมู่บ้านเพื่อให้ผู้คนในหมู่บ้าน หากใครเข้าไป
ตัดไม้ จะต้องเสียผีดิบ ต้องเสียหมู 1 ตัว และเหล็ก 2 ขวด ชาวบ้านที่หมู่บ้านต้องหยุดทำงานในวันนั้น เพราะ
หากไม่เลี้ยงจะเกิดสิ่งไม่ดีขึ้นกับชาวบ้านต้นนั้นป่าบริเวณนี้จะเป็นป่าที่อุดมสมบูรณ์

1.2 ปะละตุลเล็ก (พล่อฮ่อยา) เป็นประตูปริมาณขึ้นบริเวณทางเข้าหมู่บ้าน เพื่อเป็นสถานที่
เข้านอกของคนที่มีเชื้อศาสนาพุทธที่จะมีการ ทำพิธีภายในหมู่บ้านหรือ คนในหมู่บ้านจะออกไปทำพิธีข้าง
นอก เช่น การแต่งงาน ที่มีแขกเข้ามาต้องเข้าทางปะละตุลเล็ก และหากมีการตาย ก็จะต้อง นำออกไปทางปะละ
ตุลเล็กเพื่อไปป่าข้าว ซึ่งในบริเวณปะละตุลเล็กนี้มีการห้ามตัดไม้ในวัด 10-20 เมตร เช่นเดียวกัน ซึ่งทำให้

บริเวณนี้จะค่อนข้างราบ แต่บางที่หากใกล้ถนน ต้นไม้ก็จะไม่มาก แต่ถ้าหากเข้าใกล้ถนนที่รือผ่าน จะเป็นป่าที่หนาแน่น เช่นเดียวกับประตูใหญ่แล้วจะไม่มีน้ำพำนั่นเอง

1.3 ประตูผี (หลุมขี้เฒ่า) เป็นประตูที่อยู่ทางหลังหมู่บ้าน เพราะเป็นประตูที่เอาไว้ผีผีในหมู่บ้านให้ออกจากหมู่บ้าน โดยชาวบ้านจะยิงปืน ตะโกน และให้มีคนไปห้อยไปตามหมู่บ้านและมีการถือขนมไปด้วย เพื่อให้ผีกลับเวลาผีมีออกทางประตูผีนี้เสร็จ ถ้าชนธรรมาวมกับที่บ้านหนองผี เพื่อให้ผีกลับคืนบ้านบริเวณนี้ห้ามตัดไม้เช่นเดียวกับประตูทุกประตู

2.ป่าช้า ในความเชื่อของชาวอำเภอนี้ ป่าช้าที่อยู่ของผีทั้งหลายผ่านคนเข้าไปอยู่ด้วย ซึ่งอำเภอนี้จะมีศพโดยการฝังไว้บริเวณหมู่บ้าน ที่ไม่ใช่ป่าพิธีกรรม แม้กระทั่งป่าช้าก็ต้องตัดไม้ทำเองศพ ซึ่งเองศพนั้นจะไม่มีการฝังเพราะจะต้องทำขึ้นเอง เมื่อมีคนตายขึ้นตามรถของหมู่บ้าน ผู้มาก็จะไปหาบริเวณที่เป็นป่าเพื่อทำเป็นป่าช้าโดยจะมีคนเอาเขา 1 ลูก เป็นป่าช้า ห้าคนโคตัดไม้ไปกองเขาภูนั้นเป็นอันขาด และหากใครเข้าไปลักหรือไปส่วนอื่นก็จะถือว่าผิด โดยการเอียงหู 1 ตัวและเข่า 2 ข้าง เพื่อขอขมา ซึ่งป่าช้าจะเป็นป่าที่คนไม่ค่อยเข้าไปเพราะว่าป็นสถานที่อยู่ของผี ทำให้ภูเขานั้นจะเป็นป่าที่รกและหนาทึบด้วยต้นไม้

3. บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ เป็นสถานที่ที่ชาวอำเภอนี้ให้ความสำคัญ และต้องดูแลเป็นพิเศษเพราะว่าบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์นี้เกี่ยวข้องกับการทำไร่ทำสวน ทำมาหากินและรวมทั้งเป็นสถานที่ที่ส่งคนน้ำไปทำพิธีต่างๆ ในหมู่บ้าน ในการเลือกบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์นั้น ต้องเป็นสถานที่ที่มีน้ำพุขึ้นเองตามธรรมชาติ ไม่มีน้ำที่อื่นไหลเข้ามาได้ ป่าดงอุดมสมบูรณ์ และที่สำคัญบ่อน้ำต้องห้ามไม่ให้เหยียบย่ำอันเนื่องมาจาก เพราะว่าน้ำในบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ หากมีน้ำไหล ก็เปรียบเหมือนหมู่บ้านจะมีน้ำดี ผืนดินอุดมสมบูรณ์ พืชพันธุ์ดี ดังนั้น บริเวณบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ก็ห้ามมิให้ใครมาตัดไม้บริเวณนี้ และจะมีการทำพิธีบริเวณนี้ของเดือนเมษายน ก่อนการเข้าสู่การปลูกพืช โดยใช้ ไก่ 2 ตัว เป็นเครื่องเซ่นไหว้บริเวณนี้ก็จะวันละมีน้ำไหลออกตลอดปี

4. ป่าพิธีกรรม เป็นป่าที่เกิดขึ้นหรือเกี่ยวกับการตั้งหมู่บ้านเช่นกัน เพราะว่า พื้นที่ของป่า เชื่อว่าหากต้นไม้มีผี เราก็จะอยู่ดีกินดีด้วย จึงมีการหาป่าพิธีกรรม เพื่อเป็นการมีพิธีหรือการทำขวัญให้ต้นไม้ เพื่อให้ต้นไม้บริเวณนั้นจะต้องเลือกที่มีป่าอุดมสมบูรณ์และมีน้ำ เพื่อจะได้ทำให้ป่าบริเวณนั้น เติบโตเร็ว และให้มีน้ำตลอดปี เพราะสามารถนำไปใช้ได้ เฉพาะน้ำแต่ห้ามตัดไม้ทุกชนิด โดยจะมีต้นไม้ 1 ต้น ที่เอาไว้ทำพิธีโดยใช้ไก่ 2 ตัว ขน 1 ตัว เป็นเครื่องเซ่นไหว้ โดยทำทุกปี ในเดือนเมษายน

ปัญหาสำคัญของการสืบพหุภูมิปัญญา

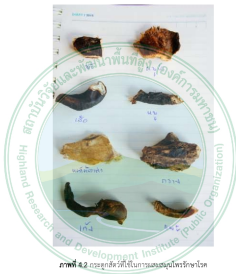
กลุ่มอำเภอนี้ปัญหาสำคัญในการสืบพหุภูมิปัญญาคือมีของเหลือนอกเหนือจากการถูกกลืนกลายให้เป็นชิ้นส่วนหนึ่งแล้วประเด็นที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือการเปลี่ยนแปลงในประวัติศาสตร์ที่ต่อเนื่องซึ่งประเพณีของวัฒนธรรมอำเภอนี้ไปเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่อื่นหรือชนชาวจังหวัดเหล่านั้น การศึกษาของชาวภูไทได้หันไปกับความเชื่อและวิทยาศาสตร์ที่เปลี่ยนแปลงไป ประเด็นที่สำคัญที่สุดคือการพัฒนาศูนย์การศึกษาให้เยาวชนอำเภอนี้ต้องเดินทางออกจากหมู่บ้านไปเรียนหนังสือในเมืองมากขึ้น ทำให้ขาดการสืบพหุวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ไป

ภูมิปัญญาในการรักษาโรค

ในส่วนภูมิปัญญาจากอีกกลุ่มหนึ่งคือกลุ่มอำเภอนี้ ซึ่งมีจำนวนมากเป็นลำดับที่สองในพื้นที่ที่วิจัยผู้วิจัยได้เลือกอำเภอนี้จากหมู่บ้านโดยที่ชนที่เป็นหมู่บ้านที่ใกล้กับสำนักงานโครงการขยายผลโครงการหลวงแม่ฮ่องหมากที่สุดซึ่งหมู่บ้านนี้มีหมอพื้นบ้านที่รักษาโรคได้มีด้วยที่สำคัญคือคำว่าที่กั้นระหว่างสังครรและหลังคอคอดซึ่งเป็นที่ยอมรับในการวิเคราะห์เบื้องต้นของผู้วิจัยเห็นว่าพหุภูมิปัญญาเป็นส่วนหนึ่งของปัจจัยการผลิตบนที่ตั้งดิน

ที่ทรัพย์สินที่มีค่าของครอบครัวในการทำกินเป็นแรงงานที่ไม่ต้องจ้างและอีกประเด็นหนึ่งคือการคลอคลุกเป็นอันตรายมากอาจถึงตายได้

ตัวงานนี้จะผสมจากการสุกสัฟหลายชนิดรวมกับสมุนไพรและนำไปต้มใส่ใบเ็นตัวใบเมื่อต้มแล้วก็ให้แม่ลูกอ่อนกินอย่างต่อเนื่องโดยมีส่วนผสมเป็นกระดูกต่างๆ ดังภาพ

ภาพที่ 4.2 กระดูกสัตว์ที่ใช้ในการผสมสมุนไพรรักษาโรค

ภาพที่ 4.3 การดูลักษณะที่ใช้ในการระบุชนิด

ภาพที่ 4.4 ตัวถ้ำที่สำเร็จแล้วใส่ถ้อง

3. กลุ่มลาหู่หรือมูเซอ

กลุ่มชาติพันธุ์ลาหู่จะตั้งถิ่นฐานที่บ้านจะบูสิมีภูมิศาสตร์เป็นภูเขาสูง อยู่ห่างจากระดับน้ำทะเล 700 เมตร มีป่าไม้ ด้มไม้ ลำธารทำให้อากาศดี เย็นสบายตลอดปี ประกอบด้วยพันธุ์ไม้ต่างๆ เช่น ต้นก่อ ต้นจำปา ต้นไทร และป่าไม้จำนวนมาก รวมทั้งต้นไม้ใหญ่ต่างๆ บ้านจะบูสิมีพื้นที่อยู่ในตำบลแม่ฮ่องสอนของลาหู่ที่บ้านนี้เป็นบ้านบวัวร์ของบ้านป่าคาสุใจซึ่งเป็นพื้นที่ปฏิบัติการขององค์กรพัฒนาเอกชนคือมูลนิธิพัฒนาชุมชนในเขตภูเขาทำให้องค์กรนี้มีทรัพยากรที่มีความเป็นลาหู่ได้ดี

ลาหู่มีศาสนาภายในชุมชน

นับถือลัทธิบรรพบุรุษและ "ฮือซา" ก็เคารพทางศาสนาคล้ายศาสนาพุทธ

ภูมิปัญญาการจัดการทรัพยากรป่า

การเข้ามาในพื้นที่ปฏิบัติการขององค์กรพัฒนาเอกชนทำให้การวิจัยหรือฟื้นฟูภูมิปัญญาของกลุ่มลาหู่เป็นไปด้วยดี การสืบทอดองค์ความรู้ซึ่งเป็นระบบโดยบันทึกไว้เป็นหลักฐานอย่างคัมภีร์นี้

ประเพณี แซะกออว เป็นประเพณีก่อหอยล้างบาป ในช่วงการแผ้วถางไร่ ประมาณเดือนเมษายน โดยชาวลาหู่เชื่อว่าการแผ้วถางไร่ ในแต่ละครั้งนั้น จะทำไม้ต้นไม้นพันธุ์หรือสัตว์ในไร่ตาย จึงต้องทำบุญให้ไม้เหล่านั้นการทำการเกษตรในไร่จะไม่ได้รับผลกระทบที่ดี โดยในการแผ้วถางไร่แห่งใหม่บ้านซารลาหู่จะพิธีของไร่ว่าผีตนใหญ่ใน มีผลไม้อยู่ในไร่มากริเป่าเพราะผลไม้อันเป็นแหล่งอาหารของผีเจ้าไร่และคน รวมทั้งเป็นของเจ้าไร่ เจ้าเขา ถ้าผีไม่พอใจหรือต้นไม้ใหญ่อยู่ในไร่มากจะไม่ทำไร่ตรงนั้น ถ้าทำก็จะได้ผลดีคืออย่าไปทำที่ใหม่ ในปีปัจจุบันชาวลาหู่บ้านจะบูสิไม่ได้มีการแผ้วถางไร่ใหม่แล้ว เนื่องจากการห้ามการแผ้วถางไร่ใหม่ ซึ่งลดลงกันในชุมชน และส่วนหนึ่งมาจากพฤติกรรมของชาวบ้านลาหู่ด้วยที่ผลิดไร่เพื่อบริโภคเท่านั้นรวมทั้งจำนวนครัวเรือนมีน้อย ที่ดินทำกินที่มีอยู่จึงเพียงพอต่อการผลิต

ประเพณี มอห่อข้าว เป็นประเพณีมอบข้าวของชาวลาหู่ ซึ่งไม่ได้ทำทุกปี จะทำสลับกับประเพณีสาธนาค่อแว (พิธีสร้างศาลาถวายเจ้าป่าเจ้าเขา) โดยจะทำในช่วงประมาณเดือนมิถุนายนช่วงที่ข้าวโพดเริ่มออกลูก พิธีมอบข้าวจะทำในป่าชาวบ้านเรียกว่า “มอห่อค่อ” ซึ่งแปลว่า ค่อยๆ ถิ่นข้าวป่า ซึ่งหมอนั้นละผู้เฒ่าผู้แก่ในหมู่บ้านจะเลือกป่าบริเวณที่สูง ลุงแควเป็นป่าที่สะดวก คนทั่วไปเข้าไปยาก เพราะเชื่อว่าบริเวณนี้เป็นที่อยู่ของเจ้าป่าเขาทั้งหมด ในบริเวณหมู่บ้าน เหตุที่ต้องเป็นพื้นที่ที่คนเข้าไปยากนั้นเพราะถ้าเป็นป่าทั่วไปคนจะเข้าไปล่าสัตว์ เก็บของป่า ทำให้บริเวณเจ้าป่าเจ้าเขา รวมถึงเข้าไปล่าสัตว์หรือปศุสัตว์ที่อยู่ของเจ้าที่เจ้าทางด้วย โดยในการขอพิธีจะนำพืชพันธุ์ ผลไม้ ไข่ ข้าวสาร ฯลฯ ไปถวาย เมื่อหมอนั้นทำพิธีเสร็จแล้วก็จะนำ “มอห่อ” (ไม้ไผ่ที่สานเป็นคาง) ไปผูกไว้กับต้นไม้และนำธูปต่างๆ ปักไว้ที่โคนต้นไม้ ให้รู้ว่าป่าบริเวณนี้ห้ามตัดโดยเด็ดขาด ส่วนใหญ่แล้วจะมีเนื้อที่ประมาณ 2-4 ไร่ ป่าบริเวณนี้ยังใช้ทำพิธีกรรมอื่นๆ อีกด้วย เช่น เลี้ยงผีป่า เวลามีคนไม่สบาย เจ็บไข้ได้ป่วย เป็นต้น

พิธีกรรมการคัดต้นไม้ใหญ่ เป็นพิธีกรรมในการจะตัดต้นไม้ใหญ่ของชาวลาหู่ เนื่องจากเชื่อว่าต้นไม้ทุกต้นมีเทพเจ้ารักษาอยู่ โดยเฉพาะกับต้นไม้ใหญ่ คนที่จะตัดต้นไม้ใหญ่ ต้องนำข้าวสาร ไข่ขาว ไข่ไก่ในไม้ไผ่ผ่าซีกมาบวรวงสรวง กล่าวคำขอตัดต้นไม้ของบวงสรวงไว้ 1 คืน พอรุ่งเช้าก็หันหน้าของบวงสรวงยังอยู่ก็ตัดไม่ได้ แต่ถ้าของบวงสรวงหายก็ไปจะตัดต้นไม้ต้นนั้นไม่ได้

พิธีกรรมการฝังศพ เป็นพิธีกรรมการจัดการกับศพของคนลาหู่ชาวลาหู่ทั่วไป โดย ส่วนมากถ้ามีคนตายจะทำพิธีในหมู่บ้าน 1 วัน แล้วนำศพไปฝังในป่า เรียกว่าบริเวณนั้นว่า “ซอตุค่อ” (คอกฝังคน) ซึ่งป่าบริเวณนั้นจะห้ามตัดโดยเด็ดขาด เพราะเชื่อว่าเมื่อเวลาคนทั้งวิญญาณของคนตายต่างๆ ลือลือลืออยู่

อาชีพของคนในชุมชน

- ทำไร่ต่างๆ เช่น ข้าวไร่, ข้าวโพด, มันสำปะหลัง, ถั่วเขียว, พริก, มะเขือ, บวบ, ถั่วฝักยาว พืชของไร่ไร่
- รับจ้างทำสวนต่างๆ เช่น ปลูกข้าว, เก็บยี่หว้า, เก็บเขือ, ถอนหญ้า, ทำไร่
- ทำของป่าตามฤดูกาล เช่น เห็ด หน่อไม้ หน่อกล้วยไม้ น้ำผึ้ง ลูกกล้วย แดง จักจั่น
- ปลูกข้าว พันธุ์ข้าวเจ้าที่นิยมปลูกเป็นข้าวไร่ 2 ถึง 3 พันธุ์ เช่น พันธุ์เขียวซ้อละ และพันธุ์ข้าวเจ้าสำหรับปลูกเป็นยา เช่น พันธุ์ ชูชะ

ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญาต่างๆ เช่น จักจั่น ทำไม้กวาด สานเสื่อ เย็บผ้า ทำยาสมุนไพร หมอตำแย ต้มยา ทำหมอนไม้การสานคนสรีขนาผา เช่น คนลาหู่ ซึ่ง ชลุมชนบวไม่มีการ และไม่มี เป็นเพลงคนเฒ่า เป็นต้น

4. กลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่

กลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่เป็นกลุ่มที่ไม่มีหมู่บ้านที่ไทใหญ่เป็นประชากรส่วนใหญ่ ไทใหญ่กระจายตัวไปยังพื้นที่ต่างๆ ที่คนจีนชุนนานอาศัยอยู่ชาวไทยใหญ่เองนั้นปกติไม่ได้แสดงออกถึงความเป็นชาติพันธุ์ชัดเจนในชีวิตประจำวันเนื่องจากอาศัยอยู่ภายใต้วัฒนธรรมของคนจีนชุนนานและไทใหญ่เป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวทหารจีนที่เดินทางอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยบางส่วนทำการเกษตร บางส่วนทำการค้าในตลาดผสมผสาน

อะไรที่ใหญ่ที่สุดในเขตนิเวศวัฒนธรรมหาลากคำที่เข้มแข็งและสืบทอดมายังผู้สืบทอดวิถีไทใหญ่บนคอยแม่ฮ่องสอนด้วย

จากการศึกษาในพื้นที่วิจัยพบว่าไทใหญ่นั้นจะแสดงความนับถือไทใหญ่ในพื้นที่ทางศาสนา เช่นการทำบุญในวันสำคัญทางศาสนาจะได้พูดภาษาไทใหญ่ซึ่งในชีวิตประจำวันพูดภาษาจีนกับการซื้อสินค้าความเป็นชาติพันธุ์ไทใหญ่นั้นผ่านศาสนามีการสร้างวัดขึ้นในพื้นที่คอยแม่ฮ่องสอนจากการระดมทุนของครูบาบุญชุ่มสร้างวัดพระธาตุศุภวิภาโพธิ์มงคลบุญชุม ขึ้น

ภูมิปัญญาที่ยังคงอยู่ในกลุ่มคนไทใหญ่คือความเชื่อความศรัทธาในพุทธศาสนาภูมิปัญญาที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือเรื่องอาหารไทใหญ่ที่ยังคงอยู่ร่วมกันกับชุมชนคอยแม่ฮ่องสอนได้อย่างเด่นชัดโดยเฉพาะตลาดเช้า การสังเกตจะพบอาหารไทใหญ่เช่น ข้าวแหม่ปิ่น ผักแว่น ผักคั่วและข้าวเหนียวปิ้ง มีอยู่หลายร้าน ทำให้เห็นว่าวัฒนธรรมไทใหญ่สืบทอดมาในพื้นที่จากกลุ่มคนบนคอยแม่ฮ่องสอนอย่างเด่นชัดและตัวคนไทใหญ่แทบไม่ปรากฏในพื้นที่เลยนอกจากตลาดเช้าและอาหาร

5.กลุ่มชาติพันธุ์ลีซู

กลุ่มชาติพันธุ์ลีซูตั้งบ้านเรือนในหมู่บ้านสองหมู่บ้านคือ บ้านธาตุและบ้านหนองฮี บ้านธาตุเป็นหมู่บ้านใหญ่มีประวัติการตั้งบ้านมาจากหัวแม่คำ ตำบลแม่ฮ่องสอน อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย และเมืองสระประเทศน์มา ลอพพะเข้ามาครั้งแรก จำนวน 6 หลังคาเรือน เมื่อปี พ.ศ. 2506 เหตุที่อพยพเข้ามาเนื่องจากพื้นที่เดิมเพราะโรคภัยไข้เจ็บ เช่น โรคมาเลเรีย และ การสู้รบของชนกลุ่มน้อย จึงอพยพเข้ามาตั้งรกรากบ้านเรือนเป็นหมู่บ้านธาตุ หมู่จากชุดแรกได้อพยพเข้ามาจึงตั้งชื่อว่าบ้านธาตุคืออพยพมาหลบภัย จากนั้นปี พ.ศ. 2518 ได้มีศูนย์พัฒนาและส่งเสริมอาชีพชาวเขามาสำรวจจึงให้หลักฐานเป็นคนไทยบนพื้นที่สูง และให้สัญชาติไทยต่อไป จากนั้นเมื่อปี พ.ศ. 2522

บ้านธาตุที่ตั้งหมู่บ้านของลีซูมีพระธาตุเก่าแก่แห่งหนึ่งซึ่งสันนิษฐานว่าอาจเป็นเจดีย์เก่าแก่ของชาวไทใหญ่ที่เคยอาศัยมาก่อน จึงมีนายทุนจ้างชาวบ้านชุดเพื่อหาของมีค่า จึงขณะนั้นยังไม่พบก็ยังมีอยู่จำนวนมากและชาวบ้านได้บูรณะการสร้างพระธาตุเจ้าต่อให้ในปัจจุบัน

องค์ความรู้ทางกระบวนการและความเป็นอยู่

กลุ่มชาติพันธุ์ลีซูบนพื้นที่เขาของโครงการหลวงแม่ฮ่องสอนมีองค์ความรู้ที่สืบทอดมาซึ่งที่นำสนใจคือ การเลี้ยงไก่กระต๊ากทำอาหารพื้นบ้านในวัฒนธรรมลีซู และองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ ความเชื่อในการรักษา

ภูมิปัญญา: การสืบทอดองค์ความรู้ดั้งเดิมทางชาติพันธุ์

ภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ลีซูนั้นมีความใกล้เคียงกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาชาวจีนมากการสืบทอดวัฒนธรรมดั้งเดิมในกิจกรรมประเพณีมีการจัดงาน ดังนี้ (สัมภาษณ์ผู้ใหญ่วัยบ้านธาตุ)

กุฎกาพันธ์	ประเพณีปีใหม่ (พฤษภาคม)
มีนาคม	ไหว้ศาลเจ้า (ไหว้เจ้าปู่)
เมษายน	ไหว้บรรพบุรุษ
	ไหว้ต้นน้ำ
พฤษภาคม	ไหว้บ่ช้าง
กรกฎาคม	ไหว้เจ้าที่ฟ้าดิน
สิงหาคม	ไหว้พระจันทร์

ไพร่ราชผิน

ซึ่งประเพณีทั้งหมดที่ได้สืบภาษณ์มานั้นเป็นประเพณีของจีนเป็นส่วนใหญ่แต่ละจะมีประเพณีของฮั่นที่เน้นการเคารพที่ต่ากันและธรรมชาติซึ่งแสดงให้เห็นถึงการมีความใส่ใจเรื่องรูปที่เป็นที่ดิน และพระหนักในทรัพยากรธรรมชาติ

6. กลุ่มชาติพันธุ์ฮ่า(ฮานเหมียน)

กลุ่มชาติพันธุ์ฮ่ามีจำนวนไม่มากนักและอาศัยอยู่ที่บ้านเลาสิบมีจำนวน 53 หลังคาเรือน มีจำนวนประชากร ทั้งหมด 166 คน เพศชาย 84 คน เพศหญิง 92 คน กลุ่มฮ่ามีความเชื่อว่าตนเองเป็นคนจีนและมีหนังสือที่จัดการพิธีจีนมอบให้เพื่อเดินทางค้าขายตั้งนั้นประเพณีฮ่านั้นจึงเป็นประเพณีจีนเป็นหลักจากการสัมภาษณ์ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านเลาสิบ ได้ให้ข้อมูลว่าหมู่บ้านฮ่ามีประเพณีฮั่นจีนและฮานจีนเป็นหลักการทำเกษตรในพื้นที่มีไม่มากนักเนื่องจากขาดที่ดินทำกิน

องค์ความรู้ทางเกษตรกรรมและความเปลี่ยนแปลง นั้นกลุ่มฮ่ามีการเดินทางไปทำงานที่ต่างประเทศในฐานะแรงงาน และจากการสังเกตในการสัมภาษณ์พบว่ากลุ่มฮ่ามีความสนใจในความรู้ทางการเกษตรในรูปแบบโครงการขยายผลโครงการหลวงด้วย ในบ้านเลาสิบกลุ่มฮ่าบ้านยังทำงานหัตถกรรมที่ขายเป็นของที่ระลึกในคอนเม็ลลองเช่นกันกระป๋องและการปักผ้าพื้นเมืองในรูปแบบวัฒนธรรมฮ่า

7.กลุ่มชาติพันธุ์ลาว

กลุ่มชาติพันธุ์ลาวตั้งถิ่นฐานในหมู่บ้านดงจ่าโฮ กลุ่มลาวเดินทางเข้าตั้งถิ่นฐานส่วนใหญ่อพยพมาจากพื้นที่รัฐฉาน ประเทศเมียนมา ความเป็นลาวทำให้ได้สัญชาติได้ง่ายมากกว่าความเป็นฮ่า กลุ่มลาวเหล่านี้ในรัฐฉานเรียกว่ากลุ่ม “โหลตอ” “คนดอ” หรือเรียกตัวเองว่า “ปลั่ง” เป็นคนในกลุ่มภาษาอู-เขมร พื้นที่ที่อาศัยมีสองพื้นที่หลักในรัฐฉาน คือบริเวณสามด้าว และอีกพื้นที่หนึ่งคือบริเวณหุบเขาปลั่งในสิบสองปันนา โดยพื้นฐานทางวัฒนธรรมนั้นเป็นกลุ่มที่มีความเคร่งครัดในพุทธศาสนามากแต่เนื่องด้วยวิถีการเดินทางเข้ามาตั้งถิ่นฐานในกลุ่มพื้นที่ที่มีวัฒนธรรมจีนที่เข้มแข็งและการแต่งงานกับคนจีนจึงทำให้การเคร่งครัดไม่เด่นชัด

กลุ่มลาวเป็นกลุ่มที่อาจกล่าวได้ว่าไม่มีที่ทำกินเชิงเกษตรกรรมในพื้นที่ตั้งของหมู่บ้านแต่บางคนจะมีที่ทำกินในพื้นที่อื่นๆ กลุ่มลาวนี้ผูกติดกับความเป็นหมู่บ้านดงจ่าโฮเพราะทางราชการได้ให้ความหมายหมู่บ้านนี้ว่าเป็นหมู่บ้านของกลุ่มชาติพันธุ์ลาวแต่จริงแล้วนั้นก็มีผู้คนจีนที่มีที่ทำกินเกษตรอยู่ด้วย กลุ่มคนฮ่าในหมู่บ้านนี้จากการพูดคุยและสังเกตพบว่าความเป็นฮ่าเป็นวิกฤตทางอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์คือ “อยากเป็นจีนมากกว่าเป็นฮ่า” หลายคนที่มีลักษณะภายนอกส่วนใหญ่มีเชื้อสายจีนที่เป็นคนจีนหรือไม่ก็พ่อแม่เป็นคนจีนแต่ความเป็นหมู่บ้านฮ่าได้กดทับอัตลักษณ์ความเป็นชาติพันธุ์ไว้ด้วย

ภูมิปัญญา: การสืบทอดองค์ความรู้ดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ฮ่าเน้นการสืบทอดพบว่าเมืองคังมีความรู้เรื่องการรักษาโรคด้วย (แต่ในการเก็บข้อมูลช่วง 6 เดือนนี้ยังไม่สามารถหาข้อมูลได้คาดว่ารายงานในรายงานฉบับสมบูรณ์ต่อไป) การสัมภาษณ์พบว่าประเพณีที่สำคัญคือ “ตุงจีน” และมีการทำหัตถกรรมพื้นบ้านเช่นกระป๋องเย็บปักแบบกลุ่มชาติพันธุ์ชาบบดอและมอองอีกด้วย

8. กลุ่มคนพื้นราบและคนเมือง

กลุ่มคนพื้นราบคือคนจากที่ราบหรือคนต่างจังหวัดที่เดินทางมาพักอาศัยและประกอบอาชีพบนดอย แม่ฮ่องสอนทั้งนี้เป็นคนที่รับราชการเจ้าหน้าที่ของรัฐตลอดจนการค้าเริ่มผลดอยต่างๆ ส่วนคนเมืองหมายถึงกลุ่มคนในพื้นที่ที่เรียกว่าอำเภอนามีภาษาเมืองหรือคำเมืองใช้สื่อสารกลุ่มคนเหล่านี้มีจำนวนไม่มากนักโดยเฉพาะกลุ่มคนที่มาพักอาศัยหรือทำธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

การศึกษานี้ได้ใช้กรณีของร้านสวัสดิแม่ฮ่องสอนเป็นกรณีของคนพื้นราบที่มาอาศัยทำร้านอาหารบนดอย แม่ฮ่องสอนพบว่าร้านสวัสดิแม่ฮ่องสอนได้สร้างแนวทางการจัดการ รสชาติ และวิธีการบริการ รวมถึงการโฆษณาในสื่อต่างๆ กับกลุ่มคนในพื้นที่ แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มคนเหล่านี้ก็ไม่ได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของระบบความสัมพันธ์ทางชาติพันธุ์ในพื้นที่แม่ฮ่องสอนแต่อย่างใด

ตารางที่ 4.50 งบประมาณปีประจำปีจัดขึ้นในพื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวงแม่สลอง

เดือน	ประเพณี1	ประเพณี2	ประเพณี3
มกราคม	วันขึ้นปีใหม่		
กุมภาพันธ์	ตรุษจีน (จีน อาข่า ไทใหญ่ สิซู คนเมือง อาข่า)	ปีใหม่ของแดง (อาข่า)	
มีนาคม	เทศกาล329	ไหว้ศาลเจ้า (จีน)	
เมษายน	สงกรานต์เขมร (จีน อาข่า ไทใหญ่ สิซู คนเมือง สาขุ)	ปีใหม่ของขาว (อาข่า)	ไหว้ต้นน้ำ (อาข่า สิซู)
พฤษภาคม			
มิถุนายน	ไหว้ บิเซจาง (จีน)		
กรกฎาคม	ไหว้เจ้าฟ้า (จีน)		
สิงหาคม	สัปดาห์จีน		
กันยายน	ไหว้พระจันทร์	ปีใหม่ของดำ (อาข่า) โลลี (อาข่า)	ไหว้บรรพบุรุษ
ตุลาคม	กินข้าวใหม่ (อาข่า สาขุ)		
พฤศจิกายน			
ธันวาคม	ปีใหม่ของขาว (อาข่า)	คริสต์มาส	

หมายเหตุ:

- เก็บข้อมูลจากแบบสอบถามในการประชุมหน่วยงานระดับตำบลในพื้นที่ที่บอสมอส
นอกงบประมาณเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2558
- ประเพณี 1 2553 หมายถึงจำนวนประเพณีที่จัดในเดือนนั้นเพื่อวัดความสำคัญ
ที่ได้จากแบบสอบถาม

สรุปองค์ความรู้และภูมิปัญญาในวิถีวัฒนธรรม

นอกเหนือจากกลุ่มคนจีนในพื้นที่ยังมีกลุ่มชนชาติพันธุ์ต่างๆ กลุ่มชนจะถูกกลืนกลายเป็นจีนไป
หมดและที่ยังถือว่าเป็นหมู่บ้านที่มีเชื้อสายชาวคริสต์คือชนเผ่าทิเบตต่างๆ ไปแต่การกลืนนั้นก็เป็น
เป็นผลดีต่อกลุ่มคนชาวจีนที่ไม่ต้องทำพิธีกรรมมากนักซึ่งการศึกษาไม่ได้เข้าร่วมประชุมหน่วยงานใน
ระดับตำบลและได้ใช้แบบสอบถามเพื่อรวบรวมประเพณีและภูมิปัญญาในพื้นที่วิจัยดังกล่าว องค์ความรู้
ภูมิปัญญาที่เก็บข้อมูลได้พบว่า บ้านกลางเป็นหมู่บ้านชาวจีนเป็นส่วนใหญ่วิธีการรักษาวินัยธรรม
องค์ความรู้และภูมิปัญญาจากที่สุด ร่องรอยคือบ้านธาตุที่ส่วนใหญ่เป็นคนสิซู และต่อมาลำดับที่3เป็น
บ้านสันติที่ซึ่งเป็นบ้านหลักของแม่สลอง ลำดับที่4 นั้นมีความน่าสนใจคือพื้นที่องค์กรพัฒนาเอกชน
เข้ามาดำเนินงานกว่า 40 ปีแล้ว สามารถดำรงรักษาวินัยธรรมองค์ความรู้และภูมิปัญญาต่างๆ ไว้ได้ดี
แค่เรื่องของความรู้ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติไม่มีในพื้นที่รวมถึงการท่องเที่ยวด้วย นอกจากนั้น
ในพื้นที่หมู่บ้านอื่นๆ การดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมองค์ความรู้ภูมิปัญญานั้นมีจำนวนน้อยและน่าเป็นห่วงอย่าง
ยิ่งในขั้นนี้

ในด้านองค์ความรู้อะไรที่ยังคงดำรงอยู่ได้นั้นจากการสำรวจพบว่ากรมแบบดั้งเดิม อาหาร
ภาษาการแสดงและพิธีกรรม มีการดำรงรักษาไว้ได้ในหลายหมู่บ้านแต่ประเด็นคือการเกษตรแบบดั้งเดิม

นับเป็นการเกษตรแบบหมุนเวียนและไม่ได้อาศัยความรู้ทางการเกษตรแบบใหม่ที่วิทยาศาสตร์การเกษตรให้ได้ซึ่งเรื่องนี้เป็นสิ่งที่จะต้องเข้ามาช่วยเหลือเป็นอย่างยิ่ง

องค์ความรู้ที่หมู่บ้านมีจำนวนน้อยนั้นพบว่าเรื่องการจัดการน้ำและการท่องเที่ยวที่มีจำนวนน้อยมากและทั้งสองเรื่องเป็นสิ่งที่เข้าเป็นปัญหาในพื้นที่มากในปัจจุบันกล่าวคือจากการสัมภาษณ์ผู้คนที่พื้นที่พบว่า การขาดแคลนน้ำทำการเกษตรเป็นปัญหาสำคัญในการดำรงวิถีการเกษตรบนพื้นที่สูง และในส่วนเรื่องการท่องเที่ยวที่เขานั้นเป็นปัจจัยเสริมให้เกิดการหมุนเวียนและการจำหน่ายผลผลิตของชุมชนให้ครบวงจรในพื้นที่รวมถึงการกระจายรายได้ให้กับกลุ่มคนในภาคที่สำคัญมากในเรื่องการท่องเที่ยวนั้นเป็นสิ่งที่จะสร้างการพัฒนาในพื้นที่ถ้าได้รับการจัดการที่เป็นมาตรฐาน

4.4 การเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐาน

การเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานของการดำรงชีพในพื้นที่โครงการช่วยเหลือโครงการหลวงแม่ฮ่องสอนนั้น ในประเด็นที่ดื่มยีนแม่อิงเป็นพื้นที่ที่มีการเข้ามาตั้งกองทัพอของอดีตทหารจีนคณะชาติแล้วในเวลาต่อมา นั้นได้มีการประกาศเป็นพื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการทหารซึ่งได้จัดสรรให้กับกลุ่มอดีตทหารจีนคณะชาติในเบื้องต้นคณะ 15 ไว้เพื่อต่อเมื่อนั้นได้มีการเปลี่ยนมือกับไปมาเป็นหมู่คนจีนแล้วที่กลุ่มชาติพันธุ์อื่นนั้นถ้าไม่มีความสัมพันธ์ทางเครือญาติกับกลุ่มคนจีนแล้วที่คืนจะเป็นการจับจองเอาเองไม่มีการรับรองจากทางการแม่ฮ่องสอน พ.ศ. 2553 ทหารราชการทหารได้โยกที่คืนทั้งหมดให้กับกรมป่าไม้ทั้งหมดเนื่องจากหมดภารกิจที่ต้องดูแลที่คืนทหารแล้วและกรมป่าไม้ได้ประกาศพื้นที่เป็นเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรเป็นบางส่วนเท่านั้นดังนั้นการเข้าถึงที่ดินนั้นไม่ได้เกิดขึ้นกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ มากนักและบางพื้นที่ก็ยังมีมีการบุกรุกที่ดินเพื่อทำการเกษตรอยู่

ในส่วนเรื่องสัญชาติที่เป็นเครื่องมือในการเข้าถึงสิทธิต่างๆ นั้น ในส่วนคนจีนไม่มีปัญหาเรื่องนี้แต่สำหรับคนชาติพันธุ์ที่ยังคงผ่านเรื่องสัญชาติยังมิให้เห็นในพื้นที่ซึ่งมีกลุ่มองค์กรพัฒนาเอกชนเข้ามาดำเนินการอย่างต่อเนื่องในพื้นที่โดยเฉพาะหมู่บ้านปากสาธุใจ

ในเรื่องการศึกษาในมีระบบการศึกษาที่นำเสนอในพื้นที่คือมีการศึกษาในรูปแบบของรัฐไทยคือศูนย์เด็กเล็ก อนุบาล ประถม มัธยมศึกษาและมัธยมศึกษา เด็กๆ ส่วนใหญ่สามารถเข้าถึงการศึกษาในระบบนี้ได้อย่างดี และเยาวชนส่วนใหญ่จะมีความรู้ในโรงเรียนจีนควบคู่ไปด้วยแล้วสำหรับพื้นที่แม่ฮ่องสอนแล้วโรงเรียนที่มีการศึกษาค้นคว้าขั้นต้นเท่านั้นไม่มีมัธยมศึกษาต้นและเยาวชนส่วนใหญ่จะเดินทางไปหางานหาเงินศึกษาต่อในเมืองใหญ่หรือพบการศึกษาแค่มัธยมศึกษาแล้วไปหางานหาเงินศึกษาจีน

ในส่วนของวงจรชีวิตนั้นมีความสัมพันธ์กันสามส่วนคือการเกษตร การท่องเที่ยวและประเพณี ในส่วนการเกษตรนั้นเป็นหัวใจหลักในพื้นที่การเพาะปลูกจะสร้างวงจรชีวิตของผู้คนไปตามผลผลิตที่ปลูก การท่องเที่ยวถือว่าป็นวงจรชีวิตที่เกิดขึ้นมากในระยะเวลาของการท่องเที่ยวจะมีช่วงที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ คือช่วงเทศกาลสงกรานต์ และช่วงฤดูหนาวที่อาจจะมีประเพณีส่วนใหญ่จะใช้วัฒนธรรมจีนเป็นแนวทางหลักและเสริมทางวัฒนธรรมชาติพันธุ์ที่ปรับเปลี่ยนแล้วแต่สำหรับหมู่บ้านที่มีองค์การพัฒนาเอกชนเข้ามามีดำเนินการเช่นหมู่บ้านปากสาธุใจก็ยังคงรักษาวงจรประเพณีวัฒนธรรมไว้ได้

4.5 ระบบความสัมพันธ์และวิถีการผลิตกับกลุ่มชาติพันธุ์

การศึกษาประเด็นความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นการศึกษาผ่านวิถีการผลิตของกลุ่มคนในพื้นที่และความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างผู้คนกับวิธีการนำเสนอผ่านวิถีการผลิตสามระดับ การวิจัยเริ่มด้วยการเข้าถึงที่สำรวจเบื้องต้นเจ้าหน้าที่ศูนย์ขยายผลเอาได้ให้ข้อมูลว่าหลังจากที่ทหารได้มอบที่ดินให้กับกรมป่าไม้ในปี พ.ศ.2555 และหมดภารกิจในการปลูกป่า การปลูกที่ปลูกป่าก็เกิดขึ้นพื้นที่โดยชาวบ้านที่เข้จับจองพื้นที่ก่อนปลูกป่าและมอบที่ดินให้กับทหารเพื่อการปลูกป่าไม่ได้กลับเข้ายังพื้นที่เดิมของตนดั้งเดิมที่ทำกำลังโคปรบมาวนระดับหน้าอก แล้วก็กลายเป็นพื้นที่ปลูกข้าวโพดแทน โดยเฉพาะพื้นที่บ้านเฮ็กบ้านหล่อย รวมก็มีการประกาศพื้นที่ที่จะจัดเป็นที่ดินเพื่อการเกษตรจากพื้นที่ป่าเสื่อมโทรม การปลูกนั้นก็มากขึ้นในบางพื้นที่การศึกษาความเข้ากันระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์กับการผลิตและการเกษตรในพื้นที่สามารถแบ่งออกได้เป็นสามกลุ่มคือ

กลุ่มที่ 1 วิถีการผลิตแบบดั้งเดิม

เป็นกลุ่มที่มีการดำรงชีพที่ต่างจากการผลิตแบบเก็บของป่าล่าสัตว์และทำเกษตรกรรมแบบย้ายถิ่นและไม่มีการเป็นของตนเองที่ถาวรการสำรวจเบื้องต้นพบว่ามีหมู่บ้านที่ไม่มีที่ดินทำเกษตรเป็นของตนเองได้แก่บ้านดงจางโฮ และบ้านโฮจิงชน ซึ่งคนในหมู่บ้านต้องออกไปรับจ้างนอกหมู่บ้านเป็นส่วนใหญ่เป็นผู้แรงงานในพื้นที่เกษตรกรรมในพื้นที่ใกล้เคียง

จากการสัมภาษณ์ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านดงจางโฮพบว่า หมู่บ้านนี้เป็นหมู่บ้านที่ทางการไม่มีจัดสิทธิของรัฐเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ด้วย แต่ความจริงนั้นมีการตั้งถิ่นฐานของคนจีนที่เป็นอดีตทหารจีนกะเหรี่ยงด้วยซึ่งเป็นกลุ่มที่มีที่ดินทำเกษตร แต่กลุ่มอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งเข้ามาพิทักษ์การจัดสรรที่ดินในระยะแรกของประวัติศาสตร์นั้นและต้องกลุ่มฮ่าและคนจีนที่อพยพเข้ามาที่หลังและแต่งงานกับกลุ่มฮ่า แต่อย่างไรก็ตามผู้ใหญ่บ้านดงจางโฮก็เป็นคนฮ่า ดังนั้นการไม่มีที่ดินไม่ใช่ประเด็นเพราะรวมทั้งหมดหมู่บ้านการไม่มีที่ดินนั้นขึ้นอยู่กับความไม่ได้รับการจัดสรรที่ดินใน “กลุ่มคนไร้สถานะสภาพความเป็นจีน” การรับจ้างขายแรงงานจึงเป็นงานที่กลุ่มคนไร้ที่ดินมีความสามารถในการหาได้และสามารถดำรงชีพในพื้นที่ได้เป็นอย่างดีเนื่องจากระบบการผลิตและเศรษฐกิจของพื้นที่ที่จัดนั้นมีความต้องการกลุ่มคนที่หาเงินจ้างจำนวนมากและมีความหลากหลาย ความสามารถการก่อสร้างเป็นสิ่งที่มีความต้องการมากเนื่องจากพื้นที่มีการพัฒนาอย่างรวดเร็วและเป็นพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว การรับจ้างอีกอย่างหนึ่งคือธุรกิจการให้บริการเช่นการจัดงานเลี้ยงการค้าขายสินค้าการเกษตรแก่นักท่องเที่ยวเพื่อการรับจ้างในโรงแรมที่พัก คนงานในโรงงาน และคนงานในไร่ชา

ในส่วนของการปลูกผักและเลี้ยงไก่ก็นับเป็นสิ่งที่ทำเพื่อการยังชีพเท่านั้นการเข้าร่วมโครงการต่างๆของรัฐบาลที่จัดขึ้นมักจะถูกคัดค้านและเสนอโดยคนในหมู่บ้านดงจางโฮให้ความเห็นว่า

“ทำแล้วจะได้อะไรเพราะที่ผ่านมานั้นทำแล้วก็ไม่เห็นผลอะไรเกิดขึ้นมาเลยเวลาและแรงงานมากเพราะบางโครงการต้องเดินเข้าไปขึ้นคอสูงมากๆ แต่ก็ไม่มีอะไรเกิดขึ้น” (สิริภักดิ์ นามสมมติ)

ดังนั้นการร่วมหรือการรวมกลุ่มกันนั้นเป็นไปอย่างชั่วคราวมากกว่าความที่จะมีคนจ้างไปทำไม่มีการรวมกลุ่มกันแบบถาวรระยะยาวเพื่อการสร้างความกลัวในการลงทุนที่ไม่ได้ผลเป็นเรื่องสำคัญและทุกคนมีประสบการณ์แบบนั้นมาโดยตลอด

ในอีกกรณีหนึ่งที่บ้านโฮจิงชนเป็นหมู่บ้านที่ใกล้กับสำนักงานโครงการขยายผลโครงการหลวงมากที่สุดพื้นที่นั้นไม่มีใครเข้าร่วมโครงการเนื่องจากคนอาชานในหมู่บ้านนี้ส่วนใหญ่ไม่มีที่ดินเป็นของตนเอง

งานวิจัยนี้ได้สัมภาษณ์จ้างในโครงการขายผลถึงการที่ชาวบ้านไม่ร่วมโครงการแต่สนใจที่จะรับจ้างรายวันในพื้นที่มากกว่าดังนี้

“คนหมู่บ้านนี้ไม่เข้าร่วมโครงการขายผลเพราะว่า ไม่สามัคคีกัน คิดเองเออเอง อยากได้อย่างเดียว”

(สัมภาษณ์วรรณษา 18 มีนาคม 2558)

วรรณษาเองนั้นมีวิถีชีวิตที่แตกต่างจากกลุ่มชาวบ้านตงจาโงเนื่องจากเป็นคนที่ย้ายมาจากสิบสองปันนามาแต่ได้รับสัญชาติไทยจากการที่โรงเรียนขอให้พี่น้องชายไม่ได้รับสัญชาติรวมแล้วพ่อแม่ด้วยซึ่งขนานนามชีวิตของวรรณษาคือ

วรรณษา เป็นลูกของ อาซือ เล่มเป็นสวนบ้านสันติศิริ มาแต่งงานกับคนบ้านโถงจัน เมื่อไปทำงานที่กรุงเทพฯ หลังจากจบมัธยมก็มาสมัครจากโรงเรียนสันติศิริวิทยาคม วรรณษาเป็นคนเดียวในรอบครบที่มิได้มีบัตรประชาชน เนื่องจากทางโรงเรียนดำเนินการเรื่องนี้ให้ คณะมีน้องอีกสองคนไม่มีบัตรประชาชน น้องผู้ชาย เรียนครูสอนภาษาอังกฤษที่วราวุธวิทยุเชียงราย เพราะว่าไม่แจ้งแรงงานหนึ่งไม่ได้ เนื่องจากยังไม่จบ น้องคนเล็กที่พี่จะเจอบนชั้นมัธยมปีที่ 6 จึงยังไม่สามารถเข้าเรียนได้ (ต้องใช้เงินมาก) น้องอาจต้องทำงานไปก่อน

สำหรับหมู่บ้านโถงจันเป็นหมู่บ้านของผู้อยู่อาศัยนับถือศาสนาคริสต์ มีคนที่มีความรู้ทางสมุนไพรชื่อ อาเฮอ (เป็นพ่อตาของวรรณษา) การทำพิธีกรรมอาข่ามีน้อยยังหลงเหลืออยู่คือพิธีกินข้าวใหม่เป็นต้น การตั้งหมู่บ้านนั้นต้องนับหลังน้ำท่วมหมู่บ้านนี้มีบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ (แต่จากการสำรวจเจอผู้รู้เพียงบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์หมู่บ้านนี้ไม่ค่อยจะสามัคคีกัน ต่างคนต่างอยู่ การเข้ามาของโครงการขายผลโครงการหลวงนี้หลายคนไม่เข้าใจว่าอะไรดีหรือไม่ จึงไม่เข้าหาและแจ้งว่าต้องการอะไรหรือมีอะไรจะช่วยเหลือชาวบ้านได้ อย่างไร ส่วนใหญ่ต้องการให้โครงการขายผลโครงการหลวงช่วยเหลืออย่างเต็มที่ เป็นการช่วยเหลือให้เปล่าไม่มีเงื่อนไข ชาวบ้านจะไม่ลงทุน

การปลูกผักหรือพืชต่างๆ นั้นที่หมู่บ้านไม่ปลูกผักเป็นหลักหรือปลูกผักเพื่อกินในชีวิตประจำวัน เนื่องจากต้องซื้อให้คนบริโภคหากินก็จะปลูกผักขาย ดังนั้นส่วนใหญ่จะซื้อผักในตลาด

“จากการสังเกต ของนักวิจัยพบว่า โครงการขายผลกำลังสร้างโรงเรียนใหม่ บนพื้นที่ของแปลงทดลองปลูกผัก ต้องถอนผักออกมา แล้วชาวบ้านจะเอาผักไป ถ้าปลูกผักเพื่อเอาไปคองเก็บไว้สำหรับครอบครัว ระหว่างนั้น พ่อของวรรณษาจะเอาผักจากโครงการขายผลโครงการหลวงเพื่อไปปลูกที่บ้านสันติศิริของเขา จึงพอจะวรรณษากำลังเริ่มค้นปลูกอยู่ในที่ดินของตนเอง”

วรรณษามีที่ดินของครอบครัวสามไร่ที่เป็นที่ดินบนพื้นที่สูงขาดแคลนน้ำเพราะปลูกอะไรไม่ดี แต่ครอบครัวก็ยังไม่มีนา ปลูกผักหลังน้ำ แต่ต้องเดินทางไกลไปทำนาไกลแม่น้ำขึ้นโดยทำนาปรังปีละครั้งเท่านั้นและปล่อยที่ดินว่างไว้

บ้านโถงจัน มีปัญหาคือไม่มีที่ดินทำการเกษตรในหมู่บ้านตนเอง เป็นคนจนที่ไร้ที่ดิน ทำกิน จึงต้องไปทำงานก่อสร้างเป็นแรงงานในสถานประกอบการบนคอยมีผลตอบแทนเดินทางไปทำงานโรงงานในกรุงเทพฯ เช่นวรรณษา

เมื่อตอนทหารอยู่นั้น ทหารได้จัดที่ทำกินให้กลุ่มคนเหล่านี้ด้วย แต่เมื่อทหารหมดภารกิจได้ถอนกำลังออกไป ที่ดินที่เคยได้รับจากทหารนั้น เจ้าของเดิมก็ทหารนำที่ดินของเขาแจกจ่ายได้ กลับเข้ามายึดคืนไปหมด เช่นไร่ชาขนาดใหญ่ โดยอ้างว่าเดิมเป็นของเขาทหารมายึดเอาไป เมื่อทหารไม่ต้องการแล้วไม่อยู่แล้วเราต้องเอาคืน

วรรณชาชน ม.3 ไปทำงานโรงงานอะไรส่วนหนึ่งที่ชลบุรี เมื่อแต่งงานก็ย้ายมาทำงานโรงงานหลอดสุญญากาศ วรรณชาชนมีความรู้ภาษาอังกฤษพอสมควร แต่ความรู้นั้นก็ไม่สามารถที่จะใช้ได้ในการทำงานในโรงงานเลย ดังนั้นวรรณชาชนจึงกลับบ้าน รับจ้างในโครงการขายผลโครงการหลวง ทำการเกษตรบนที่ดินครอบครัว

ในคำถามที่ว่าปลูกพืชใดดีที่สุดที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต พืชอะไร (ดีที่สุดนี้หมายถึงได้เงินดีที่สุดเร็วที่สุด) วรรณชาชนตอบว่า ผัก เนื่องจากได้เงินทุกวัน ได้เงินเร็ว การพืที่ดีโครงการขายผลโครงการหลวงแนะนำให้ปลูกซึ่งครอบครัวกำลังปลูกในที่ดินที่ไม่ค่อยมีแหล่งน้ำนั้นการปลูกพืชหลายอย่างอย่างรวมกันนี้ทำมานานแล้วและเมื่อโครงการหลวงเข้ามาติดต่อได้ทันที

ผักที่ปลูกจะนำไปขายที่ตลาดข้างโรงแรมชื่ออิวินเลข ลูกค้ายี่สิบคนบนคอกแม่สองนี้เองที่บริโภค ผัก โรงแรม ร้านอาหาร และโรงเรียน เป็นลูกค้ารายใหญ่มีแฟนตลอดไม่พอในบางช่วงต้องลงไปซื้อมาจากข้างล่างในบางครั้ง การปลูกผักก็ต้องส่งโครงการหลวงจะมีรถบัสของราชการปลูกผักเพื่อที่จะได้ไม่มีลักษณะเดียวกันออกมาสู่ตลาด เมื่อจะส่งผักโครงการหลวงจะต้องไปคัดแยกที่บ้านปาวีมา เพื่อนำไปส่งที่บ้านใหม่หมอกจำนงค์ แต่มีขั้นตอนที่สำคัญคือ ก่อนตัดทั้งหมด จะต้องตัดบางส่วนไป ตรวจเอกสารพืชที่บ้านใหม่หมอกจำนงค์ เมื่อได้รับการรับรองแล้วจึงจะตัดส่งโครงการหลวงได้โครงการหลวงจะรับซื้อผัก 300 กิโลกรัม สักห้าถึงสองถึงสามครั้ง

กลุ่มที่ 2 วิถีการผลิตบนเกษตรกรรมแบบยั่งยืน

เป็นกลุ่มที่ทำเกษตรกรรมบนพื้นที่สูงและยังชีพและเมื่อเหลือสามารถนำมำจำหน่ายและเป็นอาชีพหลักในการสร้างรายได้ให้กับครอบครัว โดยมีที่ดินจับจองของตนเอง (จึงไม่มีกรรมสิทธิ์ก็ตาม)

การศึกษาเบื้องต้นพบว่ามีการเกษตรที่พออยู่พินัยที่โครงการขายผลโครงการหลวงเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำการเกษตรด้วยการให้คำแนะนำและเป็นเพื่อนอยู่คิดเป็นอย่างไร ที่กล่าวมาคือโครงการหลวง ใหม่น้อย ปาวีมา และนี้ เป็นคนไม่มีสถานะทางสังคม เป็นคนโง่ใหญ่พอสมควรมาจากภูมามาเข้ามาทางแม่สาย มาแต่งงานกับคนจีนบนคอกแม่สองซึ่งเป็นลูกหลานอดีตทหารจีนสามัคคีอยู่เถิดไฟ แต่ต่อมาเป็นครูที่คอกแม่สอง เดิมปาวีมาอาศัยอยู่ที่ดินสาคูให้ไม้ดัดพ่อแม่เขียว ขาดเงินมาคอกแม่สองจากที่ขาดเข้าหาละเจ้าของต้องการเปลี่ยนแปลงพื้นที่เขาทำให้ปาวีมาได้ขายของอีก (โดยขายได้วันละแสนกว่า) การขายได้วันละแสนนี้ไม่เกินความจริงเมื่อสืบสืบที่ผ่านมาปาวีมาเอง ลาม่าจิราภรณ์ซึ่งเป็นเจ้าของที่ดินสาคูซึ่งมีแม่สองเคยบอกว่าเคยขายได้วันละสองหมื่นสามพันปาวีมาสมัยสามคน คนใดละคนอีกอยู่ได้วันคนกลางอยู่กรุงเทพฯและมิถูกบุญธรรมก็ยังเป็นลูกคนหนึ่งยังเรียนอยู่เชียงใหม่

เส้นทางอาชีพการเกษตรของปาวีมาเริ่มจากไม่ได้ขายของแล้ว เริ่มโดยการปลูกดอกไม้นายเป็นการปลูกกุหลาบ หกพันต้น แต่ที่โดนโกงในการชำระเงินของคนกลาง โดยที่แม่สองคนกลางมารับดอกไม้ให้ลูกแล้วจ่ายเงินเพียงสองในสามเท่านั้นจากนั้นก็เป็นอย่างนี้เรื่อยมาโดยไม่ได้เงินเต็มจำนวนแต่ปาวีมาเองก็ได้คิดตามที่จะเอาเงินคืน คิดเสมอว่า “คงเป็นเวรเป็นกรรม” และทุกวันนี้ยังคงหากินอยู่ จากปาวีมาปลูกดอกเบญจมาศ ก็ขายผิดผิดปัญหาดานมาคือปลูกจำนวนมากไปและทำให้ราคาตกคนรับซื้อก็เลยไม่สามารถรับซื้อได้ จากนั้นก็ปลูกเห็ดหมั่นแต่เนื่องจากไม้ที่ใช้เพาะเห็ดหมดอายุจากนี้จึงต้องเลิกไปจากนั้นก็มาปลูกผักอีกห้าปี ก็โดนโกงอีก (โดยคนคนเดิม) เกิดการฟ้องในวิธีนี้และต้องฟ้องระมัดระวังมีการขายผลโครงการหลวงเข้ามาหาพบร่วมโครงการและมีคนที่ชื่อ “เล่าน้อย” เป็นเกษตรกรที่เป็นแม่สีมาแนะนำให้มาในการเพาะเห็ดเพื่อการเพาะปลูก (แต่ก่อนนั้นปาวีมาทำหลายอย่างเอื้อเฟื้อญาติกับญาติมาแนะนำให้มาและโน้มน้าวให้ไปปลูกได้ปลูกตลอดรอบปี 3000 ต้นขายได้มากกว่าบาท ปีที่โครงการหลวงลงทุนให้

ประสบความสำเร็จปีที่สามารถโครงการให้ซื้อต้นกล้าจากการส่งเสริมให้เกษตรกรบ้านหนึ่งเพาะขาย ปีนี้ ในภาพรวมมีการแข่งขันกันมากในปริมาณของท้องตลาดแต่ปีนี้มีผลที่มีลูกค้าประจำในพื้นที่อยู่ถาวรแล้วที่รักและผลไม้ ที่ส่งให้กับวีรยุทธและร้านอาหารในพื้นที่ การปลูกที่รวมกลุ่มนั้นเป็นการปลูกเฉพาะผักที่ต้องส่งโครงการหลวงเท่านั้นเองนั้น เป็นการปลูกอิสระ

ปัจจัยความสำเร็จอีกเรื่องคือ การร่วมการประเมินผลาร่วมกันระหว่างโครงการหลวงโครงการหลวง กับเกษตรกรที่จะปลูกและผลิตจำนวนเท่าใดในแต่ละครั้งเพื่อให้มีผลผลิตขบกันความต้องการในพื้นที่หรือตลาดเป้าหมายการมีลักษณะเฉพาะตัวที่เป็นที่น่าเชื่อถือในผลผลิตเป็นปัจจัยที่สองที่ส่งผลให้กับความเชื่อมั่นของลูกค้า ในประเด็นที่สามคือการประเมินความต้องการของลูกค้าในพื้นที่เสนอ ประเด็นที่สี่คือการปลูกผสมผสานหลายอย่างในพื้นที่เพื่อรายได้ตลอดปี

ป้าวิมลได้กล่าวว่า “เราสองคนเบอร์รี่สองก็ได้อีกวัน ก็ได้ข้าวหนึ่งวันแล้ว” ทุกเย็นจะมีการโทรศัพท์มาจากร้านอาหารและที่พักบนยอดดอยจนเข้าต้องการอะไรให้ส่งไป ป้าวิมลจะต้องการเพาะโหลสดของเบอร์รี่ของดอยตอนมีของทำบุญแล้วได้ผลดี มีคนถามว่ามาปลูกผักทำไมเหนื่อย เจ็บที่ได้ก็คิด และได้เงินนิดเดียวที่น้อยกว่าขายของ ป้าวิมลบอกว่า มันเหนื่อยและได้เงินน้อยก็จริงแต่สบายใจกว่าเป็นอิสระกว่าขายของที่ต้องขึ้นกับลูกค้าตลอดเวลา มีความสุขกว่า

ป้าวิมลเล่าว่าคนไทใหญ่ไม่ได้ขายหรือปลูกผักแก่กับคนอาข่า และขึ้นยืนโดยเจ้าหน้าที่โครงการเช่นกันว่าคนอาข่ามีความต้องการที่ไม่มีที่สิ้นสุดในการต้องการความช่วยเหลือทุกอย่างโดยไม่ต้องการที่จะทำอะไรไปเลย (เพราะต้องการความมั่นใจจากเจ้าหน้าที่หน่วยงานต่างๆ เจ้าหน้าที่ช่วยเหลือคนไม่สำเร็จเป็นจำนวนมาก) คนอาข่าปลูกสตอร์เบอร์รี่ ครั้งหนึ่งได้รถไถและโรงเรือน ปลูกผักเพียงปีหนึ่งได้รถมอเตอร์ไซด์ มีรถกระบะ จากการเกษตร นับว่าเป็นเรื่องที่ดีช่วยให้ชีวิตมีคุณภาพมากขึ้นจากการเกษตรกรรม

ความจริงป้าวิมลจำเป็นต้องทำงานและก็ได้เพราะลูกบอกว่าปลูกผักที่ขึ้นกับที่ปลูกได้เงินเดือนหนึ่งเดือน สามารถส่งเงินมาให้แม่ได้ แต่ป้าวิมลไม่ต้องการเช่นนั้นป้าวิมลต้องการทำงานและเก็บเงินไว้ด้วยตนเอง คงเป็นเพราะป้าวิมลไม่มีอีกอะไรในชีวิตในฐานะพ่อแม่ของวัยรุ่นจะได้รู้วิถีการที่พ่อแม่ควรได้ไม่มีองค์กรพัฒนาของเอกชนมาช่วยเหลือด้วยแล้วด้วยเรื่องด้วยชาติ ความยากจนในชีวิตจึงมีเงินที่เก็บไว้เอง การที่จะมีเงินที่ส่งมาจากลูกนั้นเป็นการต้องไปติดต่อกับวัยรุ่นที่จะต้องมีการแสดงตัวตนที่ป้าวิมลไม่มี ป้าวิมลยังมีความต้องการที่จะเดินทางไปได้ทุกวันเพื่อร่วมงานกับภรรยาของลูกคนที่สองที่ป้าวิมลจะได้เป็นอย่างดี

จำนวนคนไทใหญ่ในพื้นที่มีผลของการประเมินของป้าวิมลมีจำนวนราว 300 คน การแสดงถึงความสนใจไทใหญ่ในพื้นที่คือจะมีสองฉบับปรากฏในพื้นที่การทำบุญทางพุทธศาสนา คนไทใหญ่แต่งงานกับคนไทใหญ่ด้วยกันในพื้นที่คือจะมีสองฉบับมีทั้งสองสามีหรือภรรยาคนไทใหญ่ไทใหญ่จะเป็นผู้หญิงที่แต่งงานกับคนจีน และมีมีลูกที่จะกลายเป็นคนจีนไปหมด การทำบุญที่วัดสันติคีรีวัดพระธาตุสุทิพพาโพธิ์มงคลบุญสูง เมืองแม่ฮ่องสอน ที่สร้างโดยครูบุญสูงคนบุญสูงแห่งรัฐอาณานิคมพื้นที่ที่คนไทใหญ่ที่อาศัยสิบปีถึงสิบแปดปีมาแล้วในวันสำคัญทางศาสนาและวันที่สำคัญอื่นหนึ่งคือวันขึ้นพระธาตุที่กำหนดในเดือนห้าไทใหญ่ (เดือนมีนา) ซึ่งจะมีกลุ่มชาติพันธุ์อื่นเข้าร่วมมาด้วยจำนวนน้อย เจ้าอาวาสจะมีสองกลุ่มคือศาสนาคริสต์และอิสลามและคริสต์เท่านั้นที่เด่นชัด ในพื้นที่ทางศาสนาคนไทใหญ่เมื่อพบกัน จะกล่าวคำว่า สวักขา(เป็นภาษาจีน) แล้วจากนั้นก็จะสื่อสารกันด้วยภาษาไทยใหญ่ (ระหว่างสัมภาษณ์มีคนที่พูดภาษาป้าวิมลปากพูดด้วยภาษาไทยใหญ่ แต่กับลูกบุญธรรมป้าไม่ได้สื่อสารด้วยภาษาไทยใหญ่)

กลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่มที่มีวิถีการผลิตแบบเข้มข้น

เป็นกลุ่มที่ทำการเกษตรกรรมแบบปลูกพืชเชิงเดี่ยวขนาดใหญ่ ทั้งที่เป็นเกษตรกรรายย่อย และระบบเกษตรแบบพันธะสัญญา พืชที่ขึ้นอย่างเข้มข้นมีการจ้างแรงงานในการทำการเกษตรและใช้เครื่องจักรในการทำงานใช้สารเคมีเป็นส่วนหนึ่งของระบบการผลิต สามารถแบ่งกลุ่มนี้ออกเป็นสองกลุ่ม คือกลุ่มปลูกทานตะวันสำหรับจีนและชาติในกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยในพื้นที่

3.1 กลุ่มปลูกทานตะวันสำหรับจีนและชาติ

การปลูกเป็นของกลุ่มคนจีนที่เป็นลูกหลานอดีตทหารจีนคณะชาติ ที่มีพื้นที่ทำกินที่ได้รับจัดสรรจากทหาร สามารถใช้เป็นทุนในการดำรงชีวิตได้เป็นอย่างดีและบางรายสามารถสร้างเป็นอุตสาหกรรมรายได้ ส่วนรายย่อยก็สามารถเก็บผลผลิตได้เป็นอย่างดีเช่นกัน จีราพร เจริญทั้งสกุล เป็นลูกหลานอดีตทหารจีนคณะชาติ บั๊ซ และสามี มีที่ดินสามสิบไร่ ปลูกทานตะวัน 15ไร่ และที่เหลือปลูกไม้ยืนต้น เช่น อินทนิล พืชหลายชนิด เมื่อให้ฟังว่า ถ้ารู้ว่าเป็นพื้นที่มีผลผลิตที่ดีมีราคาสูงจะปลูกได้ในพื้นที่นี้เมื่อสองปีที่ผ่านมาปลูกทั้งหมดสามสิบไร่เพราะว่าผลผลิตจากไม้ยืนต้นขายไม่ได้ราคา ของจีราพร นี้ได้รับการรับรองว่าเป็นชาติที่ปลดพลเรือนโดยการรับรองจากหน่วยงานยุโรปและอเมริกา การผลักดันนี้จากมหาวิทยาลัยอเมริกันช่วยเหลือ การรับซื้อจากยุโรปและอเมริกา ประมาณปีละหนึ่งตันโดยการรวมกลุ่มรายย่อยต่างๆเข้าด้วยกันและมีชาวอเมริกันสองรายมาเป็นหัวหน้ากลุ่ม จีราพรเล่าว่ากว่าจะได้ใบรับรองนี้ใช้เวลานานมากการทำให้ เพราะต้องมีการมาตรวจอยู่เป็นประจำ จีราพร สนใจกับคนจีนทั่วไปที่เมื่อสองปีที่รับประทานชาวจีนตัวประจำตัว มีความรู้เรื่องชาเป็นอย่างดีที่ทำการผลิตและชาติสามารถอธิบายความแตกต่างระหว่างชาได้เป็นอย่างดี

คนจีนบนพลอยเมื่อสองปีนั้นเมื่อปลูกทานตะวันออกไปทำงานในต่างประเทศหรือต่างประเทศคนจีนมักจะกลับมาปลูกหลักในพื้นที่เดิม ที่ให้พ่อแม่อยู่บ้านและทำงานเท่านั้น การกลับมาที่บ้านอย่างถาวรจึงเป็นเรื่องที่ผิดปกติของคนที่นี่ หลายคนอยากกลับมาแต่ก็มีความกลัวกลับมาที่เมื่อสองเมื่อจะทำอะไรทำอะไรอะไรดี วันนี้ได้พบกับ วิลโล จีราพรศักดิ์ ที่เป็นลูกหลานอดีตทหารจีนคณะชาติได้เล่าว่าได้รับนามสกุลและสัญชาติในรุ่นพี่สาม) ที่กลับมาเพราะอยากดูแลครอบครัว และพบรักกับเพื่อนที่ไม่ใช่คนจีน ที่เคยเป็นเพื่อนนักเรียนสมัยชั้นประถม สามีเคยไปทำงานที่ไต้หวันมาก่อน วิลโลเคยไปทำงานที่ไต้หวันและทำงานที่กรุงเทพฯ จบการศึกษามา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญธอ (ภาคในฝันสอง)

การกลับมาของวิลโล นั้นต้องคิดว่าจะทำอะไรเช่นกัน การมาทำไร่ชานั้นก็คงเข้าไปสำหรับการเริ่มต้นจึงคิดที่จะทำ ไร่กาแฟ โดยมีที่ดินที่มารดาซื้อไว้ที่บ้านเชิงเขาใส การปลูกกาแฟนั้นได้พันธุ์จาก “จามลาคี” เป็นคนจีนที่ปลูกกาแฟมาก่อน ไม่ได้ว่ากาแฟจะดีหรือไม่อย่างไร ไม่เคยศึกษาเรื่องพันธุ์กาแฟและที่สำคัญไม่เคยกินกาแฟมาก่อน การทดลองปลูกนั้นทำมาอย่างยาวนาน จนสามารถสร้างรสชาติที่เป็นของตนเองและคงที่ได้ แต่การดื่มกาแฟนั้นยังต้องส่งให้กับเพื่อนที่อยู่ในเมืองเป็นคนหว่านเมล็ดเข้ามาเนื่องจากเครื่องทำกาแฟเป็นเทคโนโลยีที่มีราคาสูง

การเริ่มค้นหาความรู้ในเรื่องกาแฟได้ไปที่ศูนย์วิจัยเกษตรเชิงใหม่ ไปพบอาจารย์ณภพ ซึ่งต่อมาก็ได้รับคำแนะนำให้ไปพื้นที่ที่เขาที่ดิน ที่ต้องทำเช่นนี้เพราะต้องการการสนับสนุนงบประมาณด้วยแล้วสุดท้ายไม่ได้อะไรจากใครหรือหน่วยงานไหนเลยต้องพึ่งตัวเองจนงานเสร็จทุกวันนี้ แม้ในการการตลาดนั้นก็มีโครงการ

SME มาช่วยวางแผนการตลาด ออกแบบเครื่องพ่นยาการกำจัดเชื้อราน้ำที่ใช้จนถึงทุกวันนี้ อยากทำกาแฟโรยสารพัด คงต้องพยายามทำให้ได้ อยากเรียนแบบเกอร์ด้วยเพื่อเสริมให้กับธุรกิจคงต้องไปเรียนที่กรุงเทพฯ

การใช้ชีวิตบนดอยแม่สลองที่ผลิตกาแฟและจำหน่ายด้วยนั้นได้แรงบันดาลใจมาจากบ้านเชียงฮาลา เป็น การจ้างแบบรายวันเพื่อให้หลักประกันแก่คนงานว่าจะไม่ต้องเก็บด้วยปริมาณมากแต่ได้มีคุณภาพคือเก็บ แต่ถูกสืบละเท่านั้น การพ่นนั้นได้รับการสนับสนุนจากครูและข้าราชการในพื้นที่เพราะราคาไม่แพงมาก คนบนดอยกินได้ ผิดกับบางวันที่กาแฟราคาแพงมากแต่ก็สงสัยว่าทำไมคนถึงกินมาก

สำหรับลูกคือสิ่งที่ต้องกังวลใจ ให้เรียนภาษาจีน เพราะเราเป็นคนจีนต้องเรียนภาษาจีน อยากให้ โรงเรียนจีนที่แม่สลองมีถึงชั้นมัธยมปีที่ 6 เพราะจะได้ไม่ต้องตัดสินใจส่งลูกไปเรียนไกลๆ ตั้งแต่ยังเล็ก มีความกังวลใจว่าลูกเรียนบนดอยนี้จะชอบแข่งขันกับคนอื่นอื่นๆ ที่อยู่ในเมืองได้หรือไม่

สำหรับ วิไล คนนี้เป็นคนขี้เกียจกับบ้าน (ลูกขี้เกียจโรงเรียนกับกับบ้าน) คนเหล่านี้มีความหวัง กับพื้นที่แม่สลองมากแต่มีความกังวลว่า วิถีชีวิตของดอยแม่สลองจะทำให้วันว่างลืมที่ผ่านมาก็เลืกต้องเดินทางออกจากพื้นที่ไปเรียนและทำงานและไม่อาจตัดสินใจกลับบ้านได้ สิ่งที่จะแนะนำเขาจะไม่ยั่งยืนเช่น ครอบครัวอื่นๆ ที่ประสบปัญหา

3.2กรณีกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าและกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ

ในกลุ่มชาติพันธุ์อื่นเช่นอาข่า ไทใหญ่ ลีซูเมียน ฯลฯ ในพื้นที่นั้นปัจจัยการผลิตที่ดินได้มาด้วยการจับจองหรือซื้อที่ดินในราคาถูกเมื่อหลายสิบปีก่อน การปลูกชา ในพื้นที่นี้มีบางแห่งเป็นชาพื้นพื้นเมืองหรือชาอาระเบียเป็นชาพันธุ์ที่คนจีนปลูก แต่ไม่ได้มีการปรุงแต่งกลิ่นและรสชาติ กลุ่มคนเหล่านี้ได้มีชาเป็น ส่วนหนึ่งของชีวิตประจำวัน แต่พืชที่ใช้ค้าขายเพื่อดำรงชีวิตเป็นหลัก มีหลายอย่างในการสำรวจเบื้องต้น วันที่ 9 ถึง 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2558 จะมีส่วนกลุ่มคือ กาแฟ และกลุ่มผัก ผลไม้มีผล

กาแฟเป็นพืชที่ปลูกง่ายกว่าจะได้ให้กับกลุ่มอาข่าในปัจจุบัน ในพื้นที่บ้านแม่ต๋อนและแม่จันทรง ทั้งสองบ้านนี้เป็นหมู่ 10 แต่เคยเป็นสองหมู่บ้าน โดยบ้านแม่ต๋อนมาตั้งถิ่นฐานก่อนราวปี พ.ศ. 2512 กลุ่มอาข่านี้เป็นกลุ่มหลังมาอาข่า ถิ่นฐานเดิมอยู่ที่ “ดอยหมื่นจวน” เป็นพื้นที่ที่อยู่เหนือเมืองเชียงรุ่งขึ้นไปถึงเมืองสา อาศัยมากว่าร้อยปี แล้วเดินทางอพยพเข้ามาในพื้นที่ประเทศไทยเดิมหมู่บ้านนี้อยู่ในหุบเขาซึ่งเป็นที่ขึ้น ห่างจากที่ปัจจุบันราว 600 เมตร และย้ายมาอยู่ที่ปัจจุบันนี้ราว 14 ปี การปลูกกาแฟเพิ่งเริ่มปลูกไม่นาน เริ่มปลูกชาในละแวกนี้ ต่อมา อาข่า (สุห่อชัย) ผู้ใหญ่บ้านได้แนะนำการปลูกกาแฟ เมื่อ 18 ปีที่ผ่านมา จากญาติที่ดอยช้าง และเคยมีโรงโม่ชา (โม่ที่ชาและกาแฟ ปลูกโดยไม่ได้คือโรวจะโรยโรยโรย) ต่อมา ราคากาแฟดีขึ้นชาวบ้านจึงเริ่มปลูกกาแฟเป็นหลัก ส่วนชาที่ปลูกมาแต่เดิมก็ไม่มากนัก ในส่วนหมู่บ้านแม่จันทรงนั้นเป็นกลุ่มที่อพยพเข้ามาทีหลังจากถิ่นฐานเดิมที่หนี “ขุนสา” อพยพเข้ามาพื้นที่นี้ราว 30 กว่าปีโดยตั้งชื่อหมู่บ้านตามชื่อเดิมที่อพยพมา

การปลูกกาแฟจะปลูกได้ดินพันธุ์ดี และต้องคิดแต่ทั้งไม่ให้ดินสูงมากจนเก็บไม่ถึง แล้วนำมากะเพราะเปลือกออก ตามที่นั่นทั้งจนมีความขึ้นที่ลาดชันได้แล้วขายออกไป ไม่ได้นำมาแปรรูปเป็นกาแฟในพื้นที่ ดังนั้นการปลูกกาแฟ จึงเป็นการผลิตขึ้นต้นเท่านั้น และอาข่าไม่มีวัฒนธรรมการบริโภคกาแฟในชีวิตประจำวัน แต่ อาข่าบอกว่า

“เวลาไปในเมืองมีพบร้านกาแฟก็จะเข้าไปกินเล่น แต่ไม่เคยกินกาแฟที่ตัวเองปลูกเลย”

ดังนั้นการปลูกกาแฟของอาข่าบ้านแม่ต๋อนและแม่จันทรงนั้นเป็นการผลิตพืชผลที่ตัวเองไม่บริโภคและไม่อยู่ในวัฒนธรรมของตนเองแตกต่างจากของชาติไม่ได้ จึงแตกต่างจากการปลูกชาและการบริโภคชาในชีวิตประจำวันของคนจีน

ในกรณี บ้านอาแปง ที่เดิมเน้นปลูกพืชที่รัฐบาลซื้อ เช่น ข้าวโพด เป็นหลัก ต่อมาโครงการชาอผล โครงการหลวงได้เข้าไปให้ความรู้ในการปลูกพืชเสริมรายได้ การสำรวจเบื้องต้นได้ข้อมูลจาก นายค อบค. แม่ฮ่องสอนอก สมบูรณ์ มาบะระ ดังนี้

ประวัติหมู่บ้าน อาแปง เป็นอาข่า (อุโล) เดิมอยู่ที่ตองตุง ต่อมาย้ายไปในเมืองเชียงรายบ้านแม่ยาว จากนั้นย้ายมาที่หมู่บ้านอาแปงนี้ 60 ปีแล้ว มีบางคนไปร่วมรบกับคนจีนที่เขาค้อ เขาจำนครอาข่าไปรบ (อาจหมายถึงตัวแทน) แต่คนจริงไม่ได้ไป เรื่องสุขภาพดีได้รับการเดินเรื่องตั้งแต่อาค้อที่แม่ยาวแต่ไม่ได้ติดตาม จึงอยู่ที่นี้ในหมู่บ้านอาแปงใหม่ เมื่อสามสิบปีที่ผ่านมาแล้ว

บ้านอาแปง ปลูกข้าวโพดเป็นหลัก เมื่อซากร่วงและขายง่ายไม่ยุ่งยากในการดูแล ตอนนีโครงการ เข้าไปส่งเสริมปลูกถั่ว “ถั่วขาวแดง” และข้าวโพด ใช้เวลาปลูก 4-5 เดือน ผลผลิตหนึ่งต้นจะได้เงินห้า หมื่นบาท แต่การปลูกข้าวโพดจะง่าย ตลาดมีแน่นอน ไปขายที่ใดดังที่รัฐจัดให้ ก็เอามาใส่ข้าวโพดจาก ตลาด ถ้าเราปลูกที่อื่นจะปลูกพริกหรือไม้ประดับหรืออะไรก็ได้ ขนเทศไม่ได้ดี ดังนั้นเราต้องซื้อ เมล็ดจากพ่อค้ามา การปลูกพืชอะไรก็ตาม ชาวบ้านมีแนวคิด “ปลูกแล้วต้องขายได้” และขณะนี้ หมู่บ้านนี้มีความต้องการแพทย์

การส่งเสริมทำให้พื้นที่เปลี่ยนแปลง ต้องทำให้สอดคล้องกันกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร แต่ ขณะนี้มีแค่ชาเพื่อบันทึกเป็นภาพลักษณ์ที่ได้รับการส่งเสริมการท่องเที่ยว แต่ไม่ได้รู้การถ่ายทอดทาง วัฒนธรรมเพราะแค่ปลูก 6.6 ต้องออกจากหมู่บ้านไปเรียนหนังสือแล้วในพื้นที่บ้านอาแปงไม่สามารถปลูกฯ ได้ เพราะน้ำน้อยและอากาศไม่เหมาะสมเนื่องจากพื้นที่สูงมาก

การปลูกที่บ้าน นายคอบค. กล่าวว่า “เรื่องปลูกบ้านนี้ถ้าปลูกแล้วชาวบ้านคิดใช้ประโยชน์ไม่ได้ คนก็ไม่อยากปลูก” นายคอบค. ได้กล่าวว่า อยากให้เหมือนผู้ป็นที่ปลูกงามา “ต้องเป็นผู้ปลูกปากก และปลูกยาสูบ” การปลูกพืชที่กว่าจะเก็บเกี่ยวได้ก็ต้องใช้เวลานาน ชาวบ้านไม่ชอบปลูก หากปลูกที่ ได้เงินเร็วเพราะต้องกินต้องใช้ทุกวัน และ “บางที่ปลูกแล้วไม่มีที่ส่ง”

4.6 สภาพเศรษฐกิจท้องถิ่นความสัมพันธ์ระหว่างวิถีการผลิตกับวิถีชีวิต

พื้นที่ชาอผลโครงการหลวง ในพื้นที่ตำบลแม่ฮ่องสอนและพื้นที่ต่อเนื่อง นั้นพบว่ามีประเด็นหลัก เรื่องทุนทางการเมือง โดยเฉพาะเรื่อง ที่ดิน และสิทธิในที่ดิน เป็นหลัก ในการที่จะสร้างรายได้ให้กับผู้คนใน พื้นที่ กลุ่มคนที่มีที่ดินจำนวนมากคือกลุ่มคนจีนที่อยู่บนยอดแม่ฮ่องสอน แต่ก็ไม่ใช่คนจีนทุกคน ที่มีที่ดิน จำนวนมาก ที่ดินกระจุกตัวในกลุ่มคนจีนที่เป็นเชื้อสายสืบทอดจากกลุ่มอดีตทหารจีนคณะชาติ ที่มีที่ดิน มาจากข้อขัดข้องที่ทหารได้จัดสรรไว้เพื่อตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย พร้อมกันได้สัญญาชาติ แต่สำหรับกลุ่ม ชาตินิคมอื่นๆ ในพื้นที่นั้นที่ดินได้มาจากการจับจองและอาจหมดวาระเนื่องการมีความสัมพันธ์ทางใดทาง หนึ่งกับกลุ่มคนจีนที่เป็นกลุ่มอดีตทหารจีนคณะชาติ เช่นกรณี ของผู้ใหญ่บ้าน แม่ตอง ซึ่งได้รับสัญญาจาก ใต้หวัน ด้วย ถึงแม้บางคนจะมีที่ดินที่ได้รับจัดสรรมาจากกลุ่มอดีตทหารจีนคณะชาติ แต่ยังไม่มีความสะดวก ทะเบียนของไทย คือไม่มีสัญญาสิทธิ นั้นก็ไม่สามารถที่จะได้รับการรับรองในพื้นที่จากรัฐได้ เช่น การได้รับ โฉนด สปก. เช่นกรณี ปีวิมล และ

ในกลุ่มชาตินิคมในพื้นที่โดยเฉพาะกลุ่มอาข่าที่มีที่ดินและได้รับสัญชาติไทย สามารถสร้างรายได้ จากการปลูกกาแฟ และความสามารถในการเจรจาต่อรองกับหน่วยงานการพัฒนาภาคอื่น โดยมีความ พยายามในการแสวงหาตลาดให้ราคาคดีและไม่ยุ่งยากในการคัดสรรคุณภาพของผลผลิต แต่สำหรับ กลุ่ม ชาตินิคมผู้ที่อาศัยในพื้นที่ไม่สามารถปลูกฯและการแบ่งปันเนื่องจากพื้นที่ไม่สูงพอและขาดน้ำ ส่วนใหญ่ก็

ปลูกข้าวโพด เป็นหลักเพราะว่า คนจีนแผ่นดินใหญ่ ได้เงินเร็ว ทำให้ไม่สามารถที่จะปรับตัวไปรอผลผลิตที่เป็นฤดูกาลที่ยาวๆ ได้

การต่อรองเรื่องปลูกป่านั้นพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์มีแนวคิดที่ว่า ถ้าจะให้ปลูกป่านะก็หาป่าดองอยู่ ในนิยามของการใช้ประโยชน์จากป่าไม่ได้โดยคนในพื้นที่ ไม่ใช่ปลูกแล้ว หั่นคั่น นับว่าเป็นการต่อรองกับระบบของรัฐที่สร้างเงื่อนไขให้กับผู้ผลิตรายอื่นของชาวบ้านเป็นอย่างมาก

การเพาะปลูกกาแฟและพืชเมืองหนาวอื่นๆ นั้น เป็นการเพาะปลูกที่กลุ่มชาติพันธุ์ ส่วนใหญ่ ไม่ได้บริโภค ดังนั้น พวกเขาไม่ทราบว่า คุณภาพที่ดีเป็นเช่นไร นอกจากจะได้รับการนำสินค้าไปขาย แล้วถูกปฏิเสธ ดังนั้น การสร้างความรับรู้เรื่องคุณภาพต้องสร้างด้วยการบริโภคผลิตของตนเองด้วย ซึ่งแตกต่างจากคนอื่น

ในกลุ่มคนจีน ปลูกข้าวเป็นหลักและบริโภคข้าวในชีวิตประจำวัน บนพื้นฐานวัฒนธรรมชาของคนที่สืบทอดมาอย่างยาวนาน การปลูกข้าวบนพื้นที่มีผลสองอันไม่ได้มีมาตั้งแต่ระดับต้นการลงหลักปักฐานของกลุ่มอดีตทหารจีนกะเหรี่ยง จีนแผ่นดินใหญ่ไม่มีผลผลิตทางการเกษตรเลยเนื่องจากเป็นกลุ่มทหาร แต่สำหรับตลอดเมื่อสองทศวรรษเป็นกลุ่มทหารที่มีลักษณะพิเศษคือเรียกตัวเองว่ากองทัพอิทธิพลที่มีหน้าที่สำคัญคือการหาเสบียงในการรบด้วย การเพาะปลูกจึงมีความสำคัญในพื้นที่มีผลสอง ซึ่งจะได้อธิบายว่า กองทัพที่ 3 ที่เป็นกองทัพนวนการรบอย่างเดียว การสะสมความรู้เรื่องการเพาะปลูกค่อยๆ พัฒนาจากความช่วยเหลือจากภายนอกชุมชนทั้งจาก ใต้หวัน และจากรัฐไทย สุดท้าย การเพาะปลูกข้าวเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดระบบความสัมพันธ์ด้านการผลิตระหว่าง ชาวจีนกับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างได้โดยคนจีนมีที่ดินและชาวจีนมีแรงงานที่ได้รับค่าจ้างอย่างเร็วเป็นรายวัน หลังจากที่ถูกกลุ่มชาติพันธุ์ว่าจากการทำการเกษตรที่ผิดวิธีซึ่งแล้ว

การบริโภคการออมและการหนี้สิน

ในประเด็นการบริโภคนั้นกลุ่มคนบนพื้นที่สูงยังคงยึดถือความอดออมแบบคนจีนเป็นหลัก การออมเกิดขึ้นในกลุ่มย่อยเช่นธนาคารหมู่บ้านและการหนี้สินขนาดใหญ่ที่ติดอยู่กับเงินจากธนาคารเช่นธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ยังไม่เกิดขึ้นเนื่องจากที่ดินเพียงจะได้รับ ดอกเบี้ย จึงไม่มีใครได้รับการอนุมัติให้กู้ยืมเงินในขณะนั้น (พ.ศ.2558) แต่มีที่กล่าวถึงด้านการกู้ยืมซึ่งเป็นปัญหามาในเรื่องการหนี้สินในอนาคต

การศึกษาประเด็นการออมและการหนี้สินในกรณีบ้านฮาด พบว่า แหล่งทุนที่ผู้กู้ยืมเงินส่วนใหญ่มากจากกองทุนหมู่บ้านเป็นหลัก แต่อย่างไรก็ตามการล่าช้าในการคืนเงินก็เกิดขึ้นบ้างแต่คณะกรรมการจะไม่ให้เกินสองเดือนก็สามารถตามมาให้ชำระเงินได้หมด ในส่วนระบบการออมหนี้ไม่ค่อยจะมีในพื้นที่เนื่องจากเคยมีการจัดตั้งกลุ่มการออมแล้วมีคนที่เป็นผู้ที่จัดการได้หนีออกจากหมู่บ้านทำให้คนในหมู่บ้านไม่เชื่อการออมในระบบของหมู่บ้านอีกต่อไป

4.7 การเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์เชิงอำนาจ

ในพื้นที่มีผลสองนอกในมิติความสัมพันธ์เชิงอำนาจนั้น เดิมกองกำลังจีนคนชาติฮั่นคงมีความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่มกองกำลังต่างๆ ในหลากหลายรูปแบบ ทั้งเป็นความร่วมมือกันและเป็นความขัดแย้งกันเนื่องเรื่องการบริหารสินค้าต้องห้าม เช่น ยาสูบ สินค้าฟุ่มเฟือยและที่สำคัญที่สุดคือยาเสพติดในพื้นที่บริเวณนี้ได้กลายเป็นแหล่งผลิตยาเสพติดที่ใหญ่แห่งหนึ่งของโลก³ ที่เกิดขึ้นจากกองกำลังเหล่านี้

³ เบนเนดิกต์ แอนดerson Benedict Anderson ในบทความหนึ่งเขียนถึงเรื่องการขยาย การข่มขืนและการเมืองของทุนเผด็จการในลักษณะที่หน้า 77 สรุปได้ว่า การที่ยาเสพติดขยายตัวบนกรณีการฉ้อโกงจำนวนมากไม่ได้เป็นการสนับสนุนจาก CIA

ตั้งแต่ผลิตและขนส่ง เพื่อนำรายได้มาเลี้ยงกองกำลังตนเองไว้ เพื่ออุดมการณ์การกู้ชาติเสียสละเป็น ขบวนการอาชญากร ที่มุ่งค้าเข้ามาถึงผลประโยชน์ร่วมกัน โดยที่อำนาจรัฐใดๆ เข้าไปไม่ถึง เนื่องจากแต่ละกลุ่มนั้น มีทั้งอำนาจเงิน อาวุธ และกำลังคน เกิดการสู้รบแย่งชิงความเป็นใหญ่ใน “ยุทธรมสินค้า ต้องห้าม” หลายครั้งในดินแดนที่เรียกว่าสามเหลี่ยมทองคำ (กาญจนะ ประภาศกุลนิสาร, 2546, หน้า 133-163)

เมื่อกระแสของโลกเปลี่ยนไปด้วยการเมืองระหว่างประเทศ ที่มุ่งเปิดความสัมพันธ์กับประเทศ สาธารณะรัฐประชาธิปไตย ทำให้ประเทศไทยต้องมีการทบทวนนโยบายที่ไม่ต้องมีการก่อกองกำลังเพื่อเป็นพันธมิตรกับฝ่ายตรงข้ามอีกต่อไป กองกำลังจีนคอมมิวนิสต์จะต้องมีสถานการณ์ภาพใสสะอาดภาพหนึ่งภายใต้รัฐไทย ซึ่งกองกำลังที่หลากหลายนั้นมีจำนวนมากมายและที่สำคัญคือกองกำลังจีนคอมมิวนิสต์ที่ยังคงเคลื่อนไหวอยู่

หลังจากสิ้นสุดการรณรงค์ของก่อกองพลที่ 93 ในปี พ.ศ. 2504 แล้วโดยทางใต้หวันเองก็ประกาศว่าไม่รับไว้เนื่องจากก่อกองพลเหล่านี้ในประเทศไทยอีกแล้ว แต่ในความเป็นจริงก็มีความช่วยเหลือแบบลับอยู่ตลอดเวลา แต่ไม่ได้เป็นรัฐต่อรัฐเท่านั้นเอง ดังนั้นรัฐบาลจึงต้องมีพื้นที่ให้กับกลุ่มคนเหล่านี้ และครอบครัวอีกจำนวนมากที่ติดตามมากับกองกำลังนี้ โดยให้ชื่อว่ากลุ่มกักตุนทหารจีนคอมมิวนิสต์และครอบครัว รวมทั้งการเงินทุนจากนอกพล จึงจะกลายเป็นการเงินทุนแบบใหม่ ที่แตกต่างกับการเงินทุนแบบที่เรียกกันแต่เดิมว่า “จีนฮ่อ”

การจัดระเบียบเรื่องที่ทำกินในพื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการทหาร

พัฒนาการที่ดินใช้ประโยชน์ทางการทหารกับ อดีตทหารจีนคอมมิวนิสต์และลูกหลาน

ที่ดินที่ใช้ประโยชน์ทางการทหารที่มอบให้อดีตทหารจีนคอมมิวนิสต์และลูกหลานอาศัยทำกินนั้น มีพื้นที่ทั้งหมด 155,355 ไร่ (กาญจนะ ประภาศกุลนิสาร, 2546, หน้า 380) ซึ่งได้จัดให้พื้นที่ป่าจากกรมป่าไม้ในช่วงปี พ.ศ. 2516 เป็นต้นมา แต่เดิมนี้มี 13 พื้นที่ ซึ่งรวมกับจังหวัดแม่ฮ่องสอน บ้านแม่ฮ่อ

แต่ต่อมาภายหลังได้ออกเลิกพื้นที่บ้านแม่ฮ่อไป จึงเหลือเพียง 12 พื้นที่ แต่เนื่องจากการพัฒนาและการเพิ่มประชากร ทำให้เกิดหมู่บ้านขึ้นใหม่ จึงมีหมู่บ้านในพื้นที่ทั้งหมด 24 หมู่บ้าน และ ที่ป่าสงวนคือ พื้นที่ที่มีการพัฒนาในทางเศรษฐกิจ จะมีการแบ่งเป็นหมู่บ้านมากกว่าหมู่บ้านอื่นๆ คือพื้นที่บริเวณดอยแม่สลอง ซึ่งปัจจุบัน (พ.ศ. 2553) ประกอบด้วยหมู่บ้านที่ตั้งขึ้นใหม่ที่มีจำนวนถึง 11 หมู่บ้าน

ผลของการสิ้นสุดสงครามเย็น ทำให้พื้นที่ชายแดนไม่ใช่อีกพื้นที่ที่ต้องห้ามอีกต่อไป โครงการพัฒนาของรัฐไทยในรูปแบบต่างๆ ได้เข้ามาจัดการพื้นที่เพื่อผลประโยชน์ บ้างก็ประกาศพื้นที่ดินใช้ประโยชน์ทางการทหาร บ้างก็พยายามผนวกพื้นที่ดินเหล่านี้ไว้ทั้งหมดตรง คือกฎหมาย และทางอ้อมด้วยการใช้เป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์การพัฒนาโครงการที่เป็นารลดพื้นที่การปลูกฝิ่นมาโครงการเข้าไปตั้งอยู่ในพื้นที่ เพื่อพัฒนาประโยชน์ทางการเกษตรในฐานะตัวแทนการค้าระหว่างชาวบ้านกับตลาดในเมืองใหญ่เช่น กรุงเทพฯ โดยอ้างถึงการพัฒนา

พื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการทหารที่ขอใช้จากกรมป่าไม้มีขึ้นเป็นพื้นที่ของกรมกับซ้อนของอำนาจต่างๆ ที่ใช้หาทรัพยากรการพัฒนาเข้ามาจัดการพื้นที่ ทั้งเรื่องการเมืองและการท่องเที่ยว เพราะว่าพื้นที่นี้เป็นพื้นที่ที่นอกเหนือจากอำนาจการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมแบบรัฐที่จะไม่มีผู้คนอาศัยในเขตป่า เนื่องจาก

กฎหมายไม่ได้อธิบายไว้ว่า ทหารจะต้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติในขณะที่ใช้ประโยชน์อยู่ แต่จะระบุไว้ว่าถ้าต้องการคืนพื้นที่ให้กับธรรมชาติไม่ได้เมื่อใด ก็ต้องมีพื้นที่ป่าไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของพื้นที่เท่านั้น

อดีตทหารจีนคณะชาติและลูกหลานที่ยังใช้ประโยชน์ในพื้นที่นี้ ปัจจุบันได้เห็นผลผลิตจากที่ดินของตนเองจากการพัฒนาที่ดิน ที่ได้รับการช่วยเหลือจากต่างประเทศและรัฐไทยแตกต่างกันมีเพียงพื้นที่แม่ฮ่องสอนเท่านั้น ที่ได้รับผลดีจากการพัฒนา เนื่องจากพื้นที่นี้ในอดีตได้รับการจัดระบบทางทหารให้เป็นกองกำลังสนับสนุน ดังนั้นผู้คนจึงเลือกพืชในการเกษตรที่ต้องเก็บเกี่ยวทุกวันได้เช่น “ชา” และส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ (ซึ่งต่อมากลายเป็นพืชและกิจกรรมที่ทำรายได้แก่คนบนดอยแม่ฮ่องสอนเป็นอย่างมาก) เนื่องจากไม่ได้เป็นพื้นที่ชายแดน

แต่สำหรับพื้นที่อื่นๆ แล้วนั้น ได้เลือกไม่ผลเมืองหนาวที่ขึ้นต้นเป็นพืชหลักในพื้นที่ แต่การปลูกเป็นเพียงการทดลองและเล่นอยู่ในระยะยาว ซึ่งผลของการปลูกนั้นแทบไม่ได้ผลผลิตที่ดี และขายไม่ได้ราคา เนื่องจากสาเหตุว่า กลุ่มคนเหล่านี้ไม่ใช่เกษตรกรมาก่อน และมีชีวิตอยู่ในรูปแบบทหาร อาสาสมัคร ไม่รู้จักวิธีปลูกพันธุ์และการคัดสรรพันธุ์พืช และการไม่มีความสามารถทางการค้า ที่แตกต่างกับจีนฮุนนานกอนเจี้ยนอื่นๆ ตลอดจนพื้นที่ต่างๆ นั้นเป็นพื้นที่ที่ต้องให้ผู้คนเหล่านี้ ป้องกันชายแดนและพ่ายแพ้เกี่ยวกับความมั่นคงอยู่ตลอดเวลา จึงไม่มีเวลาทำกินแบบการเกษตรได้ จากการสอบถามแบบไม่เป็นทางการในกรรณิชนที่พบว่า ลูกหลานชาวจีนส่วนใหญ่ออกไปทำงานในเมืองใหญ่ และต่างประเทศ เช่น ประเทศไต้หวัน หรือมาเลเซีย ในฐานะพนักงานบริษัท มากกว่าเจ้าของกิจการเนื่องจากไม่มีทักษะทางการค้า จึงเป็นข้อด้อยในปัจจุบันของลูกหลานอดีตทหารจีนคณะชาติที่อาศัยในพื้นที่ทหาร (แต่ก็ไม่ได้แตกต่างจากอดีตทหารจีนคณะชาติ และลูกหลานที่ได้เคยอพยพออกไปจากพื้นที่ดังกล่าว ตั้งแต่ต้น เช่น ทหารที่ไปอยู่บ้านวู)

ที่ดินใช้ประโยชน์ทางการทหาร กับภารกิจจึงตัวคนให้เป็นสิ่งหลงเหลือจากสงครามเย็น

รัฐไทยมีความภาคภูมิใจในผลงานของคนในประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับองค์กรที่ตั้งถิ่นฐานของชาวจีนโพ้นทะเลเป็นอย่างมาก ซึ่งจากการที่ประสบความสำเร็จในการผนวกรวมและก่อกำเนิดหลาย ชาวจีนโพ้นทะเลให้เป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทย และลูกหลานคนเชื้อสายจีนเหล่านี้จะสามารถสืบฐานะในสังคมไทยได้อย่างดี ยังคงสามารถที่จะเลือกแสดงความเป็นจีนในโอกาสต่างๆ ได้ กระบวนการดังกล่าวนั้นไม่มีความรุนแรงมากนัก และไม่เคยมีการกักขังชาวจีนให้อยู่เฉพาะพื้นที่หรือชุมชนหรือกักบริเวณหรือจำกัดการเดินทาง (อาจมีบ้างในช่วงหลังเชื้อชาติไทยและระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2) ดังนั้นการใช้นโยบายเดิมที่ประสบความสำเร็จมาใช้กับชาวจีนฮุนนานเช่นกัน

ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐไทยกับอดีตทหารจีนคณะชาติและลูกหลานนั้นเป็นระบบความสัมพันธ์ที่ค่อนข้างดี และมีรัฐไทยนั้นเป็นรัฐราชการที่มีระเบียบกฎเกณฑ์ทางการปฏิบัติชัดเจน และมีความปลอดภัยบนนโยบายทางการเมืองอยู่ตลอดเวลา การกลายเป็นไทยของอดีตทหารจีนคณะชาติจึงใช้วิธี “ค่อยๆ ทรนทางกฎหมาย” จึงทำให้โดยรวมถึงการจัดสรรที่ดินทำกินด้วย แต่เนื่องจากการโอนภารกิจเรื่องการควบคุมชาวจีนฮุนนานที่เป็นอดีตทหารจีนคณะชาติและลูกหลานให้กับประเทศไทยผ่านข้อตกลงเช่นนั้นก็ทำให้บางเรื่องที่ดินนั้นทางทหารยังไม่ได้คืนให้กับทาง กรมป่าไม้ซึ่งผู้รับผิดชอบหลัก (พ.ศ. 2553) เนื่องจากคิดซื้อกฎหมายต่างๆมากมาย และการอ้าง ความมั่นคงซึ่งเป็น “เรื่องเก่าแก่บท” สำหรับสร้างความชอบธรรมในการดำรงอยู่ของพื้นที่ใช้ประโยชน์ทางการทหาร

ดังนั้นอดีตทหารจีนคณะชาติและลูกหลานที่ยังอาศัยอยู่ในที่ดินใช้ประโยชน์ทางการทหาร ไม่ว่าจะสาเหตุใดก็ตาม ยังคงถูกทางทหารปฏิบัติให้เป็นชาวจีนที่มีความเป็นคนจีนในรัฐชาติของไทย

ตลอดระยะเวลาของความสัมพันธี้ ที่จะต้องถูกตรวจสอบอยู่เสมอ ไม่ว่าเวลาใด ทั้งเรื่องการครอบครองที่ดิน จำนวนประชากร การลักลอบทำกิน ปัญหาเรื่องสินค้าต้องห้าม เมื่อถึงขั้นนั้นจะต้องถูกเพิ่มโทษจนเสมอ ไม่ว่า จะทำจริงหรือไม่ คนเหล่านี้จะปรากฏรายชื่อและพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับสินค้าต้องห้ามในงานข่าวของรัฐเสมอ

การจัดสรรทรัพยากรของรัฐไทยให้กับกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ยังมีความไม่เท่าเทียมในประเด็นเรื่องชาติพันธุ์ด้วย ความไม่เท่าเทียมนี้ผ่านระบบความสัมพันธ์และการจัดลำดับชั้นของ ชาติพันธุ์ โดยที่กลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ นั้น ได้ถูกทำให้เป็นไทยและมีการปรับตัวเข้าเป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทยในระบบราชการจนได้เป็นอย่างดี แตกต่างจากกลุ่มที่เป็นที่ศรัทธาของจีนคณะชาติและลูกหลานและยังถูกผูกข้อ ชาติพันธุ์ไว้กับความสัมพันธ์กับที่ดินใช้ประโยชน์ทางทหาร ที่ไม่มีวันเป็นของตนเองอีก ซึ่งเรื่องที่ดินเหล่านี้เป็นผลสืบเนื่องมาจาก การสู้รบระหว่างกลุ่มการเมืองประชาธิปไตยและคอมมิวนิสต์ ที่เรียกว่ายุคสงครามเย็น ซึ่งในปัจจุบัน (พ.ศ. 2553) ได้สงบนิ่งไปแล้ว แต่ยังคงมีผลกระทบเนื่องจากการดำเนินการที่ยังไม่สามารถปรับตัวไปตามสถานการณ์ปัจจุบันได้ เช่นในการมีที่ดินใช้ประโยชน์ทางการทหารดังที่กล่าวมาแล้ว

ความเชื่อทั้งนี้ของชาวจีนสอดคล้องกับชาติพันธุ์อื่นๆ ในประเทศไทย

บาทหนึ่งที่มีการเจริญบนานาภาคืออยู่ อาจมีกลุ่มชาติพันธุ์อื่นอาศัยอยู่ด้วย เช่น พื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีชาวไทยใหญ่อาศัยมานาน เมื่อชาวจีนยูนนานมาตั้งถิ่นฐานใหม่ จึงมีการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมใหม่ ต้องอยู่ร่วมกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ที่อาศัยอยู่เดิม ผลของการปรับตัวนี้ ทำให้มีการแต่งงานข้ามกลุ่มชาติพันธุ์ ระหว่างชาวจีนยูนนานกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น เช่น แต่งงานกับชาวไทยใหญ่ ม้ง สีฮอ มูเซอ คนไทย (มักจะเป็นการค้าระหว่างชายแดน ซึ่งปฏิบัติงานในพื้นที่) และคนลาว (รับเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ในสถานประกอบการ- เขมร)

ข่าวว่าอยู่กับชาวจีนมานาน (๕๐) ปีเพราะเป็นทหารอยู่ในกองพล 93 หรือเป็นทหารเรือที่มาจาก
อยู่ในพื้นที่ ชาววิมานการพูดภาษาจีนมานานได้ ชาวว่าส่วนใหญ่เป็นเชื้อ จีนเชื้อ เมื่อมีการมาในหมู่บ้าน
จีนมานาน ชาวว่าจะได้ความร่วมมือเป็นอย่างดี การแต่งงานระหว่างชาวจีนมานานกับว่ามีน้อย ยังมีการ
แต่งงานข้ามศาสนาหรือชาวจีนมานานแต่งงาน กับจีนมานานอื่นเชื้อ หรือแต่งงานกับชาวจีนนอกประเทศ
เช่น ชาวจีนได้หัว ชาวจีนสิงคโปร์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการแต่งงานระหว่างชาวจีนมานาน กับชาวไทย
เชื้อสายจีนแล้ว (ส่วนใหญ่ชาวจีนอยู่เป็นจีนยี่สิบที่มีสัญชาติไทย พูดภาษาไทยได้ดี) และมีแนวโน้มว่า
ชาวจีนมานานจะแต่งงานกับชาวไทยมากขึ้น ซึ่งเป็นผลมาจากการปรับตัวเข้าสู่สังคมประเทศไทย

จึงยอมรับกับความเชื่อที่ว่าทางวัฒนธรรมในกลุ่มชาติชาติพันธุ์บนพื้นที่ของไท

ในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างชาวจีนฮั่นบนากับชาวลัทธิต่างๆ ในดินแดนตอนเหนือของประเทศไทยนั้น ความสัมพันธ์กับกลุ่มไทใหญ่มีมาก่อนมีการพูดถึงมากนัก เป็นเพราะความสัมพันธ์ด้านการแต่งงาน ที่เป็นไปในลักษณะเชิงห้าเหลี่ยมกัน รวมถึงชาวไทยฮั่นในล้านนาด้วย แต่ความสัมพันธ์ระหว่างชาวจีนฮั่นบนานที่เรียกว่าฮ่อ กับกลุ่มที่เรียกว่าชาวกู๋มีมีความสัมพันธ์ที่ซับซ้อน โดยเฉพาะเรื่องการแต่งงานและการอ้างสิทธิ์ในวัฒนธรรมจีน เนื่องจากสิทธิในวัฒนธรรมชนเผ่าของกลุ่มฮั่นและชนระหว่างจีนฮั่นบนากับชาวกู๋

การศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างชาวจีนฮั่นกับชาวเขาเผ่าพันธุ์อื่นๆ นั้นส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับชนบทพื้นที่สูงในปริมณฑลไทย ซึ่งมีอยู่จำนวนมากในเอกสารที่เป็นบทพหาวาของ เฮง ไต้เบินฮูโมะ แห่งมหาวิทยาลัยพรินซ์ตัน (1970) ได้ศึกษาชาวจีนฮั่นอพยพบ้านยาง แปลงโดยกองส่งเสริมการค้าชาวเขา กระทรวงมหาดไทยดังนี้

“ชาวจีนส่วนใหญ่อาศัยในภาคเหนือของประเทศไทยนั้น มีความสำคัญกับประเทศไทย ดูเหมือนจะน้อยกว่าชนกลุ่มน้อยอื่นๆ ในประการแรกคือ จีนสนใจเปรียบเสมือนตัวแทนของผู้มีวัฒนธรรมสูง ในบริเวณพื้นที่ที่เป็นภูเขามะลิวัฒนธรรมนี้ได้คงเหลือไปสู่ทุกชนทาง ประการที่สอง ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของชาวจีนในฐานะในประเทศไทยควรเร็วกว่าชนเผ่าอื่นๆ ประการที่สาม เป็นพวกอพยพที่ไม่ใช่สมรภูม ประการที่สี่ ชาวจีนยังมีอิทธิพลวัฒนธรรมเหนือกว่าชนเผ่าต่างๆ โดยเฉพาะ ม้ง เย้า ลีซอ

หลังจากจบมาขอคำแนะนำเพิ่มเติมเกี่ยวกับศาสนา การเผยแผ่พุทธ การดำเนินชีวิต และการศึกษา เพื่อให้ได้จากผู้ปกครองพสกนิกรตามสมควร รวมถึงการพูดภาษาจีนและให้ความหมายว่า ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของมรดกของจีนยิ่งใหญ่ว่า การพูดภาษาจีนเป็นการพูดภาษาที่ร่วมกันโดยพสกนิกรชาวไทย วัตถุประสงค์หลักคือการพูดกับเพื่อนจีนเห็นว่า เป็นสิ่งดีที่คนไทยเราชาวไทยมีความผูกพัน ภาษาจีนของเรามีคำว่าว่าเราเข้าใจความต้องการของทั้งชาวจีนที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย เพื่อที่ชาววิญญูชนของเราจะสามารถอยู่อยู่ในวังของจักรพรรดิจีน ซึ่งการที่คนต่างชาติมาตั้งถิ่นฐานที่เมืองต่าง ๆ ของประเทศไทย ที่ที่มีประชากร ความรู้เรื่องวัฒนธรรมจีนเป็นสิ่งสำคัญ การที่เป็นคนต่างชาติมาตั้งถิ่นฐานที่เมืองจะเป็นความผูกพันที่ดี ดังนั้นข้อเสนอแนะความเข้าใจรัฐไทย การที่การวางแผนที่ที่ดีกว่าอยู่ที่กลุ่มเพียงพอ เพื่อที่จะทำให้กลุ่มกับที่ชาวพสกนิกรตามสมควรเข้าใจกับรัฐไทย และใช้พวกเขาเหล่านี้เชื่อมโยงกับชาวต่างชาติ ๆ ที่จะนำชาวต่างชาติกับบริษัทของประเทศไทย

สอดคล้องกับบทความเชิงสำรวจวัฒนธรรมของนิล นมิประเสริฐ (2524) เรื่องสีของไม้ไผ่ของไทใหญ่ จีนฮั่นไทใหญ่ ที่พบในข้าวสารศูนย์วิจัยชาวเขา 2524 ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 หน้า 27-31 มีการไปสำรวจบ้านสีของในบ้านหินแตก (เกิดใหม่) อำเภอแม่ฟ้าหลวง ซึ่งเป็นหมู่บ้าน ไทใหญ่กว่าครึ่งกลุ่มหนึ่งมีลักษณะคล้ายสีทอง แต่เมื่อถามเป็นภาษาจีนแล้วก็ไม่เข้าใจ จึงได้ถามเป็นภาษาฮั่นจึงทราบว่า เป็นคนมอญชอบไปมาหาสู่กับจีนสามกลุ่มคือ ฮ่างโก้อ เป็นลูกสมระหว่างฮ่างกับสีทอง ฮ่างเมอ เป็นฮั่นคนกับมอญ และซื่อ ผ่า เป็นไทที่ฮั่นชอบเรียกคนจีนฮั่น สำหรับสีทองนี้ คนจีนฮั่นเรียกว่า ฮ่างสีทอง ฮ่างฮั่นเมอ หรือบางทีก็เรียกว่า ฮ่างก๊าก หมายถึงฮั่นที่เหลือง ชาวมอญเรียกว่า แดะกะ หมายถึงฮั่นที่ดำ

ดังนั้นเห็นว่า การลงผลงานด้วยการแต่งงานระหว่างคนจีนกับคนจีนเป็นชาวเขมรจำนวนมากแล้ว จนเกิดคำเรียกขานที่เป็นลักษณะดังกล่าว การแต่งงานข้ามชาติกับผู้อื่น มีความหมายเชิงอำนาจทางวัฒนธรรม เป็นนิกรความแตกต่าง ด้วยสาเหตุต่าง ๆ ซึ่งมีทั้งลักษณะเชิงนิเวศน์

โดยมีความเห็นว่าผู้ประกอบการจีนที่มีสิทธิและมีโอกาสได้มีความเกี่ยวข้องกับคนไทยเฉพาะการค้าขายเท่านั้น จึงต้องมีความสัมพันธ์กับอีกกลุ่มอย่างจำกัดมิได้ จึงนโยบายครอบคลุมของชาวเขาเสมือนหนึ่งเป็นเจ้าของอาณาเขต โดยวิธีการที่ดีที่สุดคือการสมรสกับลูกสาวผู้เขานั้น แล้วต่างๆ โดยเฉพาะ ถ้า มีเชื้อ ล่าล่า โดยให้การยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีแบบดั้งเดิมอยู่และเป็นใหญ่และการแต่งงานเข้าบ้านผู้ขาย การแต่งงานทำให้จีนต้องเข้าไปตั้งถิ่นฐานในหมู่บ้านชาวเขาในที่ลุ่ม และการควบคุมเศรษฐกิจของหมู่บ้านนั้นก็ทำได้โดยง่าย รวมถึงการใช้ภาษาจีนในการสื่อสารระหว่างกันในหมู่บ้านอีกด้วย (ไพฑูริย์ ดันยง, 2527, หน้า 117-118)

ดังนั้นจึงเป็นข้อสังเกตจากการศึกษาที่ผ่านมาเห็นว่า การผสมผสานระหว่างชาติพันธุ์ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ระหว่างชาวจีนฮั่นนานในระเทศไทยและชาวต่างชาติๆ อีกประเด็นหนึ่งคือการที่วัฒนธรรมที่เข้มแข็งกว่า จะมีอำนาจครอบงำวัฒนธรรมที่อ่อนแอกว่า เป็นความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมที่ไม่ได้เป็นไปอย่างเท่าเทียมกัน แต่ก็เกี่ยวข้องรับกันได้ว่าประโยชน์ต่อฝ่ายที่ได้รับนั้น มีในบริบทที่แตกต่างกัน

ปี พ.ศ. 2515 กรมมีมติรับทหารจีนคอมมิวนิสต์ให้อาศัยในแผ่นดินไทยอย่างเป็นทางการ บุติการค้าจีนปลดอาวุธ และหันมาทำอาชีพเกษตรกรรม โดย พล.อ. เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์อดีตนายกรัฐมนตรี ได้ริเริ่มโครงการปลูกชา และปลูกสนสามใบเพื่อทดแทนป่าชุมชนบนดอยแม่สลองได้ชื่อใหม่เป็นบ้านสันติคีรี มีการออกบัตรประชาชนให้ในปี พ.ศ. 2521 ดอยแม่สลองเป็นศูนย์รวมและเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญนับแต่นั้นมา (ที่มา : <http://www.tourismchiangrai.com/>)

เมื่อคำบอแม่สลองนอก ขึ้นกับคำบอป่าซาง อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย จนกระทั่งจังหวัดเชียงราย ประกาศจัดตั้งกิ่งอำเภอแม่ฟ้าหลวง เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2535 ตามประกาศกระทรวงมหาดไทย ลงวันที่ 13 มีนาคม 2535 โดยแยกพื้นที่ออกจากอำเภอแม่จันและกำหนดให้หมู่บ้านที่ตั้งอยู่แถบเพื่อกเขาดอยแม่สลองและดอยน้ำแม่สลอง เป็นพื้นที่ของตำบลแม่สลองนอก

การปรับเปลี่ยนอำนาจในการควบคุมพื้นที่จากทหารมาเป็นกรมป่าไม้ และจากกลุ่มอดีตทหารจีนที่เป็นกำลังรบมาเป็นกลุ่มลูกหลานทหารจีนที่เป็นพ่อค้า ทำให้การเปลี่ยนแปลงในพื้นที่เป็นไปแบบสร้างความสำเร็จให้กับพื้นที่โดยเฉพาะคนจีนที่สามารถขายชาได้กำไรดีและส่งเสริมค้าไปยังประเทศต่างได้ ไม่ใช่แค่เป็นคนผลิตและมียี่ห้อแล้วรับจำหน่าย เป็นตัวอย่างให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่ต้องอยู่ด้วยความแข็งเค็ง เช่น คนจีน นับเป็นจุดแข็งที่เกิดขึ้นที่เป็นที่เรียกว่า “จีนคือวัฒนธรรมที่ยั่งยืน”

การเมืองท้องถิ่นและความสัมพันธ์เชิงอำนาจแบบเป็นทางการ

ในการปกครองท้องถิ่นก่อนมีวาระชาจะเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลนั้นเมื่อเข้าไปดูลำดับนายกองค์การบริหารส่วนตำบลแล้วพบว่าก่อน นายกอบค. คนนี้ที่เป็นเชื้อสายจีนแผ่นดินนายกอบค.เป็นคนจีนและผู้ที่คนจีนสนับสนุน ดังนี้

นายอุดม คำโอ 2540-2544ซึ่งเป็นเครือญาติกับนายพลพัฒน์ จี เหวิน คนที่ 2 นายจำเริญ ชิววัน เฌิมใจศ 2544-2548 คนนี้เป็นคนจีนที่มีธุรกิจที่เรียกว่าขนาดใหญ่มากในพื้นที่แม่สลองซึ่งปัจจุบันได้รับมอบหมายให้ดูแลอดีตทหารจีนและลูกหลานในฐานะผู้นำแทนนายพลต้องซิเหวิน และนายพลทอช อี้ เฌือน แต่การเป็นนายกอบค.นั้นเป็นได้แค่ฉาบเดียวเนื่องจากมีการประกาศเกณฑ์คุณสมบัติผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งในปี 2545 ที่รวมเอาทุกระบบเข้าด้วยกันประกาศว่า “ผู้ที่ลงสมัครรับรับการเลือกตั้งจะต้องมีคุณสมบัติที่ได้รับสัญชาติไทยโดยการเกิด” ทำให้กลุ่มคนจีนไม่สามารถลงเลือกตั้งได้จึงหาคนที่สนับสนุนคนจีนลงเลือกตั้งแทน⁶ ซึ่งก็ได้คนที่ 3 คือนายอวุฒิพงษ์ สรรค์ใจดี 2548-2552 และสมัยที่ 2 ระหว่างปี 2552-2556 คนนี้เป็นคนญูเซอ แต่มีการมาเป็นคนจีน และคนจีนสนับสนุนให้ลงเลือกตั้ง แต่เมื่อจะลงเลือกตั้งอีกครั้งได้แพ้คะแนนให้กับนายก อบต. คนปัจจุบันคือ นายสนบุญณ์ มาละอะ 2556-ปัจจุบัน ที่

6 ผลการวิจัยนี้ยังมีความสอดคล้องตรงกันกับพื้นที่โดยทั่วไปของภาคเหนือจากการสำรวจงานในภาคเหนือโดยที่พรรคการเมืองซึ่งไม่มีโอกาสในการเมืองการเมืองไม่ได้มีฐานสนับสนุน

เป็นคนอาช้ำจากการสอบอาณัติคนที่เคยเป็นสมาชิกสภาจังหวัดที่มีฐานเสียงในพื้นที่ได้เล่าว่า กลุ่มชาติพันธุ์อาช้ำได้สนับสนุนที่นั่งอาช้ำให้เป็นนายกอบต. แทนนับว่าเป็นการตื่นตัวทางการเมืองท้องถิ่นเป็นอย่างดีมากกว่าที่คนมักกับการที่กลุ่มอาช้ำมีเศรษฐกิจดีในการปลูกกาแฟและทำการเกษตรอื่นๆ เป็นปัจจัยสำคัญ

แต่อย่างไรก็ตามการสัมภาษณ์นายก อบต. คนปัจจุบันได้กล่าวว่า “การได้รับเลือกตั้งนี้คนจีนมีส่วนสนับสนุนอยู่ด้วย” จากการสังเกตในการประชุมหน่วยงานราชการในพื้นที่พบว่า นายกอบต. นี้ได้เสนอให้ กำนันซึ่งเป็นคนจีนมาเป็นประธานในการประชุมแทนตัวเอง นับว่าเป็นเหตุการณ์ที่สำคัญในการจัดลำดับความสำคัญอันที่คนจีนยังมีอำนาจอยู่ในพื้นที่นั่นเป็นพื้นที่ที่เป็นทางการก็ตาม

ซึ่งเป็นการสังเกตแบบมีส่วนร่วมในการประชุมหน่วยงานในพื้นที่ของตำบลนั้นแต่เดิมเป็นนายก อบต. จะเป็นประธานในที่ประชุมแต่เมื่อการประชุมและมีการกล่าวถึงในได้เปลี่ยนประธานที่ประชุมเป็นกำนันซึ่งเป็นคนจีนแทนด้วยเหตุผลที่ว่าไม่สามารถมีงบประมาณในการจัดประชุม

ความสัมพันธ์ทางการปกครองนั้นทุกคนจะมีความสัมพันธ์กับความเป็นจีนไม่ทางใดก็ทางหนึ่งเสมอ ยิ่งแม้ว่าความเป็นคนจีนในสายบังคับบัญชาจะหมดไปแล้วก็ตามความเชื่อการนับ “เทพารักษ์” และเครื่องบูชาของเทพารักษ์ (อดีตทหารจีนคอมมิวนิสต์)

จากการร่วมงานรำลึกวีรชนในพื้นที่ที่จัดขึ้นในพิธีรำลึกวีรชนนั้นพบว่าผู้บ้านคอยแม่สองได้เปลี่ยนจากอดีตทหารมาเป็นรุ่นลูกที่เป็นนักธุรกิจและอุตสาหกรรมบริการด้านการท่องเที่ยวซึ่งจะทำให้พื้นที่แม่สองปรับตัวเพื่อการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมบริการมากขึ้น

สถานการณ์นี้แสดงให้เห็นว่าการเมืองท้องถิ่นแบบที่เป็นทางการนั้นกำลังจะเดินลงเข้าสู่จุดเปลี่ยนแปลจากกลุ่มคนจีนไปเป็นกลุ่มชาติพันธุ์โดยเฉพาะอาช้ำที่มีจำนวนมากที่ส่องเงาจากคนจีนและยึดการมีสิทธิ์ของอาช้ำเพิ่มจำนวนขึ้น (จากการสังเกต) ปัจจัยหนึ่งสองประการคือ

ปัจจัยที่ 1 คือการตื่นตัวทางการเมืองในภาคประชาชนที่สามารถติดตามขบวนการเมืองในสื่อโทรทัศน์ดาวเทียมได้ในตลอด 10 ปีที่ผ่านมาและมีเหตุการณ์การเมืองเป็นครั้งแรกที่คนสนใจทางการเมืองซึ่งเรียกร้องการตื่นตัวทางการเมืองนี้เกิดขึ้นทั่วประเทศทำให้คนที่ไม่สนใจการเมืองกลับมาสนใจการเมืองมากขึ้น

ปัจจัยที่ 2 คือปัจจัยในกลุ่มคนจีนเองคือเรื่องแนวทางการเลือกตั้งที่มีข้อห้ามผู้รับเลือกตั้งได้จะต้องได้สัญชาติไทยการเกิด ซึ่งเป็นอุปสรรคของกลุ่มคนจีนในพื้นที่ และอีกประการหนึ่งคือจากการที่ลูกหลานคนจีนเดินทางไปทำงานในต่างประเทศได้กับคนต่างชาติและเปลี่ยนเลือกตั้งท้องถิ่น

ผลของห้วงเปลี่ยนแปลงนี้งานวิจัยนี้คงไม่สามารถความเข้าใจว่าจะเกิดอะไรขึ้นในอนาคตเพราะขณะทำวิจัยนี้อยู่ในช่วงรัฐประหาร (พ.ศ. 2558) และมีแนวโน้มที่จะมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบของทางการเมืองท้องถิ่น ซึ่งจะเปลี่ยนรูปแบบเช่นไรยังไม่สามารถรู้ได้

การเมืองเชิงวัฒนธรรมการเมืองที่ไม่เป็นทางการ

กลุ่มคนจีนเมื่อไม่สามารถที่จะสร้างอำนาจทางการเมืองท้องถิ่นได้แต่ละคนยังมีพื้นที่ของตนเองในการสร้างกลุ่มเครือข่ายทางชาติพันธุ์ของคนในการเมืองที่ไม่เป็นทางการเชื่อมโยงความเข้มแข็งทั้งในประเภทและนอกประเภทในกิจกรรมทางวัฒนธรรมและการศึกษา (ซึ่งเรื่องโรงเรียนจีนเป็นปัจจัยหนึ่งที่ได้กล่าวแล้ว) แต่สำหรับผลการศึกษานี้ประเมินนี้จะยกตัวอย่าง 3 กิจกรรมทางวัฒนธรรม ที่สร้างตัวตนของคนจีนดูบนานที่เชื่อมโยงเครือข่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศรวมถึงการกลืนกลายชาติพันธุ์อื่น ๆ ให้กลายเป็นคนจีนด้วย การเก็บข้อมูลในช่วงกิจกรรมทางสังคมเป็นการสังเกตแบบมีตัวนำ ซึ่งแม้บาง

กิจกรรมไม่ได้จัดในพื้นที่วิจัยแต่เป็นการเก็บข้อมูลเพื่อแสดงให้เห็นถึงเครือข่ายความสัมพันธ์ที่เป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างอำนาจทางการเมืองในชีวิตประจำวัน

การเก็บข้อมูลประเด็นนี้เป็นการเก็บข้อมูลแบบสังเกตแบบมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคมของกลุ่มชาวจีนยูนนาน ช่วงปี พ.ศ. 2558 ซึ่งผลการศึกษามีการอธิบายได้ ดังนี้

กลุ่มอุยกูร์หลานซีฮั่นเชื้อสายอดีตทหารจีนคณะชาติทุกวันนี้ได้กลาย เป็นพลเมืองไทยมากกว่าบรรพบุรุษ ถูกหลานผู้สืบสายเลือดหลายคนได้ก้าวหน้าในหน้าที่ราชการของไทยหลายคนมีธุรกิจการค้าที่เชื่อมต่อกันระหว่างจีนกับไทยทั้งเงินแผ่นดินใหญ่และไต้หวัน แต่บางคนนั้นก็ยังสงสัยในความเป็นไทยของตนเองที่แตกต่างกับพลเมืองส่วนใหญ่รวมถึงความเป็นจีนอีกด้วย ซึ่งกระบวนการผลิตความแตกต่างนั้นเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องที่เป็นผลจากการสืบทอดเหตุการณ์ในยุคสงครามเย็นด้วยกิจกรรมวัฒนธรรมร่วมสมัย กลุ่มเยาวชนอุยกูร์หลานซีฮั่นเรียกตัวเองว่าชาวไทยเชื้อสายจีนยูนนาน ได้ใช้วัฒนธรรมสมัยนิยม Popular Culture ในการสื่อถึงความเป็นชาติพันธุ์ด้วยอยู่บนฐานของประวัติศาสตร์ชาติพันธุ์ที่ประกอบสร้างขึ้นมาในพื้นที่อุยกูร์ประเทศไทย และบนความเป็นพลเมืองไทย ทั้งเป็นการสืบทอด กิจกรรมทางสังคม

ร่างภายในกีฬา*329* อุณหภูมิที่พลัดถิ่น

329 หมายถึงวันสำคัญในประวัติศาสตร์ของสาธารณรัฐจีนซึ่งสืบทอดอุณหภูมิมาจนถึงทุกวันนี้ สำหรับกลุ่มอุยกูร์หลานซีฮั่นทหารจีนคณะชาติได้กลายเป็นการเล่นกีฬาของเยาวชนเป็นหลัก วันสำคัญนี้เกิดจากเหตุการณ์ประวัติศาสตร์การสถาปนาสาธารณรัฐจีน ค.ศ. 1911 มากำหนดเป็นวันสำคัญใช้ในกิจกรรมกีฬาของเยาวชนพลทหารของชาวกลุ่มฮานฮุกการณี่ 329 หมายถึงวันที่ 29 เดือน 3⁷ ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อปีค.ศ. 1910 ก่อนการตั้งจักรวรรดิตรงกับศักราช (พินอิน) ปีที่ 1 ของไต้หวัน ซึ่งเป็นปีที่ดร. ซุนยัตเซ็นได้นำกลุ่มต่อต้านราชวงศ์ชิงครั้งที่ 10 ณ เมืองกวางเจา การต่อต้านครั้งดังกล่าว นำโดย Huang Jingling มีผู้เข้าร่วมต่อต้านก่อนเข้ามณฑล หลังจากการพ่ายจากการต่อต้านจำนวนของผู้ที่เสียชีวิตจากการต่อต้านดังกล่าวมากถึง 72 ราย ทั้งพลหน้าที่ประชาชนที่มีความรู้ และต้องการต่อต้านการคอร์รัปชั่นของราชวงศ์ชิง ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่มีความประทับใจให้กับผู้คน หลังจากที่ยกอาปนารัฐบาลไต้หวันได้ให้กำหนดวันที่ 29 เดือนมีนาคม 1952 เป็นเทศกาลกลุ่มฮาน เพื่อรำลึกถึงวีรชนที่เสียชีวิตจากเหตุการณ์ดังกล่าว ในแต่ละปีผู้นำไต้หวันจะประกอบพิธีรำลึกถึงวีรชนดังกล่าว และผู้นำระดับท้องถิ่นก็จะประกอบพิธีกรรมที่ศาล (ศาลเจ้าก๊วกและบูชาบรรพบุรุษ) ประจำเมือง นอกจากนี้แล้วในวันดังกล่าวยังได้มอบรางวัลให้กับกลุ่มเยาวชนดีเด่นระดับชาติอีกด้วย

สำหรับประเทศไทยนั้น การรำลึกถึงเหตุการณ์วันที่ 29 เดือน 3 นั้น ได้ถูกสร้างให้อยู่ในรูปการแข่งขันกีฬาเป็นกิจกรรมหลัก โดยใช้ชื่อว่า “กีฬายาวชน 329 ต้านภัยสหพันธกิจด้วยพระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี”⁸ กิจกรรมกีฬายาวชนในภาคเหนือของไทย ได้จัดงานฉลองวันยาวชนนี้ และในปี 2558 ได้จัดขึ้นเป็นปีที่ 22 แล้ว การจัดงานนี้ได้พหุชนเวียนไปในแต่ละหมู่บ้านของชาวจีนยูนนาน ส่วนใหญ่หมู่บ้านที่รับก็จะเป็หมู่บ้านที่มีประวัติศาสตร์ของกลุ่มทหารจีนคณะชาติในประเทศไทยที่ได้เข้ามาอยู่ การจัดงานกีฬานี้สามารถแบ่งออกมากได้ 3 ส่วน ดังนี้

⁷ ในปฏิทินสากลทางวันที่ 27 เมษายน ทางไต้หวัน 29 เดือน 3 นี้เป็นปฏิทินของจีนสาธารณรัฐซึ่งตรงกับของไต้หวัน

⁸ ซึ่งในปัจจุบันนี้กีฬาวันสำคัญกิจกรรมนี้ต่อเนื่องอยู่ แต่ไม่ได้เป็นกีฬายาวชน สำหรับไต้หวันเองนั้นได้มีการจัดกีฬาทางชนเผ่าโดยมีเยาวชนชาติต่างเป็นคณะกรรมการและทำกิจกรรมกีฬา

ส่วนที่ 1 การแข่งขันกีฬาเยาวชน โดยแต่ละหมู่บ้านได้ส่งเยาวชนเข้ามาแข่งขัน ซึ่งเยาวชนเหล่านั้นเป็นกลุ่มลูกหลานชาวจีนฮุนนานหรือคนในหมู่บ้านที่มีความสัมพันธ์กับชาวจีนฮุนนานในทางใดทางหนึ่ง ในส่วนกีฬาที่จะมีรายละเอียดเป็นหลัก แล้วก็มีกีฬาอื่นๆ ประกอบแล้วแต่เจ้าภาพ

ส่วนที่ 2 จะมีมีการอบรมผู้นำเยาวชนที่เรียกว่า เยาวชนตระเวนฉาย โดยมีภารกิจคัดเลือกเยาวชนที่มีความสามารถในแต่ละหมู่บ้านเข้ามาร่วมอบรมการเป็นผู้นำร่วมกับเยาวชนจากได้หวัน เป็นระยะเวลา 5-10 วัน แล้วแต่ละปีไม่ต่างกัน เยาวชนเหล่านี้จะเชื่อมความสัมพันธ์กับจีนฮุนนานกับได้หวันอย่างต่อเนื่อง

ส่วนที่ 3 การแสดงในการจัดงานจะมีเวทีใหญ่ให้แสดงความสามารถ ร้องเพลง ดนตรี การแสดงต่างๆ ในตอนกลางวันและการแสดงในพิธีเปิดอีกด้วย

การศึกษา 329 นี้ ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานเศรษฐกิจและการค้าในส่วนกิจการชาวจีนโพ้นทะเลไทย เป็นผู้สนับสนุนหลัก โดยมีงบประมาณในการปฏิบัติงานสถานที่ การก่อสร้าง อุปกรณ์กีฬา และค่าใช้จ่ายในการจัดหา ซึ่งงบประมาณเหล่านี้ ทางหมู่บ้านได้เข้ามาสร้างสิ่งก่อสร้างพื้นฐานให้หมู่บ้านได้รับการพัฒนาด้วย งาน 329 นี้เป็นการสืบทอดอุดมการณ์ของพรรคก๊กมินตั๋งซึ่งเป็นพรรคของฝ่ายสาธารณรัฐจีน ที่มีค่านิยมในกลุ่มชาวจีนฮุนนานและเยาวชนเหล่านี้รู้สึกถึงความเป็นจีนที่ยังคงอยู่ในสายเลือด และความเป็นจีนนั้นได้เป็นจีนที่แตกต่างจากจีนแผ่นดินใหญ่อีกหนึ่งจีน จึงว่าเป็นการสร้างอัตลักษณ์ความเป็นจีนนอกเหนือจากประเทศแม่ ทำให้การสืบสายเลือดจีนมีลักษณะพิเศษแตกต่างกันไปตามลักษณะพื้นที่ ถึงแม้ว่าสงครามเย็นได้จบสิ้นลงไปแล้ว แต่กลุ่มคนเหล่านี้ยังคงถูกชักจูงด้วยอุดมการณ์สงครามเย็น เพื่อที่จะยืนยันว่าตัวเองเป็นจีนในแผ่นดินตนจนสืบต่อไป

บรรดาการกิจการจัดงานเราจะพบว่า ความเป็นจีนจะทำให้เด่นชัดขึ้น ด้วยการสื่อสารภาษาจีน การแสดงวัฒนธรรมจีน การพูดภาษาจีนระหว่างนักศึกษา ความเป็นจีนถูกทำให้ดูทันสมัยและเหมาะสมกับเยาวชนมากขึ้น ทั้งสัญลักษณ์การศึกษา เสื้อผ้า และกิจกรรมต่างๆ การร้องเพลงชาติได้หวัน เยาวชนจนถึงคนแก่คนเฒ่าสามารถร้องได้อย่างสุดเสียงไม่แพ้กับเพลงชาติไทย สำหรับพิธีเปิดปี 2558 ที่บ้านสุทธิตย ได้มีการเชิญคุณก๊อมี ซ่งศิริ ซึ่งเป็นลูกสาวของนายพลสี เหวิน ผ่าน มากล่าวในภาษาได้หวัน โดยคำกล่าวนั้นได้อธิบายถึงการเข้ามาของอดีตทหารจีนคณะชาติและช่วยรบให้กับประเทศไทยในสงครามอุดมการณ์จนได้รับสัญชาติไทย กล่าวว่าคุณก๊อมีนี่ยังขอให้สำนักงานการต่อสู้ของบรรพบุรุษที่ทำให้ทุกคนได้รับสัญชาติและท่ามกลางคนไทยในแผ่นดินไทย ซึ่งคุณก๊อมีได้รับการเรียกจากชาวจีนฮุนนานว่า (คุณหญิงเหอ)

ความเป็นชาวจีนฮุนนานในเมืองไทยได้ถูกทำให้เป็นเอกภาพผ่านกีฬาเยาวชน 329 นี้ ถึงแม้ว่าชาวจีนฮุนนานหลายคนจะไม่ได้อ่านแล้ว แต่สำหรับผู้ที่เข้าร่วมแล้วรู้สึกผูกพันกับความเป็นชาวจีนฮุนนานและพื้นที่ต่างๆ ของการตั้งถิ่นฐานของอดีตทหารจีนคณะชาติบนผืนดินไทย เนื่องจากการสืบสายเลือดของความเป็นจีนฮุนนาน ผ่านการสนับสนุนของรัฐบาลได้หวัน และเป็นที่น่าสังเกตอย่างยิ่งคือ กีฬา 329 นี้ ได้รับการพระราชทานถ้วยรางวัลจากสถาบันกษัตริย์อีกด้วย รวมถึงการมีชื่องานนี้ว่าพ่อค้าอันธพาลคือ นับว่าเป็นกลยุทธ์ทางสังคมเป็นอย่างดีที่จะสร้างภาพลักษณ์ของเยาวชนจีนฮุนนานว่า ได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสถาบันกษัตริย์และเยาวชนจีนฮุนนานไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ซึ่งในอดีตนั้นกลุ่มทหารจีนมีส่วนพัวพันกับกิจการการค้าสินค้าต้องห้าม เช่น ยาเสพติดอยู่ด้วย จึงเป็นการสร้างภาพลักษณ์ใหม่ในพื้นที่ใหม่ของกลุ่มคนที่ (สืบสายเลือดจากคนที่ได้รับการมี “ชาติใหม่”)

กีฬา 329 นอกจากจะเป็นการนำอีกอุดมการณ์ของ “จีนคณะชาติ” แล้วในความหมายที่บทความนี้เห็นว่ามีความสำคัญคือการกีฬาไม่ได้สร้าง “ร่างกายของความเป็นฮุนนาน” ขึ้นในพื้นที่ต่างๆ ที่เป็นพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ของการตั้งถิ่นฐาน ซึ่งร่างกายนี้ไม่ใช่แค่เรือนร่างของเยาวชนเท่านั้น ยังเป็นเรือนร่างที่เป็นภูมิศาสตร์ของการตั้งถิ่นฐานชาวจีนฮุนนานด้วยเช่นกัน การแสดงเรือนร่างทางภูมิศาสตร์นั้นเริ่มจาก

การเดินสวนสนามของกลุ่มเยาวชนจากหมู่บ้านต่างๆ และพื้นที่ที่เยาวชนเหล่านั้นไปทำงานเช่น ภูเก็ต เชียงใหม่ งบประมาณหมู่บ้านบางอันจะมีสัญลักษณ์การมิลิตที่โดดเด่นเช่น ซา หรือ รูปสัตว์ต่างๆ การกินหานั้นสร้างพื้นที่ของเรือนร่างผ่านการแข่งขันแพ้ชนะในกติกาเดียวกัน เป็นการแสดงนาฏกรรมทางเกมส์แข่งขันและเสียงเชียร์แต่ละฝ่าย การแสดงโน้ตพิธีเปิดและการแสดงบนเวทีเป็นพื้นที่เปิดให้กับร่างกายที่ไม่ใช่ความสมบูรณ์แบบ แต่เป็นร่างกายทางสุนทรีย์ของความเป็นจีน ทั้งหมดนี้คือ "การสร้างความเป็นอยู่จริง" ของความเป็นชาวจีนยูนนานที่เป็นลูกหลานอดีตทหารจีนคณะชาติ และไม่เพียงเท่านั้นยังเป็นกลุ่มคนที่เชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์ของความเป็นจีนอีกด้วย

วงดนตรียูนเจี๋ยคนตรีเพื่อการสื่อสารกับรัฐไทย

การสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่มชนชาติที่มีความหลากหลายในกลยุทธ์ที่แตกต่างกันไป การมีแค่เพียงชื่อชาติพันธุ์ก็อาจจะเป็นกลยุทธ์หนึ่งเพื่อรวบรวมคนเข้าด้วยกัน การมีประเพณีพิธีกรรมที่เป็นกลยุทธ์ที่สำคัญ เพื่อมีหรือผู้คนเข้ามาอยู่ในอำนาจ รู้สึกถึงได้ความเป็นกลุ่มก้อนของชาติพันธุ์ แต่สำหรับคนรุ่นใหม่ในโลกสมัยใหม่การสร้างจิตสำนึกทางอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์นั้น มีวิธีการที่ลุ่มลึกทั้งดนตรี ภาพยนตร์ และศิลปะ ได้ใช้ดนตรีร็อกนอนตีโธ่ในการสร้างความเป็นชาวจีนยูนนานขึ้นมาให้เหมาะสมกับยุคสมัย การรวมตัวกันของคนจีนยูนนานวงดนตรี เกิดขึ้นจากกลุ่มเยาวชนชาวจีนยูนนานที่มีเข้านักดนตรีอาชีพ แต่เป็นคนที่ไม่ทำการค้า ธุรกิจท่องเที่ยว และธุรกิจค้า รวมตัวกันเล่นเพลงและเล่นดนตรี โดยใช้เนื้อเพลงเป็นภาษาจีนยูนนานและภาษาไทย ซึ่งมีเพลงที่โดดเด่น คือ เพลงวีรชนยูนนาน ซึ่งกล่าวถึงการต่อสู้ของบรรพบุรุษในการร่วมกับทหารไทยและสุดท้ายได้วันสัญญาชาติและที่ดินทำกินสิบลูกหลานมาจนถึงทุกวันนี้

"คนดินยูนเจี๋ยได้อยู่แต่ก่อนกาล เป็นเพราะไฟสงครามเดือดเดือด และแตกผา เราคือลูกหลานกองพลที่รับใช้ชาติมานาน เราตั้งจดจำวีรชนของพล 93 ที่จำต้องถอยเนื้อจากบ้านเมืองต่างอุดมการณ์ จีนผู้รักชาติทั้งใหญ่ใหญ่ โพลีเมกัร จากวันนี้เราได้เป็นไทย บรรพชนร่วมใจวันหลังเลือดและน้ำตา ที่มีวันนี้คือกันเป็นผู้ที่เสียสละ ทำให้เราได้มาซึ่งความเป็นไทย ไทยยูนนาน"

คนดินยูนเจี๋ยแสดงตัวไว้วาง สุกสการพิลาไสยสาม มินดินแห่งนี้ให้ได้อยู่มาช้านานเป็นเรื่องราวตำนานเพื่อลูกหลานยังสืบ ไปวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 1981 วีรชนผู้กล้าสละชีพเพื่อชาวไทยยูนนาน บทสื่อย่างหัวหาญเพื่อลูกหลานได้เป็น โปนเชาหรือ สมรภูมิตั้งเลือดคัลลัน จนมีวันนี้วันที่เราได้เป็นไทย บรรพชนร่วมใจวันหลังเลือดและน้ำตา ที่มีวันนี้คือกันเป็นผู้เสียสละ ทำให้เราได้มาซึ่งความเป็นไทย ไทยยูนนาน วันนี้วันที่เราได้เป็นไทย บรรพชนร่วมใจวันหลังเลือดและน้ำตา ที่มีวันนี้คือกันเป็นผู้เสียสละ วันที่เราได้มาซึ่งความเป็นไทย ไทยยูนนาน"

ในเพลงวีรชนยูนนานนี้ทำให้เห็นว่า กลุ่มชาติพันธุ์มีความสนใจในความเป็นไทยของตนเอาไว้ทำให้อันแตกต่างจากคนอื่น วงดนตรีนี้ทำให้กลุ่มชาวจีนยูนนานกำลังสร้างประวัติศาสตร์คนพลัดถิ่นขึ้นมาในพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ของชาติไทยอย่างแนบสนับเป็นเนื้อเดียวกัน เป็นการ "ทวงบุญคุณ" ให้กับ

บรรพบุรุษที่มีส่วนร่วมของประวัติศาสตร์กระแสหลักของชาติว่า พวกเขาเป็นส่วนหนึ่งในประวัติศาสตร์เช่นกัน เป็นประวัติศาสตร์นิพนธ์ของคนพลัดถิ่นที่พยายามเชื่อมกับอุดมการณ์ประวัติศาสตร์กระแสหลัก และที่สำคัญคือ บุคคลเหล่านี้กำลังบอกว่า ขอเป็นพลเมืองที่แตกต่างจากพลเมืองรัฐชาติที่รัฐไทยได้สร้างไว้ แตกต่างจากความเป็นไทยของคนอื่นๆ

นอกเหนือจากทัศนคติที่ต่อต้านการมีส่วนร่วมทางประวัติศาสตร์แล้ว เพลงบางเพลง เช่น **“อาซูเช่”** ที่เป็นเพลงคันต๋องถิ่นแบบจีน ก็สร้างภาพให้ทวนว่าลึกถึงวัยเด็ก ซึ่งเพลง **“อาซูเช่”** นี้ เป็นเพลงก่อนเด็กที่ทุกคนเคยได้ยินได้ฟังมา โดยวางดูนเข้าไปได้นำมาเรียบเรียงดนตรีเพื่อให้ดูทันสมัยขึ้น โดยเพลง **“อาซูเช่”** มีเนื้อเพลงดังนี้

ภูเขาขนกู่ชา หินขุนพัน	ฝั่งกำลังคุดน้ำหวานจากกลอกไม้
ฝั่งหินคอกไม้แล้วเป็นบานลือ	คอกไม้พบฝั่งที่รู้ใจเป็นบาน (ซ้ำ 4 รอบ)
อาซูเช่ ไซ้ไซ้อ อาซูเช่	
ขกมื่อถึงลือฮ้างฮ้าง	ทุกคนมาร่วมร้องเพลงกัน
ตาม้าก่งและฮ้างมาพร้อมด้วย	พ่อแมกกแล้วมาเป็นเครือ (ซ้ำ 1 รอบ)
กสิริแบบบ่ฮ้างไม่ฮ้าง	ฮ้างต้องการขอบอกของแม่
เด็กน้อยเฮ้เจ้าจอนอนหลับ	แม่จะขอออกไปเดินลือก 2 รอบ
ฮ้างฮ้างทั้งสองฮ้างฮ้างฮ้างมาพร้อม	ลูกของแม่ต้องการกินนม

นอกจากนี้วงดนตรีอาซูเช่ ยังได้แต่งเพลงเกี่ยวกับสถานที่ของหมู่บ้านของอดีตทหารจีนคณะชาติ เช่น เพลง **“ฮู๋โมกข์”** เพลง **“วาวี...บ้านเกิดฉัน”** และเพลง **“สุรา 329”** เป็นต้น เพลงอีกสามถึงสี่เพลงที่เป็นบ้านเกิดของเยาวชนจีนขุนนางและแสดงถึงการสร้างความมีอยู่อย่างตัวตน ความชอบธรรมในการมีของบ้านเกิดในแผ่นดินไทยซึ่งเป็นพื้นที่ที่ได้รับให้ตั้งถิ่นฐานจากรัฐไทยไม่ให้พลพรรคเข้ามาอย่างผิดกฎหมาย

เพลงเหล่านี้เป็นเพลงที่สร้างอัตลักษณ์ของเยาวชนจีนขุนนางผ่านวัฒนธรรมสมัยนิยมในรูปแบบดนตรีเป็นการสืบสายเลือดของชาติพันธุ์ให้ดูทันสมัยเหมาะสมกับสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เชื่อมโยงไปกับประวัติศาสตร์ของวัฒนธรรมสมัยนิยมของชาติและของโลกได้อย่างแนบสนิท และเป็นลักษณะเฉพาะของชาวจีนขุนนางในสังคมไทยที่แตกต่างจากชาวจีนในชนบทและชาวจีนในเขตภาคใต้ของประเทศไทย

การที่วงดนตรีอาซูเช่ **“วีรชนขุนนาง”** เป็นภาษาไทยและมีคำที่มีความหมายเชิงสัญลักษณ์หลายคำที่แสดงถึงอัตลักษณ์ความเป็นขุนนาง และคำที่สำคัญมากคือคำว่า **“กองพล 93”** ซึ่งในความหมายเชิงกองพลที่มีความสามารถในการรบที่ทหารไทยได้พบเห็นในการรบที่เมืองเชียงรุ่งช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นที่กล่าวขานในหมู่ทหารและใช้เรียกกลุ่มทหารชาวจีนที่ร่วมอุดมการณ์กับจีนคณะชาติว่า **“กองพล 93”** ด้วยทั้งที่กองพล 93 นี้ได้คลายตัวไปหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้สิ้นสุดลงไปแล้ว

คำว่ากองพล 93 จึงกลายเป็นคำเรียกของทหารไทยที่มีอุดมการณ์ทหารจีนคณะชาติที่อพยพเข้ามาในพม่าและเดินทางเข้ามาในประเทศไทยจนกลายเป็นสัญลักษณ์ทางกลุ่มผู้คนนี้เป็นที่ดู ถึงแม้ว่ากองพลต่างๆที่เคยตั้งทัพในประเทศไทยจะไม่ได้ใช้ชื่อว่ากองพล 93 เลย (โดยใช้หมายเลขกองพลที่ 1-5 แทน) แต่สำหรับเยาวชนเรื่องเล่าของอดีตทหารจีนที่เป็นบรรพบุรุษของคนเองที่เคยได้รับการขนานนามว่า **“กองพล 93”** ที่มีวีรกรรมการรบที่หัวผาฮูมเป็นหมู่บ้านในการสร้างอัตลักษณ์ของตนเองและรวมถึกการเกิดขึ้นของกลุ่มเยาวชน **“ชมรมลูกหลานอดีตทหารจีนกองพล 93”** คำว่ากองพล 93 จึงมีความหมายที่

ซับซ้อนกว่ากองทัพที่เลิกทัพไปแล้วในอดีตที่ประเทศจีนแต่กลายมาเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงกลุ่มลูกหลานคนพลัดถิ่นให้เชื่อมโยงเข้าด้วยกันอย่างมี “พลวัติทางสังคม”

กองพล 93 นอกจากจะกลายเป็นเรื่องเล่าแล้วจึงกลายเป็นสัญลักษณ์ทางการเมืองการค้าด้วยเช่นกัน กองพล 93 ที่ซึ่งกลุ่มลูกหลานอดีตทหารจีนเหล่านี้ปลูกกาหน้ในอเมริกา ส่วนใหญ่จะปลูกชาเป็นหลัก

พิธีรำลึกวีรชนอดีตทหารจีนคณะชาติ

กลุ่มลูกหลานอดีตทหารจีนคณะชาติที่อาศัยอยู่บนดอยแม่ฮ่องสอนได้จัดพิธีรำลึกวีรชนทหารจีนที่ได้เสียสละชีวิตร่วมรบในสงครามยุติการฉ้อฉลในพื้นที่ประเทศไทย โดยจัดที่พิธีรำลึกอดีตทหารจีนคณะชาติ ที่ได้สร้างในรูปแบบสถาปัตยกรรมจีนแบบศาลเจ้าขึ้น การจัดงานมีอยู่ในช่วงต้นเดือนเมษายน ซึ่งเป็นเทศกาลไหว้บรรพบุรุษของชาวจีนทั่วไป การจัดตั้งพิธีรำลึกนั้นแห่งมีได้จัดตั้งบนพื้นที่ที่เป็นที่ตั้งของกองกอล์ฟที่ 5 ซึ่งมีผู้นำที่ชื่อนายทองตัน จี เขื่อน เป็นหัวหน้ากองกอล์ฟ การก่อสร้างพิธีรำลึกได้แบ่งพื้นที่ออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่หนึ่ง เป็นที่ไว้ม่านป้ายรายชื่อของทหารจีน เวียงสำคัญความสำคัญทางวัฒนธรรมอันเป็นที่โดยแบ่งออกเป็นสองฟาก ฟากซ้ายเป็นที่ตั้งป้ายชื่อของทหารกองกอล์ฟที่ 3 ที่นำโดยนายพลหลี หลิน ผาน ซึ่งมีที่ตั้งกองกอล์ฟอยู่ที่ อ.แม่เงา จ.เชียงใหม่ และในอีกฟากเป็นของกองทหารจีนในกองกอล์ฟที่ 5 ที่ตั้งกองกอล์ฟอยู่บนดอยแม่ฮ่องสอน

ส่วนที่สอง ของพิธีรำลึกนี้เป็นนิทรรศการการต่อสู้ของอดีตทหารจีนคณะชาติที่มีการรบในประเทศไทย จีน และเส้นทางเข้าสู่ประเทศไทย

ส่วนที่สาม ของพิธีรำลึกนี้เป็นสำนักงานและนิทรรศการการพัฒนาพื้นที่ของอดีตทหารจีนคณะชาติในหมู่บ้านต่างๆ

การจัดงานนี้ได้รับการสนับสนุนจากสำนักเศรษฐกิจและการค้าไทย-จีนกับ มีพิธีสงฆ์ ต่อจากพิธีสงฆ์เป็นการวางพวงมาลาของหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการรบ ตั้งแต่อดีต ต่อจากนั้นเป็นการมอบเงินช่วยเหลืออดีตทหารจีนที่ยังมีชีวิตอยู่บนดอยลูกหลาน ในรายการสุดท้ายโดยมอบทุนให้แก่นักเรียนในท้องถิ่นต่างๆ ของหมู่บ้านอดีตทหารจีนคณะชาติเสโรจึงมีทั้งกำลังมีการกินเลี้ยงร่วมกัน

พิธีรำลึกนี้เป็นสถาปัตยกรรมที่จัดเป็นเครื่องเตือนใจการรำลึกถึงอดีตของผู้คน กลุ่มคนพลัดถิ่นที่สามารถสร้างพื้นที่ความทรงจำในรูปแบบพิธีกรรมที่พิเศษทั่วไปกับพื้นที่ความทรงจำของกลุ่มคนส่วนใหญ่ได้นับเป็นความสามารถในการสร้างความสัมพันธ์ในรัฐเป็นอันดี ในส่วนของพิธีรำลึกที่รบของชาวจีนบนพื้นที่เช่นก็เป็นพื้นที่การสร้างสร้างความทรงจำที่ชี้นำในกลุ่มลูกหลานเป็นอย่างดี ซึ่งการจัดงานปีละครั้งได้เลือกวันที่เชื่อมโยงกับประเพณีของจีนคือวัน “เซ็งเม้ง” หรือช่วงวันไหว้บรรพบุรุษของชาวจีน การเชื่อมโยงสถาบันเจ้ากับประเพณีที่เข้มแข็งของชาวจีนทั่วโลก พิธีกรรมที่จึงกลายเป็นศาลเจ้าศาลบรรพบุรุษ พื้นที่ทางการเมืองระหว่างรัฐ การเดินทางมาร่วมงานของลูกหลานอดีตทหารจีนคณะชาติมาจากทั่วประเทศและจากต่างประเทศด้วย การใช้พื้นที่เป็นเรื่องราวเล่าความทรงจำต่างๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างรุ่นต่อรุ่นและการเชื่อมโยงกับความทรงจำของรัฐ เช่นทหารและฝ่ายปกครองต่อลูกหลานอดีตทหารจีนคณะชาติในพื้นที่ด้วยพิธีกรรมและการจัดงานรำลึกวีรชนจึงเป็นการเมืองเรื่องความทรงจำและพิธีกรรมระหว่างรัฐกับคนพลัดถิ่น

Music Memory and Manner

กระบวนการสร้างความเป็นจีนบนนาในประเทศไทยเป็นกระบวนการเชิงโครงสร้างที่สืบเนื่องอย่างมีพลวัติสิ่งที่สำคัญที่ประสบความสำเร็จอย่างถึง คือกระบวนการ “สร้างร่างกายความเป็นจีนบนนา”

ให้มีตัวตนขึ้นมาจึงต้องมีอุดมการณ์ความเป็นชาติและการสืบเชื้อสาย ส่วนว่ากายอีกแบบหนึ่งที่เป็นเสมือนคู่ขนานที่ส่งเสริมกันคือ “เรือนร่างในภูมิศาสตร์” ที่ทับซ้อนกับรัฐที่ดำรงอยู่ด้วยการสร้างเรื่องราว การได้รับสิทธิในพื้นที่บ้านเกิดบนประวัติศาสตร์ของรัฐอย่างชอบธรรมและมีความสัมพันธ์กับสถานบันของรัฐที่มีอำนาจอย่างทับซ้อน

เมื่อเยาวชนจีนญวนนามมีพื้นที่และรูปร่างแล้ว “การสร้างสุนทรียะทางสังคม” ด้วยบทเพลงที่ทันสมัยสำหรับคนรุ่นใหม่ก็เป็นการชวนการเชิงโครงสร้างในการสร้างความเป็นจีนญวนนามของเยาวชนที่สามารถสัมผัสได้ทางศิลปะการสร้างเพลงและเรียบเรียงทั้งเนื้อร้องและทำนองเป็นการนำเสนอสิ่งที่ไม่ต่อเนื่องกันมากทำให้มีความต่อเนื่องของประสบการณ์ในทางทฤษฎีได้อย่างเฉพาะจนไม่มีใครสงสัยในความที่ไม่สอดคล้องของเนื้อเรื่องเชิงความจริงทางประวัติศาสตร์ ถ้าเราจะเปรียบได้กับนิยายอิงประวัติศาสตร์หรือภาพยนตร์อิงประวัติศาสตร์ที่สร้างความจริงจนจริงมากกว่าความจริงในประวัติศาสตร์ จนทุกคนที่ชมจะยืนยันว่าเป็นความจริงแท้ “เพราะเรื่องจริงมันจริงยิ่งกว่าความจริง”

การสร้างสุนทรียะทางสังคมที่เรียกว่าพิพิธภัณฑ์ของชาวจีนญวนนามนั้นเป็นเสมือนสถานที่การตอบโต้ให้เห็นว่า “ชาติ” มีตัวตนขึ้นมาได้ไม่ใช่แค่จินตนาการถึงสิ่งที่เรียกว่า “ชาติ” เป็นสิ่งจับต้องได้ แล้วยังเพื่อชาติได้ การสร้างชาติด้วยพิพิธภัณฑ์นี้ได้ถูกใช้ในหลายประเทศในรูปแบบพิพิธภัณฑ์สงคราม เช่น ประเทศเวียดนาม เราจะพบว่าพิพิธภัณฑ์สงครามจำนวนมากและนิยายชวนเดินทางไปว่าความรู้สึกร่วมและการเสียสละเพื่อชาติจำนวนมาก การใช้เวลาของชาวเวียดนามที่ขยันอย่างมาช้านานเวลาว่างในพิพิธภัณฑ์จึงสำคัญมากที่สามารถสละเวลาการประกอบอาชีพเพื่อเข้าชมพิพิธภัณฑ์ การสร้างพิพิธภัณฑ์ของชาวจีนญวนนามก็เช่นเช่นพิพิธภัณฑ์สงครามทั่วไปที่แสดงถึงความทรงจำ การเสียสละของวีรชนบรรพบุรุษ การสร้างจิตสำนึกต่อความอยู่รอดจนถึงทุกวันนี้บนความยากของพื้นที่ “ไร้ชาติ” เพื่อให้คนรุ่นหลังได้ “ชาติใหม่” ดังนั้นพิพิธภัณฑ์นี้จึงไม่ใช่แค่พิพิธภัณฑ์ความเป็นชาติบรรพบุรุษด้วยและการจัดงานนั้นก็ใช้วันในเทศกาลวันวีรชนบุรุษในกำหนดการจัดในแต่ละปี พิพิธภัณฑ์จึงมีความหมายเชิงสัญลักษณ์ของความศักดิ์สิทธิ์และประเพณีประกอบสร้างในกิจกรรมด้วย

ดังนั้นบทควานี่จึงเป็นการเปิดเผยและโครงสร้างของความเป็นชาวจีนญวนนามที่สร้างตัวตนความเป็นจีนญวนนามที่บอกเล่าบนพื้นที่ที่มีสิทธิความทรงจำในมาจากการประกอบสร้างเรื่องราวและสถาบันแห่งอุดมการณ์ความเป็นชาติ

กลุ่มคนที่เรียกตนเองว่าชาวจีนญวนนามที่อาศัยในประเทศไทยนั้น อยู่ท่ามกลางความพยายามของอำนาจสองกลุ่มที่พยายามในการสร้างระบอบของตนเองขึ้นในกรณีนี้คือระหว่างรัฐไทย กับ กลุ่มองค์กรทางสังคมที่ไม่เป็นทางการของชาวจีนญวนนามที่ไม่ยอมรับสถานะความเป็นจีนของตนเองไป เพียงแต่ยอมรับส่วนร่วมในฐานะพลเมืองที่มีความแตกต่างทางชาติพันธุ์ กล่าวคือ มีความต้องการที่จะบูรณาการโดยไม่ยอม ถูกกลืนกลายชาติ ให้มีลักษณะของกลุ่มคนส่วนใหญ่ในรัฐไทย

กระบวนการนี้เป็นกระบวนการทางการเมืองเรื่องชาติพันธุ์สัมพันธ์ ซึ่งในการวิจัยเรียกปรากฏการณ์เฉพาะกรณีนี้ว่า “กระบวนการสร้างความเป็นต้นเมืองทางชาติพันธุ์” (Ethnic Domestication) (พลวิม ประพัฒน์ทอง, 2553, หน้า 219-224) เป็นกระบวนการที่อยู่ระหว่างกลางของกระบวนการการบูรณาการ และกระบวนการกลืนกลาย กระบวนการที่สามนี้เป็นกระบวนการเชิงโครงสร้างที่คัดสรรผู้คนให้กลายเป็นเครื่องมือทางอำนาจ ทั้งที่มนุษย์บางคนนั้นแค่เพียงคน ถึงแม้ว่าความเป็นชาติพันธุ์จะมีประเด็นถกเถียงว่าเป็นการสืบสายเลือดและวัฒนธรรมนั้นเป็นเรื่องที่ยอมรับกันว่ามิใช่อยู่จริง ดังนั้นความเป็นชาติพันธุ์จึงเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นโดยมีเครื่องมือที่คัดสรร เช่น พิธีกรรม ประเพณี การ

ระบบของการผลิตและระบบเศรษฐกิจบนพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสองฝั่งเป็นอย่างดีมากกว่าการศึกษาในกลุ่มชาติพันธุ์แยกเป็นกลุ่มๆ

การศึกษานี้ได้ออกสหเวียนมาสังเคราะห์เป็นรูปแบบที่เหมาะสม ที่มีความหลากหลายและยืดหยุ่นในการสร้างการผลิตที่ยั่งยืนพื้นที่สูง ซึ่งเป็นปัจจัยความสำเร็จของการพัฒนาพื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวงแม่ฮ่องสอน ที่ได้จากการวิจัยมีปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบให้กลายเป็นการพัฒนาที่ยั่งยืนได้ ดังนี้

4.8.1 ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม

สิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องสำคัญที่สุดที่จะสร้างให้เกิดความยั่งยืนในพื้นที่สูง ด้วยสาเหตุของโอกาสชีวิตที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับพื้นที่ที่ไม่ก่อมลพิษแวดล้อม ประกอบด้วยพื้นที่บนดอยแม่ฮ่องสอนเป็นแหล่งต้นน้ำ ดังนั้น ความสำเร็จอันสืบเนื่องของการจัดการสิ่งแวดล้อมคือ การสร้างป่าไม้ให้อยู่ยืน ด้วยวิธีการจัดการเกษตรที่ใช้พื้นที่ และให้ปริมาณผลผลิตที่สูง หรือสินค้าที่มีมูลค่าสูง รวมถึงการจัดการผลผลิตส่งกลับมือ

ในประเด็นเรื่องธรรมาภิบาลสิ่งแวดล้อมเป็นเรื่องสำคัญ เนื่องจากพื้นที่ของดอยแม่ฮ่องสอนเป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเป็นผลของการกระจายผลผลิตทางการเกษตรเป็นอย่างดีและครบวงจร น้ำทิ้ง น้ำเสีย และการจัดการน้ำใช้ก็ต้องดำเนินการให้เหมาะสม และให้เกิดการแบ่งปันระหว่างแหล่งท่องเที่ยวและระหว่างเกษตรกรด้วยตนเอง รวมถึงการระบายน้ำเสียจากกาใช้ ด้วยการบำบัดอย่างมีประสิทธิภาพและนำกลับมาใช้ได้ในระบบอีกครั้งหนึ่ง

สิ่งแวดล้อมในที่นี้ยังรวมหมายถึง ประเด็นเชิงภูมิศาสตร์ และภัยพิบัติที่จะเกิดขึ้น เช่น แผ่นดินไหว การฉีกหักของหิน และการพังทลายของการใช้พื้นที่ทางการเกษตรบนผืนดินวิ คังนั้นความรู้เรื่องการจัดการการพัฒนาบนพื้นที่สูง ในเรื่องการก่อสร้าง จึงต้องได้รับการเอาใจใส่และตระหนักอย่างเต็มที่

ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมที่สำคัญที่สุด ซึ่งเป็นข้อเสนอของการวิจัยคือ การสร้างความร่วมมือของประชาชนที่ต้นตัวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม ให้จะเข้ามามีส่วนร่วมและขับเคลื่อนชุมชนอย่างยั่งยืน

4.8.2 ปัจจัยด้านสุขภาพ

เป็นปัจจัยที่เป็นจุดแข็งของพื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวงแม่ฮ่องสอน ปัจจัยสุขภาพสามารถแยกได้เป็นสองแนวทางคือ

1.สุขภาพทางด้านชีวิตพื้นที่ที่มีความได้เปรียบของดอยแม่ฮ่องสอนที่มีทัศนียภาพ ธรรมชาติที่สวยงาม เหมาะแก่การท่องเที่ยว สืบเนื่องจากการปลูกพืชเมืองหนาวมาอย่างยาวนาน ถึงแม้ว่าผลผลิตจะไม่สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนก็ตาม แต่สามารถสร้างชีวิตพื้นที่เพื่อการท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี เช่น ต้นนางพญาเสือโคร่ง ต้นพื้ง และต้นหือ

2. สุขภาพทางด้านชาติพันธุ์ ความหลากหลายทางชาติพันธุ์บนพื้นที่ลุ่มแม่น้ำสองฝั่ง เป็นสิทธิของวิถีชีวิตที่สร้างสุขภาพเชิงประสบการณ์ให้กับนักท่องเที่ยว ที่ต้องการประสบการณ์ความเป็นชาติพันธุ์ โดยเฉพาะความเป็นจีน ซึ่งเป็นจุดแข็งและเป็นปัจจัยความสำเร็จของดอยแม่ฮ่องสอนที่ผลักดันดอยแม่ฮ่องสอนเป็นพื้นที่ผลิตความเป็นจีนเพื่อการท่องเที่ยวมาอย่างยาวนาน แต่อย่างไรก็ตามความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เช่น การก่อสร้างบ้านเรือน อาจต้องได้รับการส่งเสริมให้มีการสร้างบ้านเรือนให้มีบรรยากาศเชิงชาติพันธุ์

และมีความสะดวกสบายอย่างสะดวกเข้ามาให้ภาคประชาชนมีทางเลือกในการสร้างสถาปัตยกรรมและภูมิทัศน์ในพื้นที่ เพื่อให้เกิดภาพของชุมชนที่ดียิ่งขึ้นในอนาคค

4.8.3 ปัจจัยด้านหน่วยวิเคราะห์และการบริหารจัดการ

งานวิจัยนี้ค้นพบว่า หน่วยของการวิเคราะห์และการจัดการของพื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวงแม่ฮ่องสอน ไม่ใช่หมู่บ้านหรือกลุ่มชาติพันธุ์ เป็นหน่วยวิเคราะห์ แต่พบว่าหน่วยวิเคราะห์คือระบบการผลิตที่ใช้เชื่อมโยงกลุ่มคนต่างๆ และพื้นที่เข้าไว้ด้วยกัน ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้คือ จากผลผลิตการเกษตรสู่ระบบการท่องเที่ยว และการกระจายรายได้สู่กลุ่มคนในอุตสาหกรรมบริการ

ซึ่งการผลิตทางการเกษตรมีหลายระดับ ที่ระดับซื้อขายในชุมชน ซึ่งมีวงจรที่รับใช้วิถีชีวิตคนบนดอยแม่ฮ่องสอน ระดับที่สองคือรับใช้การท่องเที่ยว ระดับที่สามคือ รับใช้ระบบการส่งออก ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ถึงแม้จะเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน แต่ไม่ได้อยู่ในระบบการผลิตอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่กระจายตัวไปใช้ตามระดับ ดังนั้นหน่วยวิเคราะห์จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเข้าใจอย่างยั่งยืน

4.8.4 ปัจจัยด้านภูมิปัญญาวิวัฒน์

ปัจจัยด้านนี้ เป็นผลจากการศึกษาเรื่องการผลิตและการจำหน่ายฯ ที่เกิดขึ้นจากภูมิปัญญาคนจีน งานวิจัยนี้พบว่า ความสามารถทางภูมิปัญญาของผู้คน สามารถส่งเสริมให้สินค้าทางการเกษตรของตนมีคุณค่า และได้รับการยอมรับได้อย่างไร โดยคนจีนนั้นสามารถนำผลผลิตของเขา อาหาร และภาษาจีน ซึ่งเป็นวิถีชีวิตและการบริโภคในชีวิตประจำวันของพวกเขา มาอธิบายคุณค่า รสนิยม และรสชาติให้กับผู้บริโภคได้ หรืออาจกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คือ สามารถสร้างอุปสงค์ (demand) ให้เกิดขึ้นได้ แม้สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ เช่น ชาวเขา ที่กำลังถูกกลืนให้เป็นสินค้าหลัก แต่วิถีชีวิตของชาวเขาชาวกู๋ก็มีได้เช่นกันซึ่งเป็นผลผลิตของตนเอง ดังนั้นปัจจัยความสำเร็จของการปลูกกาแฟคือ การทำให้อินทรีย์กลายเป็นส่วนหนึ่งของวิถีชีวิตของความเป็นชาติพันธุ์ เข้าใจและอธิบายเรื่องสินค้าที่ตนเองผลิตได้เป็นอย่างดี อธิบายถึงรสนิยม รสชาติที่เทียบเคียงกับสินค้าอื่นๆ ในตลาดได้ มิใช่เพียงแต่กาแฟอย่างเดียว แต่ผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรอื่นๆ ที่ดูเหมือนไม่มีคุณค่า เช่น ลูกท้อ ลูกโหนด ทุเรียนสด เป็นต้น ซึ่งการสร้างความรู้ในเรื่องสินค้าเหล่านี้ รวมถึงเป็นสินค้าที่ปลอดภัยและได้รับการรับรองจากสถาบันทางการเกษตรต่างๆ ก็เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างภูมิปัญญาวิวัฒน์ที่เป็นที่ยอมรับและส่งผลได้ ความสำเร็จอีกคือ กลุ่มชาติพันธุ์มีผู้ขายสินค้าทางการเกษตรแต่ละความรู้นี้และประสบการณ์ของสินค้านั้นๆ ผ่านองค์ความรู้ทางชาติพันธุ์

4.9. รูปแบบที่เหมาะสมในการสร้างการผลิตที่ยั่งยืนบนพื้นที่สูง

4.9.1. การใช้การท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนา

การท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาเป็นแนวทางการท่องเที่ยวที่ไม่ได้เน้นรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นหลักแต่เป็นการใช้การท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาคนและพื้นที่เป็นหลักส่วนรายได้เป็นเพียงรองลงมา เป็นการพัฒนากายยังอื่น

ปัญหาของการส่งเสริมการผลิตในพื้นที่ต่าง ๆ มักจะถูกตั้งคำถามต่างๆ เช่นว่า ผลิตแล้วจะนำไปขายให้กับใคร ได้ราคาเท่าไร แต่สำหรับพื้นที่บนดอยแม่ฮ่องสอนแล้ว มีปัจจัยการท่องเที่ยวที่เป็นตัวขับเคลื่อนในการกระจายผลผลิตทางการเกษตรไปยังแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี แต่อย่างไรก็ตาม งานวิจัยนี้พบว่า ถ้าดอยแม่ฮ่องสอนสามารถสร้างรูปแบบของการท่องเที่ยวที่มีการสร้างอัตลักษณ์เชิงพื้นที่บนสินค้าเกษตร ที่มีความแตกต่าง ปลอดภัย และดีต่อสุขภาพ เพื่อให้เกิดความต้องการนัก

นักท่องเที่ยว ดังนั้นการผลักดันให้เกิดการเกษตรที่มีคุณภาพ ปลอดภัยและดีต่อสุขภาพ ก็จะเกิดขึ้นได้ในพื้นที่ การจัดการท่องเที่ยวเพื่อผลักดันการพัฒนาเป็นสำคัญเพื่อให้เกิดวงจรการผลิต ที่เกิดขึ้นจากภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ

โดยมีแนวทางดังนี้

การสร้างควมยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม

การเกษตรของดอยแม่สลองจะต้องเป็นการเกษตรรูปแบบธรรมชาติ ปลอดภัย เป็นหลักด้วยการนำจุดแข็งของโครงการขยายผลโครงการหลวงเข้ามาช่วยเพื่อสร้างผลผลิตที่ปลอดภัยและการบริหารจัดการพื้นที่การเกษตรเพื่อการหมุนเวียนการปลูกพืชที่ไม่ซับซ้อนในกลุ่มผู้ผลิตสร้างความมั่นใจสำหรับนักท่องเที่ยว

ความช่วยเหลือที่ผู้มีการมาที่สุดคือการจัดการเกษตรบนพื้นที่สูงการจัดการน้ำเพื่อการเกษตรและการท่องเที่ยว และปัญหาการใช้ที่ดินบนพื้นที่สูงที่มีวิธีใช้เช่น การก่อสร้างที่พักอาศัยสถานที่รวมเิงการป้องกันภัยพิบัติบนพื้นที่สูงเช่น ดินถล่ม ดินเค็ม ฯลฯ

การสร้างควมยั่งยืนด้านทุนและภูมิปัญญา

ตัวอย่างของตัวถึงวิธีการทาง “สุนทรีย์ภาพทางการผลิต” ในการสร้างสินค้าที่ประกอบด้วยความรู้สึกที่นำเอาความรู้สึกอย่างเป็นระบบ การเริ่มที่เข้าใจและความภาคภูมิใจในความเป็นชาติพันธุ์ของตนเอง เพื่อสร้างการความหมายของสินค้าผ่านภูมิปัญญา

ทุนที่สำคัญคือทุนมนุษย์ที่ยังมีบางส่วนไม่สามารถเข้าถึงความเป็นพลเมืองของรับได้จากการที่ไม่มีความรู้เรื่องสิทธิความเป็น

การบริหารจัดการ

การปรับทัศนคติในกลุ่มข้าราชการและนักพัฒนาในเรื่องการจำแนกกลุ่มคนว่าไม่สามารถจำแนกกลุ่มตามชาติพันธุ์ในทันทีได้แต่ควรจำแนกกลุ่มตามวิถีการผลิตของชาวบ้านแทน เพราะว่าการท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีองค์ประกอบของการท่องเที่ยวที่ครบวงจรคือ ผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว การบริการ และโครงสร้างพื้นฐาน ดังนั้นกลุ่มคนชาติพันธุ์ต่างๆ นั้นอาจมีต้องทำควบรวมจึงไม่ได้แยกกลุ่มคนบางกลุ่มอาจทำงานภาคบริการได้ดีกว่า เช่น กลุ่มคนจีนและกลุ่มฮั่นฮั่นที่มีพื้นที่และผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว กลุ่มคนชาติพันธุ์ฮั่นฮั่น ฮั่น ไหใหญ่ กลุ่มคนบางกลุ่ม ก็อาจเป็นผู้ผลิตผลการเกษตรและผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว คนฮั่น คนเมือง อาจเป็นกลุ่มในการบริการ

4.9.2. การสร้างการเกษตรให้กลายเป็นสถาบัน (Institution)

การเกษตรบนดอยแม่สลอง ถือว่าเป็นทุนทางสังคมอย่างหนึ่งที่เราเรียกได้ว่าเป็นทุนที่แฝงฝังในร่างกาย ที่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ใช้เวลา อย่างดีตลอดถูก สะสมความรู้ผ่านภูมิปัญญาชาติพันธุ์มาอย่างยาวนาน แต่อย่างไรก็ตามการสร้างให้ทุนทางการเกษตรที่แฝงฝังในชุมชนเหล่านั้นได้รับการยอมรับเชิงสถาบันมากขึ้น ดังนี้

- การสร้างให้สินค้าเหล่านั้นได้รับการยอมรับในระดับต่างๆ ด้วยการนำไปประกวดผลิตผลทางการเกษตรทั้งระดับชาติ และระดับนานาชาติ
- การสร้างสมาคมทางการค้า สมาคมทางการเกษตรที่เชื่อมโยงกับเครือข่ายระหว่างประเทศ ซึ่งดอยแม่สลองมีความได้เปรียบที่สามารถเชื่อมโยงกับเครือข่ายต่างประเทศได้ผ่านทางจีนแผ่นดินใหญ่และไต้หวัน

- การสร้างตราสัญลักษณ์ทางการค้าของผู้ประกอบการรายย่อยเพื่อสร้างความจงรักภักดีต่อสินค้าให้กับผู้บริโภค
- การสร้างตราสัญลักษณ์การรับรองสินค้าจากโครงการขยายผลโครงการหลวงให้กับผู้ผลิตเกษตรกร
- การเพิ่มมูลค่าของสินค้าการเกษตร เช่น การนำผลผลิตการเกษตรไปแปรรูป เป็นสินค้าที่ระลึกเพื่อการท่องเที่ยว เช่น เบกอรี่ สินค้าของคอง ของนวมขึ้น ที่ต้องการบรรจุภัณฑ์ที่สวยงาม และการปรับปรุงรสชาติของสินค้าแปรรูป ควรมีการประกวดและให้รางวัล
- การสร้างผู้ประกอบการรุ่นใหม่ในพื้นที่ ที่มีความสามารถในการจัดการท่องเที่ยวโลกาภิวัตน์ฐานภูมิปัญญาได้
- การศึกษาเพื่อการนำผลผลิตทางการเกษตรไปจัดตั้งบริษัทารุณาศาสตร์เพื่อสร้างให้มีผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรมีคุณค่าขึ้น เช่น ชา กาแฟ ฯลฯ

4.10 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนา

จากการศึกษาเรื่องภูมิปัญญาและองค์ความรู้ของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ขามเฒ่าโครงการหลวงแม่ฮ่องสอนแล้วสามารถสร้างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการพัฒนาในพื้นที่ได้ดังนี้

4.10.1 นโยบายเรื่องความเป็นพลเมืองของรัฐ

เรื่องสัญชาติที่เป็นทุนทางการเมืองผลิตอย่างหนึ่งทำให้คนที่มีสัญชาติมีความมั่นคงในชีวิตและทรัพย์สินในฐานะพลเมืองได้ แต่ปัจจุบันนี้การศึกษาพบว่าคนที่ไม่ใช่สัญชาติได้เข้ารับการศึกษาจนเป็นอิสระมีความต้องการของคนที่ไม่ใช่สถานะทางทะเบียนหรือไม่มีสัญชาติไทยนั้นต้องการมากกว่าการให้รับสวัสดิการแต่ต้องการมีส่วนร่วมทางการเมืองในทุกระดับด้วย นอกจากนี้การมีสัญชาติทำให้สามารถเดินทางและต่อรถการค้ากับกลุ่มคนต่างๆ ได้ง่ายและการเข้าถึงระบบความยุติธรรมของรัฐเช่นกัน

ดังนั้นการพัฒนาพื้นที่จะไม่ก้าวหน้าและขึ้นได้เสียถ้ากลุ่มคนเหล่านี้ขาดทุนทางสังคมที่เป็นพื้นฐานเช่นสัญชาติเพราะจากสถิติคนมีสัญชาติไทยมีเพียงร้อยละ ๔๑ เท่านั้น

วิธีแก้ปัญหานี้ให้คนนโยบายคือกล่าวหาว่าไม่ใช่การกิจของสถาบันวัฒนธรรมพัฒนาพื้นที่สูง (องค์การมหาชน) แต่การผลักดันนั้นอาจเป็นการร่วมมือกับองค์กรพัฒนาเอกชนที่อยู่ในพื้นที่เพื่อเสริมแรงซึ่งกันและกัน รวมถึงการประสานเชิงนโยบายกับภาครัฐให้เกิดการจัดทำเรื่องสัญชาติให้ได้มากที่สุด

4.10.2 นโยบายด้านทุนวัฒนธรรม

การเป็นพลเมืองของรัฐนั้นไม่เพียงพอแต่เป็นโดยกฎหมายเท่านั้นแต่ต้องเป็นโดยวัฒนธรรมขนานด้วย ซึ่งทำให้เกิดการคดเคี้ยวทางวัฒนธรรมของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ได้ส่งผลกระทบต่อในการผนวกรวมกลุ่มคนต่างๆ เข้าไว้ด้วยกันในวัฒนธรรมแห่งชาติเพื่อรูปแบบเดียวซึ่งทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆนั้นต้องปรับตัวเองให้สอดคล้องกันไปกับวัฒนธรรมของชาติ

ในพื้นที่แม่ฮ่องสอนนั้นกำลังเผชิญหน้ากับวิกฤตทางวัฒนธรรมเช่นกันแต่เป็นการเผชิญหน้าอีกรูปแบบหนึ่งโดยงานวิจัยนี้พบว่ากระบวนการวัฒนธรรมนั้นมีการกระทำสองทางคือ วัฒนธรรมของรัฐและวัฒนธรรมจีน แต่ที่โดดเด่นคือความหลากหลายวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์

แนวทางการผลักดันนโยบายเรื่องทุเรียนรวมในพื้นที่คือการสร้างสร้างพื้นที่ทางวัฒนธรรมขึ้นใหม่สามพื้นที่ดังนี้

- พื้นที่ทางประวัติศาสตร์ของกลุ่มชาติพันธุ์ให้มีการสืบค้นและผลิตประวัติศาสตร์ของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่รวมถึงวัฒนธรรมและภูมิปัญญาสร้างเป็นพื้นที่เป็นรูปธรรม เช่น ศูนย์วัฒนธรรมหรือพิพิธภัณฑ์โดยให้องค์กรหรือองค์การบริหารท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินงานเพื่อรองรับการท่องเที่ยวด้วย
- พื้นที่ทางวัฒนธรรมร่วมสมัย การให้กลุ่มชาติพันธุ์มีตัวตนในบทเพลง ภาพยนตร์หรือ เอกสาร หนังสือ หรือนิยาย รวมถึงหนังสือเขียนอัตชีวประวัติต่างๆ เพื่อสร้างตัวตนให้ภาพของเจ้าของพื้นที่ในวัฒนธรรมสมัยใหม่เป็นส่วนหนึ่งของการท่องเที่ยวสมัยใหม่ที่สำคัญ
- พื้นที่การแสดงออกทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย เช่นการจัดงานที่เน้นความหลากหลายทางวัฒนธรรมหรือการรวมใจร่วมแสดงกายตามกลุ่มชาติพันธุ์ การประกวดการออกแบบชุดชาติพันธุ์ให้มีความร่วมสมัยเพื่อบริการให้นักท่องเที่ยวเป็นสินค้าที่ระลึก

4.10.3 นโยบายทรัพย์สินทางปัญญาให้เป็นสินทรัพย์ร่วมของชุมชน

โลกาภิวัตน์ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ทั้งหลายอ่อนแอและกลายเป็นหน่วยของการเสื่อมโทรมที่ความรู้ ภูมิปัญญาต่างๆ และทรัพย์สินส่วนรวมที่เป็นธรรมชาติโดยกลุ่มคนเหล่านี้รักษาไว้ได้ถูกนำไปเป็นทุนที่ซื้อขายได้ด้วยระบบต่างๆ เช่น การขับทาน การจดสิทธิบัตรจากการปรับแต่งภูมิปัญญาชาวบ้านที่สืบทอดของมาอย่างยาวนาน รวมถึงสมุนไพรต่างๆ ที่เคยเป็นของส่วนรวมกลายเป็นของส่วนตัวของกลุ่มทุน

แนวทางการสร้างทรัพย์สินทางปัญญาให้เป็นสินทรัพย์ส่วนรวมจึงเป็นสิ่งสำคัญโดยมีแนวทางดำเนินการดังนี้

- การรณรงค์ให้ทางภูมิศาสตร์ของแหล่งผลิตทางการเกษตร เนื่องจากโดยมรดกของพื้นที่ที่มีความสูงในไร่ที่เพาะธัญพืชให้มีผลผลิตที่มีลักษณะเฉพาะตัว เช่น ข้าว กาแฟ แต่ยังไม่มีการจัดการเรื่องสิ่งปรีชาภูมิศาสตร์ควรมีการจัดการศึกษาเรื่องนี้เป็นสาระส่วน
- การรวบรวมจัดทำหนังสือรวบรวมสมุนไพรและการรักษาพื้นบ้านเนื่องจากเป็นพื้นฐานการรักษาเบื้องต้นในชุมชนที่ประพัตและเป็นที่พึ่งที่ว่ากลุ่มของภูมิปัญญาชาติพันธุ์ดั้งเดิม
- การสร้างทรัพย์สินทางปัญญาให้เป็นส่วนรวม เช่นการผลิตสินค้าของที่ระลึกหรือ อาหาร เช่น หมั่นโถว หรืออาหารที่ทำจากใบชา เป็นต้น รวมถึงคำว่า “แม่ทอง” ให้เป็นคำเฉพาะชนเผ่า

โดยการขึ้นทะเบียนทรัพย์สินทางปัญญาตามแนวทางและรายละเอียด ดังนี้

สินค้าที่มีสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ “GI” (Geographical Indication) ในยุโรป EU มีนโยบายคุ้มครองสินค้าและส่งเสริมคุณภาพอาหาร ผ่านระบบ GI ปัจจุบันมี 3 ระบบ ดังนี้

1. การคุ้มครองตามแหล่งกำเนิด (Protected Designation of Origin : PDO) “Produced, Processed and Prepared” ในพื้นที่ของแหล่งภูมิศาสตร์นั้น ๆ เท่านั้น
2. การคุ้มครองตามภูมิประเทศที่ผลิต (Protected Geographical Indication : PGI)
3. การคุ้มครองตามวิธีการผลิตที่เป็นไปตามประเพณี และความชำนาญพิเศษโดยไม่คำนึงถึงแหล่งผลิต (Traditional Specialities Guaranteed: TSG)

จากข้อมูลเมื่อปี 2553 ระบุว่า สินค้า GI ของ EU ที่จำหน่ายไปทั่วโลก มีมูลค่ากว่า 54.3 พันล้านยูโร ประเทศที่เป็นผู้นำด้านการผลิตสินค้า GI คือ ฝรั่งเศส อิตาลี เยอรมัน และอังกฤษที่น่าสนใจคือมูลค่าเพิ่มของสินค้า GI โดยเฉลี่ยมีราคาสูงกว่าสินค้าทั่วไปถึง 2.23 เท่า ประเทศในกลุ่ม EU มีการขอขึ้น

ทะเบียนสินค้า GI มากที่สุด ส่วนใหญ่จะเป็นสินค้า “ไวน์” และ “ขนมปัง” ซึ่งสร้างมูลค่ามหาศาลให้กับเศรษฐกิจของยุโรป และเป็นสินค้าที่เป็น “Signature” ของของยุโรป เช่น “ฉลากฝรั่งเศส ต้องมีฉลากขนมปัง” สำหรับประเทศไทยแล้ว ไปขึ้นทะเบียน GI กับ EU ได้แก่ “ข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร้องไห้” กานพลู ดอกขมิ้น และกาแฟดอยช้าง” 3 สินค้า GI ของไทยที่ได้รับการขึ้นทะเบียน GI จากสหภาพยุโรป “ข้าวหอมมะลิทุ่งกุลาร้องไห้” เป็นสินค้าจากอาเซียน “ประเภทแรก” ที่ได้รับการขึ้นทะเบียน GI จาก EU “THUNG KULA RONG-HAI HOM AMALI RICE : TKR” ปลูกใน “ที่ราบทุ่งกุลาร้องไห้” เท่านั้น ซึ่งครอบคลุม 5 จังหวัด คือ มหาสารคาม ร้อยเอ็ด สุรินทร์ ศรีสะเกษ และยโสธร ข้าวหอมมะลิของที่นี่จะขึ้นชื่อว่ามีความหอมมากกว่าที่อื่นครับ “กานพลูดอยช้าง” กาแฟดอยช้างมีที่มาจากโครงการพัฒนาดอยสูง ซึ่งกาแฟดอยสูงมีกลิ่นหอม และรสชาติกลมกล่อม เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ปลูกบนเทือกเขาภูพานตอน จ.เชียงราย ที่ระดับความสูง 800 -1,200 เมตรจากน้ำทะเล ปัจจุบัน ร้าน “Coffee Doing” มีกว่า 15 สาขา ทั้งในกรุงเทพฯ เชียงราย และเชียงใหม่ ส่วน “กาแฟดอยช้าง” กาแฟอาราบิก้าจากทุ่งดอยช้าง ใน ต.วาวี อ.แม่สรวย จ.เชียงราย เป็นการนำพืชไม้ถิ่นหอมหวาน รสชาติกลมกล่อม ส่งออกไปแล้วหลายประเทศ เช่น แคนาดา อังกฤษ อิตาลี เป็นต้น

4.10.4 นโยบายเรื่องการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ

พื้นฐานภูมิปัญญาของกลุ่มชาติพันธุ์นั้นมีความสำคัญต่อการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก เพราะว่าเป็นสิ่งที่สะท้อนอย่างยาวนานจากผลการวิจัยพบว่าศักยภาพด้านการผลิตฐานความรู้ นั้นมีอยู่อย่างเพียงพอในเรื่องพื้นฐานอยู่แล้วและเป็นทรัพย์สินทางปัญญาที่ทรงคุณค่าแต่ปัญหาใหญ่ด้านการกระจายสินค้าให้ถึงมือผู้บริโภคเป็นเรื่องสำคัญ ดังนั้นการจัดการให้เกิดการบริโภคสินค้าในพื้นที่เป็นสิ่งที่มีผลได้เปรียบและลดต้นทุน ดังนั้นศักยภาพของพื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวงนั้นเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพด้านการท่องเที่ยว การสร้างนโยบายเศรษฐกิจการวิจัยนี้เสนอเรื่องการท่องเที่ยวใช้ในการพัฒนาเป็นเอกลักษณ์โดยสามารถสร้างโครงการการท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาได้ดังนี้

- โครงการที่พัฒนาระบบเชิงกิจกรรมสุขภาพ เช่นการใช้ภูมิปัญญาด้านอาหารและการดูแลสุขภาพก่อนการพักผ่อน การออกกำลังกาย
- โครงการการท่องเที่ยวเพื่อการเรียนรู้ เช่นการที่พัฒนาระบบการท่องเที่ยวการเรียนรู้ภาษาจีน การเรียนรู้การผลิตชา การเรียนรู้การผลิตกาแฟ การเรียนรู้การทำอาหาร การเรียนศิลปะ สนทนาและการขับร้อง และการเรียนรู้งานหัตถกรรม
- โครงการสร้างของที่ระลึก ซึ่งควรว่าวมือกับกระทรวงวัฒนธรรมที่มีศูนย์มรดกไทย (เชียงราย) หรือโครงการศิลปะเพื่อสร้างสินค้าและวัฒนธรรมของที่ระลึกที่มีการออกแบบจากมืออาชีพ ซึ่งจะสามารถช่วยเหลือกลุ่มคนที่ไม่มีที่ทำกินได้เช่น กลุ่มสัตว์ ที่มีความสามารถเรื่องหัตถกรรมอยู่แล้ว
- การพัฒนาระบบการออมและการพัฒนาเงินเพื่อระดมเงินเพื่อการลงทุน เช่นธนาคารหมู่บ้านและพัฒนาให้เกิดความเชื่อมั่นในระบบการออมและสินเชื่อ
- การสร้างอุปสงค์ (Demand) ในสินค้าผ่านอุตสาหกรรมวัฒนธรรม เช่นการสร้างภาพยนตร์ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตและสินค้าบนดอยแม่ฮ่องสอน การแต่งเพลง การตีพิมพ์หรือการใช้โซเชียลมีเดียต่างๆ เพื่อให้เกิดการสนใจในการใช้จ่ายในสินค้าและประวัติความเป็นมาของสินค้าอีกทางหนึ่ง

4.10.5 นโยบายด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อม

เรื่องสิ่งแวดล้อมเป็นประเด็นสำคัญทั้งที่เป็นเรื่องเร่งด่วนและเรื่องที่จะเกิดขึ้นในอนาคตซึ่งควรมีนโยบายที่สำคัญดังนี้

- นโยบายเรื่องสิ่งแวดล้อมเมือง นโยบายการกำหนดเขตการทำกิจกรรมต่างๆให้ชัดเจนเพื่อสร้างระบบรองรับให้ทันกับการขยายตัวของชุมชนรวมถึงเรื่องภูมิทัศน์เมืองที่อาจต้องกำหนดรูปแบบอาคารที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมและการอนุรักษ์อาคารเก่า โดยเฉพาะบ้านสันติคีรีที่ได้รับการสำรวจและขึ้นทะเบียนชุมชนเก่าในเขตภาคเหนือจากสำนักนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- นโยบายเรื่องการจัดสรรทรัพยากรน้ำและการจัดการแหล่งน้ำ ซึ่งการปลูกขาน้ำเป็นพืชที่ต้องการน้ำมาก ดังนั้นการแย่งชิงน้ำเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและจะทวีความรุนแรงขึ้นในอนาคต การแยกน้ำกิน น้ำใช้ และน้ำเพื่อการเกษตรควรมีการวางแผนอย่างชัดเจนและเป็นเรื่องเร่งด่วน
- นโยบายเรื่องการใช้ที่ดิน หลังจากที่ดินหน่วยงานกองบัญชาการรุกไล่ที่ใหญ่ได้มอบที่ดินให้กับกรมป่าไม้เน้นการแบ่งที่ดินเพื่อการปลูกป่าอย่างชัดเจนแต่เมื่อเวลานานเข้าได้มีการบุกรุกแผ้วถางป่าที่ปลูกไว้เป็นอย่างดีจึงต้องมีการสร้างความร่วมมือในการปลูกป่าอย่างต่อเนื่องในพื้นที่เป็นระยะทุกปี ถึงแม้ว่าความต้องการที่ดินสำหรับการเกษตรมีความต้องการเพิ่มมากขึ้น แต่การส่งเสริมให้ปลูกพืชที่ใช้พื้นที่น้อยและให้ผลผลิตที่มีมูลค่ามากแทน ที่สำคัญคือพยายามลดพื้นที่ปลูกข้าวโพดเพื่อขายเชิงโรงงาน
- นโยบายเรื่องขยะและน้ำเสีย ควรยกระดับให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีหน้าที่โดยตรงนั้นเข้ามาจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ มีการสร้างความร่วมมืออย่างมีส่วนร่วมและผู้ผลิตเป็นผู้จ่ายในการกำจัดขยะและน้ำเสีย

บทที่ 5 สรุปและอภิปรายผล

มนุษย์มีได้ทรงท้าวการพ้องปากปึกวิชาสละบงโยชนส่วนบุคคล
เพื่อความเป็นเจ้าของพรวิธณ์บพิทหาว่าดีดู
เรากระท้าวการพ้องปากปึกวิชาสละบงโยชนส่วนบุคคล
พวงชาบิ์คนค่างกับพรวิธณ์บพิทหาว่าดีดู
ในการอ้างพิทหาว่าดีดู หรือพิทหาว่าดีดู
(คาร์ล โปฮันนี: แปลโดย บิณแก้ว เหลืองอร่ามศรี, 2554 หน้า24)

งานวิจัยเรื่องการศึกษาค้นคว้าความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวิถีชีวิตของชุมชนในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่ฮ่องสอนเป็นการศึกษาค้นคว้าระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพในพื้นที่ตำบลแม่ฮ่องสอนและตำบลป่าตึง บางส่วนการศึกษานี้เรื่องวิถีชีวิตของชุมชนชาติพันธุ์ 8 กลุ่มในการวิจัยได้ใช้เวลาในการศึกษา 1 ปี (พ.ศ.2558)

5.1 สรุปผลการศึกษา

งานวิจัยเรื่องการศึกษาค้นคว้าความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวิถีชีวิตของชุมชนในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่ฮ่องสอน เป็นการศึกษาค้นคว้าระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพในพื้นที่ตำบลแม่ฮ่องสอนและตำบลป่าตึง บางส่วนการศึกษานี้เรื่องวิถีชีวิตของชุมชนชาติพันธุ์ 8 กลุ่มในการวิจัยได้ใช้เวลาในการศึกษา 1 ปี (พ.ศ.2558) โดยมีวัตถุประสงค์ที่ศึกษาสภาพและการเปลี่ยนแปลงขององค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ระบบความสัมพันธ์ทางสังคม พัฒนธรรมของชุมชนชาติพันธุ์และศึกษาวิถีการดำรงชีพเศรษฐกิจท้องถิ่นของชุมชนชาติพันธุ์ในโครงการขยายผลโครงการหลวงแม่ฮ่องสอน โดยผลการศึกษพบว่าในปี พ.ศ.2553 พื้นที่ศึกษาได้ถูกโอนจากที่ดินใช้ประโยชน์ทางการทหารมาซึ่งกรมป่าไม้ซึ่งพื้นที่ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลายหลาย

พบว่าภูมิปัญญาและองค์ความรู้ที่เปลี่ยนแปลงนั้นทำให้ระบบของโครงสร้างของพื้นที่ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวมีวงจรการผลิตและการบริโภคเกิดแรงงในพื้นที่ยังสามารถทำการค้ายังต่างประเทศได้ โดยแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์มีระดับความสัมพันธ์ทางการผลิตที่ผ่านสถาบันทางสังคม คือ ตลาด การเมือง ศาสนา และเครือข่าย งานวิจัยนี้ได้สร้างความรู้ที่ส่งเสริมศักยภาพและความสำนึกในพื้นที่ คือด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสุขภาพ ด้านทุนทางวัฒนธรรมและการจัดการ ดำเนินภูมิปัญญาวิถีพื้น โดยได้ทำการท่องเที่ยวเป็นด้านขับเคลื่อนเพื่อการพัฒนา

ผลการวิจัยยังได้เสนอแนะนโยบายเพื่อการพัฒนา คือนโยบายด้านความเป็นพลเมืองเรื่องการได้สัญชาติที่เป็นทุนทางการผลิต นโยบายด้านทุนทางวัฒนธรรมเพื่อให้กลุ่มชาติพันธุ์มีพื้นที่ทางสังคมของตนเองเพื่อเป็นทุนในการผลิตอย่างยั่งยืน นโยบายทรัพย์สินทางปัญญาให้เป็นส่วนรวม เพื่อสร้างทุนทางสังคมให้เป็นภูมิปัญญาและการสร้างพื้นที่ใหม่

โดยการศึกษาสามารถสรุปผลการศึกษาเป็นเนื้อหาเพื่อตอบวัตถุประสงค์

5.1.1 ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาสภาพและการเปลี่ยนแปลงขององค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ระบบความสัมพันธ์ทางสังคม และวัฒนธรรมของชุมชนชาติพันธุ์ในโครงการขยายผลโครงการหลวงแม่ฮ่องสอน

5.1.1.1 การเปลี่ยนแปลงองค์ความรู้ภูมิปัญญา: การคิดสรรผ่านทุนที่ดิน

ผลการศึกษาได้พบว่าสถานภาพขององค์ความรู้ในแง่ของชาติพันธุ์นั้นได้มีการเปลี่ยนแปลงจากโครงสร้างทางสังคมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในพื้นที่โครงการขยอผละโครงการหลวงแม่ฮ่องสอนในภาพรวมนั้นพบว่ากลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆนั้นได้พัฒนาองค์ความรู้ของกลุ่มตนเองไปเป็นสังคมเมืองอย่างเห็นได้ชัดปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งคือการพัฒนาของพื้นที่นั้นเป็นการพัฒนาเพื่อเน้นการท่องเที่ยวเป็นหลักเพราะสืบเนื่องจากสาเหตุที่การวางอาวุธและการช่วยเหลือกองทัพไทยในยุคสงครามเย็นทำให้พื้นที่ดอยแม่ฮ่องสอนได้กลายเป็นพื้นที่เปิดและอยู่ในการดูแลของทหารเผ่าอย่างใกล้ชิดตามในพื้นที่อื่นๆนั้นไม่ประสบความสำเร็จในแง่ดอยแม่ฮ่องสอนประสบความสำเร็จเป็นอย่างดีก็เพราะด้วยการวางตัวเป็นแหล่งท่องเที่ยวเบื้องต้นด้วยผู้นำของทหารจีนที่มีการสร้างพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวตั้งแต่เริ่มต้น

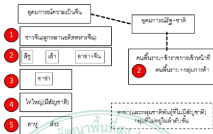
การสร้างให้พื้นที่นี้เป็นแหล่งท่องเที่ยวอันเป็นความสำเร็จของกลุ่มคนจีนขุนนางที่ส่วนใหญ่เป็นลูกหลานอดีตทหารจีนคณะชาติทำให้พวกเขาสามารถดำรงความเป็นจีนอยู่ได้และสร้างความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจรัฐที่จะช่วยให้ความเป็นจีนในฐานภาพทางสังคมถูกกลืนเป็นกลุ่มผู้เป็นเจ้าของพื้นที่กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆในพื้นที่นั้นเดิมได้กลายเป็นกลุ่มแรงงานในพื้นที่เป็นส่วนใหญ่เนื่องจากที่ดินทั้งหมดเป็นเขตที่ดินใช้ประโยชน์ทางการทหารดังนั้นปัจจัยการดำรงชีพหลักในพื้นที่คือทุนที่ดินนั้นเป็นของจีนเป็นส่วนใหญ่การทำการเกษตรเพื่อเลี้ยงชีพของกลุ่มคนบนพื้นที่ดอยแม่ฮ่องสอนนี้เป็นเรื่องสำคัญหลังจากที่คนจีนไม่ได้เป็นทหารแล้ว ดังนั้นเรื่องระบบความสัมพันธ์ทางสังคมจะเปลี่ยนไปตามพื้นที่ดินทำการเกษตรและการแบ่งได้เป็นสามช่วงดังนี้

ช่วงที่1 จากปิ่นสู่จอบเสียมเป็นช่วงเวลาที่กลุ่มอดีตทหารจีนคณะชาติได้รับที่ดินทำกินคนละ 15 ไร่เศษความที่เป็นทหารมาก่อนดอยนั้นไม่ประสบผลทางด้านการบงชีต้องมีการกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ มารับจ้างทำงานให้และเป็นสาเหตุของการอพยพเข้ามาในระยะที่สอง

ช่วงที่2 การพัฒนาพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว การเข้ามาทำกินของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่เข้ามาใช้ที่ดินใช้ประโยชน์ทางการทหารนั้นทำให้ดอยแม่ฮ่องสอนเป็นพื้นที่หลากหลายชาติพันธุ์เผ่าต่างๆได้เข้ามาอยู่บ้านต่างๆนั้นมิได้น่าที่มีความสัมพันธ์กับกลุ่มอดีตทหารจีนเป็นอย่างดี

ช่วงที่3 จากที่ดินทหารสู่การปลดปล่อย หลังจากปี พ.ศ.2553 แล้วที่ดินที่เคยใช้ในการกิจการได้โอนให้กับกรมป่าไม้เสร็จสิ้นดังนั้นขณะที่ยังมีเป็นการปลดปล่อยที่ดินจากมือของอดีตทหารจีนไปสู่ระบบการจัดการที่ดินของรัฐที่ดินนั้นหลายส่วนได้กลายเป็นที่ดิน สปก. ซึ่งสามารถแบ่งเป็นทุนได้และกำลังถูกดำเนินการเพื่อใช้ที่ดินในการกักขังเงินของธนาคารเพื่อกระจายต่อไปและที่ดินจะถูกเปลี่ยนมือไปเป็นอย่างมากมายถูกใช้ที่ดินในเขตป่าจะมากขึ้นซึ่งปัญหานี้เป็นสัญญาณที่บ่งชี้ว่าการขยายของโครงการหลวงกำลังเผชิญหน้าอยู่ในขณะนี้

5.1.2 ระบบทางสังคม : ที่ดิน สัญชาติ และความเป็นจีน กับภูมิปัญญาชาติพันธุ์ เป็นปัจจัยที่สัมพันธ์กันจากที่กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีความสัมพันธ์กับกลุ่มคนจีนผ่านวิถีการผลิตซึ่งพื้นที่ดินเป็นปัจจัยหลักและความต้องการสัญชาติเป็นปัจจัยที่จะเข้าสู่อำนาจรัฐและการรับรองความเป็นไทยทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆนั้นถูกผูกติดกับความเป็นจีนอย่างเหนียวแน่นความรู้และภูมิปัญญาต่างๆนั้นได้รับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับความเป็นจีนประกอบกับภาษาที่ใช้ในพื้นที่ที่ใช้ภาษาจีนเป็นภาษาหลักความรู้เรื่องภาษาจีนจึงเป็นความจำเป็นที่กลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ต้องมีทักษะเพราะว่า “ภาษาจีนเป็นภาษาในการทำงานบนพื้นที่ดอยแม่ฮ่องสอน” ความเป็นจีนเป็นสิ่งที่ประกอบสร้าง “ระบบทางสังคม” พื้นที่ของงานวิจัยงานวิจัยนี้ค้นพบว่าโครงสร้างทางชาติพันธุ์มีลำดับขั้นในระบบโครงสร้างบนพื้นที่ดังนี้

ภาพที่ 5.1 แสดงลำดับขั้นในโครงสร้างทางสังคมของพื้นที่ขยายเขตเศรษฐกิจหลวงเม้งสอง

จากภาพที่ 5.1 เป็นการแสดงถึงระบบลำดับขั้นทางสังคมที่มีปัจจัยหลักคือ “อุดมการณ์ความเป็นจีน” ที่มีองค์ประกอบด้วย ความเป็นจีน ที่ดิน สัญชาติและ ภาษาจีน ซึ่งเป็นองค์ประกอบของการผลิตในพื้นที่ การศึกษาที่พบว่าจึงแม้ว่าจะมีความเป็นเป็นชาตินิยมตัวเดียวกันแต่ลำดับขั้นของความสัมพันธ์ในโครงสร้างแตกต่างกันถ้าไม่มองที่ประกอบครบ คือความเป็นจีน ที่ดิน สัญชาติ และภาษาจีน แต่ที่สำคัญคือ ความเป็นจีนไม่ใช่แค่มีวัฒนธรรมที่เป็นจีนเท่านั้นแต่มีความหมายถึงระบบหรืออุดมคติของการสืบสายเลือดอีกด้วย

ในกลุ่มที่มีสัญชาติเป็นกลุ่มที่ไม่สามารถเข้าถึงปัจจัยการผลิตได้อย่างเต็มที่เพื่อกันกับกลุ่มอื่นจึงไม่อยู่ในลำดับขั้นทางสังคม กลุ่มเหล่านี้ได้พยายามในการสร้างความสัมพันธ์กับอำนาจทางสังคมอื่นๆที่เข้ามาเสริมแรงให้กับพวกเขาเช่นองค์กรพัฒนาเอกชน จะพบว่าความช่วยเหลือคนไร้สัญชาติในพื้นที่บ้านป่าคูลาใจ จนถึงแม้ว่าจะไม่ได้สัญชาติแต่ก็สามารถดำรงชีวิตในพื้นที่ได้เป็นอย่างดีสามารถเข้าถึงสวัสดิการของรัฐในฐานะคนไร้สัญชาติได้ด้วยความช่วยเหลือขององค์กรพัฒนาเอกชน แต่บางคนก็ตั้งถิ่นฐานที่ไม่อยู่ในพื้นที่ทำงานขององค์กรพัฒนาเอกชน ก็ต้องพึ่งพาการเสริมแรงจากหน่วยงานของรัฐที่ไม่ต้องการหลักฐานทางสัญชาติ เช่น กลุ่มที่เข้ามาพร้อมกับโครงการขยายเขตโครงการหลวงเม้งสอง สามารถสำรวจรายได้ให้กับครอบครัวเป็นอย่างดี

การวิจัยนี้สามารถอธิบายว่าความพยายามที่จะสร้างการพัฒนาคือใช้เครือข่ายทางชาติพันธุ์เป็นเป้าหมายนั้นไม่เหมาะสมในการวิจัยในพื้นที่ที่ชาติพันธุ์นั้นมีความซับซ้อนและมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันกับชาติพันธุ์ที่เหนือกว่าแล้วมีความสัมพันธ์กับรัฐชาติด้วย วรรณวิชัยฉบับที่ 7 ยังเน้นว่าชาติพันธุ์ใดก็ตามที่ครั้งหนึ่งเคยได้รับ “สถานะภาพคนจีน” สามารถกลายเป็นชาติพันธุ์เดิมของตัวเองได้เมื่อสิ้นสุดความสัมพันธ์ทางสายเลือดกับคนจีน เช่นกรณีของ นาเวอที่ที่เคยเป็นกรรมาของจีนแต่เมื่อสมัยตายและตนเองไม่ได้รับปัจจัยการผลิตที่สืบทอดจากสมัย รวมถึงไร้สัญชาติ ก็กลับกลายเป็นได้รับสถานะภาพไทใหญ่ที่เคยเป็นก่อนแต่งงาน ความเป็นจีนจึงผูกพันกับปัจจัยการผลิตอื่นๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ถึงแม้ว่าป้าไว้มองจะมีความสามารถทางภูมิปัญญาเช่นเดียวกับคนจีนก็ตามและลูกของป้าไว้มองนั้นก็ได้สถานะภาพจีนแต่ไม่ได้สัญชาติภูมิของจากอยู่ได้หวั่น ดังนั้นปัจจัยความเป็นครอบครัวจีนในเรื่องการสืบสายเลือดของป้าไว้มองนั้นไม่สามารถทำให้ป้าไว้มองกลายเป็นจีนได้ ในอีกกรณีหนึ่งคือคนอาข่าที่เป็นผู้นำที่บ้านแม่ต๋อนนั้นมีความสนใจความเป็นจีนทุกอย่างแต่เมื่อไม่ได้รับการสืบสายเลือดจากบิดาที่เป็นจีนจึงทำให้ไม่สามารถเป็นคนจีนได้และยังคงคนอาข่าในหมู่บ้านอาข่า ดังนั้นความเป็นจีนเป็นการสืบสายเลือดจากบิดาแม่ไม่ทำให้ฝ่ายหญิงกลายเป็นจีนได้ถ้าลูกไม่สามารถเลือกลงในพื้นที่ได้

และยังแม้จะมีสองสัญชาติ (คือไทยกับได้หวัน) ก็ไม่สามารถเป็นจีนได้ถ้าไม่มีบิดาเป็นคนจีน ในกรณีที่คนจีนอยู่ในหมู่บ้านคนจีนนั้นก็จะมียศถาบรรพบุรุษการเป็นจีนไปด้วยแต่เมื่อสอบถามไปก็พบว่าเป็นคนจีน ดังนั้นความเป็นชาติพันธุ์จึงมีความซับซ้อนเกินกว่าจะใช้เป็นหน่วยในการจัดการเพื่อพัฒนาได้ และไม่สามารถระบุเจตน์ที่ได้ว่าหมู่บ้านนี้เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ใดเพราะหมู่บ้านประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย

ภูมิปัญญาของชาติพันธุ์ได้รับการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์การผลิตและอุดมการณ์ความเป็นจีนเช่นความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการบำรุงสตรีมีครรภ์และการดูแลสุขภาพเด็กในชุมชนอาชารการเพาะปลูก การใช้ภูมิปัญญาในการสร้างอัตลักษณ์เพื่อการท่องเที่ยว และอาหาร และปัจจัยที่สำคัญในการทำให้ปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือการเปลี่ยนศาสนาที่ทำให้ความเชื่อฝังแน่นถูกลดทอนลง

5.1.3 การบริโภค การออม และการหนี้สิน

การศึกษาการบริโภคของกลุ่มคนในพื้นที่โครงการวิจัยผลสำรวจการหลงลืมสองนั้นพบว่าความสิ้นเปลืองระหว่างการผลิตกับการบริโภคไม่ได้เป็นไปด้วยกันในกลุ่มคนบางกลุ่มกลุ่มที่มีการผลิตและการบริโภคไปด้วยกันนั้นคือกลุ่มคนจีนชุมชนโบราณวิจัยนี้ของเรียวว่า เป็นการผลิตแบบ “สูงหรือภาพทางการผลิต” โดยแนวคิดนี้มาจากเรื่องแรงงานที่สัมพันธ์กับการผลิตของ งานเขียนเรื่องทุนคือแรงงานในโรงงานนั้นผลิตสินค้าที่ตนเองไม่ได้ใช้และมีราคามากกว่าค่าแรงที่ตนเองได้รับ มีคนได้รับส่วนเกินจากผลผลิตของแรงงานคนนั้นจำนวนมาก ความมีชีวิตจึงไม่มีความหมายมากกว่าค่าจ้างจากแรงงานเองถ้าหากได้ค่าจ้างเพื่อไม่ต้องขูดรีดแรงงานตนเองในภาคนี้วิธีเดียวเท่านั้น

จากแนวคิดเข้าใจเรื่องการจ้างงานในชีวิตประจำวันจากการออกมาคนงานมาวิจัยทำให้ผลได้พบผู้คนจำนวนมากที่จ้างแรงงานของตนเองผลิตสินค้าต่างๆ ขึ้นเพื่อเลี้ยงชีพ เด็กกลุ่มปลูกกาแฟบนดอยช้าง คนขายอาหาร คนปลูกชา คนหาปลาในแม่น้ำโขง ฯลฯ ได้พบว่าแม้ว่าคนเหล่านี้ได้ขูดรีดแรงงานตนเองเพื่อดำรงชีพนั้นในขณะที่เขาทำนั้นก็ได้รับบรรยายเรื่องราวสิ่งที่พวกเขาทำว่ามีดีอย่างไร ปลาน้ำเค็มจะอร่อยอย่างไร มีลักษณะนิสัยอย่างไรส่วนงานอย่างไรและสามารถทำอาหารได้อย่างหลากหลาย ในส่วนการเก็บเงินการปลูกกาแฟแต่ละต้นนั้นถูกพัฒนาตามที่ผู้มาอย่างไร แต่พันธุ์มีดีแตกต่างกันอย่างไรเขาเลือกปลูกพันธุ์ของแบบนั้นเพราะสาเหตุอะไร ที่สำคัญคือเขาอธิบายหลักการผลิตของตนเองได้อย่างอีกสิ่ง ยังเรื่องราวที่บอกว่านอกจากจะอธิบายเรื่องต่างๆแบบคนหาปลาและคนปลูกกาแฟแล้ว

คนจีนชุมชนปลูกชาสามารถอธิบายเรื่องวัฒนธรรมมาอย่างสนุกสนานและการกล่าวถึงการสืบทอดมรดกวัฒนธรรมชามาอย่างยาวนานเป็นเรื่องราวเป็นพันๆ ปี แต่หลายคนไม่เป็นเช่นนี้ที่พอใจกับการดำรงชีพเพียงแค่แรงงานผลิตที่ไม่รู้ว่ากำลังทำอะไรอยู่ในจุดไหนของวงจรการผลิตไม่เคยบริโภคผลผลิตของตนเองเลย แนวคิดนี้เองที่สร้างให้คนจีนแตกต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ในพื้นที่นั้นผลคือที่ยังไม่มีทุนหรือภาพทางการผลิตที่ไม่สามารถอธิบายสิ่งที่ตนเองผลิตได้และไม่บริโภคสิ่งที่ตนเองผลิต ดังเช่นคำกล่าวที่ว่า “กินทุกอย่างที่ปลูกปลูกทุกอย่างที่กิน”

จากภาคสนามที่พบว่าในพื้นที่ที่ทั้งคนมักมีความทุกข์จนและการต่อสู้และอยู่ในความทุกข์ระหนะนั้นก็มีความสุขหรือสิ่งที่ทำให้มีความสุขอยู่ เพียงแต่เราจะต้องมองหรือการสร้างความสุขหรือภาพทางการผลิตช่วยให้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่ามากขึ้นด้วยภูมิปัญญาของผู้ผลิตเอง ความเป็นเจ้าของที่ภูมิปัญญาเป็นการต่อสู้กับระบบทุนที่พยายามทำสิ่งที่เป็นสาธารณะมาเป็นของส่วนตน

ภาวะหนี้สินและการออม

ในการศึกษานี้จะเป็นการศึกษาเรื่องภาวะหนี้สินในระบบเท่านั้น พบว่าภาวะหนี้สินของกลุ่มคนในพื้นที่ยังมีความรุนแรงมากเนื่องจากการกู้หนี้ยืมสินเป็นไปด้วระบบของหมู่บ้าน เช่น ธนาคารหมู่บ้าน (ซึ่งประกอบด้วยการออมเป็นหลัก) และ กองทุนหมู่บ้าน ซึ่งเป็นการจัดการการเงินและทุนขนาดเล็กซึ่งก่อประโยชน์มากกว่าเป็นการสร้างภาวะหนี้สินระยะยาว เป็นการสร้างทุนสำหรับครัวเรือน แต่ภาวะสุญญากาศที่มีเช่นกันในการสร้างหนี้สินจากสินเชื่อระยะยาวที่กำลังเข้ามาในพื้นที่จากธุรกิจเอกชน เช่น การให้บัตรเครดิต บุคคลเลข 6 สามารถเข้าถึงข้อมูลนี้ได้และจากรัฐคือการกู้เงินธนาคารเพื่อการเกษตร เนื่องจากที่ดินได้เปลี่ยนสถานะมาเป็นที่ดิน สปก. หลังปี พ.ศ.2553 ซึ่งจะกลายเป็นหนี้สินขนาดใหญ่ระยะยาวก่อปัญหาทางสังคมในอนาคต

5.2 ตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 คือชาวนาที่มีการดำรงชีพและเศรษฐกิจต้องยื่นของชุมชนชาติพันธุ์ในโครงการขยายผลโครงการหลวงแม่ฮ่องสอน

สภาพเศรษฐกิจท้องถิ่น ความสัมพันธ์ระหว่างวิถีการผลิต

ความสัมพันธ์ของภูมิปัญญาพื้นถิ่นสัมพันธ์กันในพื้นที่การศึกษาวิจัยที่เป็นผลสืบเนื่องมาจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ทำให้เศรษฐกิจในพื้นที่ยังมีอีกแง่มุมเฉพาะ การศึกษาวิจัยนี้พบว่าในพื้นที่ขยายผลโครงการหลวงแม่ฮ่องสอนไม่สามารถใช้หน่วยหมู่บ้านเป็นหน่วยศึกษาวิจัยได้เนื่องระบบการผลิตและเศรษฐกิจไม่ได้ขึ้นอยู่กับ อาณาเขตของหมู่บ้านในท้องที่งานวิจัยนี้ได้เสนอระบบความสัมพันธ์การผลิตเชิงโครงสร้างเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงกันในพื้นที่ซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้

ภาพที่ 5.2 แสดงระบบความสัมพันธ์ทางการผลิตในพื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวงแม่ฮ่องสอน

จากผลการศึกษาพบว่าวงจรการผลิตและการกระจายสินค้านั้นในพื้นที่โครงการขยายผลโครงการหลวงแม่ฮ่องสอน สามารถเป็นพื้นที่ที่พึ่งพาตนเองในการสร้างตลาดและสร้างความต้องการในพื้นที่ได้เป็นอย่างดีเนื่องจากพื้นที่ได้มีอัตลักษณ์เป็นแหล่งท่องเที่ยว ประกอบกับการพัฒนาองค์ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวในพื้นที่ได้รับการฝึกอบรมและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในพื้นที่ เช่นเดียวกับการผลิตสินค้าเพื่อการท่องเที่ยว เช่นชาที่สามารถกลายเป็นสินค้าที่มีชื่อเสียงได้เป็นอย่างดี แต่อย่างไรก็ตามในประวัติศาสตร์การเกษตรกรรมบนพื้นที่ได้พบว่ามีความล้มเหลวในการเกษตรกรรมมาหลาย

ครั้ง เช่น การปลูกพืชเมืองหนาวชนิดต่างๆที่ได้รับการส่งเสริมแต่เนื่องจากความรู้ของกลุ่มคนจีนไม่เข้าใจการเกษตรกรรมทำให้ไม่ประสบความสำเร็จในการดูแล การตลาดที่จะจัดจำหน่ายก็มีไม่ และคนจีนบางคนเองก็ไม่บริโภคในชีวิตประจำวัน แต่ความสำเร็จในเรื่องนี้เป็นสิ่งที่ทำให้มีผลต่อการผลิตที่ดีสืบเนื่องจากราคาตลาดรองรับเป็นอย่างดีและจะเป็นวิธีพัฒนาธรรมชาติของคนจีน คนจีนบริโภคและให้คุณค่าต่อความเป็นอย่างมาก และการผลิตนั้นอยู่ในมือกลุ่มคนจีนลูกหลานอดีตทหารจีนที่จีน แม้ว่าคนจีนที่กลับเข้ามาตั้งถิ่นฐานในพื้นที่นี้จะต้องปรับตัวไม่ปลูกพืช โดยหันมาปลูกกาแฟซึ่งกลุ่มชาวยุโรปพยายามเริ่มต้นปลูกและมีราคาดีในปัจจุบัน แต่อย่างไรก็ตามกาแฟที่คอกนมสองนี้ยังเป็นแค่ผู้ปลูกเท่านั้น เกษตรกรที่ปลูกกาแฟยังไม่สามารถก้าวข้ามให้เป็นเกษตรกรกาแฟที่มีความรู้เรื่องกาแฟเป็นอย่างดีได้ คือเขาเหล่านั้นขาด “ภูมิปัญญากาแฟ” และ “ระบบกาแฟ” กลุ่มเกษตรกรไม่สามารถอธิบายเรื่องพันธุ์กาแฟที่ตัวเองปลูกได้ว่ามีลักษณะสายพันธุ์อย่างไรอยู่ในจุดไหนของโลกกาแฟ รวมถึงไม่สามารถอธิบายเรื่องรสชาติและรสชาติกาแฟได้ ซึ่งแตกต่างจากชาที่คนจีนปลูกซึ่งคนจีนสามารถอธิบายได้เป็นอย่างดี ซึ่งนับว่ามีความรู้ของภูมิปัญญาชาวนำไปสร้างเป็นแนวทางสำหรับพืชชนิดอื่นในพื้นที่ด้วยเช่นกัน เนื่องจากการท่องเที่ยวแบบสองวันสองคืนนักท่องเที่ยวต้องการคือ “ประสบการณ์เชิงสุขภาพ” ในพื้นที่ซึ่งจะทำให้สามารถได้มาซึ่งทุนหมุนเวียนอยู่ในพื้นที่ เป็นการใช้ “การท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนา” มากกว่าการเน้นที่ตัวเงินเป็นเป้าหมาย แต่สำหรับกลุ่มชาตินักผู้ค้าที่ไม่มีที่ดินนั้นไม่จำเป็นต้องเป็นภาระของพื้นที่เพราะความต้องการแรงงานในพื้นที่ในอุตสาหกรรมบริการรวมถึงการผันตัวเองไปสู่เจ้าของกิจการอุตสาหกรรมบริการในอนาคตอีกด้วยซึ่งกลุ่มเหล่านี้จะเป็นตัวขับเคลื่อนสินค้าเกษตรกรรมไปยังมีอยู่บริโภคในพื้นที่ได้อย่างรวดเร็ว

5.3 วิจัยผลกระทบวิจัย

ข้อค้นพบพื้นที่จากงานวิจัยคือสถาบันทางสังคมที่เป็นตัวขับเคลื่อนความสัมพันธ์ท่ามกลางธุรกิจที่สำคัญ

ดังนี้คือ

ตารางที่ 5.1 แสดงสถาบันทางสังคมของพื้นที่วิจัย

ตลาด	ผู้ประกอบการด้วยตลาดสามระดับคือ ตลาดบริโภคของคนในพื้นที่ ตลาดบริการนักท่องเที่ยว และตลาดของระบบตลาดเสรี (โครงการท่องเที่ยว ตลาดกาแฟ)
การเมือง	การเมืองหมายถึงการที่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่งสร้างอำนาจหรือความได้เปรียบในความสัมพันธ์ระหว่างกันและกันซึ่งงานวิจัยนี้ได้เห็นว่าในพื้นที่ที่มีการเมืองทุกระดับทั้งที่เป็นทางการคือการเมืองท้องถิ่น การเมืองระดับชาติ การเมืองระหว่างประเทศ (เช่น ใต้หวันและจีนแผ่นดินใหญ่) การเมืองแบบไม่เป็นทางการเช่นการเมืองระหว่างชาติพันธุ์ การเมืองระหว่างผู้มีสิทธิในท้องถิ่นและผู้มีสิทธิการเมืองระหว่างพื้นที่ขององค์กรพัฒนาต่างๆ การเมืองระหว่างหญิงชาย การเมืองระหว่างรัฐกับกลุ่มชาติพันธุ์ การเมืองในการเข้าถึงสิทธิ ทุน สวัสดิการ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองในฐานะพลเมือง
ศาสนา	นอกจากศาสนาที่เป็นศาสนาหลักแล้วในงานวิจัยนี้ยังหมายถึงสถาบันความเชื่อทางสังคมที่ค้ำถัดวัฒนธรรมประเพณี อีกด้วย เช่นกรณีไทใหญ่จะแสดงตนเป็นไทใหญ่ในพื้นที่ทางศาสนา แต่สำหรับพื้นที่วิจัยกลุ่มคนจีนได้ใช้ประเพณีในเชิงการสร้างประวัติศาสตร์ของการตั้งถิ่นฐานและการเชื่อมโยงประวัติศาสตร์ตนเองเข้ากับประวัติศาสตร์ของรัฐ และประวัติศาสตร์ของจีนและได้เห็นว่างานวิจัยเกี่ยวกับอดีตทหารจีนคนชาติและกีฬา 329

เครือข่าย	หมายถึงความเป็นชาติพันธุ์แต่ละสถาบันเครือข่ายในพื้นที่วิจัยมีระบบสถาบันที่เป็นระบบความสัมพันธ์ระหว่างชาติพันธุ์ที่มี “ความเป็นจีน” เป็นสถานภาพทางสังคม การสร้างความแตกต่างที่จะดำรงความเป็นชาติพันธุ์ในงานวิจัยนี้พบว่าระบบชาติพันธุ์ใช้ระบบเครือญาติผ่านขั้นตอนผลิตผลทางการเมืองการปกครองเป็นเครื่องชี้วัดความแตกต่างทางชาติพันธุ์
-----------	---

ระบบเศรษฐกิจในพื้นที่จากผลการวิจัยสรุปได้เป็น 3 ระบบดังนี้

1. ระบบการแลกเปลี่ยนทางตอบแทน

เป็นระบบที่สร้างความเท่าเทียมกันในพื้นที่ เช่น การลงแขก ลงแรงกันในการผลิตการปรับเปลี่ยนทุนเวียนกันผลิตที่ไม่ทันสมัย เช่น กรณีของกลุ่มที่เข้าร่วมโครงการหลวง การแลกเปลี่ยนทางตอบแทนอีกกรณีหนึ่งคือ การฝากบุญ พิธีกรรมประเพณี ซึ่งเป็นพื้นฐานทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่ เป็นระบบเศรษฐกิจที่เป็นพื้นฐานการเชื่อมโยงกลุ่มคนเข้าด้วยกัน

2. ระบบการกระจายซ้ำ

เป็นระบบที่ทุนยักยอกรวบรวมทุนจากชุมชนและกระจายทุนกลับไปสู่ชุมชน ในลักษณะการแบ่งปันเช่นการจัดงานระดมหุ่นต่างๆ การสร้างโรงเรียนจีน การจัดงานรำลึกวีรชน งานกีฬา 329 ระบบนี้จะควบคุมคุณค่าทางสังคมเข้าไปด้วย

3. ระบบตลาด

ซึ่งเป็นระบบการค้าในพื้นที่ที่มีการควบคุมราคาที่สูงขึ้นซึ่งไม่มีใครทราบว่าการควบคุมราคานั้นเกิดจากการเปรียบเทียบกับสินค้าหรือบริการใดหรือมาจากแหล่งใดซึ่งต้องเป็นการวิจัยในอีกประเด็นหนึ่ง

5.4 ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเรื่องภูมิปัญญาที่มีโจทย์วิจัยว่าต้องศึกษาในกลุ่มชาติพันธุ์ 8 กลุ่ม แต่การศึกษาพบว่าแต่ละกลุ่มมีความซับซ้อนระหว่างกันและกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันมีความแตกต่างระหว่างกันเป็นอย่างมาก แต่ก็ได้แสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอำนาจเหนือกว่ากันและปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนกับการผลิตที่มีความแตกต่างกับคนเชื้อสายจีนซึ่งกันและกัน ดังนั้นเพื่อการศึกษาเรื่องนี้มีคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อชุมชน ขอเสนอแนะทางการศึกษาต่อไปนี้

- 5.4.1. ศึกษาผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรเพื่อส่งเสริมการขึ้นทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์
- 5.4.2. การศึกษาเชิงเศรษฐกิจโครงสร้างของกลุ่มการผลิตต่างๆ
- 5.4.3. ศึกษาการเงินชุมชนเพื่อการลงทุน